

Vatra veche

Vatra veche

9

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul IX, nr. (105) septembrie 2017 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Un poem inedit

NICHITASTĂNESCU

NUME

Către

*Ognean Stamboliev,
traducătorul meu din Bulgaria*

În ultima vreme fusesem plecat
într-un război al nimănuia -
de acolo unde mă întorsesem cu trofee -
târam după mine o turmă de cuvinte
ca să botez locurile mele vechi
natale și nenumite.

Nici pe tine nu te-am uitat.
Devenind prieteni, ți-am adus
ca trofeu din războiul nimănuia
un nume.

Scrie-mi grabnic dacă din războiul tău -
ai făcut rost de vreun nume
pentru mine,

Ca să mă numesc și eu.
Amin!

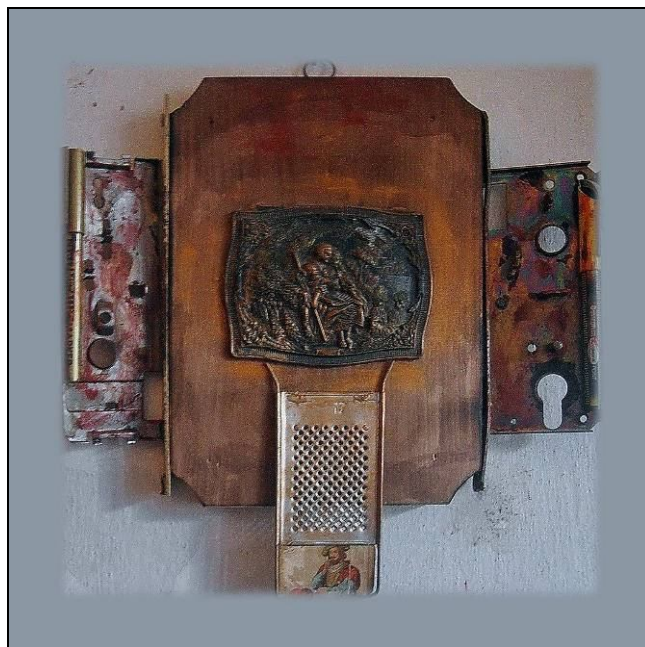
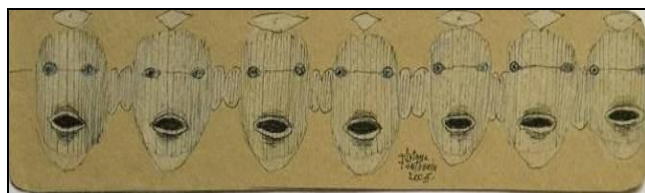
București, iulie 1983

Suzana Fântânariu, "Împachetări pentru suflet"

Vatra veche dialog cu Suzana Fântânariu

SUMAR

Un poem inedit Nichita Stănescu, „Nume”/1
Vatra veche dialog cu Eugen Simion, de Nicolae Băciut/3
Mihai Cimpoi – 75, de Nicolae Băciut, Valeriu Matei/4
Omagiu albatrosiștilor, de Livia Fumurescu/5
Poeme de Dumitru Ichim/6
Eveniment. Un roman al memoriei afective (Ileana Vulpescu), de Silvia Urdea/7
Poeme de Adam Puslojic/9
Vatra veche dialog cu Suzana Fântânariu, de Nicolae Băciut/10
Suzana Fântânariu, Schiță de portret/12
Suzana Fântânariu și Mircea Tiberian, „Eurotica” – proiect intermedia/14.
Raft. File de jurnal. Suzana Fântânariu și Nicolae Băciut, de Melania Cuc/15
În orizonturile criticii. Virgil Mocanu, „Eforie”/16
Prezențe spectaculoase, de Alexandra Titu/16
Corpul, semn al redeșteptării interioare, de Ileana Pintilie/17
Urme de viață păstrate, de Bertram Karl Steiner/19
Aqua. Pagini de jurnal, de Suzana Fântânariu/20
Poeme de Suzana Fântânariu/21
Suzana Fântânariu – Lecturi. Traian Vasilcău, “Opera tăcerii”/22
Curier/25
Eseu. Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/26
Cronica literară. Șerpi albaștri (Alexandru Jurcan), de Constantin Cubleşan/27
Scriitori prahoveni. Strigăt până dincolo (Nicolae Ion Dragu), de A.I. Brumaru/28
Metafora dialogului cu Dumnezeu (Liliana Petcu), de Tudor Petcu/29
Clepsidra vieții văzută din afara ei (Răzvan Ducan), de Nicolae Suciuc/30
Luați lumină și nu-i mai împușcați pe poeți! (Valeriu Cușner) de Ionuț Caragea/32
Lăzăr Lădăriu meditănd în “cumiștenia ierbiilor”, de Al.Florin Țene/33
Poeme de Lăzăr Lădăriu/33
Cronica literară – cartea de proză. Realitate și poveste în biografia lui Alexandru Macedonski, de Mircea Daroși/34
Lumea „umbrelor” (Ion Lăzăr da Coza), de Tudor Căciuc/35
Laika (Adrian Alui Gheorghe), de Tudor Căciuc/36
Imnul cucuvelelor (Mihai Batog-Bujeiță), de Magdalena Brătescu/37
Scriitori prahoveni. Emanoil Toma. Monografie, de A.I. Brumaru/38
Cronica literară. Critică și istorie literară. În templul poeziei lui Dumitru Ichim, de Constantin Stancu/39
O altă formă de revoluție (Iulian Cătăluș), de Florin Șindrilaru/41
Înțelegerea exilului românesc (Mihaela Albu), de Marian Barbu/43
Incursiuni în arta plastică (Augustin Cosmuța), de Luminița Comea/44
Despre o prietenie literară (Constantin T. Ciubotaru), de Rodica Lăzărescu/45
Aproape liber (Daniel Cristea-Enache), de Viorica Bica/47
Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/49
Convorbiri duhovnicești cu Î.P. S. Ioan, de Luminița Comea/50
Amvon. În tinda raiului, de Pr.dr. Gheorghe Nicolae Șincan/51
Nevoia de Divinitate și refugiul în tine însuși, de Ioan Romeo Roșianu/52
Adrian Georgescu și o nouă lectură mărturisitoare: “Iată fiul tău” de Gabriela Șerban/53
Poeme de Sorina Błoj/54
Victor Ravini sau gălceava mioritologului cu lumea, de Mihai Posada/55
Marginalii. Anatomia unui fals (Hadassa Ben-Itto), de Eugane Mera/57
Mihai Diaconescu, tendința actuală..., de R. Subțirelu/58
Poeme de Camelia Ardelean/59
Asterisc. Societatea americană între “plutonemie” și precariat, de Silvia Urdea/60
Poeme de Nicolae Băciut/62
Starea prozei. Omul dintre două lumi, de Diana Dobrița Bălea/63
Starea prozei. Otrăvurile sorții, de Iuliu Ionaș/64
Poeme de Mihaela Roxana Boboc/67
Starea prozei. O felie de viață, de Gheorghe Jurcă/68
Căință preasmerită, poeme de George Filip/70
Poeme de Luminița Zaharia/70
Pagini de jurnal, de George Anca/71
Parisul meu. Din jurnalul unui francez prin adopție. Zi de toamnă, de Horea Porumb/72
Să-mi fie paranoia iertată, parcă te cunosc de undeva..., de Marin Ifrim/72
Jurnal parizian, de Simina Lăzăr/73
Poeme de Rodica Dragomir/74
Manualul omului. De la inima omului ... de Traian Dinorel Stănculescu/75
Mediocritatea prințep, de Dumitru Hurubă/76
Literatură și film. Mihalkov și turnul de fildeș, de Alexandru Jurcan/81
Muzica. „La taclale cu Dumnezeu” pe strune de muzică folk, de Răzvan Ducan/81
Muzica. Nevoia de restituiri, de Nicolae Băciut/82
Lada de zestre, de Maria Costea Lirca/82
Dincolo de difuzor, de Mihai Teodor Nașca/82
La Galeria „Deisis”, Sabina Purcariu, „Armonii de toamnă”, de Nicolae Băciut/83
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/84
De la un clasic citire: Nicolae Țățomir/84
Curier/85
Poeme de Teona Farnatu/84
Apropiere frățească, de Ioan Brad/85
Întâlniri cu scriitori, de Nicolae Băciut/85
In memoriam. Nicolae Stan Petruțiu, de Milena Munteanu/86

Număr ilustrat cu lucrări de Suzana Fântânariu

Vatra veche dialog

Eugen Simion

„Patriotismul nu trebuie confundat cu retorica patriotardă”

(II)

-Credeți că ar fi necesară, s-ar impune o dezbatere de la înălțimea Academiei Române a conceptului de naționalism, în istoricitatea sa și cu clarificările necesare?

-Nu numai că este necesară, dar o să și facem din toamna aceasta sau de la începutul anului viitor. Trebuie să vorbim calm, să vorbim nu în limbajul politicii, pentru că în limbajul politicii nu ne înțelegem, ne certăm, ci în limbajul adevărului, al istoriei, al tradiției.

Sigur, ești oripilat când citești o carte ca a lui Lucian Boia despre Transilvania, în care se spune că românii nu au avut drepturi asupra Ardealului, cam așa începe. Autorul spune că românii nu au documente, n-au suficiente argumente.

M-a oripilat această chestiune, să spui despre transilvăneni că ei nu au motive să-și apere identitatea lor. Atâtea generații de memorandiști care au făcut acest lucru, unii și-au pierdut chiar viața, încât va trebui să o facem, și să o facem nițel mai sistematic, mai bine, mai inteligent, să publicăm cărți. Pamflete - să lăsăm pe alții să publice pamflete. Pamfletele mor a doua zi. Noi să publicăm cărțile fundamentale.

-Într-un șuvoi de proiecte de țară, vedeți și un proiect al unei Româнії reîntregite?

-Neapărat. Și e de mirare că în treizeci de ani noi nu am făcut două lucruri fundamentale: să ne facem

șoselele care să ne unească mai bine, mai ușor, și să instalăm acest proiect. Încă o dată, să nu o facem în termenii în care au făcut-o unii politicieni, compromițând chiar noțiunea de naționalism, în retorica asta emfatică și iresponsabilă.

Proiectul acesta e un proiect fundamental și trebuie să-l facem iarăși inteligent, să-l facem în termeni europeni. Întotdeauna când ajung la acest punct, evoc o situație.

Când eram președinte al Academiei Române, acum vreo zece ani, am primit vizita unei delegații de patruzeci de deputați din Parlamentul European, în frunte cu președintele lui de atunci. Era un neamț - nu-i mai știu exact numele, dacă fac un efort mi-l amintesc. Dar nu e important numele. I-am primit în aula Academiei, au vorbit, am vorbit și noi acolo și, la sfârșit, l-am întrebat pe acest președinte cum se crede el, cum se recomandă el în Uniunea Europeană, ținând seama de cetățenia, de naționalitatea lui, funcția lui care era mare, și el a spus ”eu sunt german european”.

De-atunci îmi place să spun și eu că sunt un român european și chiar mă simt în acest fel.

Adică resping rasismul, resping xenofobia, care mi se par lucruri detestabile, care nu țin de umanismul nostru european.

Pe de altă parte, mi se par de neacceptat și cei care resping încă o dată ideea de națiune, de tradiție, de istorie, ideea de naționalism, în sensul pe care l-a avut acest mare concept în secolul al XIX-lea, atunci când s-au creat statele naționale. Noi existam ca popor de mult, eram împărțiți pe regiuni istorice, pe provincii istorice. Atunci am reușit să creăm prima noastră unitate statală națională, prin unirea celor două principate, ca apoi, în 1918, să creăm un stat național unitar și așa trebuie să rămânem.

-Dacă ar trebui să definiți naționalismul în parametrii pe care îi considerați adecvați în contextul tendințelor actuale din Europa, din lume, care ar fi trăsăturile sale definitorii?

- Aș zice că naționalismul, în sensul adevărat și european, este acel sentiment, acel concept care unește în el iubirea de propria națiune, de propria patrie, patriotismul, respectul față de tradițiile proprii și față de valorile celorlalți, față de celelalte

națiuni care au și ele drepturi și în Europa să intrăm, am intrat deja, și să viețuim cu acest setiment că nu vom fi o Europă unită, dacă nu vom respecta aceste națiuni unite și cu valorile lor.

-În prelungirea conceptului de naționalism, cum vedeți asumarea unui alt concept: patriotismul?

-El nu trebuie confundat cu sloganul din timpul totalitarismului, al ceaușismului.

Patriotismul nu trebuie confundat cu retorica patriotardă de care am fost și am răma sătui, deși am crezut că ne-am lepădat în decembrie 1989.

*

Dialogul nostru a fost întrerupt în acest moment, el avea loc într-unul din holurile laterale ale Casei de Cultură „Nicolae Iorga” din Vălenii de Munte (în sala mare de susțineau comunicări, conferințe), unde era un du-te vino continuu, de diverse cunoștințe ale lui Eugen Simion, care au ținut neapărat să îl salute, într-un minim respect față de dialogul pe care îl purtam, înregistram.

Reluarea dialogului a adus și o întorsătură a lucrurilor (mi s-a mai întâmplat în dialogurile cu Florin Mugar și Laurențiu Ulici!), Eugen Simion dorind, la rândul său, să-mi pună întrebări, să schimbăm rolurile.

*

-Domnule Băciuț, vreau și eu să te întreb ceva. Trăiești în Transilvania, la Târgu-Mureș, într-o zonă pluriethnică și nu cu mari probleme, nu la fel de mari ca în alte județe, dar oricum, într-o viețuire istorică, să zicem așa.

Ceea ce mă îngrijorează pe mine nu este atât iredentismul care se manifestă la Budapesta și acest șovinism care se manifestă în lumea politică maghiară. Aceasta este o problemă pe care o putem dicuta.

Dar ceea ce mă îngrijorează pe mine este atitudinea pe care o au unii intelectuali și unii politicieni români din Transilvania, față de ideea unității care se leagă de 1918, față de, cum să spun, părerea lor despre Mitici, despre miticism. Am ascultat acolo un post care cultivă mai ales diferența și care tot timpul susține că „lumina nu vine, cum zicea Slavici, de la București, ci vine de la Viena”.

NICOLAE BĂCIUȚ

Vălenii de Munte, 17 august 2017

MIHAI CIMPOI - 75

Ne cunoaștem de mai bine de un sfert de veac, dar parcă ne-am cunoaște de-o viață. Oricum, întâlnindu-l, am avut sentimentul unei favori care mi se face, pentru că prin Mihai Cimpoi n-am cunoscut doar un om, ci am descoperit întreaga literatură basarabeană, de a cărei biografie s-a ocupat cu teimeicie.

Întâlnirile cu Mihai Cimpoi datează de la începutul anilor '90, când începuserăm unii dintre noi să transformăm "podul de flori" în "pod de cărți", de fapt, în "punte", parcă simțind noi atunci că istoria și geografia nu-și vor da prea repede mâna, rămânând culturii să temeluiască aspirația la a fi ce-am fost și imic mai mult.

Așa s-a născut la Chișinău Biblioteca "Târgu-Mureș" din cartierul Râșcani, rămasă până azi singura casă a cărții românești pentru o populație ce trece de 180.000 de suflete.

Acolo, la Târgu-Mureșul din Chișinău ne-am întâlnit, o samă de scriitori mureșeni, cu Mihai Cimpoi, cu Grigore Vieru, Nicolae Dabija, Iulian Filip, Ianoș Țurcanu și atâția alții.

Întotdeauna, între noi, însă, figura semeață, care se impunea prin strălucire intelectuală, prin generozitate, prin modestie a lui Mihai Cimpoi. Foarte prietenos, Mihai Cimpoi te îndemna mereu parcă să i te alături. Nu conta înălțimea rangurilor academice, autoritatea de critic și istoric literar, important era să ne grupăm sub cupola limbii și literaturii române. Drumurile noastre s-au intersectat adesea, pe un traseu ce pleacă din Chișinău, face un popas la Ploiești, ca apoi să ajungă la Drobeta.

Legăturile dintre noi au căpătat nu doar durată, ci și consistență. M-am bucurat de aprecierile critice ale academicianului, am vorbit împreună cititorului la întâlniri literare, ne-am plecat fruntea în fața Eminescului.

Mai mult, academicianul Mihai Cimpoi s-a atașat proiectului meu "Vatra veche", devenind "Director de onoare".

A fost încă o variantă de a ne simți împreună, aparținând aceleași geografii, aceleași istorii, aceleași culturi, cu nădejdea nestrămutată că odată, oricât de târziu, patria de pământ va fi coincidentă cu patria de cuvinte a limbii române.

NICOLAE BĂCIUȚ

* Mihai Cimpoi

(n. 3 septembrie 1942, Larga, Județul Hotin) este un distins om de cultură, academician român, reputat critic și istoric literar, eminescolog, redactor literar și eseist basarabean. "Om Emerit al Republicii Moldova", două decenii ales președinte al Uniunii Scriitorilor din Moldova, deputat în Parlamentul Republicii Moldova între 1999-2001, Mihai Cimpoi este autorul unor opere fundamentale, cum ar fi: „O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia“ (în mai multe ediții) și "Mihai Eminescu. Dicționar Enciclopedic" - o lucrare monumentală unică. Mihai Cimpoi este autorul și realizatorul proiectului de durată "Congresul Mondial al Eminescologilor", lansat în 2012 și devenit o tradiție.

Mihai Cimpoi s-a născut în familia lui Ilie și Ana Cimpoi, țărani din comuna Larga, Județul Hotin, Regatul României. Viitorul academician, după cursurile primare și medii, absolvă Facultatea de Filologie din Chișinău (1965), după care devine redactor al revistei „Nistru” (până în 1972) și consultant al Uniunii Scriitorilor.

În 1973, îi este interzisă semnătura și activitatea publică, pentru că a „îndrăznit” să abordeze critica estetică de sorginte călinesciană în locul celei oficiale, sociologizante.

Este angajat ca redactor la editurile „Cartea Moldovenească” (în 1974) și „Literatura artistică” (1977-1982), secretar literar la Teatrul Național (1982-1983) și la Teatrul liric „Al. Mateevici” (1986-1987). Din mai 1987 este ales secretar al Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor din Moldova și președinte din septembrie 1991 până în 2010.

A fost deputat al poporului din URSS în dezghețul gorbaciovist (1989-1990) și apoi deputat în

Parlamentul R. Moldova (1999-2001). În paralel, îndeplinește funcția de șef al Secției de literatură clasică a Institutului de Istorie și Teorie Literară al Academiei de Științe a Moldovei, obține doctoratul în filologie în 1998, cu teza „Eminescu, poet al Ființei” (conducător, Eugen Simion) și predă la Universitatea Pedagogică „Ion Creangă” din Chișinău.

În 1991, devine membru de onoare al Academiei Române, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (1992), membru al Uniunii Scriitorilor din România (din 1994 este ales și membru al consiliului director al acesteia), membru al PEN-clubului, membru al Societății Scriitorilor Târgovișteni (2005), vicepreședinte al Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni, cetățean de onoare al Craiovei (în 2005, alături de Grigore Vieru, Vasile Tărățeanu). Este director al revistei „Viața Basarabiei” și în colegiile publicațiilor „Caiete critice”, „Viața românească”, președinte fondator al Centrului Academic Internațional „Mihai Eminescu” din Chișinău.

*
Autor a 60 de studii și eseuri monografice, a peste 3000 de studii și articole apărute în publicațiile literare din spațiul românesc și de peste hotare, dar și a peste 200 de studii de prezentare a literaturii române apărute în Marea Britanie, Franța, Germania, Italia, Turcia, Grecia, Rusia, Letonia, Lituania, Ucraina ș.a., spirit vulcanic și, totodată, stăpânit de dreapta cumpană, preocupat vreme de peste 40 de ani de trecerea de la o mentalitate literară la alta, Mihai Cimpoi, prin felul său de a fi în literatură, prin spiritul său viu, generator de idei și capabil să soluționeze cele mai dificile probleme, rămâne a fi nu doar un Om al cetății, ci și un termen de referință atunci când se vorbește de rezistență prin cultură.

El face parte, deopotrivă, din toate generațiile actuale de scriitori români și este aidoma unui far pentru „sutele de catarge” ce se avântă pe mările neliniștite ale logosului.

VALERIU MATEI

*

Ne alăturăm tuturor celor care l-au sărbătorit cu respect și apreciere a unui om și a operei sale.

La mulți ani, maestre Mihai Cimpoi!

OMAGIU ALBATROȘILOR

„La marginea vieții clocotitoare-a
mării

Sta nefiresc de țepăn, trufaș, însă
răpus,

Privește încă parcă talazurile zării
Cu gâtul gales îndoit în sus.”

(Nicolae Labiș – *Albatrosul ucis*)

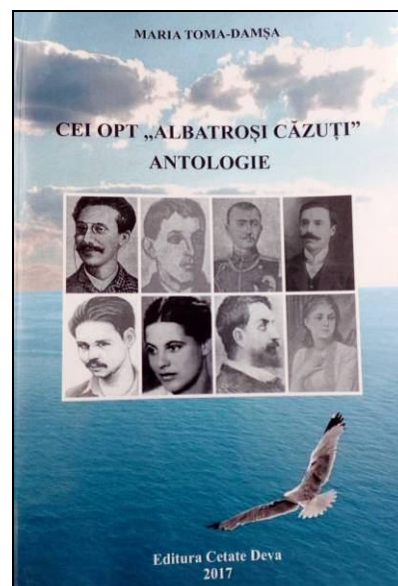
Preocupată de contribuția literar-culturală mai puțin cunoscută a unor scriitori, despre care se știe puține informații, în ciuda talentului promițător, polivalenta scriitoare Maria Toma-Damșa, membră a USR, propune reiterarea activității și operei celor mai rar amintiți în contextul vremii. După apreciată antologie care grupează personalități feminine afirmate pe tărâmul culturii, în general, și al literaturii în special, scriitoarea aduce în atenția cititorilor alte aspecte interesante din istoria noastră literară. Atrasă de soarta unor scriitori cu har poetic, a căror ascensiune pe tărâmul literaturii a fost secerată nemilos de boli sau de accidente, scriitoarea propune cititorilor interesați crâmpie din viața și opera a opt poeți, grupați sub semnificația metaforei albatrosului răpus. Volumul *Cei opt „albatroși căzuți” - antologie* (Editura Cetate, Deva, 2017), de **Maria Toma-Damșa**, pe a căruia primă copertă apar poezii din cuprins, iar pe coperta a patra e admirabil surprinsă imaginea albatrosului cu zborul frânt, deschide noi perspective de cunoaștere a promițătoarelor disponibilități poetice ale celor plecați prea curând pe drumul Veșniciei, fără să-și fi împlinit proiectele. Structurat în cele opt planete circumscrise tragismului existențial, împletind realitatea cu aura misterului, volumul completează lacunarele cunoștințe ale celor interesați.

Așa cum rezultă din *Cuvântul de întâmpinare*, care precedă conținutul propriu-zis, cartea răspunde peste ani propunerii din 1975 a criticului literar Alexandru Oprea de a se realiza o antologie „a albatroșilor căzuți - apariții meteorice care au lăsat dăre neșterse pe firmamentul literaturii române, fiind talente pline de promisiuni” (Alexandru Oprea – *Incidențe critice*). Așadar, demersul doamnei Maria Toma-Damșa împlinește un deziderat mai vechi al

celor convinși că istoria literaturii românești se cuvine a fi completată și cu contribuția unor speranțe al căror destin a fost frânt asemeni albatrosului din poezia premonițională a lui Nicolae Labiș. Cu responsabilitatea și cu competența profesioniștilor, doamna Maria Toma-Damșa precizează ordinea consemnărilor după criteriul cronologic al existenței celor opt poeți, spre a evita speculații privind o eventuală ierarhizare valorică a celor cuprinși în antologie.

Apropiați nu numai prin destin, ci și prin tematica abordată (iubirea, dragostea de țară, de natură, premoniția sfârșitului, fascinația trecutului etc.) în manieră romantică sau simbolistă, cochetând uneori cu expresionismul, fiecare poet amintit reprezenta o speranță a poeziei. Unii au fost deschizători de drumuri într-o anumită perspectivă literară, precum Vasile Cârlova (autorul primei elegii în literatura română), Iuliu Cezar Săvescu (precursor al poemului în proză), Ștefan Petică (primul poet simbolist, estetic și teoretician al poeziei moderne) etc.

Apreciem schema repetitivă a evocării celor opt poeți, constând din precizarea numelui, a datelor nașterii și morții, fotografia, sumarele date biografice, activitatea literară, poeziile publicate, colaborări, aprecieri critice, urmate de comentariul profesionist al autoarei și de poeziile atent selectate. Elementele biografice succinte dezvăluie detalii care alimentează fascinația vieții particulare exercitată asupra cititorului, iar discursul

analitic competent întinde punțile înțelegerii și sensibilizării cititorului. Ceea conferă greutate afirmațiilor de pe parcurs ale autoarei sunt citatele semnificative din *Dicționarul literaturii române de la origini până în 1900, Antologia poeziei românești, 1974*, dar și aprecierile, valorificate oportunități, ale unor personalități, precum Zoe Dumitrescu Bușulenga, Lidia Bote, Garabet Ibrăileanu, Nicolae Iorga, Marian Papahagi, Alexandru Macedonski etc.

Sumarele date biografice ale lui **Vasile Cârlova**, a cărui viață s-a frânt la numai 22 de ani, dar mai ales cele cinci poezii reproduse și comentate de autoare confirmă un mare adevăr : „Poeziile sale încorporează atât aspirațiile sociale, cât și cele patriotice ale contemporanilor poetului, dar convertesc în artă trăiri spirituale complexe, vibrația unei excepționale sensibilități pe teme precum natura, propriile trăiri, „ruinurile”, soarta țării, slăvirea oștirii”.

Prezentarea lui **Iuliu Cezar Săvescu**, decedat la doar 37 de ani, aduce detalii interesante privind activitatea poetului (scoate o revistă împreună cu profesorul Bonifaciu Florescu), colaborează la diferite publicații, ca traducător contribuie la cunoașterea literaturii universale. Poeziile sale sunt tributare romantismului: „...eul liric ...cu frecvente pendulări între euforie și deznădejde”, precum rezultă și din cele opt poezii anexate și competent comentate.

Pornind de la aprecierea Lidiei Bote, care-l consideră pe **Traian Demetrescu** (a trăit doar 30 de →

LIVIA FUMURESCU

PSALM PENTRU CÂNTAREA CÂNTĂRILOR

Din inimă, nu umeri, cu-aripi
cerșescu-Ți cerul:
-Al meu, întreg fii mie, nici gând nu-
mpart cu altul,
Așa cum, șoapta razei,
ciulind, bijutierul
Inelului i-aduce, ispită grea, înaltul.

Simt încă plămăditul ca agnețul
plămada,
Din amintirea-mi, prima, port strai
luminătorii!
Catran gelos de-s nour îți ning prea
fulg zăpada:
Cuprinde-mă în brațe, văpăi dând duh
viorii!

Vezi în rubin vecia mărturisindu-și
vina?
Așa Te vreau cămării să-i cânti
epitalamul,

Miroase-a pâine caldă, miroase-a trup
lumina,

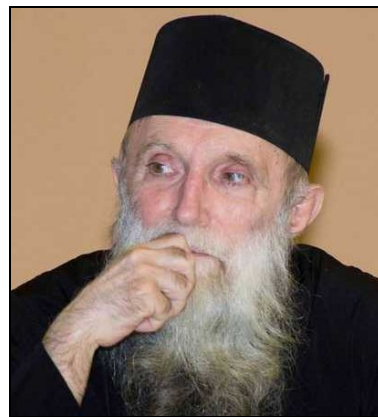
Dă-mi azi fiorul apei când o sărută
ramul.

Lăsa Scripturii umbra, Iubire, Te-am
vrut Soare,
Că-n ham Te-așteaptă psalmii,
Cântărilor Cântare!

SOLFEGIU

Niciodată soarele
nu apune
în același loc
al tristeților noastre
de seară.

Trandafirul de foc,
de carele
vorbea
stihuitoru-ndrăgostit,
întreaga cenușă și-a spus,

dar nu-i prima oară.
O, de-am putea
să-l gustăm,
o singură dată pe zi,
din propriul nostru apus,
am fi răscumpărarea lui
cu târzielnicul zbor
din lacrima de fiu rătăcitor?

DUMITRU ICHIM
Kitchener, Ontario

OMAGIU ALBATROȘILOR

→ ani) „printre primii poeți români
cu nervi și flori”, autoarea insistă
asupra generoasei sale opere, care-l
confirmă ca fiind precursorul lui
Bacovia. Cele cinci poezii selectate și
comentate îi confirmă talentul și
„atitudinea poetică nouă” (Zoe
Dumitrescu Bușulenga).

Polivalenta **Iulia Hasdeu**, a cărei
precocitate, până la cei 19 ani ai
dispariției, se confirmă pe deplin, este
prezentată ca având un loc justificat
în lirica feminină, atât prin scrierile în
limba franceză, cât și în limba
română. Cele unsprezece poezii
confirmă adevărul că: „Adeptă
credincioasă a romantismului, dublată
de o sensibilitate cu autentică vibrație
lirică, personalitatea Iuliei Hasdeu are
semnificația unui destin deschis spre
postritate” (Crina Bocșan-Decusară).

Ștefan Petică este prezentat ca
„personalitate complexă și contra-
dictorie, cu o inteligență scilpitoare și
cu un talent impresionant”.

A trăit drama singurătății și a
eșecului, murind la 27 de ani.
Comentariile celor cinci poezii
însăilate sunt infuzate de aprecierile
unor personalități literare, care-l
consideră primul nostru poet
symbolist.

Coleg de facultate cu Eugen
Lovinescu și apreciat de acesta,
Panait Cerna, cunosător și

traducător din literatura franceză și
germană, sprijinit de Titu Maiorescu,
pleacă în Germania, unde își ia
doctoratul cu „Magna cum laude”,
dar moare la scurtă vreme, la doar 32
de ani. Cele șapte poezii selectate fac
dovada talentului său, apreciat de
Nicolae Iorga și de Garabet
Ibrăileanu. Este considerat de către
Valeriu Râpeanu ca aparținând unui
„moment care încheie un proces
istoric”.

Magda Isanos „a deschis
zăgăzurile mării poezii feminine cu
lirica ei palpitantă de iubiri și spaime,
pline de chemările unei umanități
adânci” (Zoe Dumitrescu Bușulenga).
Apreciată de George Călinescu, de
Camil Baltazar, de Alexandru Piru,
de Miha Dragomir, de Pompiliu
Constantinescu și de alți critici
literari, poeta își confirmă
sensibilitatea și harul prin cele nouă
poezii anexate, cu o tematică
generoasă, dar și prin comentariile
competente ale autoarei acestei
interesante antologii. Dispariția ei la
doar 28 de ani a sfârtecat un talent cu
mare potențial în lirica feminină.

Devenit un mit, care „...n-a
încetat să crească, să domine datele
biografice... și prin talentul său
excepțional nu a încetat să se
dezvolte” (Eugen Simion), **Nicolae
Labiș**, cel de-al optulea „albatros
căzut” în plină afirmare creatoare, la
numai 21 de ani, a lăsat în urmă-i

poezii care vizează „răzvrătirea,
miturile esențiale, suflete
nemângâiate, ființa sa interioară,
patriotismul..., iubirea, lupta cu
inerția” etc. Considerat ca fiind „poet
pe deplin exprimat (George
Călinescu), care „a lăsat în urmă o
poezie de făgăduinți geniale” (Zoe
Dumitrescu Bușulenga), comprimând
„o jumătate de veac de evoluție a
lirismului nostru” (Gheorghe
Grigurcu), Nicolae Labiș rămâne
poetul original, în care filonul
reflexiv și adeseori nostalgic se țese
în urzeala unui talent unanim
recunoscut și apreciat.

Toți cei opt poeți au trăit intens,
dar s-au stins prematur, lăsându-ne
moștenire poezii create cu talent și cu
multă sensibilitate. În locul unei bio-
grafii extinse, după ei au rămas po-
eziile care le definesc personalitatea,
originalitatea conceptuală și talentul.
Oscilând între bucurie și tristețe, între
neliniște și acceptare, creațiile lor po-
etice reprezintă momente importante
în itinerariul liric al poeziei române.
În comentariul analitic, autoarea
surprinde lirismul emoționant prin
autenticitate, amplificat de sincere
rezonanțe afective.

Această antologie a doamnei
Maria Toma-Damșa completează ad-
mirabil numeroase lacune din evo-
luția poeziei și din evantaiul poezilor
români, favorizând receptarea fiorului
liric inovator.

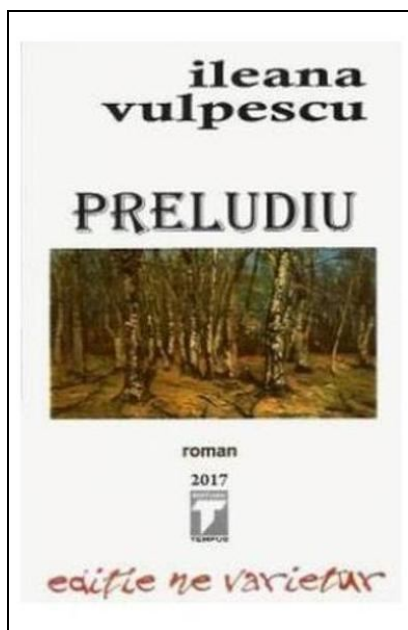
Eveniment

Un roman al memoriei afective

Ileana Vulpescu, ajunsă la venerabila vârstă de optzeci și cinci de ani, ne surprinde încă prin vigoarea prozei ei, ne încântă prin sinceritatea radiografiei întreprinse cu profunzime și exactitate asupra sentimentelor și relațiilor umane. Romanul *Preludiu* (ed. Tempus, 2017) este al doisprezecelea pe lista bibliografică a scriitoarei, alăturându-se celor pe care le cunoaștem, printre care *Rămas bun* (1975), *Arta conversației* (1980), *Sărută pământul acesta* (1987), *Rămas bun casei părintești* (1990), *Pe apa sâmbetei* (2009), *Notă informativă bătută la mașină* (2011). În septembrie 2017 romanciera a fost decorată de președintele României cu *Ordinul național "Steaua României"* în grad de cavalier pentru distinsa ei activitate de prozatoare, lexicografă și traducătoare.

Originalitatea acestei scriitoare constă în confesiunea pe tonul cel mai firesc despre neliniștile și frustrările personajelor ei, plasate în mediul cotidian citadin, antrenate în tempoul colocvial ale unei lumi caracterizată prin sociabilitate. Nimeni mai străin acestei prozatoare decât pateticul sau senzaționalul. Ea este observatoarea cursului cenușiu al existenței, care devine interesantă prin sondarea seismelor sufletești ale personajelor, ascunse privirii obișnuite. Scrisul Ilenei Vulpescu este eminent feminin prin interesul acordat condiției femeii, avaturilor ei în dragoste, în viața matrimonială, în afirmarea ei profesională, în deplinătatea tinereții și în iarna bătrâneții.

Romanul *Preludiu* este compus din colajul amintirilor Lidiei Busuioc, personajul principal aflat la vârsta senectuții, dominată de sentimentul inutilității și al singurătății. Internată la Spitalul Central - boli neuropsihice de către nepotul căruia Lidia îi lăsase prin testament apartamentul ei, își amintește de momentul similar din biografia mamei ei, care trecuse prin același loc cu ani în urmă. De aici, gândurile se resfiră pe o întregă perioadă din biografia celor două femei, mamă și fiică. Zamfira Busuioc, mama fusese învățătoare la țară, fiică de negustor cu oarecare dare de mână. Căsătorită cu omul pe care-l iubise de la prima vedere, ar fi putut fi fericită,

dacă moartea nu i l-ar fi răpit în floarea vârstei. Lidia își pierde tatăl pe când ea avea frageda vârstă de opt ani. De atunci, atât mama cât și fiica vor fi marcate pentru tot restul vieții. Moartea soțului a însemnat pentru Zamfira moartea sufletului ei, ea închizându-se în sine, refuzând să mai participe la vreo întrunire de familie sau la vreo petrecere. Iubirea și aflarea perechii este, în viziunea romancierei, singura cale spre fericire. Eșecul prin ratarea unei iubiri sau prin angrenarea într-o relație fără viitor este urmărit de autoare pe tot cuprinsul romanului. Mercedes, chimista din laboratorul de la Paris, unde Lidia lucrează doi ani, trăiește și ea sentimentul totalei neîmpliniri din cauza dragostei ce i-o poartă profesorului Jacques Fabert, familist care culege plăcerile vieții fără să impiezeze în vreun fel asupra căsătoriei lui. Lidia însăși pare a urma traiectoria unei vieți presărate cu suferință din cauza opțiunilor ei, nu ale loviturilor sorții.

Rezumându-și viața când este aproape de sfârșit, Lidia ca și mama ei, ca și Mercedes este dominată de insatisfacția matrimonială: *"De câtă amărăciune am adunat în viața asta, mă mir că n-am plesnit. Și am un sentiment al eșecului care mă bânuie tot timpul"* (p. 242). Fiică de învățători de la țară, Lidia își păstrează morala și mentalitatea țărănească, prețuind, înainte de toate, stabilitatea și drumul drept: *"să am eu casa mea, slujba mea bătută-n cuie și să nu fiu datoare un creișar nimănui"* (p. 90). De două ori se abate de la această morală, când este răpusă de dragoste

pentru doi bărbați căsătoriți: Vladimir Vizanti și savantul francez Jacques Fabert. Asistăm deja la o relativizare a principiilor morale, trecând de la o generație la alta. Raportându-se la mama ei, Lidia observă că aceasta ar muri de rușine s-o știe combinată cu bărbați însurați. Sentimentele sunt irezistibile, așa că Lidia găsește o circumstanță atenuantă în ideea că atracția dintre ființe face parte din forțele naturii. *"Fiorul dat de ceva tulburător și neașteptat", "atracție cotropitoare"* este ceea ce trăiesc din prima clipă Lidia și Vladimir Vizanti. De aceea, constată ea, dragostea ignoră *"demnitatea, morala și prudența"*. (p. 120). Cele două pasiuni Lidia le trăiește înainte de a se căsători cu Dinu Damian, om de teatru, intelectualul rasat și răsfățat de soartă, datorită familiei sale cu un statut material mulțumitor. Lidia și Dinu fuseseră împreună vreo patru ani, dar presimțirea unei neadecvări îi ține separați. După cele două pasiuni pustiitoare, Lidia va intra cu mari îndoieli în căsătoria cu Dinu, pentru a satisface cerințele unei tradiții. Dinu, fire iritabilă și egoistă, nu-și bătuse capul niciodată să afle ce este în sufletul Lidiei și nu dăduse de piciorul la nicio aventură extramaritală, ceea ce se soldează cu un copil și cu divorțul. Lidia îl eliberează, simțindu-se ea însăși scăpată de-o povară.

Preludiu este un roman eminent feminin, prin insistența personajului narator asupra analizei relației de cuplu privită în diferitele ei ipostaze: o relație binecuvântată, cum e cea a Zamferei Busuioc cu soțul ei, dar sfârșită tragic, cuplul necompatibil format de Lidia și Dinu, bazat o vreme doar pe atracția intelectuală, prea slabă ca să dureze, cupluri consolidate precum cele ale lui Vladimir Vizanti și Adela, Gabriel Vizanti și Camelia, George și Melania, ceea ce nu exclude, și în cazul lor, abateri de la norma fidelității. În viziunea Lidiei, alias autoarea, seducția intelectuală nu e suficientă pentru clădirea unei legături stabile. Din întreaga narațiune, rezultă că atracția fizică e poate mult mai importantă sau, în orice caz, absentă fiind, prejudiciază mult armonia de cuplu. Lidia își amintește că prima zi de dragoste cu Dinu fusese un eșec total, trecut de ea cu vederea, că legătura lor *"nu înce-pea sub zodia erotismului dezlănțuit"*. (p. 199). →

SILVIA URDEA

Ambii recurg la artificii circumstanțiale în speranța că ar putea fi niște paleative, cum ar fi de pildă despărțirea pentru trei luni pentru verificarea sentimentelor. Lidia are un comentariu umoristic despre această întrerupere: *"O relație întreruptă la temperatura camerei, (cum se recomandă să îngurgitim alimentele și băuturile) este cel mai ușor de reluat. E greu să reiei una întreruptă la temperatura de fierbere sau aproape de temperatura de îngheț"* (p. 201).

Deși îi place să se considere urmașă a țărăncilor din neamul ei, Lidia este doar parțial o asemenea descendentă. În preambulul căsătoriei cu Dinu ea își ia libertatea de a întreține o relație amoroasă timp de trei luni cu Vladimir Vizanti, care, la rândul lui, se consideră îndreptățit la un adulter. Motivul abaterii de la normele morale, invocat de Lidia, este iubirea ca un *coup de foudre*, având o forță elementară. Întâlnirea pe aceeași undă este descrisă în termeni hiperbolici: *"adevărată, amețitoarea voluptate"* (p. 27), *"se iubiseră ca după un cataclism care i-ar fi învățat cât de fragilă este viața"* (p. 21), ambii simțeau *"că alcătuiesc sfera inițială care, în fine, își aflase jumătățile"* (p. 28). Ei își rămân reper unul altuia pentru întreaga viață. Întâlnindu-se după zece ani pe una din străzile Parisului, ambii reafirmă într-o scenă emoționantă profunzimea sentimentului. Cu toate acestea, Lidia va intra la Paris într-o altă relație de iubire cu profesorul savant Jacques Fabert, care avea de două ori vârsta ei: ea avea douăzeci și cinci de ani, iar el cincizeci. Femeie frumoasă și inteligentă, ea are fără îndoială un magnetism special. Invitată de Crăciun la familia nobiliară Fabert, îl reîntâlnește pe Vladimir Vizanti cu familia. Răscolită de un tangou pasional cu Șerban, fiul lui Vladimir, Lidia acceptă nu peste mult timp o legătură cu Fabert, văzând în el un substitut al mării ei iubiri. În plus, la profesor găsește duioșia și protecția paternă. Ca una care și-a pierdut tatăl când era de opt ani, poate fi înțeleasă în înclinația ei spre bărbații vârstnici în care proiecta figura tatălui. Adela, soția lui Vladimir Vizanti are intuiția ei specială ca orice soție care se teme de concurență, văzând în Lidia femeia care știe să instige latura instinctuală a partenerului ei. Iată cum descrie Adela dansul Lidiei cu adolescentul Șerban: *"nu*

mai păreau un bărbat și o femeie care dansează, ci un mascul și o femelă din lumea animală..." (p. 176).

Scriitoarea nu face totuși din Lidia o seducătoare de profesie. Nici pe departe. Dacă într-o privință a încălcat morala mamei ei, Lidia nu perseverează în greșală, repetându-și îndemnul popular *să nu strici cuib de pasăre, nici casă de om*. Vom întâlni în roman numeroase ziceri populare care au cristalizat etica populară de-a lungul vremurilor. Ea se înfrânează la timp, stopând relațiile ei vinovate când *"dogorea mai tare"*. În toată viața ei făcuse numai ceea ce se cuvenea, dar în cazul celor doi bărbați și-a dat drumul sufletului și trupului, presimțind că aceasta era porția ei destinată de fericire. Ea își asumă și cantitatea de suferință implicată de asemenea trăiri ilegale ale amorului: *"Știam că am să sufăr... Mie nu-mi pare rău, fiindcă n-am schimbat nimic în cursul lucrurilor, doar mi-am făcut o rană în suflet"*. (p. 190).

Lidia Busuioc nu fuge de greu nici în cariera ei, acceptând imediat după absolvire să lucreze ca inginer chimist într-o fabrică de armament, într-un loc periculos, unde se câștiga mai bine. Avea nevoie de bani ca să-și comande un apartament cu patru camere, unde s-o aducă pe mama ei bolnavă. Ea își construiește o carieră strălucită, trecând un doctorat în țară și altul în Franța. Însoțește delegații oficiale la sesiunile Pactului de la Varșovia ca translatoare. Munca este catargul cel mare al vieții ei: *"Învățată de copil că aveam să trăiesc din muncă, mă dăruisem ei, având norocul să-mi placă ceea ce făceam..."* (p. 207). Altădată, încercând să-și definească identitatea, afirmă aceeași dragoste de muncă: *"cine sunt eu? O fată de învățători de la țară, cu mentalitatea stabilității și-a muncii, muncă cinstită sub orice stăpân"* (p. 89). Ea recunoaște că n-are nimic eroic sau revoluționar, că a respectat

legile țării, indiferent dacă i-au plăcut sau nu, că modestia i-a fost îndrumar de căpătâi: *"nu mi-a plăcut de copil să ies păduche-n frunte"* (p. 90). Personajul are un cult deosebit al prieteniei, relația cu George, colegul ei de servici, fiind exemplul cel mai bun. Legătura lor de suflet se întinde pe durata unei vieți. În general, oamenii din preajma Lidiei dovedesc sentimente dintre cele mai alese de înțelegere, ospitalitate și camaraderie. În lumea Lidiei nu există însingurați ca în societatea occidentală, ceea ce nu însemnează că nu există durere și amărăciune. Vreau să subliniez că încă există comunicare între oameni, care nu stau feriți în casele lor cu puștile încărcate.

Conversația cu un om care are opinii consonante este una dintre satisfacțiile majore ale vieții, după cum reiese din schimburile de păreri dintre Lidia, pacientă la Central și psihologul Sabin Sorescu. Ambii fac parte dintr-o generație de modă veche, ambii sunt iubitori de cultură, observatori sensibili ai lumii în care trăiesc, nealterați de goana după bani a capitalismului autohton, ambii țin sus valorile morale și spirituale. Autoarea are predilecție pentru biografiile încărcate de suferință datorită unor întâmplări tragice. Sabin Sorescu a rămas văduv la mijlocul vieții datorită unui accident de avion în care au pierit soția, copilul și părinții lui. Profesorul crede că *"viața... seamănă adesea cu un blestem"* (p.83). Același pesimism marchează gândirea Zamferei Busuioc, care-i vorbește fiicai despre *"lada asta de gunoi care e lumea"* (p. 39). Viziunea Lidiei despre propria-i viață nu este prea departe de aceste impresii apăsătoare. Ea mărturisește că la opt ani, când și-a pierdut tatăl, *"mi s-a zdrențuit viața, iar ceea ce a urmat n-a fost de natură s-o dregă"* (p.42). Și se întrebă existențialist cine ne aruncă *"în colonia asta penitenciară cu miros de pucioasă și zgură"* (p. 112). În relațiile interumane autoarea consideră de folos înțelegerea celuiilalt, nu judecarea lui. Pe Sabin Sorescu îl admiră deoarece privirea lui părea să îndemne: *"Hai spune ce ai pe suflet, eu sunt aici ca să te înțeleg, nu ca să te judec"* (p. 143). Pentru Lidia, mila este forma supremă de înțelegere a aproapelui tău. (p. 194).

Referințele social-politice sunt foarte estompate în acest roman. Într-

un interviu, scriitoarea a subliniat că nu amestecă politica în viețile personajelor. Dacă întvedem un fundal de epocă, el se datorește comentariilor puțin frecvente din dialogul personajelor. Astfel, Lidia este dezamăgită ”că după comunism, avea să urmeze asemenea jaf” (p.150), iar profesorul Sorescu se declară și el descumpănit în fața goanei după bogății a unora: ”Lumea a ajuns de-o lăcomie patologică, de parcă și-ar putea cumpăra eternitatea” (p. 141). Tot atât de mult îl deranjează cinismul noilor capitaliști care iau în derâdere totul. Mare este și ipocrizia marilor puteri, remarcă Lidia, care cică luptă pentru pace sau implementarea democrației ”taman pe unde curge țigii la chiuvetă” (p. 141). Sabin Sorescu și Lidia sunt niște rezoneri ai cărții. Demne de menționat sunt și discuțiile lor pe tema credinței și a destinului.

Ambele personaje cred că destinul omului este predeterminat. Profesorul Sabin Sorescu își sfătuiește pacienții să nu-și cerceteze viitorul pe la ghișori ”fiindcă oricum nu poate fi schimbat” (p. 83), iar Lidia crede cu tărie că destinul ”ni l-a hotărât cineva înainte de-a ne naște”. (p. 81). Ambii se conformează viziunii populare fataliste că *ce ți-e scris în frunte ți-e pus*. Dacă interpretăm codul genetic ca un factor de determinare a drumului nostru biologic prin viață, atunci constatarea celor două personaje are o bază reală. Au circumstanțele socio-politice un rol deosebit în domeniul aspirațiilor sufletului omenesc? În opinia Lidiei, indiferent de regim politic, sufletul ”este mereu în așteptarea fericirii” (p. 113), iar aceasta se leagă intrinsec de iubire, de aflarea acestui diamant în atâta ”grohotiș” cât are viața. ”Câți norocoși, se întreabă autoarea, ”au privilegiul de-a găsi un diamant în atâta grohotiș?”(p. 24). În privința existenței lui Dumnezeu, Zamfira, mama Lidiei, o îndeamnă să nu-și bată capul cu întrebări fără rost, ci să accepte înțelepciunea populară ”Facem și noi ca toată lumea, că-n lume trăim” (p. 39). Mai sofisticată decât mama ei, Lidia îl citează pe Blaise Pascal că este preferabil să credem că Dumnezeu există și el să nu existe, decât să credem că El nu există și în realitate să existe. Inginera chimistă simte nevoia unui reper spiritual absolut, pe care numai Dumnezeu i-l poate oferi

într-o lume plină de nimicnicie. Ea își dorește ”un liman, un punct al dreptății care să ne lumineze pe fiecare asupra lui însuși, a lui și a lumii”(p. 81). Nu știe dacă această dorință se poate numi credință sau doar speranță, iluzie, aspirație. Evoluția societății contemporane o dezamăgește și o înspăimântă. Se întreabă dacă toate grozăviile care se petrec sub ochii noștri nu sunt cumva un preludiv al Apocalipsei: ”În ce să mai sper? Alt glob n-avem. Să trăim oare, o repetiție generală, un preludiv al Apocalipsei, ori suntem în plină desfășurare?” (p. 151). Poate de aici se trage titlul romanului. De aici și de la trăirea bătrâneții ca un preludiv al morții. Ideea sfârșitului îi dă uneori târcoale Lidiei, dar o pune mereu în paranteză, refuzând să reflecteze îndelung asupra-i, deoarece întreaga ei ființă este puternic ancorată în viața de aici cu bunele și relele ei. Asupra bătrâneții cugetă mereu. Am putea selecta un mănunchi de aforisme pe această temă. Singurătatea și bătrânețea îi apar ca ”două pustietăți”, pe care personajul încearcă să le umple cu tot ceea ce memoria ei afectivă a păstrat pentru ea: ”Atâtea amintiri duioase, pline de lumină, amestecate cu atâta durere” (p. 237).

Singura salvare de care se agață e puterea de a se bucura de frumosul care îi înprospătează sufletul. Muzica lui Vivaldi îi prilejuiește o minunată rugăciune în finalul romanului: ”Ajută-mi Doamne, să mă mai bucur de ceva cât mai sunt pe-aici. Mă așez cu mâinile-n poală ca țărâncile când se odihnesc, și mai vreau să sorb din frumusețile lumii, cât mai sunt pe-aici. Ajută-mă Doamne!” (p. 243). Sentimentul dragostei de viață iese până la urmă biruitor, în ciuda numeroaselor avataruri dureroase.

Proza Ilenei Vulpescu se citește cu plăcerea celui care este invitat la o conversație plină de substanță fără a fi deloc pedantă sau moralistă. Scriitoarea se așează în albia firescului și a bunului simț, nedorind să epateze în nici un fel, ci doar să ne vorbească despre sufletul omului și felurile lui încercări. Sinceritatea tonului narativ, autenticitatea scenelor, căldura confesiunii, fraza șlefuită până la rostirea aforistică, simțul culorii epocii și mediilor sociale descrise sunt tot atâtea atribute consacrate ale literaturii Ilenei Vulpescu, un nume de vârf al literaturii române contemporane.

Dor brusc, activat de toamnă

Mi s-a făcut dor brusc de un soare valah din numai a mea Craina Timocului nostru viu

ce bine-mi stă acesta dragoste din mine!
Ah, ce soare și cât timp oprit aici de Dumnezeu

numai și numai pe-aici am o distanță necesară de Vasko Popa și Nichita Hristea strict poetică

dor brusc activat de toamnă și de prezența moșului nostru Bacovia, aici întovărășit de moșul meu viu, Alexandru

un vin monstruos de roșu ne unește pe toți, fără pahar în mână și sub o iconă, nu pusă-n perete, ci doar din inimă

de tânăra mamă *Dunărica* zisă prenumele ei vitreg, cum o văd și-o aud țărâncii mei din Serbia spre Elveția și invers, în suflet!

Nu?

Cu fratele nostru din vecini Srba de Igniatovici stau astăzi recreativ solemn la o masă plină de amintiri și soare

oare noi doi ne vedem cumva și mâine

Srba Răzvane chiar crede-n acesta un poet sonor și un adânc naiv nu așa asta cumva crezi și tu?

ADAM PUSLOJIC

Vatra veche dialog

Suzana Fântânariu
„Unde este timpul meu?”

Ne cunoaștem de nici trei decenii. Și ne-am văzut doar de 2-3 ori. Am avut însă mereu sentimentul că ne cunoaștem de-o viață și că am dialogat fără întrerupere. Poate că acest dialog permanent a indus și starea de vecinătate a gândului.

De altfel, o parte a dialogurilor noastre au fost “împachetate”, ca să rămână, într-o carte, “Suzana Fântânariu – împachetări pentru suflet”, apărută în 2010. A fost o onoare, un privilegiu.

A mai rămas loc, însă, pentru că multor întrebări pe care i le-am pus încă nu le-a venit rândul la răspuns.

Am privit spre Suzana Fântânariu ca spre un mare artist, un important artist român al acestor vremuri, care, într-o nefericită tradiție de-a noastră, nu s-a bucurat nici pe departe de recunoașterea pe care o merită.

Pe mine m-a fascinat nu doar arta sa... plastică, ci și arta s-a poetică, o întâlnire fericită a harurilor, care a rodit cu dreaptă măsură.

Suzana Fântânariu a ajuns la un rotund de vârstă, pe lângă care nu vroiam să trec oricum.

Având la îndemână instrumentele necesare și care nu pot fi manipulate de niciun fel de forțe, am deschis paginile revistei Vatra veche pentru Sânziana Fântânariu, care s-a ținut departe de orice festivisme.

E puținul meu cu care îmbrățișez timpul despre care se întrebă artista unde e. Timpul ei e și în noi, cei care o iubim și-o prețuim.

N.B.

-Ce întrebări își pune cel mai frecvent artistul plastic Suzana Fântânariu? De ce întrebări „fuge” Suzana Fântânariu?

„Ce întrebări își pune cel mai frecvent artistul plastic Suzana Fântânariu?” Întrebări mari, fundamentale iar cele mici, (multe ca un mușuroi de furnici) meschine, banale, viclene, monden-cotidiene, nu le mai răscolesc. Sunt periculoase prin faptul că „ciupesc” des și rămâi intoxicat. Întrebările mari țin de educația spirituală, culturală pe care am dobândit-o pe parcurs și chiar dacă arareori sunt fataliste ele fac parte din viața unui creator.

Așadar, îmi pun întrebări despre existența umană, pentru că una dintre cerințele interioare, poate cea mai importantă, o cerință fundamentală, care a condus și conduce pe om în multe dintre acțiunile sale, este cerința interioară, aceea de a cunoaște, deci de a ști și a înțelege. Este o cerință străveche care, luând formă șarpelui, i-a împins pe Adam și Eva să mănânce fructele Pomului oprit, Pomul Cunoașterii... pentru că mi s-a arătat altă față a lumii, alta decât o cunoașteam, știam și înțelegeam.

Sună prea teoretic, însă actul introvertirii, copil fiind, m-a determinat să am o atitudine gravă asupra problemelor vieții. Nu am avut o copilărie juvenilă, din moment ce îmi plăcea să stau în podul casei și pe o scară să privesc pe ochiul acoperișului de șindrilă. Să văd în zare cum curge apa Moldovei, să-i aud valurile ce modelau pietrele în vârtej. Tot acolo sus, într-un loc de meditație tihnit, îmi puneam la vârsta de 7-8 ani, întrebări atipice pentru un copil: ”ce e viața?”, „mă atrage apa Moldovei, ce-ar fi să mă las condusă de valurile ei”?... oare îmi dădeam seama că sub acest gând exista sentimentul morții, al suicidului sau poate era un fel de filosofie hibridă a curgerii timpului, o aventură a călătoriei?... Cert e că totul pornea de la imagine, de la văz. Apoi meditația, tristețea, timiditatea, fragilitatea, apoi retractilitatea.

Întorcându-mă în timp și spațiu geografic, iubind natura, mi-am pus întrebarea: dacă m-aș fi rătăcit în pădurea dinspre malul celălalt al Moldovei (știți, v-am scris că m-am născut la Baia, situată pe malul Moldovei) și ar fi trebuit să înnoptez acolo, natura mi-ar fi fost potrivnică? Iată că această întrebare mi-a întărit

ideea că natura te apără, te ocrotește... simțeam încă din copilărie că sunt la adăpostul naturii. O amintire: în grădina noastră cu copaci era un măr mai bătrân decât toți ceilalți. Era copacul copilăriei noastre cu mere dulci, galbene... Ei bine, și acum văd acele ramuri încolăcite în chip baroc, care descriau un „fotoliu”, da, un fotoliu. Acolo îmi găseam locul de odihnă și respirație benefică (cu pernuță cu broderie). În casă mărunții. Natura-Mamă. Am intrat de mic copil în acest decor perfect al naturii. Mai târziu, știam că e Marea Natură, Natura-Materie, cu germenii energiilor sale interne. În ultimii 20 de ani, întrebarea persistentă, provocatoare din punct de vedere al preocupărilor artistice soldate cu un doctorat, a fost despre perechea fundamentală: om-Cosmos. Omul fiind fizică ce aparține Cosmosului.

Având șansa efectuării câtorva călătorii de documentare în Orient, cu ocazia participării la Bienalele de Artă și Simpozioanele Internaționale de creație din Sharjah, Dubai, (U.A.E.), Beijing (China), am putut să-mi imaginez prin analiză și paralelism problematica antropomorfă a perechii fundamentale Om-Cosmos, în spațiul oriental și occidental. Cunoașterea rațională și cunoașterea emoțională, știam, sunt căi în procesul de cunoaștere a Omului-Cosmos ca pereche fundamentală, a omului în general. Din păcate pentru mine, a fost mult exacerbată latura emoțională, afectivă, fiind supraîncărcată cu doze mari de sensibilitate. A fost aceasta un dar în valorificarea palierului profesional, însă în același timp un risc în evaluarea cunoașterii omului, de data această din imediata vecinătate.

Stabilirea corectă a relațiilor intraumane a eșuat de multe ori. Gândirea mea s-a aflat masiv sub influența emoționalității... mai umanistă, mai apropiată de arte în general (îmi sunt necesare la fel demult ca și arta plastică: literatura, muzica, teatrul)... Cert este un fapt: calitatea fenomenului ce se petrece în creierul uman, fenomen denumit gândire, fenomen care stă la bază a tot ce a creat specia umană bun sau rău, este influențată de două mari grupe de factori: informațiile (cunoștințele) și emoțiile. Am lăsat omul ca fiindă gânditoare în seama artelor... Artele vizuale ne ajută→

NICOLAE BĂCIUȚ

să înțelegem omul în contextul civilizației în toată complexitatea și expresivitatea sa, prin accesul la noile instrumente mediatice, la comunicare.

Din sfera, dar care a constituit chiar sfera preocupărilor artistice, a fost obsedanta întrebare a relației dintre corp și suflet. A rezultat în urma analizelor practice, teoretice, interfeerate cu o experiență a trăirilor reale, un ciclu lung și variat de lucrări intitulat „Ambalaj pentru suflet”, desen, xilogravură, obiect, instalație, performance. Despre intervalul corp-suflet?, dimensiunea simbolică a corpului? rolul de protecție al sufletului, corpul sacru ca finalitate?...

Provocată în experimentul plastic de astfel de întrebări, am construit un repertoriu de semne în creația mea, determinat de o mitologie personală, care comunică cu fondurile mitologice ale culturii central-orientale, în interferența cu modernitatea occidentului și cu deschiderea către orientul extrem.

Poate fi considerat corpul ca un corp, ca pe un obiect de artă? Dacă „da”, ar fi stadiul superior al reprezentării corpului ca obiect? Iată întrebări ce au însoțit travaliul artistic... Dacă bine îmi amintesc, în viziunea lui Nietzsche, corpul este o „superbă rațiune”, este mai important decât toate fenomenele conștiinței pentru supraviețuirea umanității. Cert este că în primele decenii ale secolului XX, asistăm la demolarea paradigmei legate de frumusețea individului uman și de la scrierile lui Leonardo da Vinci până la performanțele lui Orlan, tratamentul estetic al corpului a suferit toate metamorfozele.

Fiind un artist ce aparține unei culturi structurate pe două axe, una privind propria identitate, iar cealaltă fiind dată de receptarea modelelor ofertante, percepțiile sunt diferite, pe de o parte, pe de altă parte cultura căreia îi aparține nu a fost niciodată în situația de a oferi modele. Îmi dau astfel răspuns la întrebarea despre identitatea artistică. Cine suntem? Încotro?... Unghiul de abordare e cel al artistului plastic tributar marilor experiențe și valori culturale asimilate prin observație directă (muzee, expoziții, simpozioane) prin lectură, reflexie și meditație, alăturând acestora travaliul artistic individual. În acest univers cultural-artistice, răspunsurile mele la astfel de întrebări, aportul meu e cel al artistului provenit din culturile

mici, care încearcă să sintetizeze atât cât e posibil ceea ce s-a produs într-un interval foarte mare.

Întrebările vin în funcție de experiențele artistice, în funcție de experiențele mari din viață, călătoriile mele în Orient, în deșertul arabic de pildă: Deșertul Arabic, un spațiu, o întindere fără margini, în afara realității. O patină a vremii. L-am văzut din avion, de la mare distanță, dar și de aproape, căci am lăsat vagi urme de pași pe nisipul mișcător, „materie maleabilă”, cum i-ar spune Roland Barthes. O trăire de câteva clipe la cote maxime pe un pământ aparent pustiu, arid, fierbinte. Întrebare: cum de nu am avut sentimentul risipirii, al anxietății? Din contra. Ca reacție de apărare a sentimentului nemărginirii, mi s-a părut că pot obține o concentrare maximă a interiorității. În acel imens pustiu, mă re-găseam. El e natura esențializată, simplă, extinsă, liberă. Deșertul fost un test și un text nescris, un spațiu al marilor întinderi cu „vânt roșu” și cer alb. Cu „Limba-jul nisipului”, cum ar spune Roland Barthes, imortalizând drumul unei i-viri progresive în afară haosului primitiv... Am înțeles atunci, în 1998, că șederea sfinților în deșert face ca acest pământ plutitor să fie „esența divină”, un simbol consistent al Bibliei.

Despre călătorii... despre șederea la Paris (bursă „Constantin Brâncuși”)... De ce nu pot întoarce timpul? Unde e timpul meu, unde este timpul României? Întreaga mea viață a fost o „Cascadă” (titlul unei lucrări) de întrebări și o mare de răspunsuri, în care în fiecare zi poți să te îneci. Mai are rost să te întrebi? „Panta rei”, totul curge.... afară de ideea de curgere, mi-a scris cândva I.D.Sîrbu.

În ultima vreme, mi-am pus des întrebarea pe care nu credeam vreodată că s-ar înfiripa (deși mai des mi-a adresat-o alții): „de ce am rămas în România?” Cu acest răspuns îmi e datoare tot România, dar nu cea „pitoarească”, ci cea anamorfozată de eșecul democrației. De aici o altă întrebare cutremurătoare: morții din Timișoara, morții din România de la revoluția romană din 1989 ne iartă, vorbesc?...

De ce întrebări „fuge” Suzana Fântânariu?

Eu când tac, tac deoarece tac din durere și nu din lipsă de conversație. Eu când tac, sunt vecină cu abisul, cu întunericul. Nicio întrebare răscolitoare de răni (sunt împietrită) nu-mi poate da târcoale, de pildă: despre destinul tatălui meu (a fost ucis nevinovat, confundat, într-o seară de primăvară a anului 1975, în propria grădină), despre accidentul meu de mașină din 2003 (nu am avut niciodată mașină; a condus fostul meu soț, Szakacs Bela. A curs mult sânge pe scaunul din dreapta lui pe lucrări, pe timpul violent... Veneam de la Simpozionul internațional de artă de la Csangrad, Ungaria), despre marginalizarea pedagogică din perioada 2000-2008 de la Facultatea de Artă, Timișoara, iertându-l demult pe decanul Dumitru Șerban, despre frig, frigul de la atelier, frigul de la apartamentele construite pe vremea comunistă, despre cele două căsătorii, Craiova, Timișoara (cea din urmă determinând transferul meu la Timișoara, părăsind locuința, atelierul și Liceul de Artă din Craiova, după ce aveam o aprobare excepțională pentru transferul la București, semnată de Ion Irimescu, președintele Uniunii Artiștilor Plastici, despre faptul că nu am lucrări expuse în Muzeul din Timișoara (trăind și lucrând 22 de ani în atelierul din vecinătatea muzeului), despre ratarea Marelui Premiu UAP, 2004, a Marelui Premiu la Bienala de la Varna (1992), despre eșecul democrației despre nedreptate și minciună despre celebrele și istoricele trădări... despre bani, despre coloși arhitecturali cu turnuri... De ce nu trăim ca europenii?

De ce am stat atât de puțin cu mama? Despre Dor? (dezastruos, sfâșietor de melancolic)

Mă simt că o cariatidă cu multe întrebări grele deasupra capului meu, împietrite de vreme, cu mine totodată. Sunt o cariatidă... în bătaia vântului.

Suzana Fântânariu - schiță de portret

Născută în 15 septembrie 1947, în Baia/ Suceava. Profesor universitar la Facultatea de Arte și Design – Universitatea de Vest, Timișoara. Doctor în arte vizuale. *Doctor Honoris Causa* al Universității de Arte „George Enescu” din Iași, 2013. *Bursă de studii*, Academia di Romania, Roma 2005; *Bursă „Constantin Brâncuși”*, *Cité Internationale des Arts*, Paris 2006.

Experiență profesională : Membră a Uniunii Artiștilor Plastici din România (UAPR), membră AIAP, Paris, membră a Societății internaționale de gravură Cracovia/ Polonia.

Expoziții personale (selecție)

Roma, *Academia di Romania*, 1985; Neapole, *Academia internationale di propaganda culturale*, 1986; Mödling, Austria, *Gewebesaal*, 1990; Wassenaar, Olanda, *City Hall Gallery*, 1995; Utrecht, Olanda, *Catch Gallery*, 1995; Sharajah, UAE, *Muzeul de Artă*, 1998; Cosongrad, Ungaria, *Varosi Gallery*, 1999; Budapesta, *Galeria IX*, 2003; Paris, *Institutul Cultural Român*, 2006; Paris, (proiect multimedia) *Institutul Cultural Român*, 2007; Londra, (proiect multimedia) *Institutul Cultural Român*, 2008; Budapesta, *Institutul Cultural Român*, 2007; Klagenfurt, Austria, *Galeria 3*, 2008, 2009 ; Sopron, Ungaria, *Kormendigaleria*, 2010; Saitama, Japonia, *Muzeul de Artă Modernă*, 2011; Treibach, Austria, "Kunst im Werk" *Treibacher Industrie AG - Verwaltungsgebäude*, 2014; Oyama City-Japonia, *Kurumaya Museum, Tochigi Pref*, 2014.

În România: București, Iași Timișoara, Craiova, Arad, Târgu-Mureș, Târgu-Jiu, Bistrița-Năsăud, Râmnicu-Vâlcea, Lugoj, Dej, Fălticeni, Baia.

Premii naționale: (selecție)

1977-Premiul tinereții, Cluj ;1980 - Marele Premiu *Voronețiana*, Suceava; 1998 și 2000 - Premiul *Catul Bogdan*, Arad; 1999 – Premiul *U.A.P.R.* București ; 2000 - Ordinul Național *Pentru Merit* în grad de *Cavaler*, București; 1997 - *Diplomă de onoare*, Academia de Arte Vizuale, Cluj-Napoca; 2004 - *Premiul Revistei Ramuri* ; 2006 - Nominalizare Marele Premiu *U.A.P.R.*, București ; 2009 - *Diploma de Excelență*, Primăria Timișoara; 2009 - Nominalizare Ministerul Culturii *Premiul Național*

pentru Artă, București; 2009 - Diploma de excelență *Nobilis Ancilla Collorum et Visionum*, Universitatea de Vest, Timișoara; 2009 - Premiul *Pro Cultura Timisiensis*, Timișoara; 2009 - Marele Premiu *Primus inter Pares*, Timișoara, 2011- *Diploma de Excelență*, Facultatea de Arte și Design, Timișoara; 2011 - *Diploma Meritum, Universitas Occidentalis Timisiensis*; 2011 - *Premiul special al juriului*, Târgoviște ; 2012 - *Premiu pentru grafică experimentală*. Iași; 2012-*Premiul I MIX- SATB*, experiment textil, București ; 2013- Premiul I, Bienala de gravură *Gabriel Popescu*, Târgoviște; 2014 - *Medalia Memorialului Revoluției* - Timișoara, 2014; 2016 - *Premiul I*, Piatra-Neamț; 2017 - *Diploma și Medalia 150 ani de la nașterea lui Gabriel Popescu*, Târgoviște.

Premii internaționale :

1982 - Premiul *Ex-Equo*, Banska-Bistrica/Cehoslovacia; 1992 - Premiul I, Paris/*Franța*; 1993 - Premiul II, Maastricht/*Olanda*; 1997 - Premiul I, Sharajah/*E.A.U.*; 1998 - Medalia de Argint, Beijing/*China*; 1999 - Premiul de achiziție, Trois Rivières/*Canada* ; 2000 - Premiul Asociației Artiștilor din Boemia de Sud, Ceske Budejovice/*Republica Cehă* ; 2003- Premiul de Excelență, Beijing/*China*; 2003 - Premiul I Gornji Milanovac/*Serbia și Muntenegru*; 2011- Mențiune de onoare/ *Istanbul/Turcia*; 2012- Selecția mapei de xilogravuri „Dragon” (55 de exemplare) pentru Trienala internațională de gravură, *Art limited+multiple*, Grenchen / *Elveția* ; 2015- *Marele Premiul Ministerului Culturii*, Chișinău-Republica Moldova; 2015- *Diploma de onoare* a Ministerului Culturii, Chișinău/Republica Moldova.

Bienale și triennale internaționale de gravură (selecție):

Banska - Bistrica/ *Cehoslovacia*; Frieburg si Berlin, *Germania*; Wintertthur și Grenchen/ *Elveția*; Bharat-Bhavan/ *India*; Paris, Chamalières , Saint-Quentin, Saint-Maur și Toulouse /*Franța*; Cracovia, Wroclaw, Katowice, Torun, Jelenia Gora, Majdanek /*Polonia*; Varna și Gabrovo/ *Bulgaria*; Torino/ *Italia*; Maastricht/ *Olanda*; Belgrad/ *Jugoslavia*; Ljubljana/*Slovenia*; Tokio, Kochi și Yokohama/ *Japonia*; Ibiza si Caixa-Ourense/ *Spania* ; Seoul/ *Koreea*; Sharjah și Dubai/ *U.A.E.* ; Budapesta, Győr și Miskolc/ *Ungaria*; Kuala-Lumpur/ *Malaysia*; Trois-Rivieres, Quebec/ *Canada*; Cairo/ *Egipt*; Beijing, Qingdao si Guanlan/ *China*; Graz /*Austria*; Cacak/*Serbia*. Podgorica/*Serbia și Muntenegru*; Bitola, Scopje / *Macedonia*; Falu/ *Suedia* ; Istanbul, București.

Expozitii de grup (selecție):

„Pictură, Sculptură, Grafică”, *Universitatea din Viena, Austria*, 1985; „Mostra colectiva”, *Academia di Romena di Roma, Italia*, 1987; „Carte-obiect”, *Budapesta, Ungaria*, 1994; „Semne și urme”, *Landshut, Germania*, 1994; „Art for Art”, Expoziția Schting Kunst-Kultur, Limburg, *Maastricht, Olanda*, 1994 ; „Culoare și timp”, *Muzeul de Artă, Sharjah, U. A. E.*, 1998; „Premiile U.A.P.'98”, *World Trade Center, București, România*, 1999; „Grafica românească”, *Academia di Romania, Roma, Italia*, 1999; „Culoare și timp”, *Muzeul de Artă, Sharjah, UAE*; Workshop, Bienala internațională de Artă, *Sharjah, UAE*, 1999; Simpozion internațional al Țărilor de Est, Centrul FRICCU (UNESCO) *Bușteni, România*, 2000; „Trans-Aqua”, *Galeria Municipală, Sofia, Bulgaria*, 2001; „Plein-Air” Cultural Society of Kontias, *Insula Lemnos, Grecia*, 2001; Salonul internațional al femeilor creatoare”, Centrul Cultural, Niavarán, *Tehran, Iran*, 2004; „Eurotique” (multimedia), Salonul de Aur, *Ambasada Română, Paris, Franța* , 2006; „Carte geo-poetique”, *ICR, Paris, Franța*, 2006; „Les Parapluies poetiques”, Centrul Pompidou și Centrul Vallonie, *Paris, Franța*, 2006; „Les parapluies poetiques”, Salon du livre, *Porte de Versailles, Ile de France, Franța*, 2007; „Eurotique”, *ICR, Londra, Anglia*, 2007; Simpozionul Center International →

Veliko-Târnovo-Bulgaria, 2007; „Soilele de l'Est”-Association Culturelle a Font-Romeu-Pyrenes Orientales, France, 2007; Grup internațional, Nessebar, Galeria municipală, Sofia, Bulgaria, 2008; Simpozion de artă, Fohnsdorf, Austria, 2008; „Absurdul în Artă - Eugen Ionesco”, ICR, Budapesta, 2009; „Konfrontation III”, „Gallery 3”, Paul Kulnig, Ilse Mayr, Suzana Fântânariu, Klagenfurt, Austria, 2010; „Romanian artists painters” Espace Maillol, Palais des Congres, Perpignan, Franța, 2010; „Xilogravura matrice stilistică IV”-Institutul Rojelio Dominguez-Gomez Palacio, Mexic-2010; „Apocalisse Oggi-Eterno ritorno” I „Aripa”, Torino, Italia, 2011; „Contemporary Romanian painting” Main Building Gallery, European Patent Office, Haga, Olanda, 2011; „Contemporary Romanian painting”, „La Caserne” Gallery Joué-lès-Tours, departament Indre et Loire, France, 2011; „Poeticile politicului”, Galeria „Propaganda”, Varșovia, Polonia, 2012; „Frontiere”, ICR, Budapesta, 2012; „Xilogravura astăzi”, „Gallery 3”, Klagenfurt, Austria, 2013; Expoziția internațională „Dunărea”, Veliko-Gradiște& Belgrad, Serbia, 2013; „Romanian Contemporary Art” „Koloikerigo Gallery-Inside Thassos, Limenas, Grecia, 2013; „Funerario”, MNAC, București, România, 2013; „Good Girls”-Memory. Desire. Power, MNAC, București, România, 2013; Festivalul de carte, Marsillia, Franța, 2013; „Omagiu lui Hans Staudacher- 90 de ani”, „Gallery 3”, Klagenfurt, Austria, 2013; „Anatomie utopică”, „FeivartGallery”, Viena, Austria; „Confrontation IX” Caroline, Suzana Fântânariu, Gerta Smolik, „Gallery 3” și „Consulatul onorific român” Klagenfurt, Austria, 2016; „Ordine și obsesie”, „Galeria municipală”, Klagenfurt, Austria, 2017; „Konfrontation X”, „Gallery 3”, Klagenfurt, Austria, 2017; „Drumul exilului-Ovidius 2060”, Muzeul de Artă, Constanța, 2017; Gravura, Treviso, Italia, 2017.

*

Creația personală într-o primă etapă este legată în general de xilogravura de mari dimensiuni, care ulterior a depășit cadrul experimentului tehnic, iar prezențele expoziționale de anvergură din ultimile decenii (anii 90) includ acest gen într-un demers mai complex ca destinație și ca aspirație. Am situat xilogravura în etape succesive într-o poziție intermediară, într-un compartiment (d)eliberat de convențiile bidualității și al epuizării semnificației în relația univocă dintre semn și plan. Pornind de la aceste două coordonate esențiale, s-a născut și s-a dezvoltat, imaginea, bi și tridimensională folosită ca studiu permanent asupra limbajului plastic (obiect, carte-obiect, instalații). Repertoriul de semne e determinat de o mitologie personală care comunică cu fondurile mitologice ale culturilor orientale (stampa japoneză) corelate cu cele occidentale.

Ethel Lucaci Băiaș și Mircia Dumitrescu precum și scriitorul I.D. Sîrbu au fost repere în evoluția convergentă a demersului ideatic mai ales în perioada de început a carierei mele.

*

Încă de la început, xilogravura a fixat în timp propria-mi experiență culturală de atelier. În 1985, cu ocazia bursei de studii la Academia Română din Roma, am extins repertoriul cultural printr-o amplă expoziție personală și printr-o documentație asiduă asupra fondului cultural italian. A urmat ciclul „Ambalaj pentru suflet”, serie monumentală de xilogravuri corelate cu experiența din UAE, Sharjah, Bienala internațională de artă, 1998, Premiul I, workshop, și expoziție de grup europeană la Muzeul de Artă. Din Sharjah. Simpozionul internațional EMMAR din Dubai, 2004, a îmbogățit această experiență alături de artiști din 80 de țări. Interesul mai larg pentru lumea simbolică a Orientului Extrem din anii 80, mi-a furnizat substanța unuia din ciclurile de xilogravuri „Dagoni” și cel din ciclul „Palimpsestus”, prin

abstractizarea formelor cu reducere la scriere ca act cultural condensat.

Experiența din China, 2004, Premiul de excelență obținut la Bienala internațională și Medalia de argint în 2008 la Beijing au consolidat traseul artistic început în România.

Obiecte tridimensionale antropomorfe, „Ambalaje pentru suflet” sunt elemente ale unor situații efemere de tip instalație („Pământul”, 1992) și acțiune („Psihomedie”), xilogravura „agresată” fiind materialul de construcție prețios și umil ca materie vie purtătoare de informații.

Acest ciclu presupune o marjă de spiritualizare impusă materiei de contactul cu sufletul condensat într-o experiență imagistică secretă și reversul, tragica închidere a sufletului într-un ambalaj efemer.

Seria „Coloanelor” („Pași pierduți”), sunt replici ale semnelor umane ale cărui conotații sunt subsumate verticalității, un demers al ascetizării, revelat într-o instalație monumentală. Cu grupul de siluetele de „mumii” al anilor 1992, explorând semnul și câmpul referențial al sarcofagului, mă aflu la interferența unor câmpuri referențiale - cel al gândirii ortodoxe tradiționale și cel al tradiției extrem-orientale.

„Carte-obiect”, MailArt-multi-media („Anxietate europeană”, „Eurotique”) este o etapă pe care am extins-o la Paris, cu ocazia derulării bursei „Constantin Brâncuși” la Cite international des Arts.

Dar, locul de interferență al limbajelor și purtător de semnificație istorică-culturală în raport de materie-spirit, corp-suflet e cel din ciclul „Corpul” ca „Ambalaj pentru suflet”, „Corp însemnat”, „Corp rescris”, „Mucenicii”, „Sanctificare”, cicluri coerente în care paralel sunt dezvoltate și elementele utopic-anatomice ale corpului ce ating de sinteză a umanului: portretul - ecorșeu („Portrete axiale”), mâna

personalizată („Mâna de-semn și in-semn”), urechea-labirint („Urechea lui Molloch”), prin devenirea imaginii de la planeitate la obiect.

*

Redactor *Vatra veche*, Târgu-Mureș. Redactor pentru secția de Arte Plastice – România, la „Levure litteraire” (<http://www.levurelitteraire.com>, web-magazin multilingv și pluridisciplinar), France. →

Premiul revistei „Ramuri”, Craiova, 2005, Premiul „Arcadia – pentru excelența metamorfoză a culorilor în cuvinte”, revista „Contact internațional”, Iași, 2014, „Premiul de excelență pentru eseu” la Concursul internațional de creație plastică-lirică „Eminesciana” - Iași, 2013, „Dicționarul scriitorilor români contemporani de pretutindeni” - Chișinău, Republica Moldova, 2015, coordonator Traian Vasilecău, Simpozion „Tribuna” (invitată) „Posibilități de promovare a artiștilor plastici români prin intermediul presei culturale”, Cluj-Napoca, 2014.

*

A publicat versuri, eseuri și cronici de artă în: „Orizont”, „Coloana infinită”, „aTeNT”, „Memorialul Revoluției”, „Timișoara”, „Paralela 45” („Realitatea bănățeană”), „Lecturn”, „Orient Latin”, „Vatra veche”, „Tribuna”, „Steaua”, „Nord literar”, „Crai nou”, „Bucovina literară”, „Contact internațional”, „Arta”, „Observatorul cultural”, „Cultura”, „Luceafărul”, „Ziarul neconvențional”, „Observatorul” (Canada), „Levure litteraire” (France).

A publicat cărțile: „Spațiu și semn, o dialectică a devenirii imaginii între planeitate și obiect”, Ed. Brumar, Timișoara, 2007, „Xilogravura matrice stilistică. Re-scrieri. Cronicile vremii,” Ed. Brumar, Timișoara, 2009, „Dark” cartea bibliofilă”, Mircea Tiberian & Suzana Fântânariu, Ed. Muzeul Național al literaturii Române, București, 2007, „Identitate precară”, online 2000 (<http://geocentral.net/suzana/identitate>).

A publicat cronici plastice și eseuri în cataloage de artă, cărți și albume: „Scrisori unui prieten”, Fundația Triade, Timișoara, 2009, Nicolae Băciut, „Suzana Fântânariu, Împachetări pentru suflet”, Ed. Nico, Târgu-Mureș, 2010, Gheorghe Bălan, „Grafică-poezie”, Ed. Brumar, Timișoara, 2013/ Deliu Petroiu - „Cronici și însemnări plastice” (1973-1989),

Ed. Brumar, Timișoara, 2013, Alexandru Cebuc & Negoită Lăptoiu „Enciclopedia artiștilor români contemporani”, vol. VI, Ed. Arc 2000, București, 2009, Menuț Maximilian și Valentin Marica „Pendul de cer”, (antologie), Ed. Cezara Codruța Marica, Târgu-Mureș, 2014, „Medicii și Biserica”, Influența valorilor creștine asupra bioeticii europene, vol. XIII, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2015, Suzana Fântânariu-Atena Simionescu, „Metamorfoza cărților” (album), Ed. Performantica, Iași, 2013.

*

A ilustrat cărțile: Sina Dănculescu „Zilele una cu alta” Ed. „Scrisul românesc”, Craiova, 1982 (Premiul Uniunii Scriitorilor), Marcel Sămânță „Planeta destin”, Ed. Renașterea, Timișoara, 1995, Hughes Labrusse, „Mes Spectres”, Ed. Pro Transilvania, București, 2002, „Timișoara în trei prieteni. Dan Mircea Cipariu. Robert Șerban. Mihai Zgondoiu” (cu o pre/post față de Șerban Foarță și Florin Iaru și doua desene de Suzana Fântânariu), Ed. Brumar, Timișoara, 2003 (Premiul revistei „Poesis” Festivalului „Frontiera Poesis” „Satu-Mare), „Orange Pyramidal” - peaesie, Ed. Vinea - București- Paris, 2012, Festivalul internațional de poezie franco-englez, opere grafice pe tema „poezia ca ficțiune”, inspirate de poeme chinezești, Paris, 2014, Rodica Draghinescu „Rienne”-*Accents graves-Accents digus*, Editions de l’Amandier, Paris, 2015 (nominalizare premiul liceenilor din Paris) „Verbalizăm-Avanguardia-Tristan Tzara”, „Transignum”, Paris, 2016, „Înmormântările”, Nicolae Tzone, editura „Vinea”, București, 2017.

Numere ilustrate în revistele: „Vatra veche”, „Steaua”, „Tribuna”, „Orizont”, „Lecturn”, „Forum studentesc”, „Coloana infinită”, „Cultura”, „Bucovina literară”, „Mozaic”, „Contact internațional”, „Levure litteraire”(France).

Suzana Fântânariu & Mircea Tiberian „Eurotica” - proiect multimedia

Presiunea culturală într-o capitală a interferențelor cum este Parisul m-a supus la o experiență căreia trebuia să-i fac față. Ca artist vizual: am cules informații, am selectat și concentrat imaginile într-un format mic, acela de carte poștală, dat fiind faptul că acest gen comunicant-afectiv, documentar în același timp, este eficient, iar destinația variată ca zonă demografică și geografică.

Am renunțat pe moment la aparatul de fotografiat și camera video, deoarece bogăția materialelor ofertante era atât de mare încât preocuparea mea a fost aceea de a „personaliza” imaginile prin intervenții: compunere, interferență, transfer, adăugare și eliminare, registrul de interpretare fiind foarte larg.

Trecerea de la documentar la imaginar a fost făcută nuanțat, unele imagini păstrând atmosfera, caracterul istoric, individualitatea. Intervențiile acute au fost făcute în situația în care materialele informaționale erau supuse mai rapid derizoriului și perisabilității încât ele au fost „salvate” prin plusul de mesaj artistic, apropierea lor de limbajul plastic contemporan și restabilirea imaginilor cu statut propriu în perceperea unui mesaj.

Aria tematică cu obiectivitatea și subiectivitatea ei, este variată, registrele fiind eșalonate de la sacru la profan, de la real la ireal, de la estetic la inestetic, toate conjugate în direcția conotativă a „euroticului”.

Institutul Cultural Român, Paris, 2006

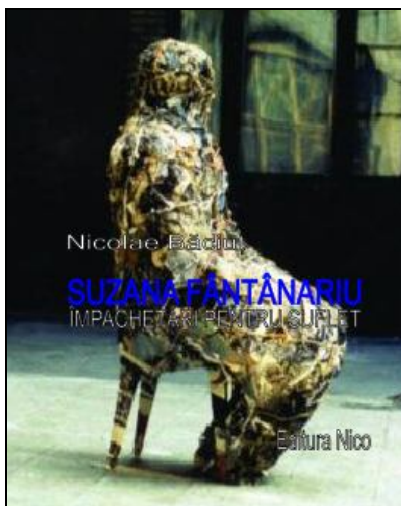
File de jurnal, Suzana Fântânariu și Nicolae Băciuț

Prima dată mi-a tresărit inima dinaintea unor lucrări cum nu mi-a mai fost dat să văd de multă vreme încoace, când am descoperit în paginile revistei *Vatra veche* câteva din lucrările plastice semnate de Suzana Fântânariu. M-au atras magnetic prin formele curajoase suprapuse peste o neliniște pe care, atunci, doar o intuiam, - un soi de dresură în care materia din care erau alcătuite operele de artă, - materiale comune și de sorginte diferită, se supuneau cu totul tehnicii autorului pentru a renaște într-un soi de himeră artistică de cea mai clară valoare. Treceam de la o pagină la alta, reveneam și mă întrebam: cum va fi sufletul acelei femei, fie ea și Artist, care reușește să încălzească fierul, cărămida, să de-a dimensiuni nebănuite de mine (care sunt o profană în arta formelor), să creeze o Lume?? Întrebarea mă determina să caut și dincolo de ceea ce ochiul meu precepea la prima vedere.

În același număr de revistă, am găsit și fotografia de autor a Suzanei Fântânariu. Da, totul se potrivea, lucrările pe care le vedeam, în ilustrație, și fotografia femeii care le crease aveau același nimb de lumină, formau Întregul. Opera și Omul erau una. Așa mi se părea atunci, așa simt și acum, când am încheiat de citit volumul *Împachetări pentru suflet*.

Chiar dacă artistul ar fi rămas pentru mine în anonimat, fără să-i citesc fișa biografică, aș fi fost convinsă că am în față un gigant intelectual cu valențe internaționale clare, aș fi exclamat ca și azi: Magistr! Suzana Fântânariu e absolventă a Institutului de Arte Plastice "Ioan Andreescu", Cluj-Napoca. Profesor univ. dr. la Facultatea de Arte – Universitatea de Vest, Timișoara. Doctor în arte vizuale. Membră a Societății Internaționale de Gravură SMTG, Cracovia, Polonia. A expus pe simezele a nemărate galerii de artă celebre din țară dar și din străinătate, e laureată a unei suite de concursuri de artă din țară și de peste hotare. E magnifică prin tot ce face.

Este doar un fragment din ampla sa carte de vizită, CV-ul unuia dintre cei mai mari artiști plastici ai momentului din Europa, de ce nu, de pe mapamond, și nu doar din spațiul carpaticopontic. Ceea ce nu se vede dincolo de titlurile care vin să jaloneze o viață de intelectual rasat și hărăzit de Dumnezeu

cu povara unei incomensurabile datorii față de talentul său însăși, este *Viața Artistului*, - un fel de odisee cu puncte comune, pe alocuri, fiecăruia dintre noi, dar mai ales cu acele fulgerări de măiastră, puncte de interferență magică, prin care cei care trăiesc pentru creație se apropie de Divinitate cu tot sufletul, talentul și trupul; Triada. Artistul plastic Suzana Fântânariu este dublat de Poetul Suzana Fântânariu, poet care egalează prin metaforă, sinceritate și stare elevată de spirit, în tot ce creează.

Cum nu sunt critic de artă, nu pot vorbi decât cu inima despre opera Suzanei Fântânariu, pot face un exercițiu de contemplare a ceea ce, îndeobște, ne scapă tot mai des, în lumea noastră, lume din ce în ce mai mercantilă și mai insensibilă la sămânța a ceea ce a fost Începutul, facerea lumii prin cuvânt și forme.

Incitant mi se pare și dialogul din carte, unde Nicolae Băciuț, nu face altceva decât să extragă lamura existențială a unei Minuni care ne e contemporană. Întrebările sunt delicate, defel forțate și nu menite să „acorșeze” stări de spirit care ar putea să împacheteze în roz-bombon coperetele unui Jurnal semnat de o femeie mondenă. Respectul pentru Cuvânt, Imagine, și Valoare ca o chin-tesenață a primelor două, este întregit cu notele de jurnal clar, - fragmente de o sinceritate frustă, dublată de un adevărat talent literar.

Între paginile volumului de față, stă viața unei femeie-artist. O femeie care nu a făcut compromisuri și care a reușit într-un sistem în care mulți artiști-bărbați chiar au clacat.

Ca o Vitoria Lipan, pornind din locurile sale natale, din Nordul Moldovei, Suzana Fântânariu și-a dus „războiul” personal în numele Artei. Mereu conștientă de propria-i valoare a tras din greu, nu o dată înghesindu-și lucrările în depozit, mai apoi să le scoată în

lume, și lurările să-i fie premiate cu aur.

Sunt note și reflecții de luat aminte în paginile cărții, în unele m-am regăsit și eu, (prin biografiile colective), în altele am observat cum, mult mai puternică și dotată cu har celest, mai bincuvântată decât mulți dintre noi, Suzana Fântânariu a atins desăvârșirea artei sale printr-o îndârjire sisifică, dublată de dragostea pe care a primit-o de Sus și pe care a dat-o mai departe, la oameni.

Există o pagină din carte care m-a făcut să vibrez și să înțeleg dincolo de cuvinte, secretul succesului acestei Doamne, care nu a uitat nicio clipă de unde își trage sevele. Este un fragment pe care îmi face bucurie să-l redau întocmai: „I-am arătat mamei o xilogravură cu „dragoni” încadrată cu ramă de lemn făcută de Erdey Bacsy. Ea a privit-o insistent cu ochișorul stâng și a exclamat „iată șarpele”! A îmbrățișat-o strângând-o la piept și mi-a spus hotărât: „este a mea”!

Mai târziu, în altă vacanță, am văzut această lucrare în căsuța de vară de lângă păr. Era expusă deasupra patului ei pe peretele dinspre apa Moldovei. ”Dragonul” sub luciul sticlei părea ca un val... N-am știut niciodată ce a însemnat pentru nopțile ei albe acest dragon negru. Cert e că a murit cu inima arsă de dor: „ai plecat de lângă mine, vorbesc cu glas, singură te caut pe afară, prin casă, te port în gând, plâng, te strig, aștept să te văd, dar degeaba, nimeni nu te înlocuiește ca să uit de supărare”.

Aș fi avut tot dreptul la o lacrimă citind aceste rânduri care nu pot fi explicate în sintagme oricât de meșteșugite. Am resimțit și eu impactul, punctul acela de interferență dintre Cosmos și Terestru, acel loc unic în care se naște un copil ce va deveni cu siguranță celebru. Am descoperit Continuitatea în femeia, care „adoptă” cu voluptate maternă „dragonul”, - pentru că el, „balaurul”, în cazul de față era simbolul legăturii de sânge dintre mamă și fiică. Am regăsit rosturile ancestrale ale vechii Dacii, puterea pe care ți-o dă simbolul și țărâna și Dumnezeu Însuși pentru a putea transforma un material oarecare în operă de artă. Totul este alchimia a cărei formulă o dețin de la Începuturi numai iluminatii.

În aceste zile în care, se vorbește mai mult despre sărăcie decât despre mântuirea românilor prin Artă, iată, o carte care promovează opera și viața unei artiste de talia Suzanei Fântânariu, ne demonstrează că România are artiști, scriitori, Oameni care fac minuni în domeniile în care lucrează.

MELANIA CUC

În orizonturile criticii Virgil Mocanu, „Eforie”

Prezențele în expozițiile colective și câteva „personale” au acreditat-o pe Suzana Fântânariu ca pe o graficiană preocupată de redactarea unui stil propriu, dar și autor de lucrări cu tematică, în sensul interesului pentru spațiul simbolic al condiției umane. Problemele par să se complice acum, cel puțin văzute obiectiv din exterior, pentru că apar, conceptual și iconic, două direcții diferite și nu totdeauna compatibile, de unde și senzația divorțului la nivelul invariantelor plastice. Numitorul comun ar fi o tensiune barocă a scriiturii și recuzitei, un vertij interior ce se traduce prin convulsia ductului sinuos, în cazul desenelelor, și un fel de proliferare excesivă a semnelor în spațiul imaginii simbolice al gravurilor.

Diferențele sunt șocante, pentru că peisajele interpretate ca fragmente viscerele ale unei naturi ascunse, atent modelate și valorate cu grija pentru efectul spațial, propun o atitudine la nivelul impulsului ideatic, în timp ce xilogravurile, excedate de utilizarea negrului și de interferența semnelor deduse, parcă, din stilul Capogrossi, transferă simbolic receptarea în spații abstracte sau galactice.

Nu este vorba despre vreo falsă dispută figurativ-abstract, ci despre unitatea concepției plastice și a manierei, despre o anumită proximitate ce presupune, din fericire, existența unui exces de disponibilități, o reală nevoie de confesiune și pasiunea lucrului în atelier.

Profesional, lucrările sunt la o cotă valorică incontestabilă, analizate separat sau pe grupări de atitudine ele se relevă ca profunde investigații iconice, tinzând să depășească imediatul lecturii în favoarea metaforei. Tema dealului ca loc ideal și orizont semantic este bine explorată, piesele conțin ceva din misterul originar și din contribuția tensiunii suprarealiste, după cum xilogravura „Cascada” tinde să devină mai mult decât o sugestie dinamică.

Din aceste elemente de concepție și stil, din capacitatea desenatorului va trebui să desprindem, ca un amplu ecou sensibil, personalitatea artistei.”

(„România literară” nr. 36, 8 septembrie 1983)

Prezențe spectaculoase

“Creația Suzanei Fântânariu e legată într-un mod complex, dar constant, tenace, de gravură, ea explorează cu o disponibilitate ce depășește, desigur, cadrele experimentului tehnic, posibilitățile implicate de acest gen, ce presupune etape în elaborare cu toate deschiderile spre posibilități de transpunere (ele însele) legate de substanțialitatea materialelor intermediare - metal, lemn, etc. și de suport. Aici ar fi momentul să insistăm asupra tuturor rafinamentelor pe care un gravor și le poate permite, de exercițiul pasionant, al transunerii imaginii matrice, cu marja sa de imediat, chiar dacă spontaneitatea e controlată, subsumată elaborării. De fapt, spontaneitatea revine uneori, în chiar cursul transunerii, prin intervenții directe în timpul imprimării, dar nici aici ei nu îi e permis să primeze. Suzana Fântânariu e însă conștient sedusă nu numai de rafinamente de acest fel și mai ales de acea condiție a multiplicării care motivează genul însuși.

Spectaculoasele sale prezențe din ultimul deceniu, (anii '90), sunt în mare măsură legate de includerea gravurii într-un demers mai complex, și ca destinație, și ca aspirație. Gravura devine o poziție intermediară într-un comportament deliberat de convențiile bidimensionalității și ale epuizării semnificației în relația univocă dintre semn și plan. Gravura devine, odată cu primul ciclu de “Ambalaje pentru suflet” - moment subordonat în construcția unor obiecte tridimensionale antropomorfe, ele însele elemente ale unor situații efemere de tip instalație sau acțiune. “Ambalaje pentru suflet” exploatând semnul și câmpul referențial al sarcofagului, sunt realizate din gravuri ce fixează în timp experiența artistei; experiența culturală de atelier, martora unei experiențe esențiale, la rândul său marcată cultural.

Conotațiile actului prin care se elaborează marile obiecte spațiale, cu

aspectul său de dramatism ermetic, acoperă comportamentul universal poetic al numelui, al sintagmei ce definește ciclul. *Ambalajele pentru suflet* presupun o marjă de spiritualizare impusă materiei, de contactul cu sufletul conținut aici, condensat într-o experiență imagistică secretă, și reversul, tragica închidere, captarea sufletului într-un ambalaj efemer, aglomerare de fragile suporturi ale unei informații rămase inaccesibile și care nu-și omogenizează enunțul, nici măcar pentru fulguranta unitate de spațiu, de timp și de prezență (traducem acțiune, clasic definitorie pentru teatru prin această prezență). Deschiderea semantică a prezenței este mai mult și mai puțin decât acțiunea, latentă, anunț al unei acțiuni posibile sau reminiscența precar fastuoasă a unei acțiuni încheiate. În aceste ansambluri, gravura, materialul de construcție, prețios și umil, ca materia vie însăși inertă purtătoare de informație ca materia ce suportă conștiința și participă la ea, este utilizată printr-un proces de agresare. Termenul utilizat de Suzana Fântânariu, pentru desemnarea acestui proces, este cel de gravură „agresată”. Acest termen deschide, la rândul său un câmp semantic, la interferența între un filon cultural specializat, frecventat cu suficientă libertate subiectiv, pentru a-l face operant la nivelul creației, și intuiției, care de multe ori depășește informația concretă.

Nu este locul să epuizăm toate reverberațiile acestei teme, la nivelul comportamentului artistic și al imaginii. El e modul formal cu dubla interpretare, (închisoare și suport protector al sufletului) decupând din realitatea vastă a universului zone impregnate cu semnificație. Se instaurează din nou o complexă relație dintre acest proces unitar de chemare a universului la comunicare, și parțialitatea accesului senzorial - (ciclul manierist al “urechilor”, ciclul de “răni” etc.). Suzana Fântânariu continuă explorarea poetică a acestui generic, în desen, în gravură și în tehnici mixte ce respectă bidimensionalitatea.

Un alt moment și reper în evoluția convergentă a demersului ideatic și al gândirii plastice, e ciclul, foarte recent, al Coloanelor. Coloanele sunt metafore tradiționale ale ființei, replici ale semnelui uman ale cărui multiple și difuze conotații sunt →

ALEXANDRA TITU

subsumate verticalității ascensionale. Față de figurativitatea discursivă, descriptivă, dincolo de orice stilizare, a semnului antropomorf, coloana este un demers al ascetizării, al contragerii într-un ax, selectiv, în relația cu lumea interioară și exterioară.

Acest semn exprimă conștientizarea unei vocații definitorii, tropismul vertical, tropism spre o unitate originală, contragere în axul lumii, un ax al comunicării și semnificației. Coloanele Suzanei Fântânariu sunt la fel ca și *ambalajele pentru suflet*, ca și aceste *mumii* celebrând efemerul, și se constituie dintr-un discurs grafic subsumat. Aici însă, discursul nu mai este secret, mascat într-o materialitate redevenită amorfă, ci readus la suprafața suportului obiectual.

De la opacitate la transparență, de la ascuns la evidență, mesajul grafic parcurge o etapă relevantă, anunțată, de fapt, de grupul de mumii realizate în 1992 pentru tema *Transparență*. Finalul unui asemenea demers (ilustrând epurarea formei în axialitate și a mesajului materializat prin reprezentare chiar metaforizat în planitate), este coincidența în alb. Albul dens de toate culorile, de toate mesajele posibile, ca echivalent al luminii și al cuvântului universal, global, este la rândul său, echivalentul ambiguu al unei cunoașteri saturate de posibilități și eliminări succesive ale tuturor etapelor ce nu sunt decât iluzii interpușe între ființa dispersată în lume și divinul originar, inaccesibil demersului afirmativ. Aici artista se află din nou la interferența unor câmpuri referențiale prestigioase, cel al gândirii ortodoxe tradiționale, în direcția sa apofatică, și cel al tradiției extrem orientale, din care cel mai uzual exemplu este cel narat de „Maimuța pelerină”.

Trebuia să-mi închipui, spune Budha, din vechiul text chinez, al tradiției budiste chineze că poporul maimuțelor este prea nebun pentru a înțelege mesajul adevăratelor scripturi (care erau compuse din pagini absolute și „de acea le vom falsifica scriind ceva pe ele”). Cercul recurențelor referențiale aduce din nou în actualitate interesul pentru lumea simbolică a Orientului Extrem, care furnizase substanță unuia dintre ciclurile ce dominase creația anilor '80 ai artiștii - ciclul „dragonilor”.

Expoziția din 1997 filtrând o experiență a trei decenii, propune

reperle unui demers creator receptiv la toate posibilitățile de extensie, la toate tipurile de comportare, o deschidere spre comunicare, și, în același timp, o permanentă reflexivitate, o revenire în sine spre un nucleu problematic ce se situează dincolo de imperativul comunicării, dincolo de reprezentarea însăși, din care gestul creator se rupe dramatic, și spre care tinde să se închidă, prin albul ce este echivalentul tăcerii”

(Alexandra Titu, *Suzana Fântânariu*, Catalog retrospectiv, Muzeul de Artă, Timișoara, 1997).

Corpul - semn al redeșteptării interioare

Graficiană recunoscută, Suzana Fântânariu a ales inițial ca formă de expresie plastică xilogravura, o tehnică care induce multă fermitate în incizarea lemnului, un material prin excelență bărbătesc. Incizia în lemn păstrează o anumită duritate a ductului liniei, impusă de materialul a cărui fibră e vizibilă și produce un efect optic în sine prin texturile pe care le oferă.

Exploatănd această expresivitate plastică, produsă de gradarea albului și a negrului, caracteristică gravurii, dar și de suprafețele liniștite și de cele involburate păstrând amprenta fibrei, artista a dezvoltat-o în mod exemplar mai ales în seria de lucrări dedicată *Dragonilor*. După cum acest motiv plastic este ambiguu purtând în sine dubla semnificație simbolică - de forță benefică și malefică în același timp - tot astfel și tratarea plastică în xilogravură apare în viziunea Suzanei Fântânariu ambiguă, echilibru fragil între forță creatoare izbucnind haotic și nestăvilit și zone de liniște cu pasaje lirice.

La sfârșitul anilor '80 artista a-

junge la o abstractizare a formelor mai ales în seria de xilogravuri *Palimpsestus*, în care utilizând o scriitură abstractă obține un câmp de semne grafice evocând scrierea și, ca atare, actul cultural condensat printr-o suprapunere ce amintește de un vechi manuscris. Desprinderea de figurativ prin acest câmp de semne „uite”, indescifrabile conduce spre o nouă expresie plastică neconvențională: fie aceea de *rotulus*, (xilogravura fiind imprimată pe un suport lung și îngust, de aproape 4 metri și expusă liber), fie de *carte-obiect*, când aceste semne evocă de fapt o carte și primesc dimensiuni de obiect (cartea dedicată poetului Mihai Eminescu). Cartea-obiect deschide calea unor multiple interpretări vizuale - de la obiectul din lemn, cu „pagini” mobile încastând diferite fotografii vechi și relicve personale până la cartea transformată ad-hoc în corp de iluminat, în care corpul lămpii este îmbrăcat în gravuri, aluzie la valențele simbolice, de iluminare spirituală, ale semnelor-texte din seria *Palimpsestus* și funcția efectivă de a ilumina pe care o sugerează becul.

Demersul plastic inițial, oarecum tradițional din punct de vedere al mijloacele utilizate în mod „clasic”, este repus continuu în discuție devenind un punct de pornire pentru cercetările și interogațiile pe care artista și le adresează. Acestea vizează într-o primă etapă reliefarea contradicției dintre bidimensionalitatea originară a gravurii versus obiectul plastic; ea ajunge să expună placa gravată, pe care o înrămează și asupra căreia intervine în mod gestual, ca o nouă amprentare a semnului plastic inițial.

Prin volumul său, placa devine un obiect în sine care își câștigă dreptul la o existență autonomă (*Apologia gravurii*). Ducând mai departe acest demers, artista manipulează propriile ei gravuri imprimate pe hârtie, înfășurând cu ele diferite forme cilindrice, un fel de *coloane* personalizate, elemente esențiale utilizate ulterior în instalația intitulată *Pași pierduți* și care reconstruiește spațiul unei săli de expoziție prin ritmul sever al verticalelor.

Dar adevărata redescoperire a unei viziuni interioare este provocată de abordarea temei corpului care funcționează ca un adevărat revelator al trăirilor latente, izvorite poate →

ILEANA PINTILIE

din "amintirile" culturale dar și din experiența personală. Într-o primă etapă, corpul apare ca un semn evocând mai ales "amprenta" umană în seria de lucrări *Ambalaj pentru suflet*, în care silueta unei "mumii" trimite cu gândul la forma originară, imuabilă, în care se poate insinua conținutul subtil. Artista exploatează metafora siluetei-"mumii" în lucrări de xilografură de mari dimensiuni, în interiorul cărora proiectează un "miez" ascuns, tenebros pe care-l numește "suflet". În final, atât forma exterioară, epidermică, cât și interiorul se condensează într-un întreg greu de despărțit care este corpul uman și care este privit din perspectiva devenirii sale, dar și a experiențelor culturale.

Tocmai această formă-matrice devine cadrul unor metamorfoze artistice care conduc demersul plastic mai departe, spre noi rezolvări vizuale: silueta umană, dintr-un simplu tipar alb-negru din gravură, se transformă din cadrul fix dând naștere unor metamorfoze operate în interiorul substanțelor și care reverberază în exterior printr-o exuberanță cromatică și a texturilor. Astfel artista explorează expresivitățile plastice ale graficii colorate sau ale colajului, în care forma-tipar se luminează într-un mozaic de elemente multicolore sugerând o transgresare a cadrului inițial - silueta-contur. Materialitatea indusă de colaj devine o etapă preliminară necesară, anticipând metamorfozarea siluetei în obiect tridimensional.

Această nouă etapă în creația Suzanei Fântânariu aduce o bogăție și o diversitate neașteptată în seria de lucrări aparținând temei enunțate deja, în care toate combinațiile sunt posibile și binevenite: colaje cu forme umane singulare alături de mari suprafețe de hârtie pe care se află desfășurate multiplicări ale aceleiași siluete, ca un *pattern* originar generând inepuizabile variante sau chiar obiecte împachetate, un fel de "mumii-obiecte". Acestea sunt confecționate de artistă din xilografuri pe care, într-o voință autodestructivă, a hotărât să le sacrifice dând naștere astfel unor obiecte noi, cu un volum marcant, devenite *semne antropomorfe*. În desfășurarea acestui demers plastic intervine și o componentă tactilă ce determină o a-nume participare senzuală la realizarea obiectului cu diferite materialități specifice: hârtie fină sau mai poroasă, care se supune în mod diferit mode-

lării, sfoară sau alte elemente pe care artista le cuprinde în interiorul acestora. Obiectele antropomorfe devin astfel purtătoarele unor multiple semnificații: forma conține un mesaj cultural ce trimite la epocile istorice (silueta de mumie și forma de sarcofag), iar manipularea propriilor xilografuri conduce la reconsiderarea semantică a ansamblului, în care tactilitatea apare ca un nou element oferind o interpretare senzuală prin intermediul pipăitului și în care conținutul de semne grafice de pe gravuri devine un fel de nou "text" purtător al unei semnificații ce trebuie deciptate.

Repertoriul de semne e determinat de o mitologie personală care comunică cu fondurile mitologice ale culturilor orientale corelate cu cele occidentale. În acest sens, semnul antropomorf - corpul uman - devine locul de interferență al limbajelor pe de-o parte și purtător de semnificație istorică pe de altă parte. În viziunea artistei corpul este rezumat laconic la această siluetă-sarcofag, trimițând la mumiile egiptene, purtătoare ale unei interiorități ascunse, pe care ea ne îndeamnă să o descifrăm și prin aceasta devine un instrument al comunicării. Astfel "semnul sarcofagului", ca și mâna și portretul ating pentru ea o sinteză a umanului.

Cadrul acesta al umanului o conduce pe Suzana Fântânariu la aplicarea asupra lui a degradărilor și mutilărilor succesive determinând-o să părăsească poziția statică și contemplativă a creatorului, retras în spatele operei; dimpotrivă, ea simte nevoia să rupă această fixitate a reprezentării și ajunge la acțiune. Astfel o primă ieșire din static a fost instalația purtând același titlu generic, *Ambalajele pentru suflet*, realizată în 1992 în cadrul manifestării intermedia *Pământul*, organizată în spațiul abandonat al Muzeului de Artă din Timișoara; în acest sit, mai exact în fosta sală de bal a Palatului Guvernatorului, ea a conceput un șir de "mumii-morminte", realizate din deșeuri găsite în șantier - moloz, pământ, pietre - care evocau siluetele umane din seria amintită de lucrări dar într-un nou context, funebru, care părea dedicat în mod special amintirii culturale a unei epoci de mult apuse și a cărei memorie părea că vrea să o resuscite.

În anul următor, în cadrul Festivalului *Zona 1* din Timișoara, artista manipulează obiecte din seria

de *Ambalaje pentru suflet*, într-un scenariu dramatic în care, în final, din interiorul unei "mumii" este eliberat un personaj real (*Psihomedia*). Punerea în scenă a acestei acțiuni a dat naștere unui cadru speculat teatral - o curte interioară a unei case din zona istorică a orașului, în care privitorii erau dispuși pe cursivele etajelor participând la desfășurarea evenimentelor ca niște spectatori din loje - și a contribuit la amplificarea spectacularității.

Pornind de la silueta umană văzută în relația dintre "înveliș" și "miezul" ascuns, investită cu o semnificație culturală, artista se apropie treptat mai mult de corp, pe care-l asumă și exhibă ca pe o experiență existențială. Din această perspectivă poate ar trebui să fie percepute seriile de lucrări în tehnică mixtă dedicate *mîinii, urechii sau portretului*.

În relație cu corpul uman, toate cele trei elemente apar fragmentare, împărțind despre întreg dar din perspectiva părții.

Astfel, mâna devine un substitut al corpului și al forței pe care acesta o poate deține, reprezentînd amprenta prin excelență a umanului. Suzana Fântânariu dedică acestui motiv plastic serii de lucrări - pictate sau obiecte, pe care le investește cu o încărcătură afectivă intensă; din punct de vedere subiectiv mâna devine "rană / vindecare", o umbră /amprentă ce se personalizează într-un obiect simbolic precum mînușa, mâna ca un text care trebuie descifrat, mîna-aripă evocând prin zbor eliberarea dintr-o captivitate sau mâna ca o "recunoaștere / →

URME DE VIAȚĂ PĂSTRATE

Artista română Suzana Fântânariu își prezintă în Galeria 3 lucrările sumbre: mumii păstrează viață întru nemurire.

Obiecte ale cotidianului sunt înălțate de Suzana Fântânariu la rang de icoane.

KLAGENFURT. Din România provin cei doi mari pesimiști europeni ai secolului XX: Emil Cioran, fiul unui preot, se chinuie în operele sale, scrise într-o franceză impecabilă, cu întrebarea înspăimântătoare de ce Dumnezeu, dacă este atotputernic și bun, poate permite existența hecatombelor de suferință în lumea creată de el; Eugen Ionesco, întemeietorul teatrului absurd, se confruntă cu același coșmar filosofic și cu spaimă de moarte. De unde această tristețe existențială, care nu i-

a părăsit nici la Paris? Poate acolo, în vecinătatea Mării Negre sau în Moldova, de unde este originară Suzana Fântânariu, s-au păstrat, mai mult decât altundeva, fantomele trecutului unor popoare melancolice și uitate, urme de viață ale sciților, dacilor, romanilor, ale unor gnostici rătăciți sau ale unor ruși exilați din motive religioase.

Conservatoare în sensul adevărat al cuvântului

Suzana Fântânariu adună urme de viață, vechi și contemporane, obiecte

ale cotidianului, fotografii îngălbenite, tot ceea ce a însemnat ceva pentru oameni în viața lor trecătoare, înainte de a dispărea iarăși în necunoscutul de unde au venit.

Lucrările de grafică și obiectele ei sumbre, care sunt expuse acum în Galeria 3, apar în sensul literal al cuvântului conservatoare, ele "păstrează" precum vechii egipteni "conservau" morții în speranța unei învieri într-o dimensiune mai luminoasă: ca aluzie la egipteni artista construiește mumii și transformă, sub influența tradiției ortodoxe, obiectele regăsite în icoane nemuritoare.

Terifiante, acuarelele ei cu bărci, pe care le-a pictat în Delta Dunării și pe plaja Mării Negre. Aceste bărci par să aștepte călători, pe care să-i ducă spre un cu totul alt țărâm. Artă dincolo de așa-numita "scenă culturală".

BERTRAM KARL STEINER

→regăsire". Morfologia variată a mâinii este exprimată de artistă prin diferite forme plastice aplatizate, de la simple contururi, ca într-un teatru de umbre, la decupaje surprinzând gestica expresivă a mâinilor nervoase și uneori brutale.

În aceeași logică - a părții care amintește de întreg - artista alege urechea, un detaliu antropomorf de o maximă intensitate în viziunea ei, a cărei formă este asociată cu spirala unei scoici sau meandrele lumii intrauterine. Atât forma, cât și capacitatea de a percepe și decodifica sunetele, transformă urechea într-un labirint înrădăcinat în cele mai subtile țesuturi interioare, făcând în același timp legătura cu lumea exterioară.

În mod similar, urechea-scoică devine un receptacol care captează sunetele din adâncuri, pe care le amplifică (sunetul mării care se "aude" într-un ghioc). Dacă mâna reprezintă un semn personalizat al umanului, de obicei de forță, de posesie și de acțiune, urechea sugerează fragilitatea și sensibilitatea acestuia în raport cu lumea exterioară.

Reprezentarea feței - portretul, aduce în discuție o amplă temă, tratată diferit de-a lungul timpului. În viziunea Suzanei Fântânariu, portretul este doar un generic ce amintește de figura umană, un "semn antropo-

morf", fără a fi personalizat și individualizat în vreun fel. În această anulare a trăsăturilor individuale, portretele ei sunt asexuate, amprente erodate ale umanului descompus, mutilat, supus deliberat degradărilor printr-un fel de ritual exorcizator care produce eliberarea de o obsesie traumatică. Aceste "semne antropomorfe", în care detaliile sunt reduse la minimum, își sporesc expresivitatea expresionistă prin dedublare, o amplificare care chestionează ideea de alteritate (*Portrait axial*). Mult mai dramatic decât toate celelalte motive plastice legate de corp, portretul este un fel de ecorșeu dezvoltând tensiunile interioare și pare să rupă relația narcisiacă, alimentată continuu de autocontemplarea ce domină majoritatea reprezentărilor calofile ale artistei.

Avansând în analiza corporalității ea se află prinsă tranzitoriu într-o dilemă: materie sau spirit, corp sau suflet?

În cele din urmă, artista găsește rezolvarea în de-materializare corpurilor emaciate și transfigurate de suferința care le conduce la recăștigarea spiritualității, în seria de lucrări intitulată *Mucenici*.

Aceste corpuri simbolice, reduse la siluete vagi "re-scriu" istoria umană și "re-desenează" conceptele gravitând în jurul principiului

spiritual; transfigurate, devenite simple coli desenate și pliate, niște semne de marcaj prin transformarea lor în "stegulețe" de hârtie, ele exprimă amintirea și rememorarea prin capacitatea de a circumscrie și a marca un loc, dar în același timp induc ideea de eliberare de o corporalitate apăsătoare din cadrul prea strîmt material și de călătorie a gândului care nu cunoaște constrângerile trupului.

Instalațiile din această serie circumscriu un spațiu "re(în)semnat" cu aceste urme antropomorfe și sunt puse mereu în relație cu pământul arid, în care se însemnează acest "desen-covor".

Astfel, discursul artistic al Suzanei Fântânariu se articulează ciclic în jurul corpului, privit ca un semn al redeșteptării interioare; corpul apare ca un reper constant, care atrage derularea fluxului gândurilor și intuițiilor artistice remodelând expresia plastică, repliată în mod continuu în interior.

Având valoare unui revelator, corpul contribuie la obiectivarea stărilor latente printr-un efort recuperator.

(Prefața cărții Suzana Fântânariu, **Spațiu și semn - o dialectică a devenirii imaginii între planeitate și obiect**, Ed. Brumar, Timișoara, 2007)

Aqua

(Pagini de jurnal)

Pe înserat, mă urcam pe un stâlp de lemn înalt, dintre gardul nostru de la uliță și cel al țatei Ileana Macovei. Acolo priveam lumea pe înserat. Era lumea doar a mea ascultând în taină susurul apei Moldovei, și cântecul noptatic al broaștelor din Bahnă.

*

Furișându-mă desculță pe prispa alunecoasă și rece, “mâncam” țurțuri de gheață de la streășina casei, un fel de bomboane transparente cu gust nedefinit și forme ciudate.

Ulterior, aveam temperatură. Mereu se inflamau “gâlcile”. De multe ori mi-am pierdut vocea. O singură dată am fost transportată cu căruța la dispensarul din centrul satului. Să mă fi dus tatăl meu? M-au învelit într-o cuvertură maronie de lână aspră, țesută în romburi mici. Stăteam pe un “braț” de fân uscat între “loitrele” de lemn, ca în iesle. Nu-mi amintesc nimic despre primul meu control medical. Aveam febră mare din cauza apei înghețate. Eram un foc în plină iarnă. Cred că dispensarul era închis sau demult abandonat. Auzeam vag ritmul potcoavelor de la picioarele calului.

M-am trezit pe cuptor cu capul între palmele moi ale mamei și cu felia de mămăligă caldă aplicată în jurul gâtului. Era bine. Ca un vis. Apoi desenam din nou berbeci cu coarne spiralate, ca niște învăluri de ape mișcate de vânt.

*

Când ploua des dinspre pădurea de brad a Bogății, Bahna creștea inundând iarba de pășunat pentru vite. Simțeam firele de iarbă printre degete, apa-aqua. Atunci aveam tălpile roz, pielea catifelată și sufletul curat. Am stat mult în ploaie, ca o plantă acvatică. După ce ploaia înceta, eram fericită că pot desena pe pământ, cu așchiile “de la trunchi”, pe locurile netede dintre ierburi

Priveam amprenta tălpii rămasă pe pământul umed tâsnind printre degete ca o mângâiere. Dimineața, mergeam prin iarba înrouată de sub “mărul cel mare”. Seara la fel. Ca un ritual. Tălpile erau albe, moi. Firele de “iarbă de umbră” înfășurau gleznelor picioarelor ca o blândă încătușare. Mă simțeam privilegiată, iubită. de apă,

de rouă. Am stat mereu în umezeala apei fără știrea mamei, iar tata nu mă observa. Mai târziu, m-a ros reumatismul....

*

Apa. Mă fascina apa: apa de fântână, tămăduitoare, curată, rece și clară. Copil fiind. Îmi simțeam gustul nedefinit mai ales că era băută direct din ciutura de lemn umed. O binefacere, un miracol, întreg corpul era una cu apa. Mă uitam cu uimire la chipul meu verzui proiectat în adâncul fântânii, mișcător, fragil printre ferigi; protejat totuși. Eram undeva departe de mine, singură, ușoară. Nu știam cine sunt. Fără mama, puteam să cad oricând în fântână, lângă chipul meu.

*

Apa înghețată gri albăstrui, din Bahnă (un râuleț în preajma casei) era sub tălpi ca un soclu. Nu înțelegeam cum și de ce apa curgătoare a încremenit? Încremenirea apei era un mister. Misterul, un adânc. Adâncul un loc... Eram impietrită...

*

Florile de gheață de pe geamul ferestrelor mici sub formă de cruce ale casei bătrânești, rotocoale pierdute în dantelării albe, motivau diminețile friguroase și triste. Desenam după flori de gheață așteptând lumina. De multe ori le-am ucis cu respirația caldă, sărutându-le.

*

Locuiam la marginea satului Baia într-o vale, lângă Bahnă, un râuleț mîlos pe care înotau rațele și găștele Copiii prindeau pește pentru borș sau scrob cu pește. Primele concerte muzicale audiate seară de seară erau cele ale broaștelor, iar percepția florilor galbene, “florile broaștelor” mi-au rămas în memorie ca și cum cerul plin de stele s-ar fi culcat pe malul apei. Peștișorii (posișorii) strălucitori, erau prinși cu mâna printre păpuriș, mătasea broaștei și alte rădăcini moi. Din păcate, existau

și lipitori, reducând intensitatea bucuriei. Copiii îmi arătau picioarele mușcate, sângărânde făcând un act de bravură în fața mea. Paloarea din obraji era precum „floarea broaștei”. Și ei se bucurau... În jurul meu, erau doar băieți. Neculai a lui Taliu era „din flori” de Bahnă ascultător. Mai lucra din când în când pentru părinții mei, scotea apa din fântână în schimbul unui coș de mere, nuci sau ouă. Frații mei, Guriță (Grigore) și Mihăiță, mă luau câteodată în Bahna, la pescuit.

Trebuia să țin borcanul cu apă în dreptul fiecăruia atunci când mâinile lor strânse căuș capturau un peștișor. Cea mai mare bucurie era când unul din ei ridica mâinile ținute strâns ca pumnii cu fire de iarbă, rădăcini și trebuia să fie pus în borcan. În cazul în care aș fi ratat acest moment și peștele ar fi sărit în apă, atunci eu eram încărcată de vină. Mă gândeam cât de bucurioasă va fi mamaia să aibă multi pești pentru celebrul borș de pește moldovenesc. Uneori, momentul prinderii peștelui era simulat cu cel al broșcuțelor și Guriță mă păcălea strecurându-le în borcan. Reacționam țipând cu plânsul în gât. El era mai mare, frumos... Râdea. Mihăiță mă ocrotea cu blândetea și farmecul lui. Îmi arăta în palme peștele cu riscul de a-l pierde. ca să mă liniștească și abia atunci ofeream vasul de sticlă pentru captură, bucurându-mă printre lacrimi. Guriță m-a poreclit, “ochi albaștri ca la broaște”. Aveam ochii prea mari și albaștri (mai târziu, verzi, și acum, gri) și făceam discordanță cromatică în familie prin tenta generală „spălăcită”, lipsită de contraste. Semănăm cu Aurelia, fiica surorii mamei mele, tante Aglaia, care a murit la 50 de ani de cancer, lăsând șapte copii în urma ei. Nu mă puteam obișnui cu „fentele.” Dramatizam. Sufeream, mă înverzeam. Glumele erau ca ghiulelele, cuvintele urâte cădeau ca un trăsnet. Nu credeam decât în adevăr. Încă de atunci... iar Bahna cu peștișori, broaște și lipitori, papură și mătasea broaștei a fost o realitate interpretabilă atunci când era vorba de puntea îngustă de lemn, fisurată, care îți schimba ritmul pașilor nesiguri și cel al respirației până treceai pe malul celălalt cu început de cărare în sus spre Biserica Albă a lui Ștefan cel Mare-Voevod.

SUZANA FÂNTÂNARIU
Decembrie 2005, Timișoara

Somnul de fier

Noaptea-și lasă
pecețile-n somn
somnul de fier
zodia seacă
marea cu liniștea ei
mă îneacă.

Somnul ca veghe

Stropi îngemănați,
ploi oculare
cresc în puterea albastrului
tulburat de întunericul nopții.
Trecută fie în a somnului visare
blânda mâhnire
arcuită în viu curcubeu.

Pe altarul vremii

Focul rece
flacăra, uscatul
pustiul
marea răstignită
pe altarul vremii
înfășoară jertfa
lumea, o comoară.

Angoasă

Nu sunt decât
un nor trecător
ploios și roind
marginile unui vis

tremurând
ca-ntr-o oglindă
chipul meu frumos
se arată hidos...

Declin aparent

A căzut fereastra timpului
peste lume
a căzut cerul în mare
păsările au zburat în adânc
soarele a coborât pe pământ
luna-i agățată de vânt...

Dură impură

Spirala durerii
îmi topește lent speranțele.
Navigând
rămân un contur nesigur
de peisaj marin.
(Orizontală impură
rănită de nava singurătății
perfecte.)

Piatra

Focul prea rece
Luna departe

Stele prea multe
De voi mă despart

Marea prea clară
Mă înfășoară
Mă unduiește
Și mă-mpietrește.

Mai mult de o veșnicie

Am ținut palmele căuș
mai mult de o veșnicie
la un izvor subțire de munte.
Aveam un strat poleit cu aur
sau oricare metal prețios
care nu prinde rugină
Adăpam cerbii pădurii
și alte animale blânde
Până-ntr-o fierbinte zi
dogoritoare
când metalul s-a topit
sub privirile unui Făt-Frumos
sărutându-mi mâinile
cu iubire...

Mistuirea

Nici oceanul
și nici marea
nu înfruntă jarul
ce-a căzut din soare.
Greaua mea povară
ca un rug fierbinte
când și unde se va stinge?
Mistuirea
pustiita mare
luna albă
și sub toate căzătoare
pasărea e numai scrum.

Cumpăna cuvintelor

Mi-e sufletul închis
culoare incertă
icoană aruncată
într-o apă curată

Anonimus

Nu fii trist, Anonimus... Grădina
locul cel de sus
cu surâsul Monei-Lisa

sclipitor.
Ți-au rămas culorile
urmele.
Cactușii au înflorit sângerii
lângă tine
oferindu-ți rana
pustiul, steпа.
Nu fii trist, Anonimus
frumos
te confunzi
ca o boare
cu apa...

Agonie de primăvară

Plouă des
cu stele
cu jar
flori umede
lacrimi de vreme
drumuri deschise
privire cețoasă
vorbe tăcute.
Mă despoaie un râu
mă inundă un val
un val colorat.
Mă boltește curcubeul
înmuguresc degetele
părul înfrunzește
cântă respirația
lângă suflet
viața...

Lumina secretă

Lumina se joacă
și râde.
Reverie nocturnă
apa
pământul
cerul totodată
visare pretutindeni.
Poetic spațiul
se înclină
spre univers imaginar
secret impuls original.

SUZANA FÂNTÂNARIU

Traian Vasilcău, „Opera tăcerii”

„Dacă m-ar pune la inima Sa Dumnezeu/ Sfeșnic aş fi în rugăciune” mărturisește poetul Traian Vasilcău. Așadar **Sfeșnic în rugăciune** se intitulează cartea poetului basarabean, „trubadur al tăcerii”.

Cu vizibile tente de arhaism contramandate pe alocuri de modernitatea versificării, autorul deschide ceremonios „prohodul poeziei” ca o golgotă: „Prohodul poeziei a-nceput”, „Prohodul poeziei n-are capăt”. Tot ce va scrie poetul va constitui „Opera tăcerii”. Poetul așteaptă, o literă din cer ca un balsam, considerându-se un Fiu al tăcerii lui Dumnezeu: „din, potirul ultimei jelanii, /pe care eu, fiul Tăcerii Voastre,/ Să-l sorb etern la nunțile din astre”.

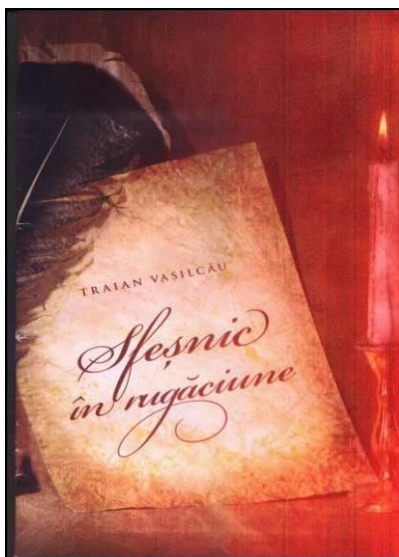
Despre „Atingerea de unu”, adică miraculoasa întregire a sufletului prin tăcere, poetul cuvîntă: „Din potirul veșniciei line/ Să mă beau-pe cel pe care-l cerți,/ Și-l tot ierți și-n slăvi proclami întruna/ Întregirea sufletului meu/ Cu tăcerea de dintotdeauna”.

Cu un lirism încărcat de sensibilitate și o pregnantă stare metafizică, autorul subliniază cât de fragilă și trecătoare e condiția umană iar accesul la cunoaștere tinde spre Unu (Upanișade). Este ceea ce a semnalat și Eminescu „căci toate erau unul și una erau toate”.

Poetul creează un spațiu împărțit în două planuri: finitul și infinitul, spre care se îndreaptă toate cele mântuite. El participă la Dramă Divină, de facere și refacere a omului, a lumii. Trup - suflet, lut - s uflare, materie-spirit, împreună cîndva urmează a se despărți. Această „entitate poematică” în viziune religioasă supralicitând sensibilitatea pentru reliefaarea ideii de sacrificiu pentru divinitate implicat pentru creație (Poezia) îl face pe poet să ardă și să devină un model christic. „Din tronul suferinței nu abdică”, este imaginat cu mîinile pe piept cu o floare în preajmă-i ca o lumânare, în lumină care îi îmbrățișează trupul sărutându-l dureros. Nu e un declin nicio cădere. Iată orizontalitatea infinită cu care poetul începe cartea cu poeme de rugă-rugăciune, poeme de un lirism copleșitor structurate pe melodicitatea tânguirii din poezia populară. Undeva departe, copacii sunt doborâți și duși spre moarte.

În astfel de decor al lumii, se află poetul pătruns permanent de o stare metafizică.

În prima filă de deschidere a volumului intens spiritualizat, adânc, înalt,

melancolic poetul se roagă: „Dați-mi un vis, nu-mi dați uitare”, chiar dacă întreg volumul de poeme-talisman este pătruns de îndemnul la „tăcere”... „cuvîntată”.

Plângând „Nemărginirea”, ca un balsam, surzătoare, fără chip care îi dăruia jumătate de eternitate, ea, „nemărginirea”: „I-am zis „Nemărginirea” / Din viața ei îmi oferea o parte” a dispărut deoarece poetul i-a cerut iubirea, („cicatrici de iubire”), un cuvânt mare binefăcător și dureros în același timp. O trăire esențială căruia poetul îi acordă un rol important în această piesă duioasă, dramatic-paradisiacă: „Între mine și tine e un râu” de iubire, „Între mine și tine e un râu” de iubire, „Între noi e un râu” cu plînsul continu. De o plasticitate copleșitoare sunt versurile : „Cu un Crin al uitării! pe zăriștea inimii tale/ desenat-a corăbii trase de mierle cântând” („Râu”). Iubirea și nunta din cer sunt evocate de poet amintind că „În cer când se cunună ai preanădejzii mirii, Isus, zâmbind, le prinde cătușele iubirii”. Dorul de iubire, cea care doarme sub un cîmp de maci este sfîșietoare. Dumnezeu ar putea să-i redea iubirea pe vecie ca apoi „Să-mi ceară cu izvoare s-o pot scrie”.

Fragil și curat poetul el însuși numindu-se un Crin răsădit „în Zi” la marginea grădinii în cântările și rugile sale se adresează scriind „instanțelor celeste”, „cerului Preasfânt”, desenând o traiectorie curbă de la orizontala terestră la verticalitatea celestă spre un „cer al nesfârșirii”. Această spațializare a discursului pe verticală mărește unghiul vizual de percepție, iar ideea de rugă devine expresivă, duioasă, înălțătoare și luminoasă: „Mă vindec de lumină cu Lumină”, spune senin poetul atunci când liniștea îi coboară în suflet, întorcându-se în lumină. E vorba de

miraculoasa străluminare a ființei aflată în trecere amintind de poemica lui Lucian Blaga.

Prin zborul liber al fanteziei, animat de dorința arzătoare de a trăi în Christos („a fi doar în El”) autorul trăiește revelația unei Arte. Această frumoasă comparație atinge coarda creatorului, a creației supreme și surprinde prin noblețea ei copleșitoare. Autorul dorește să fie zidit într-un templu (Meșerul Manole) ca apoi să învie strigând iubirea „împodobit cu răni”. O imagine durerosă vizualizată pictural, scenografică și simbolică totodată, iar dictonul versurilor a muri și a învia are configurația unui colind duios.

Sunt îmbrățișate temele majore ale existenței: viața și moartea, relația cu Dumnezeu, comunicînd o stare de profundă trăire a misterelor lumii. Această sinteză a vieții și a morții pe care poetul o confirmă este minunat evocată în versurile: „Mori în mine viața toată/ Și în Domnul niciodată”.

Poetul își imaginează că „s-a stins în cer” pentru a fi pe pământ, iar din disperare pentru acest gest, Traian Vasilcău mărturisește că s-a hotărât să ardă în oameni (în noi) ca să fie „nestins în cer”. Ideea de ardere, foc, rug se alătură pămîntului (deșert, lut, humă, țărni), aerului, văzduhului-cer, apelor (râuri, mări, oceane) acestor intrinseci elemente primordiale ale lumii.

Pentru poet, viața și moartea, tristețea și bucuria merg împreună. Dobořit de durere poetul, lumea toată înțelege că viața își dă mâna cu moartea și dorește în permanență să fie judecat. Relația teluric-celest face posibilă spațializarea, plină de sens și largă respirație, „Mergând cu infinitul mână-n mână” („Poemul lacrimii” p.17).

Aspirația, speranța, lumina sunt subliniate prin metaforele poetice: „un cer al nesfârșirii” (p.17), „atunci când infinitul/ La harfele din ochii mei cânta/ Și Dumnezeu tăcut îngenunchea/ Din psalmi de-azur sorbind fărăsfîșitul” (p.10). Poetul folosește cuvinte cu o puternică semnificație legată de spațiu și timp cum ar fi: „nesfârșire”, „acuprindere”, „nemărginire”, „fărăsfîșitul” etc.

Autorul cărții *Sfeșnic în rugăciune* își dorește cu ardoare ca sufletul să fie răspândit în Cer, cerul revărsat în mare, marea revărsată în suflet, „zbura-ne-vom cu aripi de mătase, /deasupra mării să-i cânte vraja în tăcere”.

Poetul mărturisește că este nesigur pe viață și sigur pe moarte-nepuțința lui de a zbura: „Să mai zbor nu mi-s în →

SUZANA FÂNTÂNARIU-BAIA

stare”....„Și mă-nec în mări divine”, este însă sigur pe stele... Iată cum trăirea pământeană este incertă și fragilă de aceea poetul cere să fie protejat de cer, de bolta cerească cu „Cartea Cerului” în mână acolo el se simte în siguranță.

În poemul „Aripi de rezervă” poetul este eliberat de neputința de a zbura, este senin și îndreptat „Spre altarul-cerului”. O rugă a poetului, o simțire adâncă în piept este pentru „îmbrățișarea lumii” cu cântec, ca apoi „cerul a coborât/ sub pomul ce-a rodit „lacrima lumii”. Imaginându-se navigând, rătăcind pe „oceanul de patimi”, poetul dorește să ajungă la „țărnuțelul rugăciunii Tale”. Cuvintele folosite cu măiestrie de poet întregesc viziunea celestă, locul dorit și iubit de poet: cer, boltă, soare, luna, stele, astru, sferă.

Aceeași relevanță o au și verbele a înlumina, a înduhovnici, a încrea.

Esențiale în mesaj sunt poemele formate din două versuri, un fel de „motto” atât de drag cititorului înainte de a se cufunda în lectura textului: „Când voi pleca pe veci din toți ortacii./ M-or prohodii în limba lor doar macii” („Poemul Neuitării”); „Tot crezând că am de toate/ Am ajuns că n-am nici moarte” („Psalm”); „Mi-s fericitul lumii și tot nu am noroc, / Pe cât de mult am harul, pe-atât nu-l am deloc!” („Mie-nchinare”) ; „De dinainte de-a mă fi născut / Inima Domnului m-a cunoscut” („Psalm”) ; „Pot să-nving pe-oricine./ Nu mă-nving pe mine” („Imperfect”); „M-au expulzat din mine-n zări sublime, /De unde nu voi să mă-ntoarcă nime,” („Poemul din vis”); „Trăind în lume, să fiu nelumesc./ Eu monumentul lacrimii zidesc” („Smerenit”); „Ferice-am devenit, măreț stingher / Craii de armonii mă spun în Cer” („Festin”).

Versurile sunt melodioase, muzicalitatea cuvântului prin cânturi și cântări sau murmur de rugă, sonoritatea rimelor atingând un înalt palier al sensibilității. Pe tot cuprinsul versurilor se aude cântecul: infinitul cântă la harfele din ochii poetului sau harfele din trupul său se sinucid fără putință de înviere „vine primăvara și poetul tot nu a răsărit./ e vară și trebuie să mori nezămislit”, căci „cin-se stinge acum rămâne cânt”, „Tu, născătoare-o-n veci de mine, /Tu de mă cânti să nu dispar”, „Prin tine curg tălăzuirii de harpe, /La care serafimii cântă-ntruna /Și dirijor-maestru prim-li-i luna”.

Atunci când poetul simte „pianul dezacordat” înlăuntru său apare ca o cortină trasă pe sufletul său predispus din nou la liniștea eternă la marea tăcere grăitoare, mâhnit și resemnat.

Cu o candoare genuină, dorul poetului de a se reîntoarce în lumină este vizibil căci, „în dimineața ce vine din soare/ mai mult decât sigur m-oi fi pe uitare”. Este ancestral, iar cuvântul esențial: „Atunci când mor nemur Cuvântul”, „Prohodul poeziei a-nceput”... „Prohodul poeziei n-are capăt”.

În viziunea poetului, metafora este ca „un șarpe” care te îmbrățișează mărturisind că a „furat povestea lumii” și „răstignit de psalmi” scrie „c-un ram de cruce-și nu-s decât cuvânt” („Cele trei vârste ale poemului”).

Dorind să fie o letteră pentru Eternitate poetul se simte abandonat pe „țărnuțel ne-implinitelor dorințe.” nu mai aude și albește așteptând. Întrebarea : „În care oare zi/ Cărțile mele mă vor dreptăți?” este cea care frământă pe creatorii adevărați hărăziți lumii. Se simte uneori „exilat în tăcere”, deoarece cuvintele l-au uitat, l-au îngenuncheat. Cu trupul doborât în fața lui Dumnezeu, poetul anuță venirea în zbor spre El (și nu în mers) pentru ca „Să nu omor cuvintele pe drum”. „Pe creanga inimii au înflorit/ Cuvintele în care Te gândesc/ Cu ele plâng în stele nesfârșit, / din ele templu în Cuvânt zidesc.”

Minunat crez al unui poet cu har, care vede cu ochiul sufletului cum „viscoleză Poezia / Peste-un împărat învins”. „Și-n mine-aud cum se adună/ Mările logosului sfânt, / Și-atunci, avid de întregime./ Învăț să nu mai știu de mine”. Poetul-arhitect spiritual își dorește să construiască un templu din cuvinte. Verbele „a zidi” și „a zămisli” sunt frecvente și edificatoare pentru întregirea crezului său. Însăși Grigore Vieru e un „templu nins de cuvinte” - astfel îl imaginează poetul plecat în altă lume. „Prin universul lacrimilor tale/să-

mi plimb cuvintele sub prima stea.” este o imaginație creativă vizionară de o supremă plasticitate. „PreaCuvântul” este chiar Cuvântul proslăvit de autor. El este însoțit adesea prin „oflat” de : „tăcere”, „amurg”, „îndoliat”, creând o atmosferă misterioasă, melancolică. Cuvântul ca temelie a construcției este lumină deschizând un spațiu plin de speranță. Dragostea pentru cuvânt este trăirea intensă a autorului „O letteră să-ți fiu, zburând să stăruie/ Și în adâncul clipei să mă năruie” sau „În ocele cuvântului muncesc, / Eternitatea clipei să-mblânzesc, ...”(p.10)

Minunate cuvinte de autor ne îmbogățesc sufletul: înluminărit, învulturiți, înhumez, înveșnicesc, se înlumina, înluminez, nemurirea („Și Tu, stăpân a toate și blajin./ Mi-ai dat în dar, întreagă, nemurirea”), nevina, nezămislit, PreaCuvântul, nemoarte, răsplâns, înduhovnicire, preanădejde.

Și nu mai puțin vizibile sunt cuvintele-arhitectură religioasă, puncte de referință în lirica poetului: turle, clopotniță, monastire, castel, cetate, templu, schit.

Obiectele de cult peste care cade lumina sau întunericul sunt elemente simbolice importante în versificare: scrin, clopot, („Pe Dumnezeu invită-l lângă tine/ Sub clopotul vegheat de oști divine”), sfeșnic, altar, icoană, candelă, (am „ajuns o candelă uitată./ la grinda universului”), cruce, lumânare, mormânt, sceptru, sicriu, potir, mir, harfă, biblie, lințoliu, saltire, mantie, pisanie, patrafir, tril etc.

Versifică cu maiestrie limbajul literar folosindu-se de nume mitologice: Efendi, Narcis, Noe sau Vahtang, („Revolverul înflorit”-simfopoem) împlinind mesajul.

Reprezentant al culturii și istoriei neamului poetul afirmă: „Iubito, ce-amiroși a primăvară, /Noi suntem condamnați să fim o țară!” („Poem cu țară”, p.29). În poeziile : „Ultimul vis al ultimului cneaz” (p.27), p.29 „Cântec pentru dacii noștri” (variantă) p.31, 32, „Poem mereu actual” (Domnul Iubire) p.45, 46, „Manifest veșnic actual” p.52, autorul își manifestă sentimentele față de patrie cu gravitate, atitudine clară și hotărâre. „Dacii merg spre niciodată, dacii plâng în nicăieri, să mai nască înc-o dată țara lor în zi de ieri” (p.31). „Neam din loc să nu-i strămute pe sub nicio altă stea./ De la daci să-nveți trăirea, de la daci să-nveți să mori./ Vai de țara ce nu-și are dacii ei nemuritori!” („Cântec pentru dacii noștri” – variantă - p.31) ”Poem mereu actual” (Domnul Iubire) „am izbândit! Suntem durerea/ Acestui neam uitat →

de astre.”(p.45)

Și iată un poem ca un testament:
„Fuga-n Etern” „Plec din păcat diseară/
Fug spre etern de-acu./ Ninge-mă, lună
clară, / Viața mea este Tu”. El este o
țară, ea este o țară „Ce-apusă-a răsărit/
Trăiesc a pururi vară/ Că-nveac s-au
întâlnit./ Și nici măcar o moarte/ Nu
poate-a le desparte.”

Pure și melancolice sunt poemele
dedicate părinților, mamei cu precădere
cu atâta candoare intitulându-le „ochii
măicuței” sau „Poem cu mama”. Poetul
se simte îmbătrânit de lipsa tatălui încă
înainte de naștere: „Priveam în ochii ei,
să-l văd pe tata, în pântecul-i fiind, când
a murit”. Câtă durere în rugămintea sa
pentru a i se da moartea și raiul, câte un
firicel, la căpătâi să fie cerul iar privirea
peste „monastire”: „fața mamei din
icoane/ parcă de secolii mă tot aștepta...
„Vroiam să strig, dar viscolu-ncuia/
Împărăția buzelor orfane”. Dorul de
mamă este sfâșietor, poetul poposind la
templul mamei („biet rob îngenun-
cheat”) îi spune măicuței: „ești candelabru
dintre Zi și Noapte/ Și eu de-atâta
Cer, flaut devin!”. Își imaginează pe
mama plângând împreună cu cerul
pentru a nu fi singură, când se ridică
cerul se ridică și ea „Iar lacrima pe fața
sa/ Ca diamantul strălucea.” Un înger
îmbrăcat în strai de rază/ Cădea-va-
nvisul nostru ca un măr,/ Rostindu-ne
că Domnul înviază./ Să-i spunem
„Înviază-ntr-Adevăr!” („Paște”).

Frumoase versuri, o așteptare tai-
nică căci „cei triști aveau binecuvân-
tatul/ Tain de bucurie, negreșit”. Poetul
speră la revederea mamei și a tatălui:
„Atunci ai să revii acasă, mamă, / Se va
întoarce tata înapoi/ Și fi-vom cu
surâsul lui de-o seamă./ Simțind cum
urcă Paștele în noi”. Poemele cu
dedicații demonstrează atașamentul și
prietenia față de confrăți poeți, armonia
și solidaritatea prin creație: „Cântec
revoltat”, Pentru Nicolae Jelescu („ca o
boltă-n surprare” cel pentru care „lumea
uită să răsără/ când rănile uită să doară/
Când viața uită să și moară”), sau
„Bradul interzis” (simfopoem) Pentru
Dorin Chirtoacă. Ciorile au răpus
bradul, „Au zis că licență nu e/ Pentru
bradul împărat”. L-au legat cu cătușe ca
să nu poată veni în casele noastre „i-au
poruncit să stea/ Pe sub turlele de
stele”. Copiii i-au scris, dar rugămintele
lor au fost neuzite de tăcerea care a
răspuns: „Bradul vostru-i interzis !”.
Astfel, bradul stă în vamă „și-a
îmbătrânit de dor”. În poemul „Dra-
goste la nesfârșit”, în memoria lui Artur
Silvestri: „Și nu știam că mă duc să vă
fiu viitor.” „Ieri hoinăream cu trecutul”
care în prezent îl bucură: „Ieri mă

jucam cu prezentul” care „astăzi mă-
nfrânge”, „Ieri cochetam cu etenul ce
azi mă răsare” regăsim dimensiunile
timpului, intervalele lui.

În poemul „Baladă” pentru Ana
Maria Tupan, pastorul plânge în stele,
copiii cântă „Colinda lumii sfântă”-
ninge cu bulgări de zăpadă - „Și-un
preot face cale/ Cu mantia-i pe vale”...
în urma lui „Cresc Biblii de zăpadă” să
fie citite de noroade care „prind să
crească/ crescînd, să viscolească/ Spre
Patria cerească”.

Despre Grigore Vieru, „Poetul-
Crin cu glas de veșnicii”, Traian
Vasilcău cu o imensă admirație scrie:
„Deschideți geamul, a-nflorit Vieru/
Frumos ca un poem doinit de vânt”.
Autorul îl imaginează plimbându-se
printre arbori, în mantale lungi țesute de
lăstuni „Și-n ochi ce par lacuri de
nesomn/ Cântă bătrânul Cer la harfa
lumii.” („Nins de cuvinte”).

Nu lipsește din versificația poetu-
lui bocetul, doinirea ce amintesc de
cântecul popular („Bocet popular”).
Poetul îl caută cu disperare pe Dum-
nezeu căci „Fără tine-s mort demult,
/Fără tine nici născut nu-s.” Ar vrea să
fie auzit, privit, să fie cunoscut de
Dumnezeu, să fie ca un Crin pus la rana
Sa. Tânguindu-se, autorul se consideră
înțeles doar de tăcere de uitare sau
poate mai bine îl cunoaște marea în
zbcium. Vizionar, făuritor de metafore
de o mare plasticitate, melodios cum ar
fi în „Bocet în seară”: „Jelul-m-aș
Domnului”.....poetul are mult dor,
„Fiindcă dor de n-aș avea/ Schit nu mi-
ar fi inima/ Unde intră rând pe rând/
Toate mierlele plângând.” („Bocet
senin”).

De o frumusețe rară sunt versurile :
„În casa Cerului/ La pridvorul mielu-
lui.” căci „Fără moarte nu se mai
poate./ Fără ceruri nuntă nu-i/ La
pridvorul mielului” sau „Scări de la-
crimi să tot sui/ La pridvorul mielului.”

Este o înălțare uimitoare a poeziei
smerită, sub chip de doină. O seama de
cuvinte semnificative îi conturează
versificația de sorginte populară: poem-
simfopoem, cuvânt-preacuvânt, cântec,
elegie, bocet, rugăciune, descânt,
blestem etc.

Spațiul și timpul sunt dimensiuni-
le vizionare ale poetului care prin har și
fantezie creează un univers larg de des-
fășurare astfel încât nimic nu e static:
mișcarea luminii, intensitatea întuner-
cului, mișcarea apei, aerului, focului,
pământului, tensiunea tăcerii („tăcere
vorbitoare”), toate împreună constituind
temeinicia mesajului acestei cărți. Ast-
fel întâlnim cuvinte de măsurare a tim-
pului: ieri, mâine, secunda, clipa, ora,

ziua, veacul, etern-eterinitate, sau pre-
zent, trecut, viitor. Așadar „eternul ieri/
La ora preainsingurării” (p.29) ; „Altar
oricărei clipe prin Tine sunt, întreg”
(p.38); „Și în adâncul clipei să mă
năru” (p.30); „Și-n puțina vremuire/
Mai am clipa. De iubire! (p.33);
„Arhimandrit al clipei” (p.37) ;
„Dragoste la nesfârșit”... „mă duc să vă
fiu viitor”(p.31); „risipă e de veșnicie”
(p.15), „Iși face casă-n mine înfinirea”
(p. 25); „Secunda-mi ajunge, /Vă las
vouă ora, /Din ea să refaceți / Veacul
tuturora.”(p.4) ; „Veacul nostru a fost
doar un ceas./Ai plecat, și plecând, m-ai
rămas.”; „Veacul tău cu-al meu veac se
împlină” (p.6); orele, trec/ N-am altă
soartă/ Și-mi bate în poartă/ O mare:
cea Moartă/ Și-alerg să mă-nec.”

Evocarea Timpului în secundă
(pentru poet), oră, (pentru voi), veac
(tuturor) implică poetul în a construi un
spațiu infinit greu de atins. Evocarea
tregerii fulgerătoare a timpului, „veacul
nostru” (a fost un ceas), „veacul meu”
și „veacul tău” (amândouă împreună)
sunt tentative poetice de a condensa
timpul. Când vine tristețea este „Ora
Zeu” când vine mama cântând este
„Ora Înger”, timpul revărsând lumina
cea lină, tămăduitoare.

Despre trecerea și petrecerea
omului ca problematică majoră, viața și
moartea totodată , poetul are o trăire
religioasă creștină de o mare vibrație
sufletească: „Oricât alerg, nu mă ajung/
Și-n zori, trezit de moartea mea/ Strai-
mi visez, cusut de-o stea.” („Psalm
pentru îngeri”) sau „Priviți la îngerul
stinger/ Ce-și pune, glorie eternă! /
Chiar viața mea în loc de pernă”. Poetul
autodefinindu-se, „În zadar” consideră
că „nici născut și nici apus” nu este.
Introvertit și reflexiv Traian Vasilcău
își pune numeroase întrebări: „De sunt
cine mai sunt?” (p.11) ; „Și de ce mai
sunt, când lumea toată/ E ca un apus
strivit sub roată?” (p.38). Pe lângă
întrebări poetul are certitudini și dorin-
țe: „La ușa care dă spre Dumnezeu/ În-
frigurat stă plâns numele meu” (p. 17);
„Cel mai străin fiindu-ți din străini/ de
tine numai n-ai să poți fugi” („Autum-
nală” p.18); „Trăind în lume, să fiu
nelumesc./ Eu monumentul lacrimii
zidesc.” („Smerenit”, p.48); „Uită-mă
lume./ Și nu mă uita.”(p. 34); →

Curier

Dragă Nicu,

Am fost fericită să văd că în ultimul număr al revistei „Vatra veche” au apărut trei recenzii ale cărții „Sfeșnic în rugăciune” de Traian Vasilcău, poetul inedit, profund și sensibil din Republica Moldova (Chișinău). Am primit de la autor această carte și de atunci nu mă mai pot despărți de ea pentru că iată crezul poetului cel care se definește „În zadar” este copleșitor : „De sunt cine mai sunt ?”(p.11); „La ușa care dă spre Dumnezeu/ Infrigurat stă plâns numele meu” (p. 17) ; „Cel mai străin fiindu-ți din străini, /de tine numai n-ai să poți fugi” („Autumnală” p.18.); „Iubito, ce-amiroși a primăvară, /Noi suntem condamnați să fim o țară!” („Poem cu țară”, p. 29); „Și de ce mai sunt, când lumea toată/ E ca un apus strivit sub roată ?” (p. 38); „Trăind în lume, să fiu nelumesc, /Eu monumentul lacrimii zidesc.” („Smerenit” p. 48) „Uită-mă lume, /Și nu mă uita.” (p. 34) ; „Și când va trebui să plec din mine/ Să n-am unde migra decât în Tine” (p. 36); „Mori în mine viața toată/ și în Domnul-niciodată”; Impresionant-vizionare sunt versurile care îl autodefinesc pe poet: „Lină viscolire peste ochii mei, / Odihnesc cetind-o, nemurind-o-n ei/ și de-atâta boltă sun

a cer și cânt/ ca o turlă-albastră peste un dom ce sânt.”

Greu poți reveni la realitate după lectura acestei cărți „Sfeșnic în rugăciune” și totuși îndrăznesc să mai trimit un poem intitulat „Clopotul lui Ștefan” care ar putea să facă o legătură cu poemul „Întrebând

poetul, de ce moare frunza de tei ?” pe care cu atâta generozitate l-ai publicat în revista „Vatra neVeche” cum o numește înaltul poet Traian Vasilcău.

Mulțumindu-ți, cu aceeași mereu melancolie și vis,

Suzana

Bună dimineața, Domnule Băciuț,

Tocmai mă bucuram de imaginile (artistice) pe care le postați pe fb, și mă întrebam: de unde atâta energie??! Apoi, mi-am răspuns singură: de la Dumnezeu, Cel care vrea ca N.B. să ne facă lume un pic mai frumoasă, mai liberă să viseze.

În acest context, în seara trecută, aproape că am avut parte și eu, de un vis cu ochii deschiși. Am primit în dar o imagine a unei lucrări, care îmi plăcea, și care îi aparține minunatei Suzana Fântânariu. Va fi pusă pe coperta I a cărții mele viitoare de poeme. Poate și cu inserțiile câtorva lucrări semnate de aceeași Artistă. Acest proiect inițiat “la patru mâini”, mi-a făcut bine, și am scris un poem. Vi-l trimit „la cald”. Dacă merge, măș bucura să-l puneți în VV.

Mi-am adunat toate puterile, scriu la cartea viitoare. Sper să fie gata în cursul lunii viitoare. Apoi, mă bântuie ceva proză cam de multcel...

Cu ajutor de Sus, cu prieteni în jur ca Dvs., mă simt incurajată să le dau cu tifla zilelor urâcioase, care mai îmi pun și bețe în roți, în ultimul timp.

Vă îmbrățișez!!!

O zi superbă!

Melania

PS. Lucrarea se numește MUZA, aparține Suzanei Fântânariu. Foto. Dan Nicolae Buruleanu.

→

„Și când va trebui să plec din mine/ Să n-am unde migra decât în Tine” (p.36); „Mori în mine viața toată și în Domnul-niciodată”. Poetul marcat de smerenie se simte uneori vinovat de-atâta măreție”. El regretă și blestemă clipa, deplânge ora când a fost „al tuturora”: „Și acum pe cărăruie/ Sunt doar crin al nimăruie”, dorind într-o stare de purificare totală să fie numai al lui Dumnezeu.

Apropierea de natură: plante, păsări, animale este atât de plastic redată de poet, parcă ar de-scrie cu penelul. Simbolistica cromatică bazată pe contrast, alb-pur (crinii, ghiociei) negru (umbra lor în noapte) și predilecția pentru culorile pure: roșu (trandafirul „feciorelnic”), macul sau laleaua („lalea pe gura lumii”), iasomia și sânziencele prin mirosul lor proaspăt dar și culorile tulburate ale frunzelor „îmbrumate”, arămiu-sângeriei din „Elegie de ultimă toamnă” sunt petele de culoare din lirica lui Traian Vasilcău.

Considerându-se „un crin al nimă-

ruie”, mestecănul în alb este versificat dramatic precum o ființă, mestecenii fiind înjunghiați, apoi, surzând, se bea sângele lor! Bradul este adus cu pregnantă în sfera simbolisticii, astfel el este: „bradul împărat”, „bradul veșnic răbdător”, „brad încărunit de dor” cu puterea sa simbolică, evocat în poemul „Bradul interzis” (p.21) Elogiind zborul și uneori nezborul, poetul, în funcție de lumina sau întunericul din suflet, cuprinde în scena versurilor păsări precum: vulturul, șoimul, cocorul, păunul, lăstunul, mierla, porumbelul, pescărușul - oști de pescăruși aflați într-un „altar al mării nesfârșite”. De la blândul miel, la cerber-gnom-înrațit („Fuga de cerber” – simfopoem (p.26)), poetul însuflețește scrierea cu întreaga natură.

Cu talant, suris, suspin, uitare, tăcere mântuire, rugăciune, taină, mister, dor, iubire, rană, ne oglindim în lacrimile poetului care sunt ca niște mărgelile legate la gâtul crinilor inundați de lumină: „Poet rămân, să beau lacrima lumii”/ Și lacrima să-mi fie în veci stăpână, /Mergând cu infinitul mână-n

mână. („Poemul lacrimii”).

„O lectură realizată în acest spirit transformă fiecare poem al volumului recent publicat de Traianus într-un imn înălțat întru slăvirea Supremei Creații și a Supremului Creator” (Irina Mavrodin, „Poezie și rugăciune”).

15 septembrie 2017, Timișoara

AMURGUL IUBIRII

(XLIV)

Diferența privește numai finalitatea: în iubirea de tip donjuan cunoașterea servește puterii, dominației asupra celuilalt. În iubirea romantică - iubire care reia formula iubirii-pasiune în termenii decizii ai imanenței, ai identității fundamentale cu celălalt și ai unei cunoașteri hermeneutice psihologic reconstructive a celuilalt - avem de-a face cu o construcție din interior prin care alteritatea trece în același, în asemănător (24).

Ideea alterității, așa cum a fost preluată în cheia cunoașterii, se întemeiază pe logică și păstrează o anumită substanțialitate metafizică: identitatea termenilor e logică, iar alteritatea este relația logică a două identități ca speciile aceluiași gen.

Dar actuala "dezordine amoroasă" revine comunicării, nu cunoașterii, chiar dacă această comunicare fără rest este solventul alterității pe care o invocă atât de subtil. Noi l-am deformat pe Hegel atunci când am tradus în termenii cunoașterii și logicii o alteritate pe care el o definea în termenii relației dialectice. În cheia comunicării, noul sens al alterității regăsește intuiția hegeliană a relației. Pentru că această comunicare nu este identică cu cunoașterea, adică nu este doar transmitere de informații, ci este totodată - și chiar mai mult - relație: în comunicare nu cunoaștem, ci recunoaștem. Ea implică cel mai adecvat acum alteritatea, pentru că o comunicare între parteneri cu totul identici e redundantă și nu e comunicare; ea presupune și identitate, și diferență, ceea ce definește și alteritatea. În vreme ce cunoașterea mizează pe identitate, pe asimilarea obiectului de către subiect, pentru comunicare existența diferenței e vitală. Nu o diferență indiferentă, și nici una care

poate fi redusă la identitate, ci o diferență ca reală alteritate, care nu există decât în relația care instituie termenii. A devenit evident că omul e lipsit de o esență prealabilă: aceasta se constituie pe măsură ce el trăiește, prins în relațiile existențiale cu ceilalți. Alteritatea este de gândit în sens riguros numai ca relație interpersonală care se constituie în limbaj.

Acesta e temeiul pentru o "ontologie a comunicării", care presupune lumi multidimensionale, lumi plurale, lumi paralele, adică medii de semnificație, ce devin pentru fiecare dintre euri o lume în decursul istoriei lor personale. Probabil că în cosmologie, fizică, matematică avem de-a face doar cu ontologizarea metodologiei. În comunicare, pentru că lumea este realitatea - mai mult sau mai puțin fantasmatică, cine știe? - construită în semnificare, dimensiunile aparțin semnificării de care este capabil eul lumii noastre și care atunci când îl întâlnește pe celălalt poate construi lumi parțial comune - fals ar fi să fie identice, pentru că încetează comunicarea - ale prieteniei sau iubirii ori lumile disjuncte ale urii. Relațiile de alteritate se statornicesc între oameni locuind în lumi de semnificație diferite, dar compatibile.

Unicitatea nu e relevantă decât în termenii semnificației, nu ai logicii universalului, particularului și individualului, chiar dacă a fi altcineva (alteritatea) e relativ la a face altceva și a avea altceva.

Tot așa, numai de aceea este posibilă uniformizarea prin diferență: paradoxul nu se rezolvă logic, ci comunicațional, semnificativ. O prietenie, din perspectiva acestui înțeles al alterității, înseamnă a pune în comun o parte din lumi, la care să

aibă acces amândoi.

O iubire-pasiune înseamnă efortul de a construi o lume identică, împotriva obstacolelor ridicate de ceilalți în fața comunicării, aproximativ același lucru întâmplându-se și în iubirea romantică, cu diferența că obstacolele sunt adesea mai degrabă interioare.

Iubirea-pasiune, așa cum a fost ea elaborată, este fundamental comunicare, dar, pentru a fi mai exacti, o comunicare cu Absolutul. De aceea ea poate apărea acum, odată ce alteritatea nu mai este *ganz Andere*, drept comunicare pură, detașată de sexualitatea efectivă și chiar de identitatea corporală ultimă.

În această cheie a identității dintre iubire și comunicare interpersonală poate fi înțeleasă noua moralitate comunicațională a iubirii, care pretinde, filosofic, să nu plângi, să nu râzi, să nu detești, ci să înțelegi, dar mai presus de orice să-ți păstrezi, dacă nu slăbita alteritate, măcar diferența ce te constituie ca individ. Adică, pentru a fi mai preciși, obligația de a considera perspectiva celuilalt ca o perspectivă diferită, pentru că în iubire pericolul nu este repudierea, ci identificarea.

Devine mai actual ca niciodată sloganul lui Scott Fitzgerald: vechiază ca niciodată personalitatea ta să nu se topească indistinct în personalitatea altuia, bărbat sau femeie. Păstrează-ți alteritatea, diferența față de ceilalți, individualitatea care întreține fluxul procesului comunicării, adică iubirea însăși. Alteritatea, diferența, individualitatea - totuși nu unicitatea, care ar bloca principial comunicarea și ar pune sub semnul întrebării iubirea!

În cheia comunicării, "cunoaște-te pe tine însuți" devine: "comunică cu tine însuți", "iubește-l pe celălalt ca pe tine însuți" înseamnă atunci "comunică cu celălalt ca și cu tine însuți".

AUREL CODOBAN

24. Dacă nu cumva separarea primă pe care a vrut să o acopere a fost cea dintre bărbați și femei. Bărbații și femeile diferă suficient de mult, sunt de fapt alterități unul pentru altul, în Occident, pentru că apropierea dintre ei să fie imposibilă altfel în modernitate decât contrabalansată și alimentată de tensiunea emoțională a ceea ce este iubirea.

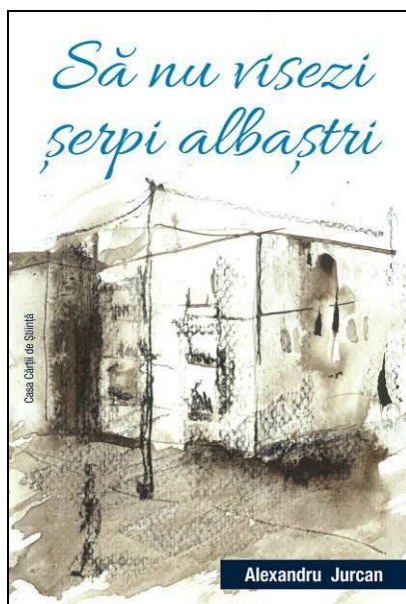
Cronica literară. Poezia

ȘERPI ALBAȘTRI

Debutând editorial relativ târziu (**Printre iubirile altora**, 1997), Alexandru Jurcan (n. 1948) s-a impus dintr-odată ca un scriitor format, cu o personalitate distinctă. Pasionat de arta filmului, a fost mereu prezent în paginile mai multor reviste din țară cu interesante comentarii privitoare, mai ales, la specificul ecranizărilor după opere literare prestigioase. Nu mai puțin atent la transformările teatrului și ale artei scenice în anii de după 1989 la noi, a scris și numeroase cronici dramatice. Prozator de factură aparte, cultivând schița și eseistica în genul tabletelor argheziene, a publicat și câteva volume de epică propriu-zisă.

Dar, în toate acestea, poetul s-a trădat mereu, mai discret sau chiar deschis, în volume substanțiale. Cel mai recent, intitulat metaforic **Să nu visezi șerpi albaștri** (Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2017) e unul reprezentativ în totul, prin calitatea și discursul său liric, vrând să marcheze o vârstă pe care nu și-o arată în niciun fel: „era să plâng la cei 70 de ani ai mei/ ca un bărbat de smoală ce sunt” (**Halbă de smoală**). E o fire pasionată de viață, în formele ei cele mai felurite, așa că starea oarecum elegiacă ce domină versurile de acum poate părea surprinzătoare: „E ziua mea, dar visele-mi coapte/ zac în iarba împinsă spre cerul de jad –/ urc pe culmea aspră de deal părăsit/ sap limpede numele meu și-al tău/ pe scoarța nisipoasă de mesteacăn/ în amintirea valsului nostru noscturn.../ cât a trecut de la zborul fluturilor albi?/ nostalgia geme strivită de singurătatea/ timpului” (**Căprioara**). E meditativ, e reflexiv, câtă să-și revadă traiectoria destinului său uman de până acum, totul cu o metaforică temperată mai ales de ușorul sarcasm, de ușoara ironie cu care se autoflagează: „După moartea mea/ nu se va schimba mersul trenurilor/ nimeni nu va ști că undeva zace un vid.../ când cade copacul unde-i fuge umbra?” (**Ecou ruginit**).

Există în poemele acestea, concentrate și dense, un continuu recurs evocator la copilărie, la satul rămas în urmă, la părinți și la străbunii de care se simte legat prin înținare („Vocea mamei se odihnește sub prunul vechi/ a tatălui stă pe carul tras de bivoli/ glasul bunicii e mai îndepărtat/ dincolo de lanul aspru de porumb/ unde vocea bunicului caută o găină rătăcită/ numai glasul fratelui are nuanța morții/ în timp ce insecte și buruieni se unesc simfonic/ cu glasuri

ale vecinilor morți de secole.../ în fiecare duminică trec prin muzeul vocilor/ țin în palme catifeaua vorbelor ruginite/ clopotul bisericii adună toate șoaptele/ într-o curgere tot mai albastră” (**Vocile**). Dar și o înfiorată rememorare a unei ființe apropiate, depărtată acum, pe care o readuce spre sine dintr-o aură metaforică de legendă: „Verde e viața ei/ verzi sunt iubirile/ de la balcon cerul pare cenușiu/ copacii negri/ ea poartă un colier din stânci verzui/ inima e o anticameră a așteptării/ nu-i spuneți adevărul despre trestie/ nu-i alungați greierii verilor albastre/ numai ea știe prețul nopților oarbe/ numai ea poate deschide grădinile din paradis/ vă cere în schimb o inimă desculță/ ori un pahar cu lapte din copilăria verde” (**Așteptare verde**).

E pretutindeni în aceste poeme o nostalgie a trecutului pe care îl retrăiește cu candoarea copilăriei, la care face adesea trimeri ca la un tărâm al edulcorărilor cinice, dacă se poate spune așa („pășesc pe alea copilăriei/ cu pantofi de împrumut” – **Înfrângeri albastre**), autoironic și coborând ostentativ în derizoriu trecerea sa din viață („Prietene Ioane, când nu voi mai fi/ du-te singur la braseria cu bere/ ia două Golden Braun și alege aceeași masă/ unde viețile noastre făceau pauze rotunde” – **Prietene Ioane**).

Denunțându-și mereu singurătatea, cu aceeași bravată asumare a nimiculor ce-i garanisesc ambianța („fugisem de singurătate/ pe alt mal de fluviu/ apoi deodată/ găsesc în rucsac/ printre șosete, cărți, tricouri/ ascunsă ca un șoarece/ tandra mea singurătate” – **Alt hotel**) dar mereu lăsându-se în voia temperamentului jovial, geticulând delicat într-o atitudine tandră: „mi-am

luat singurătatea în mâini/ părea un pui de pasăre luat din cuib/ inima îi zvâcnea ca o spaimă adâncă/ nu suporta adierea luminii/ nici nechezatul turbat al secolului” (**Cuibul singurătății**).

Ceea ce caracterizează definitiv poezia lui Alexandru Jurcan este eleganța metaforică în care își dezvoltă meditațiile referitoare la propria-i viață, pe care o simte, prea curând, vezi bine, în apropierea finalului ei („vine cesul care ridică vâlul iluziilor/ paharul e gol. Inima seacă./ decorul se clatină, piesa se apropie de final/ nu mă crede când îți vorbesc despre nimicuri/ presărate cu nimicuri colorate/ ca să nu-mi vezi rana... tot mai sângerie/ ca un apus din spatele crucii nespuse” – **Dumineca oarbă**).

Discursul e confesiv, structurat pe imagini poetice devenite oarecum leit-motive: „Pentru *trenul meu* m-am pregătit ani în șir/ făceam exerciții în preajma gării/ de prindere a trenurilor din mers” (**Trenul meu**), apoi: „cobor în *peștera mea* neștiut de nimeni/ să-mi număr rănile ascune” (**Ochiul de lumină**), dar și: „Crește un palmier numit talipot/ în ținuturi exotice arome/ trăiește 70 de ani/ dar o singură dată înflorește...” (**Precum palmierul**) ș.a.m.d. (Sublinierile îmi aparțin: Ct.C.).

Volumul pare, în ansamblul său, o biografie lirică, depănată de poetul retras într-o singurătate obsesivă („singur pe corabia neîntoarcerii” – **Lespede de miere**), ce-și rememorează „patetic și tandru”, momente emoționante ale vieții, prin profunzimea trăirilor afective: „Uitarea vine încet ca un șarpe apatic/ îți șterge urmele de pe potecă” (**Bumerang imperfect**), meditativ proiectându-și existența când în spațiul arid citadin, sau domestic („amintirile năvălesc/ de sub mobila șubredă/ în fiecare noapte” – **Fierul cărunt**), când într-o perspectivă cosmică („roata universului/ bolnavă de rugină galopantă” – **Clopotnița albă**), mereu însă tulburat de perspectiva implacabilului final existențial.

Dar, nu e o poezie tristă, nici depresivă.

Verbul e viguros, corosiv foarte adesea, Alexandru Jurcan e incapabil a se lamenta, atâta vreme cât are, puternică, revelația sensului util, major al tracerii sale prin lume: „Dumnezeul meu nu are barbă albă/ merge cu mine pe muntele ciudat/ să caut floarea credinței/ uneori (...) se refugiază în icoane tulburi/ îmi face un semn blând/ apoi totul reîncepe cu urcușul de munte” (**Muntele**).

CONSTANTIN CUBLEȘAN

SCRIITORI PRAHOVENI

Strigăt până dincolo

Asociat, din cât știu, la Filiala USR din Brașov, trăitor undeva într-un sat prahovean, isptind însă cu (falsă) detașare anonimatul, poetul Nicolae Ioan Dragu a scris totuși cu nestăpânire, între 1996 și 2017, șapte cărți de poeme (**Mecanismele vântului, Sabia visului, Cu tălpile pe ceruri, Pact cu diavolul, Impasul corolar, Virușii virtuali, Strigăt până dincolo**).

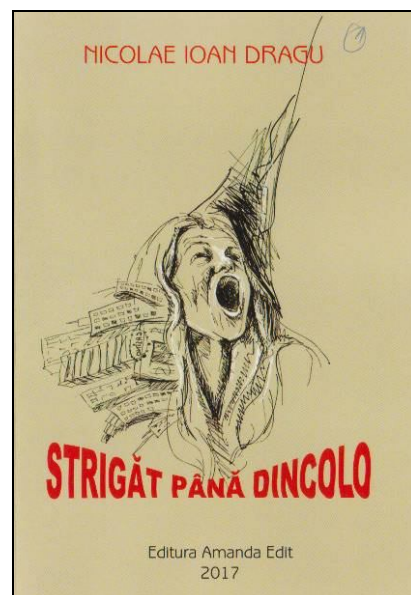
Se autodefiniște, am impresia, în toate, ca un poet, fără exagerare, al crizei, precum în acest poem mimând o detestată și deopotrivă îndrăgită autobiografie lirică: „Eu vin spre tine mai înainte cu câteva veșnicii/De dincolo de Bing-Bang pe cocoșa de încheiere/A două umbre-secolul douăzeci./Mileniul doi, secolul întâi, mileniul trei -/Ce ciudat!... Vorbesc zi și noapte macerat/ Neinventat cu fiecare mână a mea./Mă prosternez în brațele fiecărui atom/Al CREAȚIEI – toată a ta – dialog permanent-/Cobor pe derdelușul vieții, urc pe versanții/Îndoielilor și lămuririlor lumii, martor, oștean./Victimă, clăcaș al defectelor libere, pe bucurii/Și ne cazuri cu relații extreme, cu o sanie/Făcută din două patine – Viața și Moartea -/ Intrate cu de-a sila în existența mea-larmă/A junglilor îmbinate mult preaperate între ele/Cu toată PACEA mincinoasă, cu toată izbeliștea/ Dragostei criminal mărturisite și cu toate războaiele/Creatoare de imperii-buboaie, toate drept grăitoare./Ale lumii mișcătoare, muritoare, în fiecare secundă/.../Un cavou bătut în cuiele națiunii./În gena națiunii române de care nici în Eterenitate/Nu mă poți dezlipi. Vin spre tine din Nimic/Un pedestal pe care mulțimi de mausolee/Mi te mai pot păstra./Ce suntem ? O zi a Nașterii./O altă zi a Morții./Neîngrădită, Nemărginirea ta”. (din **Poem de criză**, din vol. **Strigăt până dincolo**, Editura Amanda Edit, București, 2017).

Are dreptate un Ion Roșioru (care semnează în **Metafora** nr.3-4/1998 o comprehensivă recenzie la

scrierile lui N.I.Dragu): poetul își recunoaște/asumă condiția solitudinii „într-un univers nemilos, în care divinitatea-și întoarce adesea fața de la cei care o slujesc”. Iar la aceasta poetul nu poate fi decât „hiperbolic”, el se repliază „spre imploziv”. Ca în acest poem cu accente aproape ioinic-apocaliptice, **Când iubirea ta nu vine** (din vol. **Pact cu diavolul**, Editura Amanda Edit, București, 2016): „Grea trecere și enormi/Cai cu sutele de picioare/ Ne-aleargă amestecate/Smârcuri helii cu ninsoare,/Arcuri de păduri întinse/Cu-a lor hoarde către culmi./Scoate rea, moarte coclită/Ceată de-nstelări și ulmi./Munți de rădăcini spre mine/Tind când cerbi exasperează/Groaznici cu coarne divine/Asmuțind un gong de-amiază./Se frământă, trage, rage/Apa dărdă din lumine./Cine coada să-și mai bage/Când Iubirea ta nu vine?/Umple turle, piscuri, trepte,/Somnul pe un cer granitic/Un brădet săpat de vise/Nu mai are cin-să-ndrepte”.

Cuvintele poetului sunt „nervoase”, observa undeva, într-o postfață la volumul sugestiv intitulat – însă deopotrivă cu amare subînțelesuri – **Cu tălpile pe ceruri cu capul pe pământ** (Editura Amanda Edit, București, 2016) regretatul Victor Sterom.

Nicolae Ioan Dragu ar fi, ne încredințează comentatorul, martorul și naratorul unei lumi „neconformiste” care „se rupe din sine, dă cu toate în toate”. Așa e. Iată poemul **Cu iadul în cap**: „Inima bate munții întorși la vetre/Atât de tare,

ca un gong ceresc/De-ar face continentele uretre/Ar crește-alcoolul în noi somnambulesc -/Ne rezumăm la sex, îmbrățișări/La sărutări și la alinturi vaste/Ca doi aurolici ce dorm prin gări/Cu iadul n cap și sulița în coaste./Visăm la icre, la miliardari/Încă-n costișe de iubire lentă/C-atât avem și-atât de tari/În glaciațiunea lumii permanentă./Coame pe cer, ceață de flori în ape -/Ce suntem noi din tot ce e uitat./Vino în pat, nimic să nu ne scape./Măine ne vom preface-n habitat”.

Fără a poseda numaidecât o tehnică poetică inedită, imaginile, la Nicolae Ion Dragu, uneori temerare, irită, dacă nu șochează de-a dreptul; așadar, versul poetului, așternut pe mai multe paliere lirice, nu încântă, el mai degrabă comunică, stările sunt aci înlocuite de spusa crudă ori contondentă: „Destul ! mi-am spus/trăgând tristeți în piept./Nu crește cuvinte lașe-n creier/Pe cerul gurii/Îmi curge uraniu/Că nu puteam/N-aveam de ce s-aștept./M-am ridicat/Înfrișat că ninge,/un vers cât cerul iar/m-a săgetat/Să mă plantez chiar lumii/în meninge/ Ca internetul veșnic necurat./Și ca să vezi că Adevărul plânge/ Pe umerii-mi ostil, ca un bărbat./„Un palid vânător s-a împușcat./„Cartușul lui/În tâmpla mea/se stinge” (**Destul!**, din vol. **Virușii virtuali**, Editura Amanda Edit, București, 2017).

A.I.BRUMARU

Metafora dialogului cu Dumnezeu

Creația poetică a reprezentat întotdeauna acea treaptă către Absolutul dialogului cu Universul Demiurgic ce își găsește ecou în fiecare conștiință îndrăgostită și pătrunsă de ispitele metaforice. Adesea, o poezie devine sau ar trebui să devină o conștiință a sensibilității creatoare personale, a unui fel de dialog interior care nu obligă, ci provoacă.

Adesea, eu însumi, care, cel puțin pentru moment, am optat pentru alte genuri și gusturi literare, am pășit sfios pe strada inimii datorită suaviității glasului poetic autentic, cel fără de care nu aș fi putut înțelege frumusețea ascunsă a rigidității filosofice sau misterele tainice ale reacțiilor teologale. Poezia e probabil singurul act literar și auctorial care deschide calea infinită a Cuvântului, neînchizându-l într-un sistem, așa cum uneori, chiar anumite tipuri de romane educaționale o fac. A nu se uita, de exemplu, cazul scriitorului francez Raymond Abellio, care, o dată cu romanul *La structure absolue*, încerca să arate că nici literatura nu mai este capabilă să câștige pariul infinitului, întrucât ideile sunt menite să devină prizoniere într-o temniță a sistemului.

Însă poezia, sau cel puțin dulceața poetică din care au gustat atâtea minți obosite aflate în nevoia de a găsi o mângâiere, nu se rezumă la un sistem, nu se rezumă la o idee, ci ară terenu fertil al Nevăzutului și Neprezentabilului pentru a-l pune pe cititor în relație cu sinele său uitat sau abandonat.

Istoria literară și, în general, cea a culturii universale, a recurs în nenumărate rânduri la diferite artificii tehnice, la un melanj stilistic veșnic supus transformării ce a contribuit fără doar și poate la arhitectonica sau geniul spiritului occidental. Altfel, noi ca cititori sau literați ai secolului XXI nu am mai fi beneficiat de simbolism, dadaism, realism sau romantism care, într-un fel reprezintă inclusiv moștenirea noilor tendințe literare, oricare ar fi ele. Dar cert este că acele curente menționate mai sus au convins cu adevărat în momentul în care au îmbrăcat haina poetică, renunțând la ochelarii conceptuali. Cu alte cuvinte, în paradigma poetică acele curente literare au dobândit intuiția, care nu-și poate atinge

desăvârșirea în alte genuri sau demersuri intelectuale.

Într-un cuvânt, poezia înseamnă intuiție, nu întâmplător Goethe considera că *omul nu îl vede pe Dumnezeu, ci îl intuiește*. Sau la fel de frumos se pronunța și un alt poet german al secolului XIX, Hölderlin, pentru care *poezia este cel mai dulce medicament de care poate avea parte un suflet bolnav sau rătăcit*.

Înainte de a intra în adevăratul miez al problemei de față, cel care contează cu adevărat, aș mai adăuga faptul că poezia, indiferent de curentul în care este încadrată din punctul de vedere al unor critici, nu este asemenea unui produs ce poartă o etichetă, ci acel paratrăznet personal, cel mai personal cu putință, care îl apără pe poet de el însuși. Poezia, o dată percepută și asumată astfel, devină hrană veșnică pentru toate sufletele ce se vor succeda pe acest Pământ, măcinat dar motivat de persistența întrebărilor.

Calitățile în funcție de care eu personal aș defini poezia și la care nu am ezitat să fac referire, le-am regăsit dintotdeauna în orizontul lăuntric dezvăluit cu măiestrie de creația poetică a Liliane Petcu, ce ne oferă acum un nou volum, intitulat *Fluturi de cristal*. O poetă care nu ascunde o lume interioară pe care, ulterior o dezvăluie, ci o cetate interioară al cărei sens, noi cititorii, suntem invitați să-l descoperim: *Virgula e pusă între Univers și...noi/Ne așteaptă desfătări, chirciri, stagnare.../Cresc adesea ierburi strecurate-n ploi/Și uscate-n vânt cu urme de urcare (Virgulă și Punct)*.

Liliana Petcu, asemenea unui ecou uitat în depărtare, dezrobite de patima trufiei ideatice, se evidențiază ca un spirit capabil să strige cu glasul interior, al inimii împotriva separării de Arhitectul Universului, dându-ne

de înțeles că *acasă* cu adevărat putem fi doar la umbra Arborelui din al cărui Fruct se desfătă cele văzute și nevăzute în Univers: *Fă-mi adăpost la umbra Ta/Fă-mi adăpost în tine/Când mă trezesc să-mi fii umbrar/Și înveliș în mine/Fă-mi adăpost în trupul Tău/Fă-mi adăpost de noapte/Să pot dormi pe urma ta/Cu visul peste pleoape/Primește-Mă în palma Ta/Cu degete mă strânge/Să nu mă tem de vremea rea/Când tunetul mă frânge/Primește-mă la sânul Tău/M-acoperă cu straiul/Ce-mi va fi haină în cuvânt/Și-mi va îndulci graiul/Fă-mi adăpost la umbra Ta/Fă-mi adăpost în mine/ Când voi dormi să-mi fii mormânt/Și învelit cu Tine (Cu Tine)*.

Observăm, așadar, că în poezia Liliane Petcu, divinitatea joacă un rol esențial, demonstrându-ne că Dumnezeu reprezintă Alteritatea noastră principală. De fapt, aș spune, că în cazul acestei poete, capabilă să își trăiască Devenirea în propria-i intimitate a gândurilor duhovnicești, este vorba despre un pariu al metaforei dialogului cu Dumnezeu pe care îl câștigă doar cel ce își asumă curajul smereniei.

Liliana Petcu dă dovadă și de o adevărată putere a deducției logice și filosofice în volumul *Fluturi de cristal*, în sensul în care trimiterile sale directe către Dumnezeu scot în evidență și valoarea supremă a Timpului, care în fond, reprezintă funcția divină a Universului: *Clipirea lui e-a timpului zvâcnire/Cărări pierdute în ascunsul fără trup/Povești știute doar de-a mea trăire/Ziditte-geana timpului ce a trecut (Geana timpului)*.

Volumul de față este constituit, alcătuit de către autoare asemenea unui buchet de reflecții metafizice și duhovnicești, de exerciții isihaste, având la un moment dat de a face cu un manual de isihasm poetic. Spun acest lucru, gândindu-mă la faptul că în spatele fiecărui vers al Liliane Petcu, se poate intui și simți un ocean de întrebări și căutări, o răbdare aurită în urma căreia se produce mierea binefăcătoare și tămăduitoare a gândului lucrător, neobosit de care anatomia sufletească și intelectuală are atâtea nevoie.

Liliana Petcu, poet cu chip de filosof și filosof cu chip de poet, se caracterizează și prin singularitatea →

TUDOR PETCU

de a îndrăzni să locuiască în ea însăși, de a se desăvârși în propria sa naturalețe interioară, așa cum ne arată următoarele versuri: *Mă prind de cuiul Sfintei Cruci/Iar degetele-mi crapă/Mi se prelinge prin rărunchi/Tot ce-a pătat odată (Mă știi).*

Având de a face cu acest spectacol impresionant de mărturii despre sine pe care Liliana Petcu ni-l oferă, aș fi tentat să mă raportez la volumul *Fluturi de cristal* ca la un izvor nesecat de înțelepciune, ca la o colecție de diamante sapiențiale ce sunt lăsate fiecăruia dintre noi care dorește să iasă de sub dictatura prosperității cotidiene pentru a simți fiorul și binecuvântarea penitenței sufletești ca trambulină înspre Bine, Adevăr și armonie universală.

În general, poezia Liliane Petcu, neluând în considerare doar volumul *Fluturi de cristal*, se dorește a fi un îndrumar al curajului de gândi pe cont propriu, așa cum își dorea și Martin Heidegger în prima jumătate a secolului XX, atunci când omul încă nu ajunsese să gândească.

De asemenea, poeta ne propune în permanență să ne dezbrăcăm sufletul de haina cea veche și să îl îmbrăcăm în haina cea nouă în vederea ieșirii noastre din Întuneric. Versurile Liliane Petcu ne dau ocazia de a descoperi un spirit ce a învățat lecția independenței față de prejudecăți dar și o apologie a celor mai alese virtuți pe care nu le transformă în manifeste, ci în trăiri pe care le dă în vileag, după cum Socrate îi sugerează lui Parmenides în dialogul *Gorgias* al lui Platon.

Întorcându-ne însă la volumul *Fluturi de cristal*, despre care scriu cu mare emoție și bucurie, ar trebui să luăm în considerare și voința poetei de a diversifica propriul său buchet prin capacitatea de a alătura versurilor poetice o serie de psalmi cu efecte revelatorii care conving de fapt că omului chiar îi este dat să trăiască în orizontul *întru concret și pentru revelare: Copilul de ieri, a învățat să Te caute în buzunarul de la pieptul lui; Unii mi-au spus că Te găsești în stele, alții au crezut că te pot găsi în cărți, dar eu, Te-am respirat în suflarea mea; Mulți m-au lăsat, dar singurul care rămâne cu mine vreau să fii TU! (Psalmi).*

De asemenea, cititorul poate întâlni în volum suave poeme dedicate naturii, florilor, iubirii: *Îți*

întorci trupul blând după soare/Fremătândă-ți trăiești al tău rost/Iar abstrusul din tine mă doare/Enigmatică Floare de Colț (Floare de Colț) sau Surâs albastru, călător/Înfășurat în frunze/Mi-ai picurat arsură-n dor/Și-o lacrimă pe buze,/Pe fruntea cerului ai pus/Un rid de-nțelepciune/Pe gura mea un cald sărut/Cu-n gest de plecăciune (Surâs călător).

Așa cum spuneam, și nu ezit să afirm încă o dată, Liliana Petcu este asemenea aceluia ecou uitat pe care, o dată ce îl auzim, suntem întâmpinați de zâmbetul pătrunzător al smereniei și blândeții reflexive, de un chip nealterat de răstignirea la care este supusă privirea contemporană, de un cavalier al tăcerii care știe să se exprime în lumina decalogului dialogului interior care devine metaforă a dialogului cu Dumnezeu.

Pe de altă parte, îndrăznesc să recomand volumul *Fluturi de cristal* și ca urmare a faptului că acesta din urmă este asemenea unei epifanii în alb care ne obligă simțurile și să regândim gândirea, să redobândim talentul de întreba și răbdarea de a găsi răspunsul. Răsfoind paginile volumului pe marginea căruia vorbesc vom fi precum Pelerinul Rus, îndrumat în cele din urmă de Avva Serafim pentru a dobândi conștiința Adevărului. Închei aceste modeste rânduri și gânduri, exprimându-mi bucuria nemărginită de a fi contemporan cu un spirit poetic atât de cuprinzător cum este Liliana Petcu, al cărei mesaj se va reflecta și mai departe, în multe alte creații, din care noi, am putea să ne inspirăm ca să ajungem la Izvor.

O dovadă vie în acest sens este următoarea poezie: Am învățat trecând mereu prin anotimpuri/Că fiecare-și cântă nota sa/Din partitura anilor trecuți în vânturi/Sub degete ce-apasă clipa grea/Pe un pian suav cu clape bicolore/În care albul se-mpletește în surâs/Cu negrul trist al vremurilor rele/Când melodia se-ntrupează stinsă-n plâns/Am învățat și că în zâmbete se-ntoarce/De fiecare dată când târziu sfârșim/Un drum închis c-o poartă ferecată/La care nu mai vrem zadarnic să lovim/Și-am înțeles că zâmbetul naște culoare/Care își schimbă tonul sigur zi de zi/Iar partitura anilor plecați aiurea/Și-așteaptă degetele calde care-o vor struni (Am învățat).

Clepsidra vieții văzută din afara ei

Edificator pentru universul poetic al liricii lui Răzvan Ducan este și recentul volum de poezii intitulat **Cumpăr timp** și apărut la editura *Vatra Veche* 2017, cu ceva timp înainte de aniversarea a 60 de ani de viață ai autorului.

Având ca supratemă timpul, acest volum de versuri ia în vizor, așa ca mai toate volumele sale, marile teme ale liricii universale.

Meditație asupra timpului, aceste „elegii duineze” ale poetului târnăvean au rolul de a observa dinafara lui, cu deosebită luare-aminte, atât timpul scurs, cât și timpul încă nescurs din clepsidra vieții. De a observa particulele de nisip din partea superioară a clepsidrei, gravide de aurul luminii, cum se rostogolesc în partea inferioară, cea mai pronunțat telurică, cu iminența vergiliului „*fugit irreparabile tempus*”.

Și de această dată, tonul, în mare parte ironic și autoironic, angajează lirica pe un fâgaș atipic, tandemul cauză-efect fiind parcă de-a dreptul ignorat. Poetul vrea să cumpere timp, în timp ce nimeni nu are, se știe foarte bine, timp de vânzare, eul liric reiterând parcă într-o manieră originală, drumul parcurs de fiul lui Amitai, în pânțele cetaceului. „*Pescarul de nori*” care în **Iona** a lui Sorescu, aduce pe malul mării, un acvariu în care dau veseli din coadă niște fățe, în **Cumpăr timp**, el e cumpărător de timp, părând a provoca mecanismul clepsidrei vieții, în care fiecare dintre muritori cochetăm cu particulele încărcate de chihlimbarul luminii, surprinse în iminenta lor cădere din partea superioară a clepsidrei, în cea inferioară. →

NICOLAE SUCIU

Cumpărătorul de timp, ca un pescar care așteaptă să fie înghițit de gura imensă de pește căscată în spatele lui, etalează felurile de timp spre a fi aranjate frumos în eventualele rafturi ale magazinului mixt.

Alături de un timp „*prea hap-sân*” sau „*excesiv de curios, chiar băgăreț (...), superficial*” (**La pescuit**, p. 9), ocupă loc un „*timp avut/ și nefolosit,/ timp de lene,/ timp de nepăsare/ timp de chiul, / timp de neimplicare*” (**Cumpăr timp**, p.10). Alături de un „*timp șpan*”, de un „*timp lest,/ netrebucios*”, de un „*timp de dezmembrării/ de vieți fără rost*” (**Cumpăr timp**, p.10) și de unul „*putrezit*”, se află un „*timp cu ferestre*” (**Trăiesc timp cu ferestre**, p. 13), „*potrivit cu mâna la locul potrivit*” (**S-a copt timpul**- p.14) – prilej de camuflare a strigătului psalmistului arghezian: „*Doamne,/ tu cel ce cu andrelele iubirii, /ochi cu ochi, mi-ai dat sânge și vise,/ de ce vrei să distrugi acum lucrarea ta/ și desfaci tricotel trupului meu,/ trăgând fără milă de firul vieții mele?*”. Se resimte acel cartezian „*dubito ergo cogito*” din **Rugăciunea unui dac**, trecută prin argheziana **Nehotărâre**: „*Ce rău ți-am făcut de vrei să mă golești de mine? / Unde îmi duci dinăuntrul meu? / Unde îmi duci dinafara mea?*”. Nu lipsește nici acel reproș muiat în ironie, al psalmistului arghezian: „*Mă faci să-ți pun la îndoială consecvența*” și nici obediența la fel de bine muiată în cerneala persiflării, a poetului de la Mărțișor: „*Ajută-mă, Doamne, / dă-mi un semn cât de mic că greșesc/ și risipește-mi temerile./ Scoate-mă din îndoială, ca semn de iubire./ și eu îți voi răspunde tot cu iubire,/ scoțându-mă, la rândul meu/ pe mine însumi/ din îndoiala că ai exista//*” (**Doamne, tu cel ce cu andrelele iubirii**).

Cu toate că fiecare poem, indiferent de tematică, glisează în arealul gno-seologiei, se pot distinge în lirica lui Ducan, poeme-artă poetică. Între poeziile: **Mesaj în sticla unui like**, **Miros a medicamente poemele**, **Anunț, Mi-am deschis firmă**, **Poeții** ocupă un loc aparte. Replică douămiistă a eminescienei **Numai poetul** și a blagienei **Poeții**, poezia surprinde necesitatea atotprezenței poezilor în spiritualitatea semenilor: „*Poeții sunt cei care zboară mai sus decât avioanele/ și se scufundă mai jos decât submarinele (...)* Poeții au amonte și avalul clipei mai mari/ decât îngăduința judecății” (p. 27). „*Strigătul de ajutor/ dacă a fost de ajutor*” și „*strigătul de extaz/ dacă a fost unul de extaz*” (**Mesaj în sticla unui like**) între

un „*like*” și un „*delete*”, pe „*valorile facebook-ului*”, dincolo de definiția cioraniană a poeziei din **Mărțișor**: „*poezia este numai un strigăt*” (1), amintesc de viziunea lui Nichita Stănescu, fie despre poezie, „*tot ceea ce desparte pe om de orice altceva*” (2), fie despre lumea văzută din afara ei (3), **Cumpăr timp** fiind pe drept cuvânt, o ducaniană **Fiziologie a poeziei**. Același cumpărător de timp, în **Mi-am deschis firmă**, repară poezii, adică schimbă „*metafore sfărăitoare*”, înlocuiește „*comparații depășite*”, „*reglează emoții*”, recalibrează „*rime care șchioapă*” dă „*culoare versurilor albe*”, „*toaletează strofe*”. (p. 39) Ca și cum poeziile ar fi biciclete, eul liric, înainte de a le înapoia clienților, face „*o tură cu ele*” pentru „*a vedea/ cum funcționează/ în lumea reală*”. (p. 39) Se precizează că are de a face cu poezii „*uzate moral*”, cărora le înlocuiește „*părțile mâncate de arhaismul limbii*” sau le schimbă „*garnituri*” și le dă „*lustrul băgării de seamă*”. (p. 39) În alt poem „*nu mai contează că poemele miros a medicamente*” (**Miros a medicamente poemele**).

O replică douămiistă a stănescienei **Legea din Fiziologia poeziei** (4), este **Iscălitura**. Cumpărătorul de timp își cară „*trupul peste tot,/ ca pe-o valiză,/ ca pe-o trusă de prim ajutor*”. Trupul „*scoate imediat din forma lui de entalpie/ toate instrumentele și ingredientele necesare*” pentru tot ceea ce are nevoie: „*să vad*”, „*să aud*”, „*să mă-ndrăgostesc/ sau să gust vise*”. Trupul poeziei îi „*lungește umbra pe ziduri,/ ca să-mi arate mărimea iluziei*” (p.52) De o expresivitate aparte este și finalul poeziei: „*Eu trăiesc în forma lui de iscălitură,/ în josul tabloului unui sens care îmi scapă./ Ceea ce îmi rămâne/ este să-mi dau cuvântul de onoare că exist. / Dar cine mă crede?*”

Inedite sunt în acest volum de versuri și poeziile în care este satirizată indolența celor care conduc țara aceasta: „*Să știi că dacă-mi dați pe mână aurul încrederii,/ de la Roșiile Montane,/ s-ar putea să răscumpăr toate înstrăinările făcute,/ inclusiv aceea a viitorului țării, / vândut de nemernici pe 30 de arginți*”. Paralel cu tonul tăios, dur, versurile din ultima secvență, trădează izul patriotic al poetului: „*Dar vă rog, vă rog din suflet:/ Nu dați țara pe mâna mea, / fiindcă s-ar putea să o strâng așa de tare la piept/ încât s-o sufoc din prea multă adorație*” (p. 25).

Nici indolența față de importanța statuilor marelui nostru poet Mihai

Eminescu nu este iertată de autorul **Autodumnicilor**. Pentru mulți dintre cei care iau „*statuile pe după cap*”, înrămându-le „*pentru fotografie*”, pentru gălăgioșii care au pentru statuia marelui poet, o trăire numai de „*context*”, ca să-l parafrazez pe Constantin Noica (5), „*nici o prezență nu-i mai mare decât absența lui*” (**Absența lui** (varianta 1), p. 22). Aceștia sunt „*convinsi că nu-s ca el dintr-o erată*” și riscă „*să se tragă, atunci, cu el de șireturi*” (**Eminescu, ceea ce nu-i** (varianta 2), p 23). Cu aceeași ironie cronică îi tratează pe toți cei care nu respectă statuile lui Eminescu, în **Mobilier urban**, unde, pe parcursul unui dialog imaginar, i se recomandă creatorului de limbă românească să refuze „*calul artistului excentric*”, pentru care oricum „*nu veți fi decât tot un mobilier urban, / alături de băncile din parcuri și coșurile de gunoi*” (p. 43).

Demn de reținut și în acest volum de versuri este dexteritatea, rar întâlnită a preciziei cu care poetul dă dreptul de cetate termenilor tehnici: „*piese de schimb, dezmembrări, lubrifiază, antrofia, like, facebook, delete, internaut, virus, laptop, molecule, entalpia, marochinărie, a marja, lichidul amniotic, a sponsoriza, submultiplii, biodegradabili, neantizabili, amonte, avalul, autopsia timpului, a teși, efemeride, rastel*”, etc., dar și a puterii cu care inventează termeni noi, cum ar fi: „*autojoc*”, versus „*autodumnici*”, titlul altui volum de-al lui Răzvan Ducan.

În acest neobișnuit moment de cumpănă, la intrarea în cea de-a treia tinerețe a vieții, poetul răspunde în cele 11 elegii din finalul volumului, intitulat **Selfie - Răzvan Ducan**, la cutremurătoare întrebări-alebarde ale vieții, cum ar fi: „*Când ai murit prima dată? Când ai murit ultima dată? Când ai înviat prima dată? Când ai înviat ultima dată?*” - veritabile ecouri ale viziunii din afară a propriei vieți: „*Stau pe marginea mea/ lăsându-mi gândul să cadă în mine, / apoi aștept ca el să se reîntoarcă/ sub formă de ecou...*” (**Stau pe marginea mea**, p. 75)

BIBLIOGRAFIE

1. Cioran, Emil, **Razne**, ed. Jurnalul literar, 1995, p. 37.
2. Stănescu, Nichita, **Fiziologia poeziei**, ed. Eminescu, 1990, p. 56.
3. Stănescu, Nichita, id., p. 64.
4. Stănescu, Nichita, id., p. 75.
5. Noica, Constantin, **Carte de înțelepciune**, ed. Humanitas, ediția a II-a, 2001, p. 24, citatul integral: „*Așa căutăm toți: să creăm contexte (case, vieți, rânduieli potrivite) fără să mai avem un text pentru ele...*”

Luați lumină și nu-i mai împușcați pe poeți

Trist și îngrijorător este articolul lui Horia Gârbea din nr. 2/2017 al revistei *Luceafărul de dimineață*, intitulat "Opera – odată cu omul". Mă refer, în special, la un adevăr pe care îl cunoaștem cu toții, și anume că "autorii români – cei cu har, ca și cei fără – au parte, acum, de o societate cu totul nerecunoscătoare, cinică și indiferentă", dar și la constatarea că "provocărilor unor reviste, precum aceasta, lansate către scriitori, de a consacra articole aniversare și comemorative, măcar la datele „rotunde”, cu toate că nu ele trebuie așteptate pentru a comenta o operă, se soldează adesea cu rezultate minime sau inexistente."

Imediat după lecturarea articolului lui Horia Gârbea, mi-am adus aminte de scriitorii care mi-au influențat parcursul literar, dar acum sunt în lumea de dincolo.

Unii dintre aceștia s-au aplecat asupra cărților mele și și-au folosit timpul și priceperea înspre folosul meu. Oare de ce nu am scris despre ei până acum?

Nu știu care este răspunsul la această întrebare. Este ceva care nu se poate explica. Poate că nu trebuia decât să aștept momentul potrivit.

Vă mărturisesc că primul scriitor care mi-a trecut prin minte a fost constănțeanul Valeriu Cușner (n. 22 martie 1937 – d. 21 februarie 2010). Coincidență sau nu, chiar acum, când scriu aceste rânduri, ar fi împlinit 80 de ani. Și încă un lucru ciudat, ultima recenzie pe care el a scris-o cu 5 zile înainte să moară se intitula „*Hermeneutica morții în "Complexul Thanatos" al lui Ionuț Caragea*”.

A fost înfiorător pentru mine să descopăr felul în care acest om a scris despre moarte, ca și când și-ar fi presimțit propriul sfârșit.

Și-a luat adio de la lume și de la subsemnatul ca un adevărat maestru...

În total, acest autor a lăsat posterității trei volume de versuri, un roman și un volum de critică literară. Despre aceste cărți s-au exprimat diverși poeți și critici literari de prestigiu. De exemplu, referindu-se la romanul „*Timpul Zero*” (ed. Junimea, 2009), Emilian Marcu menționa în revista *Convorbiri literare* (nr.

6/2009) că „*Valeriu Cușner nu este un nume chiar necunoscut în perimetrul literar românesc. Cărțile de poezie, un volum de cronici și profiluri literare publicat în 2007 și diferitele exegeze apărute în presa literară ne prezintă un scriitor complex și cu o intensă activitate în acest domeniu*”. Și acad. Constantin Bălăceanu Stolnici semnala apariția volumului de poeme „*Joc de nenoroc*” (ed. FIME, 2004), afirmând despre autor că „*din tristeți și suferințe împietrite, din lacrimi și doruri neîmplinite, pune întrebări, leagă răspunsuri, dezleagă semne, ca un adevărat profet-poet de tip Solon*”.

Spre bucuria mea, la prima întâlnire pe care am avut-o cu Valeriu Cușner, am primit de la acesta volumul de poeme „*Împușcați-i pe poeți!*” (ed. Ex Ponto, 2005). Volumul m-a însoțit peste tot pe unde am viețuit și nu l-am luat cu mine doar din motive sentimentale. Pot spune că poemul care dă și titlul cărții mi s-a părut în acea etapă a devenirii mele poetice unul dintre cele mai frumoase proteste în versuri care descriu în mod autoironic condiția tragică și neînțeleasă a poezilor. Voi cita doar o strofă, pentru exemplificare, lăsându-i pe cititori să afle mai multe despre „*acei încurcă-lume ce au croit prin veacuri / o altă hartă-a lumii cu visurile lor, / Don Quijotiști notorii, mari vânzători de fleacuri / scâlâmbăind cuvinte cu multe înțelesuri, / scuipați de nătărăii ce i-au disprețuit, / flămânzi de-nțelepciune, de faimă și iubire / scârpinați de muze, bogați în sărăcie, / huliți de răii lumii, aplaudați de regi, / slăviți prin lupanare, geloși pe nemurire, / trăind după un cod de neînțelese legi, / deștepți nevoie mare, iluștri nătăfleți, / să-i împușcăm pe rând, să terminăm cu cei / ce s-au crezut, sau nu, că ar fi fost poeți!*”

Cu toate acestea, referindu-se la întregul tom, același Constantin Bălăceanu Stolnici afirma că „*poezia domnului Cușner este străbătută de un fior și o înțelegere filosofică ce nu pot fi, în final, catalogate decât ca optimiste deoarece, depășind miturile și iluziile pe care viața i le-a pus în cale (...) și aflându-și refugiul în divinitate, el reușește să găsească un sens, o direcție și o lumină*”.

Sugestive, în acest sens, sunt versurile din poemul „*Luați lumină*”,

în care poetul ne îndeamnă să luăm lumină și s-o dăruim „*celor ce așteaptă / măcar o rază la care să se-nchine*”: „*Luați lumină / de la rădăcina lucrurilor! / Din zâmbetul pruncului, / din decorațiile de veteran / ale bunicului de sub cais, / de la zumzetul găzelor din prun, / și de la veverițele trezite din vis! // Luați lumină / din florile pământului! / Din culorile curcubeului, / de la răsăritul soarelui și respirația vântului! // Luați lumină / din tot ce este lumină / Luați-o cât în voi pătrunde și-ncape, / ca umplerea să fie mai deplină / cu adevăruri simple și curate!*”

Iată cum Valeriu Cușner trimite un S.O.S. luminos către o lume aflată în decădere spirituală. „*S.O.S*” este, de altfel, și numele primei părți a volumului.

A doua parte este una de învățătură, autorul mărturisindu-ne că „*Dragostea este singura durere care vindecă și iartă*”. A treia și ultima parte este un „*Anticar de vise*”, ca un „*Semn de trecere*” pe „*Autostrada vieții*”, înainte de „*Prăbușirea*” care îl trimite pe poet „*Dincolo de sferă*”.

Practic, titlurile poemelor evidențiază treptele către veșnicie, către „*misteriosul Olimp*”.

În volumul „*Împușcați-i pe poeți!*”, poetul și-a strâns toate neîmplinirile, speranțele și visurile, pentru a ne arăta nouă, cititorilor, cât de adânci și cât de grele au fost căutările sale.

Și totuși, „*cățărutul său printre stele*” ne arată și direcția către o dimensiune pe care o putem considera optimistă.

IONUȚ CARAGEA

Lazăr Lădariu meditănd în "cuminenia ierbii"

Dacă în 1985 Lazăr Lădariu publica la editura "Dacia" volumul de versuri "Câmpuri cosite de ceață", acum este prezent în librării cu placheta de poeme "Tranșeele ierbii" apărută la Editura "Vatra Veche" (2017), volume care, încă, din titlu ne descoperă un poet al perenității, obsedat de "anotimpul înserării" dar și al optimismului, că un "Al răsărit darnic s-arată".

Poetul, ajuns la vârsta înțelepților ardeleni, meditează asupra efemerității existenței umane în locuri unde "ziua toarnă crini/ peste caii ei, toți azurii/ prin cimitirul uitaților/ se naște un înger; "(Se uită dimineața la mine), speranța.

Coarda lirică înfierbântată tradițional vibrează sub o sensibilitate naturisă, fiindcă eul poetului conștientizează că este un izvor al conștiinței, atunci când "tristețea băjbăie/ prin filosofia tăcerii/ cu timpul în aripi", constatând că "aici,/ doar un singur izvor / mai cântă." (Alt răsărit darnic s-arată).

Poetul observă natura și trăiește clipa prin exploziile de verslibrism, de altfel remarcabil, ca o mișcare de caleidoscop, fiind conștient de venirea clipei eternității, dar, până atunci "dimineața mea/ ochi va face." (Când dimineața mea ochi va face) Din nou revine speranța. Fiorul provine din trăirea clipei unde mișcarea lent elegiacă în vers liber canalizează cititorul spre sonoritatea specific genului.

Viziunea se construiește ca într-un tablou cu trupuri elastice, de Marc Chagal, însă fără culori aprinse, e profund transilvană, ca niște memorii cioplite în metafore: "aproape liber mă simt/aici/ unde nu-i pană de înger// aici/ unde încet, s-aude apropiindu-se umbra." (Aproape liber mă simt).

Precum Lucian Blaga, Lazăr Lădariu schițează un colimator liric în a cărui rază lungă intră vremea și

biografia lirică, unde "în ochiul cerului/ nimic nu tresare,/ iar iar clopotul mare/ are o limbă de mort,/ când umbra după umbră/ aleargă prin anotimp de-nserare". (În ochiul cerului nimic nu tresare) Aici speranța se estompează.

Două mișcări lirice descoperim în acest volum. Prima consistă în despletirea lirică sub presiunea realității, iar a doua constă într-o relativ complicată poezie în bază filosofică, având un halou plastic. O mitologie întocmește poetul și din lumile transilvane, umple un spațiu gol, unde "revărsări de închipuite ape/ răsună."

Universul liric e alcătuit mai întâi din poezia formelor germinative și ale cumineniei ierbii.

Fiind un Poet al ideii esențiale, șlefuită precum opera lui Brâncuși, poetul se apleacă asupra ideilor în sine, descoperind esența vieții în "Tranșeele ierbii" pentru a da carnație clipei "cuvintelor" ce "acoperă golul/ prin grase ierbi argintii." O sensibilitate primigenă de mare interpretare filosofică a ființei umane, lărgită culturalicește - iată spiritul lui Lazăr Lădariu în a cărui poezie regăsim esența naturii umane și a cosmosului, într-o suflare vitală care trage după sine pământul, duminica împărțelilor, catedrala adormită, fântâna din care vise țâșnesc întu veșnicia cuvântului scris.

AL. FLORIN ȚENE

Timpul culoarea și-o pierde

De primul zbor
pasărea aminte
nu-și mai aduce;

e mult de atunci,
când se împărțeau zilele,
cele bune, cele rele,
cu falfăiri de pescăruși
tulburând culorile apei
pe cer;

în oboseala trecătoare
raza-i rescrisă
pe timpul împărțit
al văzduhului,
în acea rătăcire spre seară
a umbrelor,
cu fantomele spaimei
în urmă;

strada,
pe care am pornit,
nu mai există,
e doar o amintire a ei,
cu al ei viitor
din bucăți de lună;

timpul culoarea și-o pierde.

Cu geamăt dimineața se naște

Cu geamăt
dimineața se naște
în umbra iasomei
cu ochii uimiți;

cu geamăt
dimineața se naște
odată cu umbra
luându-și zborul;

cu geamăt
dimineața se naște
prin trudnic răsărit sângieru;

cu geamăt
dimineața se naște
sub largul zâmbet
al orizontului;

cu geamăt
dimineața se naște,
clipa cuvintelor
acoperă golul
prin grase ierbi argintii.

LAZĂR LĂDARIU

Cronica literară – cartea de proză **Realitate și poveste în biografia lui Alexandru Macedonski**

Evocarea unor personalități culturale a devenit o preocupare notorie pentru scriitorul clujean Alexandru Florin Țene. După ce a scris romanul „La braț cu Andromeda – viața scriitorului Gib I. Mihăescu între realitate și poveste”, se îndreaptă cu aceeași seriozitate de cercetător-biograf asupra vieții celui mai controversat reprezentant al simbolismului românesc, Alexandru Macedonski. Cu o anume simpatie pentru poetul care își are originea de pe plaiurile Olteniei, elaborează un amplu studiu intitulat **Veniți, privighetoarea cântă... ! Viața scriitorului Alexandru Macedonski între realitate și poveste**, apărut în Editura Napoca Nova, 2017.

Prin această lucrare monografică, autorul folosește un mod atractiv de lectură și anume, biografia romanțată, cu totul diferită față de cele întocmite de George Călinescu, Tudor Vianu, Vladimir Streinu, Caracostea sau Mihail Zamfir. Dar „cea mai solidă și viabilă lucrare dedicată vieții și operei macedonskiene” se dovedește a fi aceasta, după cum relatează prefăcătorul cărții, prof. univ. dr. Florentin Smarandache (SUA).

Titlul „Veniți, privighetoarea cântă...!” este un imperativ simbolic, preluat din poezia „Noapte de mai” și metaforizat de poet, pentru a da sens și culoare artei sale. Pe țesătura faptelor reale preluate din documentele vremii își va broda autorul imaginația creatoare, realizând o adevărată frescă a societății în care a trăit Alexandru Macedonski.

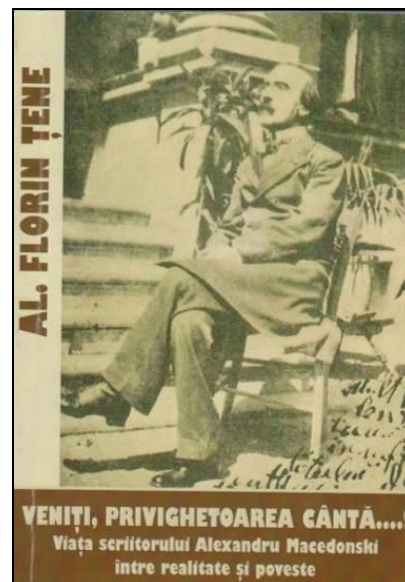
Este de admirat faptul că, Alexandru Florin Țene își asumă responsabilitatea de a reînvia imaginea poetului, atât de mândru și invidios, intrigant și pus mereu pe ceartă, semănătorul unor neîntemeiate polemici de pe urma cărora a cules disprețul societății. Atitudinea sa potrivnică trece dincolo de granițele literaturii, poposind și în domeniul politicului, fiind un împătimit al ideilor liberale. Trăsăturile negative ale caracterului său dificil i-au umbrit opera, iar persoana lui a fost pusă la zidul infamiei. Se credea superior tuturor contemporanilor săi, confrăți de litere, așa cum rezultă din versurile

sale : „Voind să uit că sunt din lume, voiesc să cred că sunt din cer” (Noapte de mai). A intrat în conflict nu numai cu cei mai de seamă junimiști, precum Eminescu, Alecsandri, Coșbuc, Goga, Șt. Octavian Iosif sau Caragiale, ci cu toți cei care aveau păreri diferite față de părerile sale. În momentul când Eminescu este bolnav, îi adresează cea mai drastică epigramă pe care n-a meritat-o : „Un X pretins poet acum/ S-a dus pe cel mai jalnic drum/ L-aș plânge dacă-n balamuc/ Destinul său n-ar fi mai bun/Căci până ieri a fost năuc/ Și nu e azi decât nebun”. De aici se va declanșa oprobriul public.

Împotriva lui Alecsandri și-a îndreptat săgețile ironiei și ale pizmuirii, pentru că n-a refuzat premiul acordat de Academia Română, ca și cum nu l-ar fi meritat.

Pe Caragiale l-a defăimat, acuzându-l de plagiat, iar față de „Junimea” s-a dovedit cel mai aprig dușman prin intermediul revistei „Literaturul” și a cenaclului cu același nume. Aparținând unei familii cu posibilități materiale deosebite, își petrece anii tinereții în câteva țări din Europa: Austria, Italia, Elveția, Franța, unde încearcă să-și formeze relații și să-și promoveze numele. Macedonski este cunoscut în literatură ca autor al „Rondelurilor”, al „Noptilor” și al „Cărții de Aur” prin care se dezvăluie ca poet, prozator și dramaturg, dar și un zelos jurnalist, pamfletar și analist politic și social. Dacă în tinerețe și-a permis să ducă o viață fără griji materiale, la bătrânețe va trăi într-o sărăcie lucie, neavând ce pune pe masă, iar „biblioteca sa la care ținea foarte mult, a fost nevoit s-o ardă în sobe pe timpul iernii pentru a face căldură în casă”. (p.486) Se stinge din viață la vârsta de 66 de ani, inhalând ultimele miresme de roze, flori pe care le-a îndrăgit și cântat în poeziile sale. Autorul acestui studiu, care cuprinde aproape 600 de pagini, nu are în vedere doar biografia poetului, ci mai ales „înțelegerea superioară a condiției și talentului subiectului său”.

Al. Florin Țene se dovedește un istoric literar scrupulos, care pune în valoare o bogată informație documentară despre viața și opera lui Macedonski. Spiritul său creator și lucid merge în paralel cu realitatea atât de agitată în care poetul a trăit. Textele literare abundă în descrieri de

epocă, cu tradițiile și obiceiurile unei lumi de mult uitate, cu personaje bine conturate din punct de vedere stilistic, cu dialoguri motivate, cu radiografii sufletești demne de apreciat. Prin arta povestirii sale și printr-o remarcabilă capacitate de sinteză, dar și printr-un discurs narativ atractiv, autorul ne introduce în atmosfera epocii macedonskiene, ne pune în relație cu lumea oamenilor de litere, cu ideile lor, cu agitația și frământările acestei perioade, care a însemnat un mare progres pentru literatura română. Folosind un limbaj adecvat scrierii unei biografii romanțate, Al. Florin Țene este atent la nuanțe, la opinii, la psihologia celor care îl înconjoară pe poet și îi alimentează unele trăiri, iar derapajele vieții lui sunt ameliorate cu scene încărcate de sentimentalism. Datele biografice primesc o altă configurație decât cea obișnuită, sunt încălzite la temperatura sufletului său de om consacrat literelor. Este o carte echilibrată și bine structurată, cu o mulțime de informații istorice, conține descrieri din domeniul artei, mai ales a obiectivelor pe care poetul le-a vizitat, evocări de personalități, sunt prezentate genealogii, scrisori (Veronica Micle), pagini de jurnal, toate având un caracter selectiv. Scrisul său se distinge prin claritate și profunzime analitică. Întregul demers al scriitorului din cetatea culturală a Ardealului are la bază o vastă documentație, care merge în paralel cu talentul său scriitoricesc, dar și cu o pasiune rar întâlnită pentru valorile culturii românești.

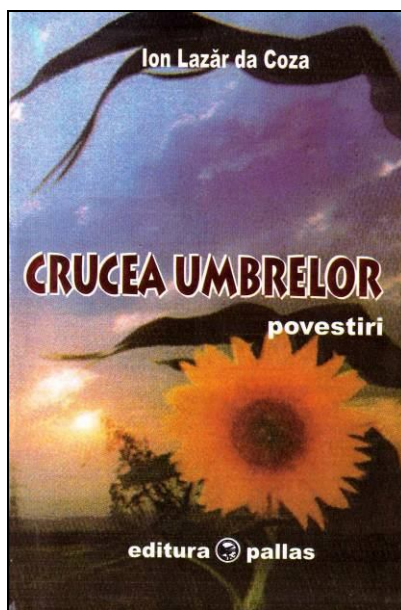
MIRCEA DAROȘI

Lumea „umbrelor”

Pe „tărâm literar” l-am întâlnit pe autorul din ținuturile Vrancei, Ion Lazăr da Coza, din volumul de povestiri „Crucea umbrelor” (Editura Pallas, 2008), la răspântia dintre proza lui Mihail Sadoveanu și Vasile Voiculescu cu acel cântec sadovenian despre o tristețe lirică a sufletului și transferul telepatric al influenței voiculesciene din acele stări de meditație, transă, hipnoză sau experiențe mitice. Însă drumul prozatorului vrâncean se desparte de cei doi înaintași prin imaginile proprii formației sale de muntean, convertite în idei ce îl legitimează în a-și oferi decizia pertinentă de la finalul fiecărei povestiri și situația de a prezenta oikumenicos (în sens de universal) spiritul, ființa celui analizat. Iar ceea ce-i apropie pe toți trei, în accepțiunea noastră, este atmosfera, misterul și căutările fiecăruia, scormoneliile lingvistice, taina rostirii și modul de a atinge veșnicia din absolut.

În ansamblul acestui volum, ce însumează un număr de douăsprezece povestiri, Ion Lazăr da Coza e interesat deopotrivă de procedeele povestirii psihanalitice și caracterul personajelor, deși pare să-și concentreze proza scurtă în termeni uimitor de firești asupra personajelor care distonează în cadrul narativ, iar sensul întâmplărilor provocate de acestea se finalizează doar prin deducție. Cititorii vor avea prilejul să constate ei înșiși prin aceste povestiri că atmosfera, sensibilitatea, uneori și tematica îl apropie pe autorul vrâncean de universul prozei lui George Băiculescu (alt autor familiar cu muntele, pădurea și taciturnii lor locuitori) și le vor atribui un elan moral după amânarea sentinței finale.

Ileana, eroina din povestirea „Porunca”, o munteancă hotărâtă, sigur că nu cunoaște deasupra capului decât judecata lui Dumnezeu. Dacă va veni. Până atunci, liniștea femeii care se tot gândea serile, în căsuța ei, cum are ea să se strângă de pe drumuri cu treburile, avea să-i fie tulburată chiar de fostul soț, fugit în brațele alteia și care umbla să o determine să se învoiască a se prezenta la tribunal, pentru divorț, îndemnat de concubina lui cu țintă spre pensia de urmaș cât și la bănișorii obținuți prin partajul locuinței. Vizita nocturnă pe care i-o va face „un vecin de peste vale”, Sărăcitu, cu mesaj din partea soțului care-și cerea banii pe casă, se va încheia cu o crimă. Doar lumina tot mai scăzută a becului din

arestul postului de miliție unde își declarase crima avea să-i vegheze ultima noapte, cât o luminiță de candelă, dar Ileana nu avea cum să nu mulțumească Cerului „că ajunsese să-și ridice Pomul pentru grijanie”.

Ștefan, alt oropsit al sorții, din povestirea „Caisul” (ca personaj), îi va oferi cititorului o perspectivă asupra dramatismului condiției umane privită la nivelul întregului, dar și al indivizilor care o compun. Cu cât ochiul scrutător al autorului de a pătrunde cruda realitate, cu un dar vădit spre a povesti și răstălmăci văzutele și nevăzutele, întâmplarea chiar va curge fluent și firesc în povestire, cu atât mai mult cititorul (pe de o parte) se va descoperi în lumea singurătăților mereu amânate, dar și în „trăirile înăbușite” ale personajelor, pe de altă parte. Cu această povestire, despre Ion Lazăr da Coza se poate spune că a scris o navelă existențialistă, construită ca o alegorie ale cărei semnificații se dezvăluie treptat, încă de la început... Povestirea aceasta aduce într-o ramă verosimilă, încadrabilă în realism, aspecte care asigură o apropiere a lui de literatura fantastică. Aș zice eu, una magică: a unei lumi așteptate, dar neprevăzute.

„Cotul lui Manea”, „Olarul” și „Comoara” sunt trei povestiri care amintesc de atmosfera fantastică a prozelor lui Mircea Eliade, însă realismul autorului vrâncean ni-l scoate din lumea magiei pentru a-i deconspira ținta spre mister, mister care nu se lasă înțeles, ci numai adâncit. Adevărate miniaturi ale unor proze descoperitoare de un alt spațiu sufletesc contopit cu spațiul naturii, în care nu atât sentimentul misterios e cel care ne cucerește, cât mai degrabă conștiința

bergsoniană a unei realități atemporale. Dacă la Mircea Eliade, în narațiune, nucleul mitic era situat în plan central, iar elementele de basm sau de mitologie pătrundeau nestingherite în cadrul obișnuit al prozei, la Ion Lazăr da Coza personajele capătă, pe parcurs, o identitate firească în această continuă fugă narativă din real în ireal și au o taină a percepției informației primite.

„Moș Pavel”, „Pragul” și „Fântâna” sunt alte bijuterii în proză, având ca temă centrală tema morții, iar sensul întâmplărilor provocate de aceste personaje, care ne acaparează cu destinele lor, se finalizează doar prin deducție. Pesemne, doar să fii în locul lui Zaharia Stancu, din relatarea Sânzianei Pop, cel care fugea de moarte cu tot cerul deasupra sa: „Nu știi? Mă caută moartea. Dacă nu fug, mă prinde imediat.” Moartea, prin metafora morții, prin hiperbola morții, prin parabola morții, se opune și cere să joace pocherul vieții ei, jocul pe care știe că îl va câștiga, fiind ultima care va rămâne la masa de joc.

Citind și aceste povestiri, dintr-o dată ai revelația bătrânului Lev Nicolaevici Tolstoi, la miezul nopții, strigând prin pădurea de la Iasnaia Poliana: „Nu există moarte, nu există moarte!”, ca un țipăt disperat, fâșnit peste un continent pustiu, un continent al celor care nu citesc, de aceea nici nu vom trece la a da noi amănunte despre epicul și frumusețea acestor scrieri, nedorind a-i fura și cititorului plăcerea lecturii lor. Vom aminti doar una dintre remarcile noastre la autorul de față: observațiile atente asupra fiecărui mediu social în care (vrând-nevrând) îi cad pradă personajele sale, scoțând în evidență că pe tot parcursul unei vieți de umilință în care sunt lovite, rănite, abuzate... autorul ne face impresia că victima e vinovată de ceea ce i se întâmplă, câtă vreme îi creează celuilalt condițiile de a acționa contra ei.

Închei întrebând: ce trebuie să înțeleagă cititorul nostru din această carte?

Cei care vin după noi vor trebui să vizeze mai departe lumea, în sensul că, prin scrisul sincer, curajos, vom crea lumea pe care ne-o dorim.

Și, ca în parabola cu prințul ce fusese închis între zidurile palatului, ascunzându-i-se bătrânețea, boala și moartea, pentru a nu ști că pe lume există suferință (auzită de la Mircea Dinutz, unul dintre cronicarii vrânceni de seamă) te invit și eu, cititorule, la meditație.

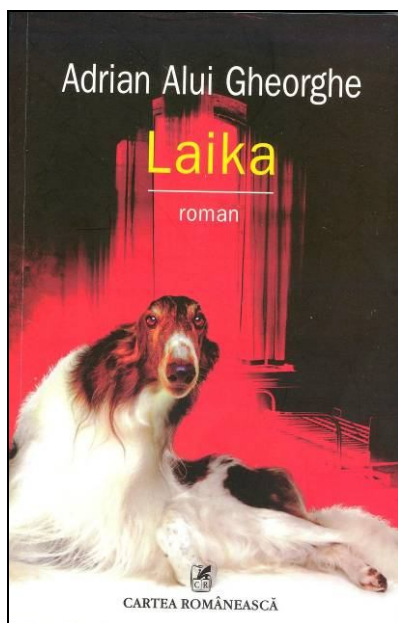
TUDOR CICU

LAIKA

Un sanatoriu în care am trăit: „cu toată mizeria adunată în acei ani”

Disperararea croșetată cu umor, este disperarea celor care s-au lovit de zidul de netrecut al micimii umane în vremuri de tristă amintire. Romanul lui Adrian Alui Gheorghe **Laika**, apărut la editura Cartea Românească, 2014, are dublul privilegiu de a fi fascinant și contagios. Fascinant pentru că surpriza vieții și proiecția mitică a omului îi deschide cititorului o cale de ieșire din întunericul minții la care ne-a constrâns vechiul regim, cel de dinainte de '89. Contagios pentru că Adrian Alui Gheorghe are fantezie și își plasează personajele pe muchea celor două târâmurii („conștient” și „subconștient”), pentru a reinventa romanul acolo unde imaginația critică pare să cedeze locul scriitorului și a lua locul cercetătorului în acceptarea scrierii. Roman ficțional (pe de o parte) și realist-psihanalitic axat cu precădere pe adâncimea impresionantă și incomensurabilă a Ființei umane (pe de altă parte), *Laika* nu caută stările cu adevărat mari ale suferinței noastre (ca popor), cât o interpretare a faptelor petrecute dinainte de '89. O proiecție în încălcitul vis al unui regim aflat în derapaj. După unii critici, romanul lui Adrian Alui Gheorghe „ar putea fi mult așteptatul roman al Revoluției române, tragic și comic deopotrivă”. „Că dacă ar arde sanatoriul, cu toată mizeria adunată în ani, poate că altfel s-ar desprinde și el de trecut” (E vorba despre doctorul Adrian Bîlbîială – ultimul doctor al sa-natoriului de boli nervoase). Asta ne amintește de ancestrala chemare a lui Vlad Țepeș scrisă de Mihai Eminescu.

Dacă la autorii plini de seva imaginației, în narare, nucleul mitic era situat în plan central iar elementele de basm sau de mitologie pătrundeau nestingherite în cadrul obișnuit al prozei, la Adrian Alui Gheorghe personajele capătă pe parcurs o identitate în această continuă fugă narativă din ireal în real. Aproape toate evenimentele în care se mișcă personajele lui Adrian Alui Gheorghe au o taină a percepției informației primite, de unde nu te aștepți, și din când în când li se oferă semne că nu parodierea de către autor le scoate în față ci naturalețea cu care

își fac intrarea în actualitatea prezentă a narațiunii.

Glod e numele unei localități unde fusese construit, cu mulți ani în urmă, un sanatoriu de boli nervoase pentru tovarășii cu munca de ideologizare „o luptă grea care lăsa urme adânci”. Practic, spune autorul, acest sanatoriu fusese construit ca o alternativă la casele de nebuni ale vremii. Erau cazați aici, pacienți cu nervii foarte zdruncinați dar care nu erau agresivi. Mulți pacienți erau trimiși aici, prin cunoștințe sus puse, că dacă nu era alternativa numită Glod, cu siguranță, cam toți ar fi înfundat pușcăria. Laika era o cățea („puteai să o asociezi unei rase de câini rusești”) adusă la sanatoriu de vreun doctor ori paznic și între timp, își căpătase un statut bine determinat. Fusese dresată de unul dintre paznici, Sandu Bilașcu, care făcuse din cățea o vedetă. Cum i se striga: „Ja de la americani, francezi, englezi, germani...” (numai capitaliști), Laika nu punea botul pe salam, copan sau carne macră. Cum auzea, în schimb numele țărilor comuniste, hăpăia, la repezeală, totul. Devenise atracția sanatoriului și chiar i se dusese vestea până sus la cadrele de nădejde ale partidului care au vrut să facă o surpriză cuplului prezidențial, mai ales tovarășei, cu ocazia unei vizite în județ. Ideea asta avea să-i coste, poate viața, pe cei care avuseseră inițiativa, pentru că Laika avuseseră un comportament anapoda și nu mai respecta comenzile și chiar atentase la viața primei doamne a țării. Din vedeta sanatoriului Laika avea să fie cărată în șuturi și

înfundată, mai mult moartă, într-o cușcă din sanatoriu unde avea să și sfârșească taman în timpul revoluției. Maistrul Pădureț, cel care se dusese să-i dea ceva de mâncare („pâine înmuiată în lapte, că atâta mai putea înghiți”), a venit și a spus tuturor „că animalul nu o mai duce mult”, că doar privește într-un punct fix și tremură încontinuu. Sfârșitul ei pare o premoniție și pentru actualul regim. Căci odată cu moartea căței Laika va începe și revoluția.

Cartea aceasta va părea cititorului, prin prisma unei revoluții neclare și firescul întâmplărilor povestite, pesemne, nesfârșită, dar îl asigură că tot acest „zbucium” ideatic al personajelor bănuite sau închipuite este singurul lucru care există fascinant pe lume, mai bine zis, lumea însăși din ea. În alegoria numită „sanatoriul Glod”, retrăim cam tot ceea ce se întâmpla în societatea „multilateral dezvoltată” a epocii „de aur” (cea dinainte de '89) de pe vremea lui Ceaușescu. Ceea ce îl detașează pe Adrian Alui Gheorghe de un analist istoric al evenimentelor de atunci e fraza sa umoristică. Dar și întâmplările evocate cu haz de pe vremea când sanatoriul fusese vizitat de Ana Pauker și amantul ei rus, și căroră țiganul muzicant Fotache le făcuse un cântec care îi adusesese, bietului amărât, sfârșitul. Istoria sanatoriului, experiențele avute aici, aveau să fie scoase la iveală odată cu descoperirea Jurnalului ținut de medicul Pantazi. Pacienții aduși la Glod, vin cu lumea lor încărcată de tenebre și încercări abominabile. Prin pacientul Ion Măcinoi luăm contact cu lumea înfricoșată a închisorilor comuniste, așa zise de reeducare. Prin Moise Poponeț intrăm în lumea diplomaților și generalilor (vezi cazul Pacepa), unde se tremura de jos în sus, adică spre cei care se considerau dumnezei. Servilismul, pupincurismul într-o societate cu specimene ca Poponeț sunt fascinant descrise în această carte. Și cum se întâmplă de obicei într-un regim dictatorial, totul se prăbușește pentru Poponeț și protejații săi odată cu fuga lui Pacepa din țară și apoi declarat ca spion al regimului. Cititorul va reține și pățania lui Mișu Zavate ori faptele regi-zorale ale pacientului Radu Sbârnă. Toate de un umor sănătos. La sanatoriu, găsim și femei în calitate →

TUDOR CICU

de pacient: vezi cazul Elena Burtă, fostă prim-secretar la un județ din sudul țării, ajunsă aici în urma capriciilor tovarășei Elena Ceaușescu, întrucât avusese impresia că Nicolae s-a uitat „nu-știu-cum” la cucoana aia provocatoare. Apoi Paula Cernatov, ziarista care se îndrăgostise de „întâiul cârmaci al țării”. De nepermis în afara consoartei, nu?

Ultima pacientă internată înainte de '89 era Dora Ghivirigă, o casieră de la CUG Iași. Participantă la congresul al XIV-lea al partidului comunist, leșinase de emoție tocmai la apariția tovarășului la tribună. Întâmplarea fusese comentată „cu răutate” la Europa Liberă și asta îi aduse-se nenorocirea numită sanatoriul Glod.

Evenimentele din decembrie '89, revoluția ca atare, curge atât de firesc în poveste, încât ai senzația că retrăiești entuziasmul cu care țara și noua conducere au intrat în istoria din care poporul nu s-a dumirit nici până acum ce s-a întâmplat cu el. Că a fost (cum spune autorul) „masă de manevră”, că doar a respectat zicala „la vremuri noi, tot noi”, adică tot demagogii, idioții și retardații au luat locul impostorilor ori redușilor mentali care ne-au condus în vechiul regim, conform zicalei: „orice i-ai face păduchele tot în față iese”. Important e să nu ne pierdem umorul, cum și spune un pacient cu o mușcătoare ironie: „Când dai drumul la radio se aude un țăcănit, când dai drumul la televizor îl vezi pe țăcănit pe micul ecran. Lumea aplaudă”. Abia de aici încolo, subiectul e amuzant și pasional: cum s-a desfășurat revoluția română la un „așezământ” de boli nervoase. Bancurile care vin pe orice cale, de cei care participă în fața televizorului, la revoluție, făc demarcația dintre normalitate și absurd. De un umor aparte, aceste intervenții la tribuna noii democrații, pare a fi răspunsul cel mai sănătos la clipele care au făcut revoluția. De-ar „arde și sanatoriul”, imaginar, *reinființat* fără voia poporului care s-a dus cu drag după '89, la vot, cu toată mizeria care nu pare a fi desprinsă de trecut, cum spune un personaj din carte, poate n-ar fi numai consolarea doctorului Andrei Bălbăială, ultimul dintre directorii sanatoriului. Însă romanul *Laika*, rămâne pentru cititor o carte ca o terapie a sufletului său neostoit după mult așteptata schimbare.

Imnul cucuvelelor

„Madame Bovary c'est moi”, declara celebrul romancier Gustave Flaubert. Frază care dezvăluie cititorilor și criticii un adevăr, inducându-l în același timp în eroare. Un autor se cunoaște cel mai bine pe sine însuși, sentimental, emoțional, în relațiile cu semenii, în reacții, gusturi, înclinații. Același autor poate vorbi despre sine la persoana a treia, detașându-se, curgând ca un râu cu afluenți și privindu-se de la o distanță care să-i permită aprecieri pozitive, ironice, critice la adresa propriei sale persoane.

Creatorul poate îmbrăca măști, se poate deghiza din bărbat în femeie sau transforma din vârstnic în copil, iluzionând cititorul și făcându-l să creadă că „story”-ul este o autobiografie, ușor înflorită, sau brodată, împletită cu fantezie, în fond un joc de-a viața. Căci aceasta este semnificația literaturii. O vrajă care te învâluie și te poartă pe tărâmurile recognoscibile, sau imaginare.

Dar scriitorul mai are un scop în afară de acela de a-și aminti trecutul și de a-l încununa cu nemurire. Acela de a analiza prezentul, de a transmite cunoștințe, de a-și spune punctul de vedere asupra tuturor problemelor care frământă omenirea în general și pe poporul său în special. Sunt lucruri arzătoare pe care simte nevoia să le transmită cititorului.

Am citit cartea lui Mihai Batog-Bujeniță „Imnul cucuvelelor” căzând în toate capcanele întinse de acest maestru al condeiului. Într-un an și jumătate, l-am întâlnit de numai patru ori. Nu știu absolut nimic despre viața lui personală cu care e superdiscret. Dar îi cunosc sferele de interes, modul de gândire și abordare a prezentului și viitorului. Când am aflat că a fost Comandor în Aviația Militară Română am rămas bouche bée. Discuțiile noastre pe tărâm literar, istoric-geografic, politic, religios, educativ, lingvistic și nu numai, mi l-au creionat ca pe o personalitate renașcentistă plurivalentă. Dar, în fapt, e chiar mai mult decât atât. A condus avioane și s-a înălțat deasupra pământului și deasupra muritorilor de rând.

Romanul său e conceput din opt capitole. Cel introductiv, intitulat „Cu milenii în urmă, imnul cucuvelelor”, se petrece în trecutul ținând de epoca faraonilor, iar cel care încheie cartea „Peste milenii, ultimul imperiu”, într-un viitor îndepărtat unde lumea e condusă de un împărat tiran de nuanță comunist-asiatică. „Viitorul și trecutul, ale lumii două fețe”! Acestea au ca punct comun imaginea cucuvelei ca simbol al

trimisului din Cer pe Pământ pentru a-i pedepsi pe păcătoși. Despre cucuvea există prejudecata că ar vesti moartea prin cântecul său nocturn, dar și că ar fi posesoarea unei inteligențe superioare. Se poate specula mult pe tema alegerii titlului care este incitant.

Celelalte capitole, „În glorioasele noastre vremuri”, urmează drumul Creatorului divin care a plămădit lumea în șase zile, odihnindu-se în a șaptea, după ce a conceput omul.

Personajul principal este Profesorul Toader Manea pensionat de la Facultatea de rezistența materialelor, căsătorit cu Sabina, tot profesoară universitară, dar încă activă. Căsătoria lor a ajuns într-un stadiu de rutină, ei fiind „un cuplu peste care trecerea timpului a presărat cenușa focurilor de altădată” pe „drumul către indiferență”.

Căsnicia pentru Toader este „o ciorbă pe care o mănânci, nu pentru că îți place, ci pentru că te-ai obișnuit cu ea și, pentru că nu există alte variante de mâncare”.

Profesorul Manea este fermecat de un anumit tip de femei, puternice, frumoase, elegante, cu sex appeal. Trădează fără să stea pe gânduri și nu o dată. În mod paradoxal însă el, deși se consideră un mare cunoscător al misterului feminin, se simte manipulat și exploatat de femei, „sexul, inclusiv cel domestic, devenind comercial”. „Femeile sunt precum pisicile, frumoase, atrăgătoare și în esență animale de pradă”, rămânând fidele numai instinctului. Gheare de oțel în mânuși de catifea”!

Deși în carieră s-a ocupat de cifre, Toader e visător, are multă fantezie și înclinații spre litere. El cochetează cu ideea de a scrie o carte și e foarte interesat de ședințele unui cenaclu literar din cartier. Familia locuiește într-un apartament de bloc. Liftul imobilului devine pentru Toader ceea ce era dulpul pentru împărăția Narnia. Un loc fermecat. În cazul protagonistului, o întoarcere în trecut, pe un ton cald și confesiv despre copilăria petrecută la →

MAGDALENA BRĂTESCU

țară, în promiscuitatea sărăciei și a familiei neînțelegătoare. Apoi la Internatul liceului unde a început să trăiască civilizată, ulterior pe șantier, la studii superioare și, după desființarea Combinatului unde a lucrat ca inginer, se dedică unei cariere universitare până la gradul de conferențiar. Cele două planuri alternează se apropie treptat și se întâlnesc în punctul pensionării lui Toader. Narațiunea are veridicitate și descrie nu numai formarea unui om, ci și fundalul unei epoci.

Nemaiavând niciun fel de obligații profesionale, Manea se întâlnește cu vecinii din bloc și are cu ei discuții prin intermediul cărora se disecă toate fenomenele arzătoare ale zilei prin adevărate dizertații. Printre tovarășii de conversație se numără profesorul de botanică Heraclit Popescu, Muși Troscoteanu patronul restaurantului, tinerii Mirel și Dana, socrul lui Toader, domnul Dinu și cel mai important, colonelul Tiberiu Dumitran și frumoasa Nora.

Compania lor servește autorului drept pretext pentru a analiza teoria lui Malthus, despre populația care crește în progresie geometrică, iar mijloacele de subzistență în progresie aritmetică ceea ce creează decalaje rezolvate numai prin molime și războaie. Sau despre lupta pentru reîmpărțirea lumii, teoria sexualității la om din Antichitate, trecând prin creștinism și comunism. Dar și subiecte legate de mass-media care înspăimântă populația pentru a o domina. Sau de atmosfera din cadrul profesoral cu bârfe, cleveteli, goana după ciubucuri și funcții, delatiuni și lingușeli care scârbesc un om corect. Despre dispariția librăriilor și scăderea interesului pentru citit, o ocupație socotită nefolositoare. Și bineînțeles despre puterea banului în noul vechi capitalism românesc.

Autorul prezintă o galerie de portrete și, prin așa numitele povestiri în cadru, descrie destine și povești de viață, cea mai palpitantă fiind a domnului Procan, președintele Cenaclului, fost bancher a cărui carieră fulminantă se află la granița dintre realitate, invenție și vis.

Tot în cadru sunt și creațiile participanților la Cenaclul literar, bineînțeles și ale eroului principal.

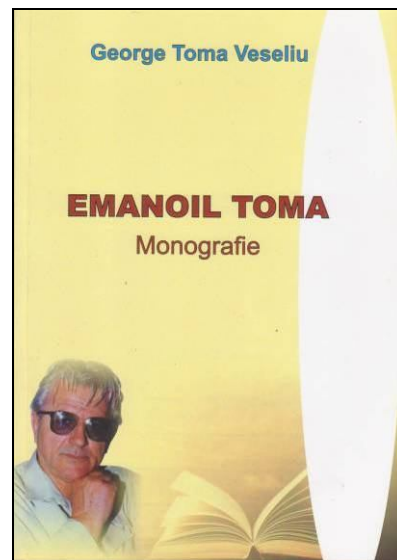
„Imnul cucuvelelor” e un roman modern, un caleidoscop de destine care-și încrucișează drumurile, scris într-o limbă bogată și pitorească, cu trimiteri în toate domeniile existenței umane, având în centrul său omul, cu strădani și înfrângeri, cu iubiri, aventuri și mistere.

SCRIITORI PRAHOVENI

Emanoil Toma. Monografie

Cea mai recentă scriere a lui Emanoil Toma (membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Brașov) e o insolită scenerie dramatică, scurtă dar, ca să zic așa, percutantă, titlul, cam futurist, fiind aidoma: **Cimitir al jumătăților pasăre** (s-a tipărit în nr. 2 al publicației brașovene **Revista literară Libris**, care apare sub egida U.S.R.). Neobișnuită nu este, în scenetă, atât tema – critica reprehensibilului moment al loviturii de stat, cu un impresionant număr de crime, din decembrie '89 -, dar modul aproape suprarealist al petrecerii scenice (fragmentarismul, fracturile, libertatea expresiei etc.) și, apoi, readucerea în dezbatere a unor personaje din lumea publică (de ex. Gelu Voican Voiculescu, „om al găștii”, Vocea lui Ion Iliescu) chiar dacă autorul se ascunde în spatele rezervei celei de cuviință: „și asumă - cum însuși zice - raportul realitate-ficțiune în construcția personajelor”.

Scriitorului i se consacră, de curând, de către George Toma Veseliu, el însuși un cunoscut literator din zonă, o impozantă monografie (480 pag.), tipărită la Editura Bibliotheca (Târgoviște, 2017). Cu o bogată și sugestivă iconografie, monografia se deschide cu un portret, succint dar pătrunzător, bine articulat teoretic, al protagonistului: „Omul – Emanoil Toma – cetățeanul belicos aflat permanent pe baricade nu poate fi altul decât cel gândit de sine pentru a-i

satisfacă orgoliul de a-și constata existența (...). Cum îl putem extrage din romanul său pe Emanoil Toma, în general și cu precădere din **Exilat în mine însumi** sau **Libertatea de a fi lichele** decât în acele situații de criză existențială, confruntarea cu absurdul (...), etc. Urmând parcursul canonic, lucrarea lui G.T.Veseliu îmbină cu iscusință biografia omului cu analiza, pertinentă, realizată frecvent cu har și expertiză, a operei întinse și prodigioase a scriitorului. Cititorul va trece așadar, parcurgând observațiile critico-teoretice ale monografistului, de la „metafizica singurătății poetului” la cronicarul „fidel al revoluției române aflat între ficțiune și rigoarea documentului istoric”.

În fine, după trecerea în revistă, riguroasă și, de regulă, amănunțită, cu multe observații memorabile, a celor 28 de cărți semnate de Emanoil Toma – romane, poeme, teatru, eseu, pamflete, publicistică -, George Toma Veseliu conchide, împlinind portretul unui scriitor, aș spune, cvasiprodigiu: „...scriitorul Emanoil Toma este cu adevărat cel pe care noi înșine l-am 'extras' din cărți, documente, evenimente, din lungi convorbiri telefonice, evident cu linii hașurate sau nervos creionate în crochiuri care aduc informații ce, altminteri, ar fi putut fi ignorate. Tip coleric, prozator dens, poet cu aripi de vultur, individul social amabil, dar și violent, omul plin de contradicții, dar personalitate literară cu individualitate certă, Emanoil Toma este un scriitor de valoare națională”.

A.I.BRUMARU

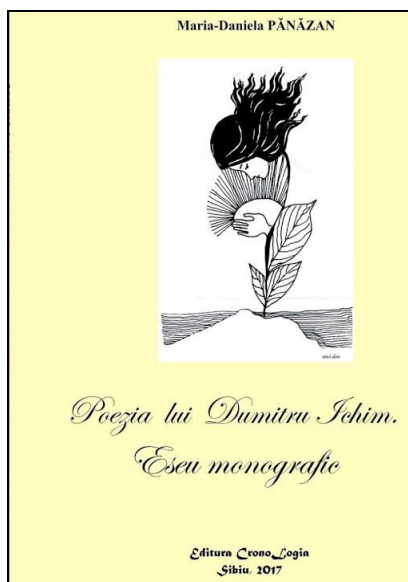
În templul poeziei lui Dumitru Ichim

Bună cunosătoare a poeziei bazate pe valorile creștine, Maria-Daniela Pânăzan abordează într-o analiză pertinentă opera lui Dumitru Ichim, preot și poet, om de o aleasă cultură și pasionat de adevărului etern. Carte de referință în domeniu, *Poezia lui Dumitru Ichim. Eseu monografic*, apărută la Sibiu, Editura CronoLogia, 2017, propune un demers prin complicata lume a poetului atins de aripa harului.

Prin cartea anterioară *Poezia religioasă românească. O istorie comentată* (Editura CronoLogia, Sibiu, 2016), autoarea a pătruns în tainele liricii românești de înaltă ținută spirituală, sub aripa îngerului călător între cer și pământ. Din această poziție de cunosătoare a fenomenului, arcuit sub umbra principiilor teologice de primă importanță, Maria-Daniela Pânăzan dedică 153 de pagini dense, tensionate elegant de viața și opera unui poet aparent mai puțin cunoscut în lumea literară de astăzi.

Cartea are mai multe straturi dense, o prefață de suflet semnată de Anca Sîrghie, o notă asupra ediției emisă de autoare, apoi analiza literar-teologică a operei lui Dumitru Ichim desfășurată pe mai multe capitole.

De la început remarcăm și subliniem curajul autoarei de a face un salt spiritual în lumea poetului. Viața și opera acestuia se împletesc armonios, sinceritatea și modestia lui, pasiunea pentru tainele sufletului omenesc văzute prin ochi spirituali, sunt atent studiate. Autoarea are o imensă apreciere pentru poet, pentru modul în care și-a clădit opera de la debut, sub ritmuri divine, arcuite în sărbători spirituale. Abordează coordonatele spațio-timpului liric, calea iubirii, grădina cu miracole, ipostazele liricii lui Dumitru Ichim. Sunt reținute palierele de forță: Îngerul, îndrăgostiții, mirele și mireasa, Regina, drama personajului Iov. Maria-Daniela Pânăzan insistă în analiza peisagistică literară: Apa, cireșul, crinul, melcul, culminând cu poezia-rugăciune, o adevărată sinteză a operei poetului. La final, autoarea pune concluzii pertinente, are un glosar de termeni literari specifici operei, conștientă că receptorul poeziei are

nevoie de repere în înțelegerea poeziei abordate, de puncte de forță care să susțină întregul edificiu liric, unic și special în literatura română. De remarcat și referințele bibliografice asupra operei lui Dumitru Ichim, nume importante sunt citate, principii teologice necesare subliniate, teorii filozofice și analize literare bogate.

Lumea poetului este una complexă, densă, esențială: Marile teme teologice abordate în lumea creștină, criza lumii moderne, omul între pământ și cer, marile simboluri ale literaturii, femeia în paradigma salvării lumii, filozofia religiei, sursele operei de artă, poezia ca fruct părguit în iubire, taina dintre bărbat și femeie sub umbra divină, istorii literare cu poeți atinși de har, resacralizarea poeziei de azi sub impulsul marilor drame din lumea postmodernă (după unii postumanistă). O temă preferată de autoare și de poet este iubirea care se țese sub energia ncreată, radiind din Dumnezeu.

Anca Sîrghie, în prefață, ne atrage atenția asupra acrobației imaginarului în opera poetului, a rigorii din gândirea acestuia, a limbajului special și bogat, asupra energiei poetului, mereu în căutarea luminii din cuvintele brodate, asupra poeziei de excepție, de la poezia minimă (tanka, haiku), la poezia simfonică dedicată destinului omului în acest Univers. Despre poezia de dragoste semnată de scrib, Anca Sîrghie notează: „Omul este unica faptură care poate accede la condiția de Înger, iar exercițiul pe care îl realizează Dumitru Ichim este cel de a îngeri lumea prin poezie. Omul

descriș de poet se definește drept <<cel care a devenit Înger>>” (p. 12).

Despre autoarea eseului monografic, în prefață se susține: „Ca autoare a acestui eseu monografic, Maria-Daniela Pânăzan se antrenează cu entuziasm în interpretarea motivelor și simbolurilor din universul liric creat de Dumitru Ichim, intuindu-le înălțimea întru spirit și profunzime întru trăire” (p.13).

Istoricul literar precizează în nota asupra ediției: „Poezia este rugăciune. De la primul la ultimul vers vibrează esența divinității regăsită în sufletul omului postmodern, însă trăind emoția pe care doar starea de sfințenie o poate atrage și exprima în cuvinte. Am pășit în templul divin al poeziei lui Dumitru Ichim cu multă sfială. Și am rămas în rugăciune, realizând cu adevărat că mă aflu în fața uneia dintre cele mai profunde și originale creații lirice prin care autorul devine o voce excepțională în literatura română de astăzi” (p.17).

În concluziile prezentate în carte, autoarea notează cu reală emoție: „Poemele scrise de Dumitru Ichim amintesc de marile creații ale literaturii universale. Este vremea ca istoria și critica literară din România să descopere opera impresionantă a unui poet singular în literatura română de astăzi, singular dar nu singur, fiindcă Poezia pe care o dăruiește lumii este fascinantă și ea va influența, negreșit, noile orientări estetice” (p. 134).

Despre poet putem reține că trăiește în Canada, este la o vârstă a maturității depline, scrie poezie în limba română sub aripa Îngerului, are o familie frumoasă, este doctor în teologie, preot, om al cuvintelor de lumină, a studiat cu Dumitru Stăniloae, unul dintre cei mai importanți teologi europeni. A fost căsătorit cu Floica Bațu Ichim (căreia îi poartă o amintire caldă), a debutat cu volumul *De unde începe omul*, 1970, o introducere curajoasă în discursul liric. A promovat două specii literare de sorginte japoneză în literatura română: **haiku** și **tanka** și a scris numeroase volume de versuri, cu o evoluție remarcabilă, tot mai profunde și punând în lumină marile drame ale omului în fața eternității.

Titlurile cărților sale sunt emblematice, au ceva din forța poezilor vizionari, valorile creștine le dau →

CONSTANTIN STANCU

prestanță și farmec: *Sub umbra sfinxului*, 1975; *Valea nisipului de aur*, 1977; *Dar în silaba Luminii plangeam orfan și greier*, 1987; *Pasărea cu șapte aripi*, 1993; *Floarea fântânilor pierdute*, 2003; *Adânc pe adânc*, 2006; *Psaltirea apocrifă a dreptului Iov*, 2012; *Apa morților*, 2013; *Cireșe amare*, 2015; *Cântece sumeriene*, 2015 etc. Această enumerare sumară, exemplificatorie, nu epuizează geografia lirică a poetului, doar atrage atenția asupra temelor sale.

Maria-Daniela Pănăzan simte această poezie cu toată deschiderea, reține versuri profunde, lumi subtile, energii lirice, geometria iubirii sub cireșul în floare: „În noaptea asta ninge/ Tot sufletul din mine” (p. 33); „Unde-i greierul/ Ce toarce întru mine/ Curcubeu sonor?” (p. 39); „Un acasă există pentru fiecare din noi, dar pentru/ toți o Săptămână a Patimilor” (p.45); „Tot cerul dăduse în floare/ de sus până la ultimul rând” (p.59); „Lumina treptelor de seară” (p.68); „...ci-n lut de om îndrăgostit/ e drumul cel mai scurt spre Dumnezeu” (p.70) etc.

Din poezia-rugăciune, autoarea reține cu sfială: „Învăță-mă cum să mă rog și iartă/ că n-am cerșit, ci-am vrut să tâlhăresc/ veriga tainei cum s-o înflorească; deși-s în toate tânărl/ și-n duh de-a pururi teafăr” (p.117).

Putem reține, la sumară lectură, că temele lui Dumitru Ichim sunt profunde, au ceva din tăria marilor opere universale și notăm câteva linii directe pe care se mișcă:

- Inspirația poetului se bazează pe narațiunea biblică, pe fundamentele existenței așa cum ni le-a dăruit Creatorul.

- Poezia e o modalitate de mediere între om și Dumnezeu, poetul și preotul se întâlnesc sub umbrela cuvintelor care exprimă adevărul.

- Taina dintre bărbat și femeie este de origine divină, cântecul este haina celor doi.

- Întoarcerea în Grădină este mereu posibilă prin curăție sufletească, prin rigoare, prin dedicare.

- Iubirea este singura modalitate prin care relațiile omului cu sine, cu lumea, cu Dumnezeu se pot realiza. Este proiecția legăturii dintre persoanele divine.

- Îngerii sunt mesageri ai omului în călătoria lui prin Univers.

- Creația trebuie acceptată așa cum ne-a fost dată, nu putem strivi minunile pe care le-am primit prin har.

- Limbajul poate reflecta complexitatea creației și omul se poate elibera prin rugăciune, artă, credință.

- Cultura permite omului să înțeleagă modul cum Dumnezeu lucrează în istorie și cum comorile strânse de fiecare civilizație pot să ofere experiențe lirice profunde.

- Între viața artistului și opera sa există multiple vase comunicante, viața nu poate fi ruptă de operă, opera este oglinda unui suflet zbuciumat în ninsoare.

- Există simboluri care exprimă profunzimea lumii în care ne mișcăm dinamic, glisând pe liniile de forță ale iubirii.

- Prin cuvinte minime se pot exprima universuri lirice nebănuite, complexitatea lumii în care locuim cu pasiune sub arcadele frumuseții absolute.

Am enumerat câteva din temele preferate de poet, fixate de istoricul literar prin eseul monografic și prin exemplele din opera acestuia. Cititorul va putea descoperi mult mai multe, se va putea redescoperi sub misterul versurilor date de scriitor cu atâta pasiune.

Subiectivă în unele locuri, dominată de personalitatea poetului, Maria-Daniela Pănăzan intră în jocul istoriei literare cu mult curaj, deschide drumuri și propune, iată, un poet exemplar.

Ea înaintează cumva împotriva curentului actual, fermecat de găselnițele postmoderne, de jocurile dintre școlile literare aflate în centre doctrinare diferite.

Și-a luat rolul în serios și, peste timp, va lansa alte provocări, alți poeți, alte paradigme.

Privind spre eseul monografic, constatăm că Dumitru Ichim își asumă originalitatea discursului divin

prin mijloacele de comunicare puse la dispoziție de Creator: Limbajul, natura, iubirea dintre oameni, tăcerea luminată, despărțirea dintre ea și el, rugăciunea fără cuvinte, modelată de bătăile inimii...

Dumitru Ichim prin viziune și prin receptarea mesajului divin, vede pe omul Iov ca **Noul Iov**, cel care trimite spre Iisus, omul desăvârșit, din aceeași substanță cu Dumnezeu. Cităm: „Iov este în fiecare din noi. Îl vedem pretutindeni. În fața cireșului înflorit, în bobitele de rouă, în rugăciunile noastre, în candelile inimilor, în cântecul alb de greier, în mărl din care am mușcat...” (p.99).

Maria-Daniela Pănăzan ne sugerează: poetul are legături profunde cu poezii din toate timpurile, români și străini. El se situează în prima linie lirică a literaturii române alături de Al. T. Stamatiad, Ioan Alexandru, Marin Sorescu, Vasile Voiculescu, Lucian Blaga, Valeriu Anania etc. Poezia sa se leagă de poezia lui Omar Khayyam sau de Cântarea cântărilor etc.

Un simbol surprinzător asimilat de poet este melcul, creștinul care-și duce în spinare crucea în fiecare zi, singurătatea omului în călătoria sa prin lume, sugerând moartea și renașterea, tema eternei reînnoiri, suferința asumată ca mod de cunoaștere. Este o modalitate de abordare lirică inedită și profundă.

Cu puține cuvinte, cităm din Dumitru Ichim, concluzia acestui eseul monografic:

Stăteam amândoi în fața cireșului înflorit

„Cred că l-a jefuit pe Dumnezeu (am zis și eu)

când s-a născut în Betleem”.

„ - Nu spune asta, e păcat! Au nu ți-e frică de blestem?”

Și-n fața lui ne-am sărutat (p.107).

O altă formă de revoluție

(IV)

Socotit de Iulian Cătălui drept printre cele mai interesante și consistente romane despre revoluție, cartea scriitorului-matematician româno-american **Bogdan Suceavă** „Noaptea când cineva a murit pentru tine” (2010) „este un fel de jurnal de campanie în care eul narator înregistrează precis, matematic, dar și jurnalistic întâmplările ce dau greutate și adâncime câtorva ore sau nopții menționate dintre 25 și 26 decembrie 1989”. Despre „Mutilare” (2010), cealaltă proză a lui **Dan Stanca** pe care o are în atenție cercetătorul, acesta conchide: „este un roman în care, în esență, este analizat destinul omului contemporan sau «recent» alienat (...), un **hombre** dezrădăcinat, într-o lume în care nu mai există ceva sfânt, sacru, divin, o lume lipsită de idealuri, idealisme și repere adevărate.”. Iar romanul lui **Gheorghe Crăciun** „Femei albastre” (2013), deși neterminat, „are toate atributele prozei lui”, și este scris „în manieră confesivă, în baza unor rememorări comentate și prin circumscriere de experiențe directe.”.

Structurate după o formulă folosită în general în prezentarea tuturor romanelor, comentariile, analizele și aprecierile **criticului** Iulian Cătălui sunt permanent asociate/ împletite cu cele ale **cercetătorului, documentaristului**, și au în vedere de obicei opțiunile, „viziunea”¹, „conceptul-tipar”, s-ar putea spune, în perimetrul căruia autorii își circumscriu prozele. Iar peste acesta, cercetătorul-critic așază propriul său **concept-tipar**. Din această suprapunere rezultă un caleidoscop ale cărui părți constitutive contribuie, mai mult sau mai puțin, la închegarea unei imagini acceptabile, sau mai curând acceptate, pentru/ de către cititor, vizând în ultimă instanță **adevărul** despre evenimentele din Decembrie 1989.

¹ Prozele, acestea și altele toate care au atingeri cu evenimentele din Decembrie 1989, sunt în fapt un cumul de viziuni personale asupra lor. Romanul, proza, literatura etc. presupun și înseamnă în ultimă instanță **ficțiune**. Adevărul, ca de obicei, cât se poate afla, este rezultanta unei sume de „adevăruri” parțiale, mai mici, toate înglobate și supoziționate de „viziuni”.

Cercetătorul trasează cu dexteritate un drum ascendent² – care poate fi și al nostru – prin labirintul punctelor de vedere exprimate sau subînțelese, și lasă concluziile în seama cititorului. Despre **Dan Stanca**, analizând proza acestuia apărută în 1996, Iulian Cătălui notează: „autorul-narator se întrebă dacă nu cumva gloanțele teroriștilor l-au adus pe Ion Iliescu la putere, la Cotroceni, deși la începutul anului 1990 oamenii simpli încă mai venerau «jertfele pe altarul revoluției». **Iraționalul se pare că s-a impus întotdeauna, cu o ușurință formidabilă în fața raționalului și a argumentelor logice, dar de unde atâta logică la un popor care «face naveta între țuică și isterie», este o altă întrebare, constatare a autorului.**”. Romanului lui **Augustin Buzura** criticul literar îi rezervă un spațiu de prezentare generos, ca și concluziilor ce derivă/ rezultă din parcurgerea lui: „... că **Revoluția română din decembrie 1989 a fost, în opinia lui Augustin Buzura, o mascaradă, o simplă înlocuire a «eșalonului întâi» cu «eșalonul al doilea»; că profitorii mai mici ai regimului comunist au devenit marii profitori ai revoluției și post-revoluției; că la adăpostul textelor și ideilor generoase despre democrație, reformă, capitalism, economie de piață, neimplicarea statului ori stat minimal, dreptate, justiție etc., după 1989 s-a instalat «marele jaf**

² Asupra viziunii auctoriale vom reveni și în final.

național», apoi dictatura banului, sau o societate plutocratică ori mamouniană, tirania paralelor fiind la fel de periculoasă și perversă ca și cea politică, a comunismului, în cazul României și fostelor țări socialiste din Europa Centrală și de Est, sau dictatura militară din țările latino-americane, și că cine are curajul să protesteze, pe față, acum, este imediat marginalizat, amenințat și chiar omorât de reprezentanți noii puteri, ori calomniat și desfințat de presă, sau terorizat mai rău decât în vremea comunismului. **Concluzia concluziei romanului lui Augustin Buzura este că revoluțiile își devoră fiii, lucru care s-a mai spus de multe ori, și că în picioare cad, întotdeauna, nu numai pisicile, ci mai ales bestiile, și că nebunii, adică cei care își urmăresc anumite idealuri, de puritate, adevăr, frumusețe, dreptate ș.a. sunt mereu sacrificați, ca niște țapi ispășitori de către, ceea ce Mircea Eliade numea, «teroarea Istoriei».**

În prezentarea prozei lui **Doru Munteanu** („Viața de la fereastră”, 2003), în loc de concluzii, cum proceda în mod obișnuit Iulian Cătălui, acesta afirmă: „**Autorul subliniază că, în 1989, a fost poate pentru prima oară când românii au avut sentimentul clar că fac istorie, că aceasta «se contabilizează sub ochii lor și din faptele lor», că «buricul lumii» a fost la București și că ei «au smintit de cap omenirea cu prima revoluție transmisă în direct la televiziune, și chiar condusă, pilotată de acolo.**” Acum „**chiar și războaiele nu se mai câștigă cu mitraliera și cu tancurile, ci cu informații, știrea fiind «cel mai tare cartuș».**” Concluziile pe care autorul le trage după parcurgerea romanului lui **Radu Aldulescu** „Proorocii Ierusalimului” (2004) îmbracă o ironie amară. Minerii au brutalizat „**mulți intelectuali și tineri, numeroși profesori au fost agresați și bătuți**”, în „**cea mai sângeroasă, cea mai brutală ca stil și anvergură dintre toate acțiunile minerilor**”. În schimb, Ion Iliescu le mulțumește pentru acțiunea lor vitejească prin care „**au salvat democrația din România**”. Ironizând sloganurile feseniste, Iulian Cătălui conchide că „**minerii chemați să apere democrația originală, făcuseră curățenie, instauraseră ordinea și disciplina prin locurile pe unde trecuseră vândalii, nespălații, drogații** →

FLORIN ȘINDRILARU

«legionarii» și vânduții din Piața Universității...»³

La fel de amară și crudă e concluzia privind evenimentele din decembrie 1989 ce rezultă din proza lui **Petru Cimpoșu** „Christina Domestica și Vânătorii de suflete” (2006). Finalul romanului sugerează, probabil realist și eventual vizionar, că „*revoluția a fost controlată și dirijată de Securitate, la conducerea României au venit cei care erau deja la putere, dar din alte eșaloane ale ei, pe viitor, oamenii vor fi determinați să aleagă pe cei mai tâmpiți dintre ei ca să-i conducă, copiii vor fi învățați de mici să mintă, să fure și să facă rău, justiția îi va condamna pe nevinovați și îi va achita pe criminali, oamenii competenți vor fi ținuți deoparte, ori lăsați să moară de foame, iar cei cinstiți, dacă vor mai exista, vor înnebuni de bunăvoie, și în acest fel, «România va deveni invizibilă și va dispărea de pe hartă, la fel ca insula Roland».*” **Mircea Cărtărescu**, în *Orbitor. Aripa dreaptă* (2007), ipostaziază Revoluția într-o femeie gigantică, siluită sarcastic și batjocoritor de cei ce au triumfat de pe urma ei. Concluziile criticului literar: „... rămân semnificative secvențele despre cei 13 Ceaușescu, avatari ai demonului, ai diavolului, ai satanicului ce devine tot mai oripilant, odată cu trecerea timpului, despre «noaptea limbilor lungi», ca să nu spunem «noaptea cuțitelor lungi», parabolă grotescă a falangei, a cohortei de limbuți și lingăi ordinari, despre învierea statuilor sau despre Revoluția din decembrie 1989 în versiunea ei participativă. Finalul romanului poate trimite la extincția lumii, la modul simbolic, sau a unei lumi, cea comunistă, la modul real, și distrugerea cosmică a Casei Poporului, ca un centru semnificativ-simbolic al comunismului românesc, din rămășițele căruia doar puritatea copilului sau pruncului Iisus Hristos,

³ Dar, privitor la romanul anterior al lui Radu Aldulescu, „Istoria eroilor unui ținut plin de verdeață și răcoare” (1998), criticul Iulian Cătăluși admitea: „Ca și alți scriitori români și publiciști străini, și Radu Aldulescu consideră că, în 1989, în România de fapt n-a fost niciun fel de revoluție, idee cu care nu putem fi de acord, sau că a fost o «Revoluție Furată»”. Cercetătorul ne oferă, poate, un exemplu grăitor despre parametrii între care poate evolua, în timp, noțiunea instabilă de adevăr, mai mereu în căutarea acestuia. Și implicit Iulian Cătăluși revine la întrebarea: se poate vorbi de adevăr absolut în domeniul istoriei?

mai poate renaște.”

Cartea ultimă pe care Iulian Cătăluși o are în vedere în studiul său, romanul lui **Adrian Buz** „1989” (2014), este un „roman frescă, în stil american” care „încearcă să recompună viața cotidiană din ultimul an al comunismului prin experiența personală de răcan.”. Un roman care poate fi considerat despre non-revoluție sau despre adevărata revoluție ce stă să înceapă. Eroul prozei nu participă la evenimente. E în spital, „fiind lovit de un camion pe când se afla într-o căruță”. Trama epică are valoare de simbol!! Personajul „este un fel de antierou, deși el se autocaracterizează, poate ironic, «un erou cu pieptul de oțel»...”. Istoria se rescrie, deci, „de pe margine”. Ideea centrală a operei ar fi că „toți participanții la un mare eveniment istoric, cum a fost «momentul 1989», imediat furat, confiscat, deturnat, trădat, au ales să stea deoparte, să fie în afara Istoriei”, că „noi toți «ducem în spinare povara enormă a acestei clipe înșorite și cărăm în spate viitorul», sau mai degrabă clipa ne duce pe noi, iar trecutul, prezentul și viitorul s-ar contopi într-o secundă eternă.”.

Romanele asupra cărora s-a oprit Iulian Cătăluși marchează ele însele, ca și prin ordinea apariției lor, drumul către un „adevăr” ce va fi totdeauna relativ și aureolat de o marjă deloc negliabilă de subiectivism. Ideea centrală a studiului, conform căreia **evenimentele din decembrie nu au constituit o revoluție**, se dezvoltă **subiacent** în scrierea lui Iulian Cătăluși pe măsura pătrunderii în miezul problemei, în comentarea prozelor în care aceste evenimente sunt prezentate. Ele, prozele, construiesc treptat certitudinea unei așa-zise „revoluții confiscate”, decolorate cu trecerea timpului în „lovitură de stat”. Convingerea lui Iulian Cătăluși privind esența actului revoluționar se cere amintită din nou: „Orice revoluție, mai mult sau mai puțin violentă, sângeroasă și radicală, trebuie să fie sau ar trebui să reprezinte o **revoluție ca năzuință și evoluție spirituală**, (subl. aut.) **culturală, filosofică, intelectuală, religioasă și morală, și după aceea una de tip politic, social, economic**”. Acesta este, de fapt, punctul de

plecare, **conceptul inițial** pe care îl are în vedere autorul în elaborarea studiului său. Propunându-și o cercetare a temei pe care s-o întreprindă cu atributele dintotdeauna ale cercetării, adică documentare, analiză obiectivă, principii clare și cât de cât acceptate de cercetători și cititori deopotrivă, etalare limpede și neutră a conceptelor etc., autorul rămâne totuși fidel, în ciuda tuturor aparențelor, **conceptului inițial** pe care-l slujește. Revoluția trebuie să se producă mai întâi în conștiință. Dacă nu se produce în conștiință, actul, presupus evolutiv, se poate numi oricum, dar altfel. Or, semnificațiile acestea, superioare, se întâlnesc exprimate foarte rar în tot excursul informativ al cercetării. Sunt detectabile în romanul postum și neterminat al lui **Gheorghe Crăciun**, „Femei albastre” (2013). „Poate cea mai importantă analiză și impresie despre Revoluția română din 1989 este **cea a mentalităților** (subl.ns.), de fapt autorul a subliniat lipsa de schimbare, de reformă, nu mai vorbim de **lipsa unei revoluții în gândirea și comportamentul românilor**. (subl.ns.) Astfel, în România mea, cum spune protagonistul-povestitor sau narator, oamenii continuau să scuipe la fel ca și înainte (de 1989, n.n.) pe unde se nimerea, mergeau la fel ca și înainte pe asfaltul degradat al trotuarelor, «înjurau la fel», totodată, își spălau rufele și le întindeau pe balcon, în «aerul de silicon al cartierului», ca în filmele neorealiste italiene.” – consemnează cercetătorul. Se întâlnesc în proza lui **Dan Stanca** „Drumul spre piatră” (2002), a cărei semnificație ultimă e formulată de criticul literar astfel: „În fond, chiar și revoluția din 1989 este văzută de autor ca o aspirație către renaștere morală și spirituală, ca o purificare și ca o mântuire a întregului popor român, aspirație utopică și care n-a mai avut loc.”

Și ne întoarcem la unul din motto-urile alese de Iulian Cătăluși pentru prefațarea studiului său, cel preluat din Adam Michnik: „Așadar, continuăm revoluția sau zicem că războiul s-a terminat?”

Iulian Cătăluși. Literatură și revoluție. Revoluția din Decembrie 1989 în romanul românesc. Editura IRRD, București, 2016.

ÎNTELEGEREA EXILULUI ROMÂNESC

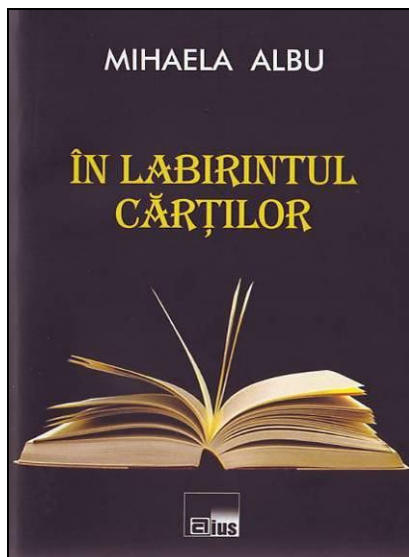
Profesând diferențiat discipline umaniste de critică și istorie literară, poezie, proză, teatru, gazetărie ...-scriitoarea Mihaela Albu și-a găsit împlinirea intelectuală și scripturală în timpul și după ce a fost în USA, visiting professor (între 1999 – 2004). Orizontul cunoașterii sale și-a sporit viziunea aprofundării limbii engleze (americane) și a valorilor culturale ale acesteia, în ipostazele modernității. Astfel, standardele câtorva limbi internaționale au devenit reperabile și frecventabile. În primă instanță, a fost publicistica și, concomitent, întâlnindu-l pe preotul Th. Damian, român naturalizat de mai multă vreme, împreună au ridicat calitatea revistei *Lumină lină*, din New York, și tot așa s-a apropiat vizibil de exilul românesc.

Din aproape în aproape, în timp, Profesoara și-a publicat, în limbile franceză, engleză, și mai cu seamă în română, o mulțime de cărți, una mai importantă decât alta. (Selecția și ierarhizarea va aparține autoarei, dacă va fi cazul).

Zăbava noastră vizează volumul trei, din suita de comentarii și eseuri, denumite generic *În labirintul cărților*, Prefață de Theodor Codreanu, Ed. Vremea, București 2017, 192 p.

O falie extrem de importantă, din tot ce a publicat până acum, gazetărie și istorie literară, vizează exilul și dimensiunile lui în țări ca Franța, Anglia, Italia, Spania și America. În acest al treilea volum, călătoriei i se coboară interesul până la Epopeea lui Ghilgameș – unde, acesteia, ca formă de cunoaștere, ca deschidere spre o filosofia timpului și a spațiului, coordonate ale existenței, i se dă o dimensiune reală, având în vedere și cunoscutul basm *Tinerețe fără bătrânețe* și cele două cărți de călătorie în China, ale lui Nicolae Milescu Spătaru (1636 – 1708?). Splendidul eseu are darul de a face credibil și efortul românilor în afirmarea culturală universală. (Marele învățat, Mitropolitul Nestor Vornicescu a realizat o carte (în 1986) în acest spirit comparatist, privind călătoria pe ape a lui Aethicus Histicus).

Tot în cadrul acestei dezbateri eseistice aureolată de o voce știutoare este și subiectul despre „romanul picaresc – călătoriile și aventurile unui antierou”, o temă de mare actua-

litate, expedită în limba unei modernități incitante. Numai că apare apoi... Jurnalul de călătorie. L-au practicat destui scriitori români, începând cu Dinicu Golescu, D. Bolintineanu, N. Filimon, I.C. Drăgușanu, Vasile Alecsandri, până la Calistrat Hogaș – în secolul al XIX-lea. În următorul secol altfel arată jurnalul de călătorie. Ironia, satira, absurdul au pus stăpânire și pe acest segment de comunicare. Limpezimea și stilistica din călătoriile epocii romantice au fost înlocuite cu nonsensul și chiar cu absurdul. Citim, cu nonșalanță, cărți precum *Călătorie în jurul camerei mele*, după cum lecturăm cu frisoane *Amintiri dintr-o pernă*. Iar acestea sunt lecturi franceze, germane sau japoneze!

Concepută ca o adevărată carte de știință, cele trei capitole ale cărții semnate de Mihaela Albu conțin și un final didactic, denumit simplu „Concluzii”.

Pentru noutățile aduse în cazul scriitorilor Ștefan Petică și Vintilă Horia stilul este sobru și precipitat – demonstrativ, ca și cum până acum nu s-ar fi spus de ajuns, despre fiecare în parte.

Dacă în cazul lui Ștefan Petică (1877- 1904), discipol însemnat al lui Macedonski, simbolist înainte de toate, vremurile au așternut uitarea pe nedrept, prin ultimile contribuții istoriografice, ale lui Mihai Zamfir și cele publicate în *România literară*, Mihaela Albu și cititorii interesați au avut posibilitatea să revalorifice o creație modernă, plină de simboluri și semnificații. Chiar de durată, de permanență.

În cazul lui Vintilă Horia (1915 –

1992), francezul, italianul, spaniolul, argentinianul, autoarea a insistat pe cititorul avizat, ca unicul și adevăratul receptor. Deoarece nu puțini au fost cei care, respingând Omul, n-au acceptat nici Opera. Nu pot să zic decât atât: întortocheate sunt căile Domnului!

Unul dintre scriitorii afirmați în străinătate a fost și Constantin Eretescu. Pornind de la o afirmație a lui Mircea Eliade că a ține un jurnal presupune o grijă aparte pentru propria-ți memorie sau, cum spunea Eretescu, jurnalul este „o formă de terapie sufletească”, Mihaela Albu, care s-a delectat cu lectura celor trei volume ale acestuia (intitulate *Cu ochii în zare*), reține numele unora dintre exilații pe care i-a întâlnit în viața lui din Occident: Brutus Coste, Paul Miron, Vasile Postecă, Aron Cotruș, Ștefan Baciu, Arcade Mămăligă, Antonia Constantinescu, Gabriel Stănescu, Vintilă Horia, Cornel Dumitrescu, Matei Călinescu ș.a. Stau și mă întreb: pe când am avea și noi enciclopedii (cumva) complete despre toți ai noștri de dincolo? Sau măcar Dicționare!

Cum unii dintre ei au mai viețuit și după 1990, autoarea cărții caută să-i surprindă pe toți într-o formulă atotcuprinzătoare. De acum stilul este evocator, nu lipsit de inflexiunile unei narațiuni. Totul se realizează cumpătat în capitolul „Patria din gând și țara regăsită”. Citez: „Indiferent pe unde i-au dus pașii, fiecare găsea puncte de convergență cu locurile copilăriei sau ale tinereții. Nu rareori dorul de țară se concretizează în rememorarea unor spații anume, a tradițiilor legate de un loc, a amintirilor învăluite în aburi de firească nostalgie. Fie și un colț de natură, un fir de iarbă, un curs de apă – orice seamănă cu cele de acasă – îi duc cu gândul înapoi.”

O excepție în preocupările scriitoarei Mihaela Albu o constituie eșarfa critică atribuită lui Costache Olăreanu, membru fondator al Școlii de la Târgoviște, alături de Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu, Al. George și muzicianul Mihai Constantinescu.

Ultimul capitol, al III-lea, e pus sub zicerea cronicarului „bietul om sub vremuri” -, intitulându-se pilduitor „Oameni și locuri sub urgia istoriei”.

Cercetătoarea, în ciuda buclei →

MARIAN BARBU

de cinci ani în USA, a rămas să slujească în diferite ipostaze, în România, tot prin de cultură – prin conferințe și seminarii în diferite părți ale Europei sau ale Țării. În această activitate – de globe troter –, Mihaela Albu nu și-a uitat propria-i creație... A totalizat peste 400 de articole și eseuri în reviste din Cipru, Finlanda, Israel, Canada, USA, Rep. Moldova, Germania, Italia, Malta, Polonia, Portugalia, Turcia și Serbia.

Deplina maturitate a scriitoarei îi asigură luciditatea cu care activează în varii domenii ale științelor umane.

Prin scrierile sale despre Ion Biberi, Vintilă Horia, Ștefan Petică etc., dar mai ales prin dese referințe asupra exilului românesc, Mihaela Albu rămâne un reper demn, de neocolit, în orice împrejurare. Obiectivitatea și sinceritatea cu care a privit, prezentat și analizat fenomenul exilului fac credibile toate afirmațiile și comentariile Dânzei, fiind totodată și citabile.

Incursiuni în arta plastică

Perioada anilor 1970-1975 mi-a oferit, în Baia Mare, prilejuri deosebite de a cunoaște oameni de cultură, poeți, prozatori, jurnaliști, artiști plastici – Dumitru Iuga/Ion Bogdan, V. R. Ghenceanu, Mihai Cupcea, Augustin Cozmuța, Ștefan Bellu, Augustin Botiș, Ioan P. Pop, Mihai Olos, Mircea Hrișcă, Nicolae Apostol, Ilie Cămărășan. Îmi amintesc cum am avut astfel ocazia ca, împreună cu Mioara Nicolae-Dumitrescu, pe atunci, redactor la „Cartea Românească” a lui Marin Preda, să-mi luminez privirea în atelierul pictorului Nicolae Apostol. Altă dată, cu poetul Ion Bogdan, am pătruns în „lumea creației” lui Mircea Hrișcă ... dar „Ne ducem toți câte puțin mereu” (Serghei Esenin).

Atmosfera culturală băimăreană mi-a fost readusă în suflet, emoționându-mă, de cartea semnată de Augustin Cozmuța, *Incursiuni în arta plastică* (Baia Mare, Editura Gutinul, 2016), apărută după plecarea la cele veșnice a autorului, prin deosebita grijă a soției sale, Ileana Cozmuța.

Structurat în cinci părți distincte, *Microeseuri, Cronici* (A. la expoziții colective și de grup; B. la expoziții personale), *Interviuri, Cartea de artă, Ilustrații*, volumul se dedică,

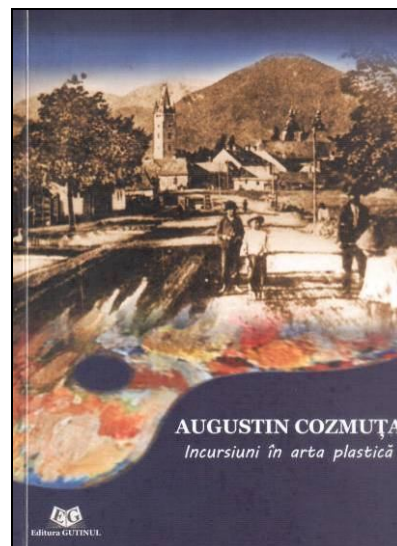
respectându-se dorința autorului, „împlinirii a 120 de ani de la întemeierea Coloniei de pictură de la Baia Mare (1896)”. Școala de pictură băimăreană a fost fondată în anul 1896 de artiști plastici veniți de la München, sub îndrumarea unui maestru al penelului – pictorul Simion Hollosy, maramureșean la origine. De atunci, păstrându-se tradiția, *Colonia de pictură* aflată pe strada Victoriei din orașul de pe Săsar a continuat să evolueze, devenind „Centru de anvergură mondială” (Pavel Șușară), ridicând prestigiul localității.

Școala de pictură din Baia Mare apare în cartea lui Augustin Cozmuța ca un fir roșu contribuind la unitatea volumului dimpreună cu ideea că arta oferă „o șansă de mântuire pieritorului nostru trup și un titlu de noblețe comunității în care și-a găsit teren fertil de manifestare.” (p. 21)

Autorul unor cărți ce-i ilustrează preocupările în domeniul criticii literare, al cronicii teatrale, al jurnalisticii, Augustin Cozmuța (1944-2015) ni se dezvăluie în volumul de față ca un foarte bun cunoscător al domeniului artelor plastice. Nelipsit din sălile de expoziții, încă de la sosirea în Baia Mare (1968), Augustin Cozmuța și-a simțit sufletul înălțându-se și eliberându-se prin artă. Artă în general! Augustin Cozmuța mărturisește că „spre a-și salva ființa și eul interior, spre a se întâlni cu sine de fapt, omul evadează în lumi imaginare.” Artă are „forța de a concura orice realitate”, ea „ne răpește din contextul prozaic în care suntem adesea siliți să trăim.” Mai mult, „arta transfigurează realul, fără a-l trăda” (Augustin Cozmuța, *În loc de prefață*, text apărut cu titlul *Iluzia artei* în volumul *Punct de vedere*, Baia Mare, Editura Universității de Nord, 2000, p. 116).

Microeseurile consacrate pictorilor băimăreni relevă un autor sensibil, profund cunoscător al activității și preocupărilor artiștilor plastici din Baia Mare, „oameni de artă care nu și-au trădat rostul, dacă se voiau autentici în demersul lor creator, suferind adesea pentru mesajul operei.” (p. 19)

În cronicile la expozițiile colective și personale, Augustin Cozmuța își motivează și accentuează afirmațiile prin trimiteri la comentariile plastice

din cunoscute reviste, *România literară, Luceafărul*, având autori prestigioși critici de artă, precum Pavel Șușară, Tiberiu Alexa, Virgil Mocanu. Demonstrează că în arta plastică „ceva ți se pare foarte clar și tot acel ceva te tulbură” (p. 99). Minunat spus! De meditat asupra tulburării sentimentelor în fața operelor de artă!

Expozeul literar dovedește harul artistic al autorului în a orienta atenția cititorului. Prin întrebări retorice stimulează lectura, cointeresându-l pe cititorul interesat de a afla cât mai multe și mai profunde noutăți în domeniu – un exemplu: „Cum poți reda imperiul nopții, cum poți realiza pictografia, cum reușești să sesizezi cromatic un element vital al universului?! Nu altfel decât având încredere în linie și în culoare, în viziune și în plămuirea ei, altfel încât să pară că nimic nu e mai firesc decât arta.” (p. 100)

Într-o altă cronică, atenția autorului se fixează asupra rolului privirii în artele plastice, privire ce este purtătoare de viziune. Întrebărilor retorice „ce a văzut autorul?”, „ce va vedea contemplatorul?” li se răspunde sugestiv că „în relația de comunicare se află, prin intermediul imaginii plastice, două priviri. Metafora cu ochii pictorului ascunși în culoarea tabloului e o realitate inefabilă. Iar cunoașterea e posibilă când privirile se întâlnesc” (p. 101) După o astfel de introducere, urmează prezentarea expoziției personale a pictorului Victor Vasarely.

Prin prisma revelatoare a interviului, Augustin Cozmuța aduce în →

LUMINIȚA CORNEA

atenția cititorilor reprezentanți de seamă ai artelor plastice, băimăreni sau în trecere prin Baia Mare, participanți la taberele de creație organizate prin *Școala de pictură*. Fiecare interviu este precedat de o sintetică prezentare a biografiei, a activității, a profesiei de credință și de un motto semnificativ selectat din răspunsurile intervievatului; ex. „Spiritualitatea îi apropie pe oameni și pe artiști” (Nicolae Suciu); „N-am făcut încă o capodoperă, încerc însă să mă apropiez de ea” (Ilie Cămărășan); „Cultura simt că mă face și mă simt om” (Aurel Dan).

În volumul la care ne referim, autorul demonstrează că artiștii prezentați au intrat prin ușa din față a afirmării, ocupând un loc bine fixat în creația plastică românească. Cu îndreptățită mândrie, dovedește că *Școala de pictură băimăreană* merită cu adevărat o atenție specială. Este evident că, după lectura cărții *Incursiuni în arta plastică*, ai o perspectivă cuprinzătoare asupra activității culturale în domeniul artelor plastice din Baia Mare pe o perioadă îndelungată, stabilind o anume coordonată prelungită până în prezent. Informațiile au fost evidențiate cu competența unui fin și profund cunoscător.

Materialele ce formează cuprinsul volumului au apărut inițial în ziarele și revistele locale. Ele au fost reproduse exact, doar adaptate la ortografia actuală. La fiecare este menționat anul apariției, fiind ordonate cronologic în interiorul capitolelor. Adăugăm faptul că, în finalul volumului, 15 pagini cuprind bibliografia materialelor publicate de Augustin Cozmuța în domeniul artelor plastice. Menționăm de asemenea ilustrațiile cu fotografii din colecția autorului, inclusiv lucrări de artă reproduse.

Cu bucurie, remarcăm minunata copertă a volumului (o imagine a vechiului oraș Baia Mare) realizată de Oana Gherghel.

Incursiuni în arta plastică de Augustin Cozmuța este o carte deosebit de plăcută la lectură, deosebit de utilă, chemată să întregască cultura de astăzi, știut fiind că „întâlnirea cu poezia, pictura, teatrul, muzica ne sustrage în chip esențial de la sentimentul că viața noastră ar fi un fapt derizoriu și inutil, supus total hazardului sortii” (p. 8).

DESPRE O PRIETENIE LITERARĂ

Constantin T. Ciubotaru

FRĂȚĂNELE MEU, CONSTANTIN BLĂNARU

Într-o vreme a vrăjmășiei, a suferinței „găștilor”, a visceralei uri sub flamura lui „cine nu-i cu noi nu există” (iar dacă, totuși, se încapățânează să existe, musai trebuie desființat sau măcar ignorat!), un emoționant gest de neuitare face Constantin T. Ciubotaru, adunând în volum urme scrise lăsate de „frățânele” său Constantin Blănaru – bucovinean, profesor și scriitor ca și autorul (*Frățânele meu, Constantin Blănaru*, Ed. Rotipo, 2017, 188 pag.).

Născut la 14 februarie 1940 în Cornul Luncii, absolvent al Filologiei ieșene, activând și în învățământ (unde ajunge inspector de specialitate la nivel județean) și în gazetărie („Crai nou”, „Bucovina literară”, „Convorbiri literare”, „Dacia literară” etc.), autor a opt volume de proză și critică literară și a trei cărți de metodologie didactică, „un neliniștit perpetuu” (Nicolae Cârlan), „un om și un scriitor sensibil și delicat” (Doina Cernica), Constantin Blănaru a părăsit, pe neașteptate, această lume la 28 mai 2014, la Alba Iulia.

„Triunghiul prieteniei bucovinene” – Constantin Blănaru, Ioan Țicalo și Constantin T. Ciubotaru – s-a știrbit la un colț, pe neașteptate, în acel mai 2014, primul dintre cei trei plecând „dintre noi, dar nu și din sufletul prietenilor”. Demonstrarea acestei afirmări este provocarea recentei cărți semnate de bucovineanul teleormănit prin „repartiție, soartă și consoartă” *Costică-trei* (primul Costică fiind

distinsul exeget al lui Bacovia, profesorul Călin, al doilea, protagonistul acestui remember).

Volumul cuprinde, în prima și cea mai amplă secțiune a lui, o mică parte dintre epistolele adresate de Constantin Blănaru „Frățanelui”, „Domnului de minune”, „Nemaipomenitului”, „Geamănului” său din celălalt capăt de țară. Din cele două decenii de corespondență, alcătuitor a ales mesaje din perioada 2012-2014, păstrate în memoria calculatorului, făcând precizarea că a omis epistolele sau pasajele cu caracter privat, pe cele cu referire strictă la probleme ce-i preocupau în calitate de profesori, optând pentru textele „semnificative”, din care cititorul își poate schița un portret al expeditorului.

Într-o Addenda, sunt reproduse note și comentarii ale lui Constantin Blănaru la cărțile „frățanelui” său, apoi câteva date bio-bibliografice ale protagonistului, urmate de texte scrise la moartea lui și de o cronică semnată de Constantin Dram și se încheie cu un (impropriu numit) indice de nume, mai precis sunt trecute în revistă (parte din) numele, însoțite de câteva date, ale persoanelor la care se face referire în cuprinsul volumului.

În epistole, Constantin Blănaru abordează un evantai de probleme, mai mari sau mai mărunte, vizând tot felul de întâmplări, trăiri, gânduri etc. („câte ceva din cele gândite de *Frățânele meu*”), legate de lecturile sale, de preocupările cotidiene, de relațiile cu colegii de condei, dar și de vremurile în care trăiește, dovedindu-se bine ancorat în realitatea socială și politică a țării.

Găsim astfel informații despre mobila livrată nemontată ori furtul autoturismului nepoților și recuperarea epavei de la „mafioți”, considerații despre „nevorbăreții ardeleni” („ardelenii au ceva nemțesc în relația cu ceilalți”; „cu aceștia poți muri de singurătate”), dar și despre români, în general („detest românii de nimic, din cauza cărora mai totul, și eroismul e zadarnic la noi”) ori pe teme meteo („cum ninge pe la voi? La noi tot cu fulgi și intermitențe”; „și la noi a nins puțin și e mai liniștită iarna ca în alte locuri”), despre preoți și biserică ori despre colocviile romanului, despre realitatea politică („sunt aproape exasperat în țara asta →

RODICA LĂZĂRESCU

de nimic, în capitalismul acesta care ia bani cu nemiluita, înșală făcând lucruri imperfecte [poate anume, ca să ajungi la ei, să câștige mai mult] ori dicționarul lui Boris Crăciun („fiecare face bani cum poate...”), despre prospectarea și exploatarea gazelor de șist („o crimă pentru generațiile următoare”) ori burocrăția tradițională (odiseea mutării dosarului de pensionare/indemnizație), despre Doina Ruști („are obraz de româncă bună în Neodacia”) sau despre Festivalul Rezonanțe udeștene, despre Sörös („unul dintre marii diavoli, fiind posibil să reușească ce vrea, pentru că la noi într-adevăr se doarme, în realitate politicianii își văd de scopurile lor”), despre „relele” din învățământ și despre cadrele didactice (care nu au „stofă pentru solidaritate, autodepășire în lucrul cu elevii” și unii nu rezistă în fața „tentațiilor de la bac”), despre o controversată antologie a Societății Scriitorilor Bucovineni („e mult subiectivism și arbitrar în ea”, selecția e făcută după criterii... electorale, incluzând mulți amici ai fostului prefect! „Mă tem că spiritul de gașcă și din viitor va hotărî mai mult decât spiritul critic”), despre datoria Germaniei față de România, despre cărți și reviste („literatura lui L.D.C. e apă de ploaie”), dar mai ales despre cărțile lui Constantin T. Ciubotaru, „fratele său de metaforă”.

A scris aproape despre toate (multele) cărți publicate de CTC, în afara cronicilor publicate, Constantin Blănaru făcând observații critice și în scrisorile sale: „agrees spontaneitatea ta, spiritul «speculativ» în legătură cu orice”; „nu-i bine că te-ai legat de cei mai de sus, care sunt trecători, pe când în vicii românii sunt... statornici”; „«notele» tale sunt zbor al inimii și minții”; „mie-mi plac foarte mult la tine spontaneitatea, umorul, expresivitatea textului, penetranța acestuia, lipsa de orice mimare, jocul vieții, căldura umană, diversitatea viziunilor personajelor ș.a.”. Îl apreciază pentru „iuțeala «condeiului», inventivitate verbală și narativă, pentru productivitate...”, dar nu-i place „graba de a publica fără a mai citi o dată”... Adevărata prietenie literară ce-i leagă nu-l împiedică, dimpotrivă, să fie cât se poate de obiectiv: „Apreciez textul tău ca din afara sufletului, numai critic, cerebral”, îi precizează el *frățanelui*.

Rupt de spațiul bucovinean natal, izolat la Alba Iulia, „chinuit de sentimentul desconsiderării” (sept. 2013), în epistolele din ultima perioadă („mlaștina de gânduri acoperite cu mătasea-broaștei...”) revine obsedant, copleșitor, sentimentul singurătății: „mă simt tare singur aici”; „m-ai găsit îngrozitor de singur...”; „mă simt închis într-o lume ostilă mie, nouă...”; „mă simt îngrozitor de singur! Foarte singur, dar nu speriat”. La 10 mai 2014 îi scria prietenului său că „mă simt obosit de viață”, peste opt zile, se declară „aproape exasperat în țara asta de nimic”... pe care, peste alte zece zile, o va părăsi, probabil nu speriat, ci, cu siguranță, dezgustat...

Ultima scrisoare, din 23 mai 2014, deci cu doar cinci zile înainte de plecare, este (premoniție?) un fel de testament literar al scriitorului care și-a închinat întreaga viață literaturii: „ori artă literară, ori nimic – asta-i părerea mea”, căci „când lumea românească, într-o mare parte a ei, e de rahat, de ce să producem noi alții”.

Epistolele lui Constantin Blănaru și comentariile lui Constantin Ciubotaru se completează reciproc, conturând, direct sau printre rânduri, un portret al bucovineanului mutat la cele veșnice în 2014.

Pentru Constantin T. Ciubotaru, „fratele meu de cruce... de suflet” era „un soi de extraterestru”, „obiectiv, rațional, de o inteligență surprinzătoare” și „de-o modestie enervantă. Se roșea la față, se încrunta când simțea că e lăudat «cu interes»”, cu care avea „multe în comun, dar și opinii deosebite”, fără însă ca această divergență de păreri să împietze

asupra prieteniei lor, căci „diferența dintre noi – îi scria Constantin Blănaru – nu anulează frăția”.

Ducându-și „Crucea scrisului” („nu pot fără a scrie. Ar fi stupidă viața fără această preocupare. Însă tot stupid e că mă citesc puțini”), „«gingaș» [...] la grețosenii”, „Fratello” Blănaru își recunoștea „o singură vină: respect umanul și detest dezumanizarea, mai ales dacă vine de la un autor”.

În privința opțiunilor/preferințelor literare scrie într-un rând: „...mie, indispusul la anormal, decepționatul, resemnatul, nu mai receptez literatura absurdului”, iar în alt loc: „prefer realismul cultivat – nu exclusiv – de Polirom, literatură care are foarte puțină căutare la români”.

I-a legat, precizează CTC, „o prietenie literară, dar parcă e și altceva aceea legată de Constantin Blănaru (Și prin durată și prin intensitatea trăirii și, mai ales, prin acele fire nevăzute care leagă sufletele oamenilor când au să-și spună multe lucruri, prin cuvinte, dar și mai multe, prin tăceri...)”.

La rândul său, C. Blănaru îi scrie (11 iunie 2013) că „prietenia, ca și dragostea [...] nu presupune/cere condiționări, măsurări. Cele trei – prietenia, recunoștința, dragostea – au ca «schemă» ideea de numitor comun, ori ideea de ambivalență, de indestructibil din afară, esența fiind înăuntrul relației dintre factorii relației”.

Deși firi să le zicem antagonice („Eu am un viciu care ne face oarecum incompatibili: autoanaliza...”), „fratele de cruce” Blănaru afirmă răspicat: „Disputele noastre nu trebuie să ne schimbe opiniile. Noi ne respectăm pentru ceea ce credem că avem bun, frumos și cinstit în suflet...” Chiar dacă, uneori, e bântuit de oarece regrete: „Azi m-am sculat îngrijorat că te-am supărat”...

O prietenie literară (care continuă, iată, și după ce unul dintre „gemeni” a trecut dincolo de Styx), cum au fost nu multe, căci vocația prieteniei e floare rară, benefică pentru cei doi „frați”, dar, mai ales, pentru cititori.

Se pare că „frățanele” CTC a ră-mas *dincoace* tocmai spre a-i înde-plini, cu devotament, urarea pe care CB i-o adresa în martie 2014: „...îți doresc să rămâi mereu Păcală pentru un Tândală ca mine”.

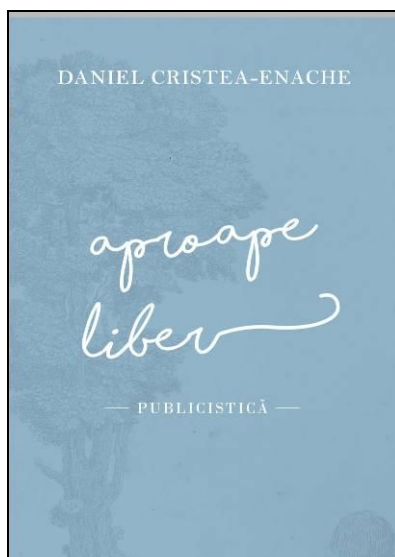
Cronică literară. Publicistică

APROAPE LIBER

Volumul de publicistică, *Aproape liber*, editat de Daniel Cristea-Enache, în 2016, la Editura Curtea veche Publishing, parcurge șapte ani, în care autorul, așa după cum menționează el însuși în cuvântul introductiv, își exprimă *opinia în legătură cu ceea ce se întâmplă în România*. Prin publicarea acestui volum, autorul își îndeplinește și o datorie civică, aceea de cetățean al acestei țări, pentru care libertatea de opinie înseamnă responsabilizare, chibzuință, maturitatea gândului rostit: *Nu e aceasta meseria unui critic literar; dar e o datorie de cetățean pe care am înțeles să mi-o fac*. Textele incluse în volum, au apărut inițial, în revistele culturale: *22, Dilema veche, Suplimentul de cultură, Observator cultural, România literară, Viața românească, Timpul, Literatura de azi și cotidianul Adevărul*.

Structurat în șase capitole: *Judecăți; Politicieni și intelectuali; Un alt public; Schiță de portret; Zona lirică; Carrousel* – volumul e o radiografie a societății românești ante și postrevoluționare. Deschidem pagini în care adevărul istoric, introspecția devoalează un spirit lucid, ancorat în realitatea vremurior. Subtitlul volumului *Publicistică* deschide câmpul vast al literaturii, al politicului, al intelectualității, al cărților de referință. Lor li se adaugă portretele literare ale lui Eminescu, Arghezi, Marin Preda, Coșău, Dimisianu, Nicolae Manolescu, Al. Paleologu, Emil Brumaru, Ileana Mălăncioiu, D. R. Popescu, Dimisianu, Octavian Paler, Paul Cornea, N. Manolescu, Mircea Cărtărescu, E. Brumaru, A. Păunescu. Criticii consacrați Alex. Ștefănescu, Dan C. Mihăilescu, N. Manolescu sunt repere în istoria literaturii române.

Pentru gânditorii umanității, libertatea, în sensul ei inițial, se opune servituții sau coerciției. Libertatea presupune, după Eliade, responsabilitate față de sine și față de semenii. Kant situează omul în *spațiul unei cauzalități cu totul originale, sensibilă și non-sensibilă, liberă și necesară, în care termenii polari se intercondiționează și produc prin acest mecanism câmpul dinamic al libertății, astfel instaurat printr-un simplu postulat și inert, așteptându-și impulsul din afară (Critica rațiunii pure)*.

Kant conferă umanității energia creatoare, izvor al vieții, al desăvârșirii. Autorul volumului de publicistică *Aproape liber*, nu e un contemplator al *spectacolului lumii*, este un spirit lucid care scrutează societatea românească.

Problema noastră, din 1990 încoace, nu mai este aceea de a câștiga revoluționar libertatea, ci de a o gestiona declară Daniel Cristea-Enache. Omul a ajuns să cunoască *impasul cercului strămt al istoriei*. Desele raportări la categoria *decreștelor* apărute după 1966, *augmentată artificial-totalitar*, deschide perioada de totalitarism. Daniel Cristea-Enache a trăit-o din plin și o readuce în atenția celor *amnezici: Trăim într-un prezent cu opțiuni libere*. Autorul, spirit justițiar, lansează un apel contemporanilor: *Fiți de stânga și apărați hermina, dar nu și mocirla!* În societatea de azi, se fac raportări la anticomunismul democratic, pentru care autorul însuși pledează cât și la un anticomunism ce include totalitarismul de dreapta: homofob, misogin, antisemit. *Generația decreștelor*, a foștilor *șoimi ai patriei* cu rigorile impuse, a fost structural, anticomunistă. Daniel Cristea-Enache pledează pentru rațiune, dreapta judecată, dreapta culpă. Textele lui Daniel Cristea-Enache reunesc un cod etic, dobândesc semnificații adânci, aforistice: *Anticomunismul meu nu este rasist și xenofob. Anticomunismul meu nu este homofob. Anticomunismul meu nu este fundamentalist. Anticomunismul meu nu este misogin. Anticomunismul meu preferă comunicarea în schimbul delimitării și izolării. Și concluzia se desprinde ca atare: Dacă anticomu-*

nismul altora e încremenit într-un format în care se dorește și introducerea societății, închiderea ei, anticomunismul meu e unul care evoluează odată cu societatea, exact pe liniile ce pot fi sau nu anticipate, ale deschiderii. André Scrima a explorat spațiile spirituale, culturale, geografice ale celorlalte religii, spre a pătrunde *semnele aceleiași Universal vii*.

În acord cu spiritualitatea creștină, Daniel Cristea-Enache își enunță opțiunea: *Sunt un om credincios, ortodox, dar asta nu înseamnă că am dreptul să impun altuia credința mea ori să permit statului să modeleze societatea pe bazele unei credințe religioase unice. Omul rațional își va folosi rațiunea ca pe un instrument de cunoaștere, de evaluare și de judecată, ne spune Daniel Cristea-Enache*. În virtutea acestor considerente, autorul volumului va dezbate în subcapitolul *Judecăți*, colaboraționismul scriitorilor din perioada comunistă. Un exemplu elocvent este cel al lui Tudor Vianu. Într-o epocă totalitară, supusă șantajului, presiunii psihice, anihilării personalității, supravegherii, detenției, autorul invită la o matură reflecție. Dacă sondăm profunzimile eului, întrebarea *Ce am fi făcut noi în situația respectivă?* vine de la sine. *În cântarul judecăților noastre ar trebui să intre nu numai ce a făcut rău un intelectual, dar și ce a făcut el bun, nu doar momentul de compromise ci și episoadele demnității sale*. Imaginarul, mitul, discursul istoric se întrepătrund în volumele lui Lucian Boia, istoric reputat, spirit critic și demitizant în istoriografia românească: *Istorie și mit în conștiința românească, Jocul cu trecutul, Istoria între adevăr și ficțiune*, editate de Lucian Boia.

Daniel Cristea-Enache readuce în patrimonial cultural, pagini de istorie și critică literară, elaborate minuțios, cu argumente pertinente. Mesajul Logosului, întrupat în carte este un *semn al culturii și al înțelepciunii*. Lectura nu-și va epuiza niciodată toate semnificațiile. Se deschide un orizont tot mai bogat sensurilor. Parcurgem odată cu Daniel Cristea-Enache, un itinerar spiritual, din care ni se relevă captarea esențelor, eternizarea acestora în scris, bucuria spiritului. Creațiile scriitorilor sunt trepte ale elevației spirituale. →

Prof. VIORICA BICA
Coordonator Biblioteca Municipală
Octavian Paler Făgăraș

Octavian Paler, Paul Cornea, Ion D. Sârbu, Ileana Mălăncioiu, D. R. Popescu, Nina Cassian, Al. Paleologu, Arghezi. Problemele intelectualului român sunt dezbătute cu rigoarea unui spirit care pledează pentru adevăr. *Intelectualul autentic*, se implică și în viața cetății. Asistăm azi la o *răstălmăcire* a sensurilor relevante. Este cazul lui Horia-Roman Patapievici, Mircea Cărtărescu, Andrei Pleșu. Vladimir Tismăneanu, Andrei Cornea, Ovidiu Șimonca, Vasile Ernu. Nicolae Manolescu readuc în paginile cărților eferveșcența creatoare.

Subcapitolul *O nouă literatură* propune atenției, romanul lui Marin Preda, *Cel mai iubit dintre pământeni, un icon al spiritului românesc și al culturii autohtone în rezistența lor la totalitarismul paranoic din anii-80*. În studiul *Semnele realului*, Cornel Moraru percepe romanul și personajul său, Victor Petrini ca un simbol al libertății conștiinței de sine.

Lui Octavian Paler îi sunt consacrate eseurile care-l definesc ca un autor al introspecției. Volumul *Deșertul pentru todeauna* supune atenției cititorului, dimensiunea temporală și morală a vieții. Suferința fizică va însemna pentru cel născut la poalele munților Făgăraș, o întoarcere la *obârșie* în tonalități tandre. Pentru *Neuitatul Paler*, Lisa, satul natal, îngenunchiat la poalele munților Făgăraș devine un reper simbolic, *cvasimitologic*. Aici s-au zămislit Cuvântul, rostirea, *rânduiala*. Timpul rememorării trasează două dimensiuni: cel al nostalgiei, al dorului după o lume pierdută în *zăriștea cosmică* și un timp al unei realități crude, cel al distrugerii satului românesc din perioada comunistă. Cel dezrădăcinat va reveni de fiecare dată *cu ochii cugetători ai inimii*, în satul natal. Pentru a-și întregi orizontul spiritual, Octavian Paler ca și Marin Preda, vor trebui să se desprindă de sat, *dar în această plecare iau, așa zicând, satul cu ei*. Pentru generația de acum cât și pentru generațiile care vor veni, creația lui Octavian Paler are o subtilitate pe care cititorul o va intui. Din paginile cărților răzbat *îndoielile, întrebările, crizele* cu care toți ne confruntăm.

Daniel Cristea-Enache îi surprinde ca și în *Convorbiri cu Octavian Paler*, eul profund, eul generic în care fiecare cititor se

regăsește. *De la copilăria într-un sat reproiectat într-o mitologie personală la adolescența cu lecturi devoratoare, de la aceasta la tinerețea experiențelor literare și la maturitatea scriitorului consacrat, de la drumurile inițiatice ale călătorului pentru care geografia este o formă a istoriei la fixarea într-o matcă românească de alții disprețuită, omisă, uitată, Paler a exprimat foarte mult din noi-și foarte profund. Obsesiile lui au fost (ori au devenit) și ale noastre. Întrebările pe care și le-a pus ne-au frământat. Răspunsurile, când au fost posibile, au căpătat forma lui de expresie.*

Eseul 44 de lei marchează un destin, destinul unui scriitor consacrat. La anii senectuții, își privește satul natal *cu ochii limpezi, fără lacrima emoției și aburul nostalgiei*. Din paginile volumului de publicistică, se desprind personalități marcante ale scriiturii românești: profesorul Paul Cornea, *un spirit al toleranței intelectuale, al deschiderii către nou*, Ion D. Sârbu, *scriitor liber de epoca sa, de determinările și constrângerile totalitare*.

Rezistența prin cultură readuce în paginile cărții, personalități ale culturii românești din lagărul socialist din est: Ion D. Sârbu și Ileana Mălăncioiu. Pentru cei aflați în Occident, *libertatea este un dat, nu un rezultat*. Exemplul Monicăi Lovinescu una dintre conștiințele diasporei românești, la *Europa liberă*, este relevant. Colaborarea la revistele în limba română din exil, a fost prodigioasă: *Luceafărul, Caiete de dor, Ființa românească, Ethos, Contrapunct, Dialog, Agora*. În volumele editate, Monica Lovinescu a pledat pentru *demontarea și demistificarea pretențiilor ideologice ale totalitarismului comunist. A surprins legăturile de adâncime, infra-raționale, dintre comunismul românesc și variile încarnări ale fascismului* (Vladimir Tismăneanu). Din anul 1962 își începe colaborarea asiduă la *Europa liberă*. *Teze și antiteze și Actualitatea culturală românească* au avut o audiență copleșitoare. Volumele *Unde scurte I, Întrevederi cu Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Ștefan Lupașcu și Grigore Cugler, Seismografe. Unde scurte II, Posteritatea contemporană. Unde scurte III, Est- Etice. Unde scurte, IV, Pragul. Unde scurte, V, La apa*

Vavilonului, La apa Vavilonului, II, Jurnal 1981-1984, Diagonale, Jurnal 1985- 1988, Jurnal 1990-1993, Jurnal 1994-1995, Jurnal 1996-1997, Jurnal 1998-2000, îi întregesc o carieră consacrată demnității umane. Monica Lovinescu și Virgil Ierunca se încadrează în *perimetrul a ceea ce putem numi patriotismul liberal* (V. Tismăneanu). *Cuvinte din cuvinte* este parabola unei lumi totalitare, cea a României dintre anii 1948-1989. În subcapitolul *Personalitate și umanitate*, autorul elogiază vitalitatea artistică a Ninei Casian. Cossașu și-a fixat standarde de exigență autocritică, în sens etic dar și într-unul literar, *obsesia stilului dislocând obsesia ideologiei comuniste*. Ciclul *Supraviețuirilor* redă un proces al comunismului din interior. D. R. Popescu rămâne în istoria literaturii române prin opera sa, corintică.

Volumele editate de *Dimisianu* conturează o adevărată hartă a literaturii postbelice și postrevoluționare. Lui Manolescu, generația de acum îi datorează alcătuirea unui canon literar în care au intrat toate grupările și școlile noastre scriitoricești, *de la postexpresioniști la textualiști și de la onirici la realiști. Aventura imaginarului poetic* ne însoțește la fiecare relectură a creației argheziene. Sorescu invită cititorii la o matură reflecție asupra morții. În *«Puntea»*, carte scrisă pe patul de suferință și subintitulată *«Ultimele»*, *bolnavul se agață de realitate, de viață, de faptele și obiectele ei. Poetul, urmărindu-l de aproape, purifică, decantează și esențializează. Cartea morții este esențializată la maximum. Emil Brumarul se plasează într-un crâmpeli de tensiune al fantasmaticului folosindu-se de prezentul dat pentru a evada în zonele unor obsesii fecunde*.

Volumul *Urcarea muntelui* de Ileana Mălăncioiu este un punct de reper al relativ pușinelor scrieri cu orientare antitotalitară apărute în țara noastră până în 1989. Și, în final, de ce aproape liber? În virtutea legii morale, autorul conchide: *Libertatea mea nu este nici completă, nici perfectă. Ea este îngădită de coduri și constrânsă de cutume, de legi nescrise și reguli comunitare. Nu mă simt deci liber, ci aproape liber, iar acest „aproape” a ajuns să mi se pară la fel de important ca libertatea însăși*.

Mai departe, autorul vorbește de „măpele gheograficești”, adică despre hărțile făcute din porunca lui „Emeric Techelie, domnul Transilvaniei” (Emeric Tökölyi, principele Transilvaniei între 1690 și 1691), și tipărite la finele secolului al XVII-lea: „În pomenita dară mappă, toată Țara Ardelului în câteva provincii, adecă ținuturi, să desparte, din carile unele (deosăbi de cele săsăști) au fost moldovenești, adecă ale românilor, cari au fost trecut acolo despre parte Moldovii, iar altele muntenești, supt a căroră nume și până astăzi să chiamă și să scriu. Iar mai de nainte de năpada lui Batie²³, după ce a scos ghepidii pe români cari au fost pus Traian în Ardial (precum noi la locul său anume am pomenit), alte colonii de la Italia să mai fi vinit, sau într-altă parte în Ardel să mai fie intrat, nici la un istoric noi n-am aflat, de care lucru de crezut iaste, ca după ce s-au înturnat craiul Bela la crăia sa să le fie dat, precum zisăm, aceste, ce vom să pomenim moșii” (24).

Ținuturile românilor din Moldova în Transilvania sunt:

– conform lui Cantemir – ținutul Rudivaniei, „carile mai denainte românește să chema Rodna; iar cetate într-acele ținut să chiamă Vestendorf (25).

Al doile ținut au fost Tordia⁽²⁶⁾, pe apa Morășului.

Al triile ținut au fost Cochelvar (27), carile iaste între Cliușvar (28) și între Mediiăș, pe apa Cochel (29).

Al patrule ținut au fost Trotuș, cu cetate Pogava, cu alalte multe sate a olatului său. Români poate fi acestui ținut fiind trecuți de pe apa Trotușului și a Bacăului, cu același nume au numit și ținutul din Ardial, în carile s-au fost așezat ei, Trotuș și cetate de pe Bacov, Pogava; pu-țin, oarece unguri voroava numere-lor, după graiul lor, schimbând.

Așijdere românii despre parte Țărâi Muntenești, pre lângă ținutul carile acmu să chiamă Zatmar au ținut cetate Fines (30), Cheplac (31), Beling, Papneț, Bele și Mișcovul.

Iar între Alba Iulia (care iaste Oradea Mare (32)) și între Sibiu, au avut târgul Roșii, a căruia lăcuiitori apoi, după înturnare, s-au chemat ciata Roșii, precum și ciata sârbilor ce se chiamă Venedii, s-au chemat venetini, precum și astăzi în Țara Munteniască aceste cete cu nemutat nume să țin. Acoloș mai avut-au și ținutul Halaoș (din carile apoi au ieșit Radul Vodă Negrul în Țara Munteniască) (33) și Benii, Morsenii, Hacegul (34) și Verhel (35) (care cetate întâi să chema Ulpia Traiana). Așijdere, pre apa Strela, carele astăzi îi zic Strig³⁶, au avut Mediiășul, Crașe³⁷ și Sapsonul. Aceste olaturi dară și cetăți au ținut românii pe aceia vreme în Ardial; și decia cătăva vreme, au rămas ungurii și cu sasii moșneni și stăpânitori acelor locuri, unde românii noștri, pe vreme lui Batie sau cu domnul lor Ioan Alexie sau cu vreun ficior a lui, pre carile să-l fie chemat Bogdan (căci pentru aceasta chiar a ne adeveri nu putem) să fie așezat, însă cu românii pre acele locuri domn să fie fost un Bogdan Vodă, nu numai căci și astăzi între românii ardeleni să pomeneste” (38).

Autorul vorbește apoi despre un anumit târg numit Bogdan, „carile iaste unde dă apa Maramorășului în Tisa, de pre numele acelui Bogdan Vodă să-i fie fost porecla”, despre numele de „Negrul”, după care și Radul Vodă în Țara Munteniască s-au chemat Negrul”; despre „țărâile amândoaă” arată că una s-a chemat „Vlahia niagră” (Muntenia), iar alta „Bogdania negră” (Moldova) „și așe și domnul Moldovenilor să chiamă ... domnul Bogdaniei negre”, iar trimiterea sa face la scriitorul bizantin „Laonic Halcocondilas” (39).

Aceste referiri pun în lumină descălecatul din Ardeal, rolul acestei provincii de adăpost al românilor, situația românilor de stăpâni și conducători în Transilvania, ca și o anumită dominație a popoarelor stepei în spațiul extracarpatic.

Transilvania este, prin urmare – în viziunea istorică a lui Dimitrie Cantemir – o parte dreaptă a Daciei colonizate cu romani de împăratul Traian, apoi o parte dreaptă a Țării Românești (numită de străini Valahia), încorporată de unguri în țara lor, dar rămasă mereu locuită de români, amestecați cu noii veniți.

Numărul românilor transilvani, descinși din anticii romani, a fost în vremea migrațiilor întărit și augmentat de unii români extracarpatici, în frunte cu domniilor lor, căutători de scut în fața invadatorilor.

Acad. IOAN AUREL POP

23. Este vorba despre Batu han, conducătorul mongol din vremea invaziei de la 1241-1242.

24. D. Cantemir, Hronicul..., p. 473.

25. Eroare, fiindcă Westendorf este numele german al satului Veștem, din comuna Șelimbăr, nu departe de Sibiu.

26. Turda, azi în jud. Cluj, dar nu pe Mureș.

27. Tradus literal „Cetatea Târnavei”, de fapt Cetatea de Baltă.

28. Cluj, calchieră după numele maghiar Kolozsvar.

29. Numele german (Kokel) – preluat apoi și de maghiari – al râurilor Târnavă Mare și Târnavă Mică. Numele de Târnavă (slavo-român) îl precede pe cel germano-ungar și provine din perioada de conviețuire a latinofonilor și românilor cu slavii.

30. Finiș, localitate în jud. Bihor.

31. Suplacu de Barcău, tot în acele părți.

32. Confuzie.

33. Negru Vodă a coborât, conform tradiției, spre sud, din Țara Făgărașului.

34. Hațeg, în jud. Hunedoara.

35. Numele maghiar (tradus literal „loc întărit”, „cetate”) al localității actuale Sarmizegetusa, fostă Grădiște, din jud. Hunedoara.

36. Este vorba despre râul Strei, din aceleași părți de sud-vest ale voievodatului Transilvaniei.

37. Poate Caraș, în Banat.

38. D. Cantemir, Hronicul..., p. 473-474.

39. Ibidem, p. 474.

Ioan al Banatului

„Duminica prietenilor români ai lui Hristos”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, în cuvântul de învățătură pe care l-ați ținut în Duminica a doua după Pogorârea Sfântului Duh ați început cu o urare de bun venit adresată credincioșilor care au venit la întâlnirea cu Mântuitorul nostru Iisus Hristos, cu Maica Domnului, cu sfinții Săi Apostoli și cu toți sfinții români din toate veacurile până astăzi. Pericopa evanghelică pe care v-ați axat relatează chemarea primilor patru apostoli de către Mântuitorul nostru Iisus Hristos (Matei 4,18-23).

Î.P.S. Ioan: Duminica la care ați făcut referire mai este numită în calendarul nostru ortodox *Duminica Sfinților Români*.

L.C.: Vă rog, Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, ca mai întâi să ne spuneți un cuvânt de învățătură în legătură cu pericopa evanghelică în care narează Sf. Evanghelist Matei că Mântuitorul se afla pe țărmul Mării Galileii, în Betsaida, oraș de baștină al apostolilor Petru și Andrei. Aceștia erau pescari. Văzându-i, Mântuitorul „le-a zis: *veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni. Iar ei, îndată, lăsând mrejele, au mers după El*” (Matei 4, 19-20). Mergând mai departe, Mântuitorul Hristos a văzut alți doi frați, „pe Iacob al lui Zevedeu și pe Ioan, fratele lui, în corabie cu Zevedeu, tatăl lor, dregându-și mrejele, și i-a chemat. Iar ei, îndată, lăsând corabia și pe tatăl lor, au mers după El.” (Matei 4, 21-22).

Î.P.S. Ioan: După cum remarcăm, unul dintre cuvintele-cheie ale acestei pericope evanghelice este adverbul „îndată”. Să vedem de ce Sfinții Evangheliști n-au uitat, când au relatat cele petrecute pe malul Mării Galileea, cuvântul acesta,

cuvântul „îndată”. Spune Evanghelistul Matei că fiind Mântuitorul pe malul mării, a văzut doi frați care-și aruncau mrejele în mare, și anume pe Simon, care se va numi mai târziu Petru, și pe fratele său Andrei. I-a chemat la Sine și spune evanghelistul că *îndată* au lăsat corabia și totul și-au plecat după Hristos. Mergând mai departe, într-o corabie a văzut trei oameni, un părinte pe nume Zevedeu și cu doi din feciorii săi, Iacob și Ioan, care-și dregeau, își împleteau mrejele pentru pescuit.

Evanghelistul spune că și pe aceștia i-a chemat, spunându-le să vină să-i facă pescari de oameni. Accentuează evanghelistul că tot *îndată* au plecat și L-au urmat pe Hristos.

Ce va fi cu acest cuvânt? Ce ne spune nouă acest adverb? Oare numai pe malul Galileii a umblat și umblă Hristos pe pământ? L-am văzut în dimineața aceasta când mă îndreptam spre catedrală, L-am văzut pe Hristos umblând pe străzile pustii. Era duminica dimineața, în oraș nu era nicio mișcare, doar pe ulițele lui, Hristos. Chema la fiecare casă. L-am văzut cum se oprea la fiecare casă, la fiecare poartă, și-i chema pe oameni să vină la El, să vină la Sfânta Biserică. Dumnezeu să-i binecuvinteze pe cei ce L-au auzit, în zori de zi, pe Hristos chemându-i și de *îndată* au mers la sfânta biserică să se întâlnească cu El și cu toți sfinții.

Nu numai apostolii au fost chemați de Hristos și, până la sfârșitul veacurilor, ne cheamă pe toți, însă, din nefericire, nu *îndată* plecăm după El. De multe ori, doar lacrimile unei mari dureri ne aduce pe unii la El. O, cât de vesele saltă și se bucură sufletele credincioșilor că le-ați adus la Hristos, *îndată*

Nu mai zăboviți când vă cheamă Hristos! Lăsați totul și *îndată*, că nu știm dacă, după *îndată*, mai urmează ceva în viața noastră. Poate că acest *îndată* este ultimul la care ai putea răspunde chemării lui Hristos.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, știu că într-o predică la această pericopă evanghelică ați insistat asupra comportării tatălui Zevedeu care a acceptat repede plecarea fiilor lui cu Mântuitorul Hristos.

Î.P.S. Ioan: Veniți împreună cu cititorii, veniți cu mine o clipă pe malul Mării Ghenizaretului, încet, în liniște, să nu ne audă Zevedeu, și să ascultăm dialogul dintre Zevedeu și Hristos. Ce i-o fi spus oare Zevedeu lui Hristos, când a venit să-i ia cei doi feciori de-acum mari, care erau nădejdea bătrânețelor lui, pe care-i învățase cum să-și împletească mreaja, cum să pescuiască în Marea Galileii? Acum el vede un om străin, un călător. Zevedeu nu-L cunoștea pe Hristos și vine acest străin la corabia lui și-i spune: *Dă-mi acești fii ai tăi și voi face din ei pescari de oameni!* Deși nu-L cunoștea, Zevedeu totuși nu-L reproșează nimic lui Hristos: *De ce-ai venit, Străine, să-mi iei lumina ochilor, nădejdea și tăria bătrânețelor mele?*

Dacă eram în corabie și erau feciorii mei, și-ar fi venit Străinul să-mi ceară feciorii, eu aș fi luat o piatră din mare și l-aș fi lovit pe Hristos, să plece, să nu-mi ia feciorii. Așa aș fi făcut eu. Zevedeu n-a făcut așa. N-a zis nimic. I-a încredințat lui Hristos, dar nu i-a încredințat pentru o viață fericită, că știți prin ce grele chinuri au murit copiii lui Zevedeu. De aceea, iubită mamă și tată creștin, dacă bate la ușa ta Hristos și-ți cere pruncii, nu lua pilda vieții mele, să iei o piatră și să dai cu ea după Hristos, ci ridică-ți-i în brațe și pune-i în brațele lui Hristos și ale Maicii Domnului. Vedeți cum ține Maica Domnului pruncul în brațe! Uitați-vă că pe brațul Maicii Domnului mai este loc și pentru fiul tău, și pentru fiica ta. Apoi priviți-L pe Hristos răstignit pe cruce cu brațele deschise, ca pe brațele lui însângerate să vă așeze pruncii, să-i crească El pentru Împărăția cea de Sus.

L.C.: Bineînțeles că prin ceea ce ați spus înțelegem că sfatul—

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

Amvon

În tinda veșniciei

Într-una din cărțile de învățătură creștină, am găsit scris următoarele: Într-o zi, îngerii lui Dumnezeu, îngerii păzitori ai oamenilor, s-au dus înaintea lui Domnului și s-au plâns că nu știu ce să mai facă, fiindcă oamenii s-au făcut deosebit de nepăsători și răi; au timp pentru toate relele, numai pentru rugăciune nu. Și I-au spus așa:

-Doamne, iată vremurile pe care le trăim noi. Iată cum trăiesc oamenii pe pământul acesta. Nu-și mai fac timp și vreme ca să-Ți slujească și să Ți se-nchine și să-Ți aducă laudă și mulțumire Ție. Ce este de făcut, Doamne?

Atunci, Dumnezeu i-a întrebat pe îngeri:

-Păzitori ai oamenilor, voi ce credeți că este de făcut?

Și îngerii au spus:

-Doamne, mărește-le ziua cu o oră și noi le vom spune că este darul Tău numai pentru ca ei să se roage.

-Bine, a zis Domnul. Și ziua s-a făcut de 25 de ore. Dar oamenii tot nu s-au rugat. Atunci îngerii s-au prezentat din nou în fața Stăpânului, supărați pentru nepăsarea oamenilor:

-Doamne, oamenii tot nu se roagă.

Domnul i-a întrebat iarăși:

-Ce credeți că ar trebui să le mai fac?

-Doamne, fă-le ziua numai de 20 de ore! Își vor da seama cât de scurtă este viața și cât de repede vine judecata Ta și așa se vor ruga.

Domnul a aprobat cererea și viața a devenit mai scurtă. Dar nici acum oamenii nu își făceau timp să se roage. Îngerii au mers din nou în fața Creatorului și s-au plâns că oamenii sunt tot răi.

-Ce-i de făcut? i-a întrebat Domnul.

-Nu știm, Doamne, Tu ești Dumnezeu, Tu le știi pe toate! Și n-au mai zis nimic.

Atunci Dumnezeu, le-a spus:

-Dragii mei, să știți de la Mine că rugăciunea nu e o problemă de timp, ci e una de iubire. Numai cei care Mă iubesc cu adevărat, numai aceia își fac timp să se roage și să se închine Mie. Indiferent că va fi ziua mai lungă, sau mai scurtă, dacă oamenii nu vor avea dragoste, nu se vor ruga.

**Pr. dr. GHEORGHE
NICOLAE ȘINCAN**

CONVORBIRI....

→Înaltpreasfinției Voastre este de apropiere de Hristos, de biserica noastră străbună.

Î.P.S. Ioan: Nu dați cu pietre după Hristos când vine să vă ceară pruncii! *Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți, că a unora ca acestora este Împărăția Cerului!* Iată cum răspunde omul evlavios, cum a fost Zevedeu, în fața lui Dumnezeu! I-a dat lui Hristos ce-avea el cel mai bun, cel mai de preț în familia lui, feciorii.

L.C.: Vă rog, Înaltpreasfințite Părinte, să ne spuneți câteva cuvinte de folos în legătură cu Sfinții Români.

Î.P.S. Ioan: Oare cum am putea numi duminica când avem în calendarul nostru ortodox însemnată sărbătoarea cinstirii Sfinților Români? Am mai putea s-o numim *Duminica prietenilor români ai lui Hristos*.

Ce spune Hristos despre sfinți? Că sunt prietenii Lui. Iată Biserica noastră, Sfântul Sinod a rânduit, nu de mult, ca să se facă și pomenirea prietenilor români ai Mântuitorului nostru Iisus Hristos. O! Cât de mulți! Un nor de sfinți! Un nor de prieteni români are Hristos. A avut și are încă în spațiul nostru românesc. Toți credincioșii sunt prieteni ai lui

Hristos. Așa mărturisește Hristos, Fiul lui Dumnezeu, înaintea Tatălui despre fiecare dintre credincioșii care umblă în calea Evangheliei lui Hristos.

Hristos mărturisește la fiecare Sfântă Evanghelie, în fiecare zi, mărturisește despre fiecare dintre noi, și-i spune Tatălui: *Iată prietenul meu!* Cât de minunat va suna în Cer, când Fiul lui Dumnezeu va mărturisi înaintea Tatălui că S-a întâlnit cu prietenii lui din Timișoara, din România. O, ce mare bucurie pentru sufletele noastre și pentru părinții noștri, care de mult au plecat și care vor auzi în Cer, când Hristos va mărturisi înaintea Tatălui că suntem prietenii Lui.

L.C.: Atunci, Înaltpreasfințite Părinte, este important să înțelegem că cel mai bun prieten al nostru, al fiecăruia, este Hristos.

Î.P.S. Ioan: Dacă o să vă întrebe cineva care vă este cel mai bun prieten, să spuneți că *cel mai bun prieten pe care eu îl am este Hristos* și să vă laudați.

Dezleg la păcatul acesta al laudei, dezleg pe toți cititorii, pe toți credincioșii ca să se laude în toate părțile că Îl au pe Hristos ca prieten, pentru că suntem cu toții prieteni ai lui Hristos.

Dumnezeu să binecuvinteze în veac, pe veșnicie, această prietenie dintre Hristos și noi! Nimeni, niciodată, să nu învrăjbească prietenia dintre noi și Hristos, dintre noi și Maica Domnului, dintre noi și Sfinții Săi din Ceruri!

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, ce au reprezentat și ce reprezintă astăzi Sfinții Români pentru noi, cei de azi?

Î.P.S. Ioan: Ce-au fost Sfinții Români? Ce-au reprezentat Sfinții Români pentru noi cei de astăzi?

Mai întâi, ei au fost cămări ale Harului lui Dumnezeu și-apoi au fost Evangheliile vii ale neamului nostru.

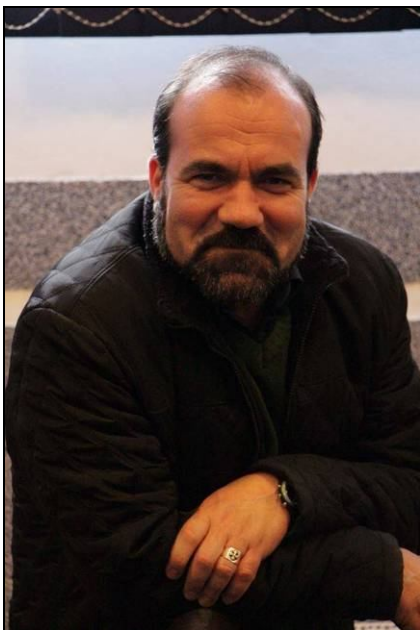
Primii sfinți din spațiul nostru românesc au fost Evangheliile vii, pentru că știm cât de târziu s-a tipărit *Biblia* în graiul nostru românesc.

Știm cât de târziu am învățat noi a scrie și a citi, dar ei prin harul lui Dumnezeu și prin faptele lor, au făcut faptele Evangheliei lui Hristos.

Privind la viața lor, au citit contemporanii ca într-o evanghelie.

Și tu, și eu, ca niște creștini, *suntem chemați să devenim o evanghelie vie în care semenii noștri să citească despre faptele lui Hristos și să-L preamărească pe El*, arătând cu degetul:

Iată omul împlinitor al Evangheliei lui Hristos!

Nevoia de Divinitate și refugiu în tine însuși

Într-unul din numerele cotidianului francez „Le Nouvel Observateur” publicista Marie Giselle Landes - făcând un paralelism între incertitudinile pe care ni le ridică existența cea de toate zilele și regresul trăirilor psihologice generate de această stare de fapt – pune un accent deosebit pe refugiu și închistarea cetățeanului în sine însuși, pe imperioasa necesitate de Divinitate.

„Tinerilor li se spune că lumea în care trăiesc nu este bună de nimic, că (ea) a pierdut rațiunea de-a fi, că este o lume de oameni singuri, de oameni triști, de oameni urați... Se spune asta de o sută, de două sute, de trei sute de ori pe zi. Și, deodată, soluția: trebuie să găsim pe cineva care, investit cu o putere divină, este menit a fi urmat, menit să conducă omenirea întreagă spre noul său destin. Și, firește, acela este Profetul” - nota ea.

Trebuie să mărturisesc faptul că respectivul articol m-a pus serios pe gânduri. Apoi, ieșind în stradă, cu groază am constatat că avea deplină dreptate, că încă are deplină dreptate!

Constatând continua devalorizare a societății, a moralei acesteia între altele, constatând că această Societate nu prea mai are nimic de preț, nici măcar onoarea, omenia în sine, solidaritatea sau munca, nevoia de închistare în mine însumi a venit

ca o salvare, nu ca o soluție simplă de compromis.

Într-o lume improprie visului și poeziei, în care cei îmbuibăți dar goi pe dinăuntru sunt preferați numai datorită conturilor ciudat îngroșate, a mașinilor de lux și a vilelor crescute ca ciupercile după ploaie nu prea mai pare a fi loc de suflet și omenie.

Valorile s-au răsturnat inexplicabil, de parcă am asista la o nouă facere a lumii.

De altfel sau într-o altă ordine de idei, cu mentalitatea de „grup ales”, stare care-i caracterizează pe cei din așa – zisa Înalță Societate, nu se poate lupta fățiș.

M-a mirat și mă miră continua dorință de parvenire, pe orice cale și orice mijloace, fie ele chiar și mai puțin ortodoxe, a celor aflați – vremelnici! – la putere.

De fapt, ținând cont de faptul că VICIUL cel mai puternic care a dominat, care domină încă și care va mai domina omenirea până la sfârșitul ei este VICIUL PUTERII, nu-mi rămâne decât să conchid că această atitudine de dezinteres față de nevoile și necesitățile Celuilalt, tinde să fie deja o caracteristică a tuturor. Deci, chiar și a mea!

De aici și până la o refulare interioară nu mai este decât un singur pas. Dar și acela mic, micuț chiar!

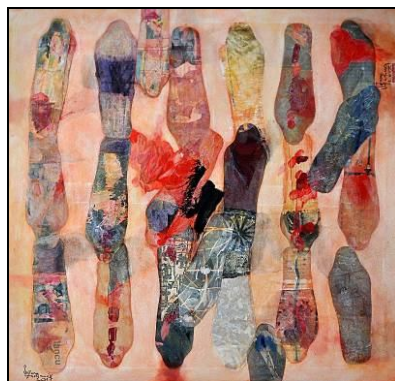
Ce ne rămâne atunci de făcut?

Încotro să ne îndreptăm atenția din nou și pașii?

Singura salvare vine atunci chiar din partea Divinității, singura care te mai face să te simți tu însuși, nestigmatizat și nedepersonalizat de o continuă regresie a societății.

Cum se poate ajunge la o astfel de împăcare cu tine însuși? Nu e greu de aflat!

La tot pasul îți ies în întâmpinare

tot felul de Aleși care-ți oferă formula „magică”, anume apartenența la Sfânta lor Grupare.

Și cum accentul care, bineînțeles pe faptul că Ei sunt Singurii pe Calea Cea Bună, că ei sunt Cei Mai Aproape de Cer, adică de Dumnezeu, îți și prezintă un soi de Cod Valoric la... purtător.

Unul pe care, cică, dacă îl respecti cu strictețe e ca și semnat biletul de călătorie spre Mântuirea dorită, odată cu depărtarea de impuritățile trăirilor cotidiene.

Adică spre-o eliberare deplină din strânsul și, totodată largul corset existențial, din demagogia care-a devenit o adevărată trăsătură de bază a actualei societăți.

Urmarea? Nimic nu te mai deranjează, nimic nu te mai interesează – în afară de trâmbișata mântuire, logic! – nimic nu-ți mai stârnește senzația de victimă, nimic din tot ce te-ar mai putea nemulțumi.

Devii imun cumva la devalorizarea leului nostru deja văduvit de coamă, la constatarea lărgirii și adâncirii ropilor din asfalt, la creșterea la spectrul obsedant al galopantă a prețurilor, șomajului și al asigurării traiului zilnic. Totul capătă brusc o culoare roz, reconfortantă, lăsând loc numai mulțumirii depline.

Asta aduce cu sine statul în casă, când alții își strigă cu voce tare nevoile în stradă, neapartenența la clasa politică, când alții continuă să spere-ntr-o schimbare la față a lumii, la fel față și de multe altele, toate reunite sub un singur cuvânt: Dezinteres, Apatie sau Neputință.

O neputință care, dacă ar fi bine înțeleasă, ne-ar sări în proprii noștri ochi, nemulțumindune și mai mult. Dar nu e așa!

Nu e așa pentru că acest Joc place, place făcând, la rândul lui, un altfel de joc, al celor aflați la Putere, al celor ce nu sunt interesați decât de ei înșiși.

Conștientizând că nu e nimic de făcut, singura întrebare pe care mai îndrăznesc să mi-o pun e aceea: CE SĂ FAC?

O întrebare pe care și-o pune fiecare Om, o întrebare care ne frământă pe fiecare dintre noi.

Chiar dacă nu vrem să recunoaștem că e așa.

IOAN ROMEO ROȘIANU

Adrian Georgescu și o nouă lectură
mărturisitoare:

"Iată fiul tău"

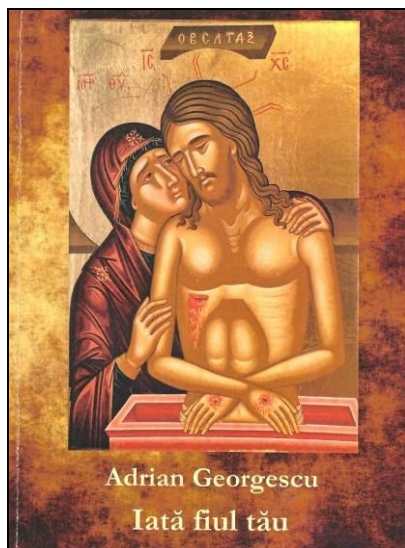
Scriitorul Adrian Georgescu își mărturisește dragostea pentru Dumnezeu printr-o nouă carte. "Iată fiul tău" se numește cel mai recent volum de factură religioasă semnat de Adrian Georgescu, volum apărut în 2017 la Editura Cavallioti din București, prefătat de ierodiaconul Gamaliel Sima de la Sfânta Mănăstire Antim.

Adrian Georgescu (născut în 4 decembrie 1952) este un binecunoscut om de radio, lucrând o viață întreagă la Societatea Română de Radiodifuziune București, dar și un important prozator român, semnat a peste 30 de volume de proză, cele mai recente de inspirație religioasă.

Debutază literar în 1968, cu poezie, în revista "Amfiteatru", publică în "România literară", apoi urmează o perioadă de tăcere, până în anul 2002 când apare romanul "Rebutarea omenirii" (București. Amurg Sentimental, 2002, două ediții; ed. a III-a, 2005; ed. a IV-a, Sieben Publishing, 2006; ed. a V-a, 2009), o carte interesantă, cu un impact deosebit asupra cititorilor, ceea ce a dus la apariția mai multor ediții: "datorită stilului, aspru, complicat, cu o sintaxă năucitoare din care predicatul și subiectul își pierd funcțiile clasice și sunt investite cu valori noi, în care punctuația lipsește aproape cu desăvârșire, lăsând cititorului deplina libertate de a conferi frazei punctuația, accentele și respirația pe care el le simte a fi necesare." m precizează Veronica Anghelescu în prefata celei de-a IV-a ediții a romanului.

Apoi, cărțile prozatorului Adrian Georgescu încep să "curgă", scoțând la iveală un scriitor prolific, talentat și deosebit de interesant, scriitura sa situându-se în permanență, după cum observa Titus Vâjeu, "între păcat și virtute".

"Uleiul din candelă" (București. Amurg sentimental, 2002 și ed. a II-a, 2005), "Crime" (București. Amurg sentimental, 2004 și ed. a II-a, 2007), "Țărnuț (Sfântu-Gheorghe. Un jurnal)" (București. Amurg sentimental, 2004 și ed. a II-a, 2011), "Căpățâna unei păsări de apă" (București. Amurg sentimental, 2004 și ed. a II-a, 2007), "Romanul

îndrăgostirii de mama" (București. Amurg sentimental, 2005 și ed. a II-a, 2005), "Conversație" (București. Mentor Macro, 2005), "Întrutotul eu totul" (București. Mentor Macro, 2005), "Unul și eu însuși" (București. Sieben Publishing, 2006, ed. a II-a, 2008), "Carte" (București. Sieben Publishing, 2006, ed. a II-a, 2007), "Nu-i așa?" (București. Sieben Publishing, 2007), "Hagigadar" (București. Sieben Publishing, 2007, ed. a II-a, 2009), "Atentatele" (București. Sieben Publishing, 2008), "Tubi-te-voi!" (București. Sieben Publishing, 2008), "Eu sunt și vreau!" (București. Sieben Publishing, 2008, ed. a II-a, 2008), "Anul putorii" (București. Sieben Publishing, 2009, ed. a II-a, 2012), "Sfânt" (București. Sieben Publishing, 2009), "Câți oameni sunt eu?/How Many People Am I?" (antologie. (București. Sieben Publishing, 2009, ed. a II-a, 2011, ed. a III-a, 2011), "5" (București. Sieben Publishing, 2010), "Sosirea spre Dumnezeu" (București. Sieben Publishing, 2010, ed. a II-a, 2011), "Moartea spionului" (București. Criterion Publishing, 2010, ed. a II-a Sieben Publishing, 2011), "Opera dezvăluită" (București. Sieben Publishing, 2011), "Descensio" (București. Sieben Publishing, 2012, ed. a II-a, 2012, ed. a III-a, 2012, ed. a IV-a, 2013, ed. a V-a, 2015), "Chilii" (București. Sieben Publishing, 2012, ed. a II-a, 2012, ed. a III-a, 2013, ed. a IV-a, 2014, ed. a V-a, 2015), "Anastasis" (București. No 14 Plus Minus, 2013, ed. a II-a, 2013, ed. a III-a, 2015), "Rugăciunile" (București. No 14 Plus Minus, 2013, ed. a II-a, 2014, ed. a III-a, 2014, ed. a IV și a V-a, 2015),

"Dulcea sărutare" (București. No 14 Plus Minus, 2014, ed. a II-a, 2014, ed. a III-a, 2016), "Monahul lăuntric" (București. No 14 Plus Minus, 2015, ed. a II-a, 2015), "Iisuse, lauda bătrâneților mele" (București. No 14 Plus Minus, 2016), "Tabor" (București. No 14 Plus Minus, 2013, ed. a II-a, 2016), "Morții să-și îngroape morții lor", 2017, "Iisus Hristos în inima mea" (București. Cavallioti, 2017), "Iată fiul tău" (București. Cavallioti, 2017) sunt titlurile cărților semnate de Adrian Georgescu, iar despre unele dintre acestea, mai precis, despre primele zece, George Irava scrie într-un volum monografic, apărut în 2007, intitulat "Adrian Georgescu în zece cărți".

"Cărțile lui Adrian Georgescu sunt precum societatea: bulversante, aparent dezorganizate, alienante – omul are nevoie de repere ferme pe care – asemeni cititorului cărților sale – nu le poate găsi nicăieri.

Singura coerență a universului (literar), a lumii, a societății - este dată de prezența/manifestarea lui Dumnezeu – așa cum și inserțiile cultice, preluate din ritualul creștin-ortodox, conferă și cărților lui Adrian Georgescu punctele de echilibru.", scria Veronica Anghelescu în anul 2006.

Începând cu anul 2010 și cu volumul "Sosirea spre Dumnezeu", "inserațiile cultice preluate din ritualul creștin-ortodox" sunt tot mai pregnante, autorul mărturisind "adevăruri": "Fără dragostea lui Dumnezeu nu pot face nimic", "Fără dragostea lui Dumnezeu ce rost are creația mea scindată de creația sa", "Trebuie să ne rugăm la Dumnezeul creației pentru că existăm la umbra a tot ceea ce el a creat" și altele.

Iată că, pas cu pas, Adrian Georgescu se îndreaptă spre acea formă de literatură duhovnicească mărturisitoare.

Cu volumul "Descensio", apărut în 2012, pornește seria cărților de factură religioasă, mărturisitoare, a "jurnalelor duhovnicești", a "fragmentelor de psalmi și rugăciuni pe care le trăiește tânjind ascensiunea spre Domnul" după cum observa pr.prof. Nicolae Bordașiu.

Urmează "Chilii", "Anastasis", "Rugăciunile", "Dulcea sărutare", "Monahul lăuntric", "Iisuse lauda →

GABRIELA ȘERBAN

bătrâneților mele”, ”Tabor”, ”Morții să-și îngroape morții lor”, ”Iisus Hristos în inima mea”, ”Iată fiul tău”, cărți care pot fi așezate, după cum menționa pr. dr. Ionel Petrică, ”la loc de cinste atât în literatura română postmodernă, cât și în literatura duhovnicească.”

”Nădăjduind că mărturisitorul Adrian Georgescu va rămâne o ”chilie” în care să odihnească veșnic Dumnezeu, chiar dacă există într-o lume a relativismului și a relativității einsteniene, smeritul vorbitor despre carte și autor se bucură de o asemenea întâlnire duhovnicească, întâlnire care a născut o prietenie în Iisus Hristos.” afirmă preotul dr. Ionel Petrică în postfața celei de-a III-a ediții a volumului ”Anastasis”.

”Iată fiul tău” este cea mai recentă ”mărturisire” a lui Adrian Georgescu, care începe cu îndemnul la bucurie: ”Bucură-te!”, expresie devenită leitmotiv.

”Cartea lui Adrian Georgescu descrie un drum inițiat cu următorul parcurs: conștientizarea vieții și existenței omului ca având cauză în Sfânta Treime și în voința Sa iubitoare și doritoare de împărtășire veșnică, acceptarea de către om a Jertfei Celui Neprihănit, Iisus Hristos, Fiul Unul Născut al Tatălui și totodată Fiu al Omului născut din pururea Fecioara Maria, nașterea din apă și duh prin botez, curățirea de patimi, iluminarea, învierea în duh și unirea mistică, de taină, cu Hristos Înviat.”, conchide prefațatorul volumului.

Un volum frumos, care îndeamnă, din nou, la meditație, la rugăciune, la smerenie, la iubire.

Un imn închinat Maicii Domnului: ”Floare – de-lacrimă – Maică Fecioară – ne ești lumină în întuneric: lumină din Lumina lui Iisus Hristos”.

O carte a Bucuriei, a bucuriei de a-l avea pe Dumnezeu în suflet, a bucuriei iertării, a bucuriei morții și învierii, a bucuriei bunătații și iubirii Maicii Domnului, a bucuriei ”Bisericii sfințirii noastre”, a bucuriei Cuvântului, a bucuriei închinării și smereniei. Pentru că, ”Ce este smerenia dacă nu înflorire sub dragostea Celei pline de Dar – ”spune autorul. ”Sfântă Floare – ții pe masa petalelor tale Pâinea Vieții: pe Iisus Hristos. Maria – Floare de peste flori – mântuiește-ne.”

ÎNDOROSTENITA

1

Dinadins
vântul a suflat pana
și-a împins zborul
către geana
care a spart ochiul
cerului.

Dinadins
lacrimă - marea
a încremenit
munte sfarmă
sarea.

Număr valurile
ca pe niște palme
pleznite pe obazul meu – lat
cât țărmlul dezgolit de iarbă,
dezgolit de rușine, număr
dar îmi lipsesc cifrele pereche
deși rostesc, unul
câte unul, cuvintele
numărătoarea se rezolvă
singură
din doi în doi.
Ajung nicăieri, departe
nerecunoscând liniștea
am citit, doar
despre ea, odată
demult
într-o carte.
Caut cifrele pereche...
deși-s triste,
nejucăușe,
mute,
unele în altele
îngrămădite,
încremenite,
înfricoșate
că pot fi
ușor împărțite,
separate.

2

S-au pornit rebeliunile
în haite, flămânzii
adulmecă prada -
risipă pe timp
risipă de liniște...
Sunt trupuri ce nu mai au
trupuri.
Sunt suflete ce nu mai au suflet.
Tot mai rar, suflet în suflet
tot mai rar, trup în trup...
Două armate față în față :
nimeni în nimeni nu crede
și nici un suflet cu trup
nu se vede.

3

Suntem doar două cifre
0 și 1
mi-e frică, deși
ar trebui să fiu împăcată -
cunosc adevărul absolut :
între 0 și 1
e dincolo,
e gol, e criză
de pântec
în care să plămădească
o mamă și-un tată
o altă cifră,
s-o nască
și-n care o altă sumă-făptură
să crească.

4

Plouă...
mi-e teamă de marea
ce vrea să coboare
și fără împotrivire să-nmoaie
noaptea din mine...
În noapte mi-e pace, mi-e bine!
Plouă...
ascult cum cascada -
marea se lasă spartă,
din apă doar picuri de sare
pe trup mi se-așează.
Plouă...
văd vântul cum Luna rotește -
morișcă ce mușcă din vreme -
când suflă spre mine
haina de sare El singur
pe umeri mi-o ține...
Voi înceta să respir de teamă
că n-am să mă pot înturna
eu în Tine
de grea, de-ndorosteneală...
și-am să pier
un obscur personaj
în propria dramă.

SORINA BLOJ

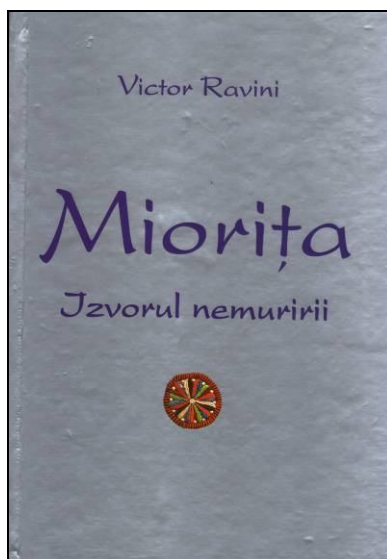
Asterisc

Victor Ravini sau gâlceava mioritologului cu lumea

(II)

Confundând cercetarea elaborată de un erudit cu depoziția unui delator, Victor Ravini ajunge să scornească fraze pline de neadevăr și ineptii, ca aceasta: „Eliade îi condamnă pe cei care văd un conținut mitologic în Miorița și evită să-i numească pe cei mai renumiți dintre ei – Ovid Densusianu și Călinescu“ (p. 22). Mai lipsea să ne explice Victor Ravini, nouă și lui Eliade, ce reprezintă un mit, un „conținut mitologic“ etc. și nu putem înțelege de ce nu a făcut-o. Știm însă că Eliade nu „condamnă“ pe nimeni, ci decelează opinii și că îl „numește“ chiar de mai multe ori pe Densusianu în textul respectiv: „Tot în legătură cu transhumanța păstorilor și a turmelor lor credea a găsi Ovid Densusianu «originea» *Mioriței*“; „În ce privește sensul profund al baladei noastre, Densusianu vedea în ea dragoste pentru natură, sentiment pe care-l considera de structură păgână și anterior creștinismului“; „Densusianu reunea, în appendicele operei sale despre viața păstorească [menționată bibliografic printr-o notă de subsol, de Eliade], 41 de texte deja apărute în publicații anterioare“ (M. Eliade, op. cit., pp. 239-241); sau: „Începând cu studiile lui Caracostea și Densusianu, cercetătorii s-au străduit să distingă diferitele teme ale baladei, cu scopul de-a-i identifica nucleul central și de-a-i reconstitui dezvoltarea“ (id., p. 250).

Alte mostre de sărăcie lexicală (vocabular, exprimare) și de idei (abordare, orizont, argumentație), de mirare la un cercetător al religiilor cu studii universitare, sunt și acestea: „Pesimismul, fatalismul și resemnarea **sunt numai în capul unora** dintre intelectualii noștri, care au dat spaimelor și frustrărilor lor personale dimensiunile României“; „Aberațiile care reduc Miorița la un bocet, la strigoi și la **cam așa ceva**, trebuie **date la spate și puse la un muzeu** pentru istoria ideilor rătăcite. Teroarea istoriei nu prea mai vine de la dușmanii tradiționali de afară. Vine de la **unii sus-puși** și de la **zeflemiştii cu pretenții de monopol intelectual** sau poate chiar de la noi înșine, când

ne bazuim pe autoritatea unor celebri-tați aparent infailibile, în loc să gândim cu mintea proprie. Tot respectul [sic!] pentru erudiția și titlurile savanților, însă pot acestea să fie o garanție că dumnealor știu întotdeauna totul despre orice și că ei cunosc adevărul absolut, că **nu mai există altă explicație decât ce ne spun ei?** Chiar să ne însușim, fără să verificăm, verdictele lor, adesea bazate pe o documentație deficitară, prejudecăți și înțelegeri pe dos?“ (p. 320, subl. ns., m. p.). Partea cu cercetarea înainte de a gira părerea cuiva, este pozitivă, dar și drumul spre iad e pavat cu intenții bune, spunea cineva. Ritos, obsesiv, fără nicio explicație: „Nu mă alătur cercetătorilor care interzic altora să aibă opinii“ (p. 39 – dar cine îi interzice dreptul la opinie?). Că mai există și alte explicații este liber și aieva, din moment ce voluminosul op al lui Victor Ravini spune pe față altceva, sau vrea măcar să spună ceva. Nivelul „științific“ al comentariului nu mai trebuie demonstrat la autorul care se delimitează singur de „ei“ („dumnealor“ savanții cu titluri și erudiție). Comical irupe când acuzatorul lui Eliade, pentru acceptarea „fără comentarii și fără rezerve“ a lui Fochi, se autodenunță: „Eu mă bazez pe Fochi“ (p. 34) și devine de-a dreptul înduioșător când, după încercarea de demolare a lui Eliade, afirmă: „Analiza mea se bazează mai ales pe observațiile lui Eliade“ (p. 51).

Un lucru e cert: dacă nu spune nimic esențial-nou despre „Miorița“, autorul „combate adânc“, profetic și vag mesianic, de pe poziții nițeluș protocroniste-în-amestec-cu-lupta-de-clasă, cu preluări despre patria limbii

românești de la E. M. Cioran sau Nichita Stănescu: „Dar mai mare decât greșelile mărimilor este greșeala noastră a tuturor, că i-am crezut pe cuvântul lor de onoare, fără să cercetăm. **Vremurile totalitarismului în politică și în știință s-au dus** [aici avem rezerve maxime, nota și subl. ns., m. p.]. Opinia publică și curajul civic au căpătat unelte noi de exprimare. Opinia publică denunță dogma tristeții naționale, că este o jignire a demnității de român“ (p. 319 – prin opinie publică autorul înțelege – și citează integral – un jenant dialog internautic între agramați); manifestă justificate îngrijorări într-un mod inutil-sforăitor: „Ce facem cu Miorița? Cui și cum le-o lăsăm? Ce o să se aleagă de acest patrimoniu național? Citesc pe Wikipedia sau în referatele elevilor. Mă doare inima să văd că Miorița e strâmb prezentată în școli. Se face o nedreptate Mioriței și românilor“ (p. 41). Vocea „patriotului național“ răsună vehement: „Cine lovește în Miorița lovește în români. Conspirația tăcerii și denigrării, urzită împotriva Mioriței, este o conspirație împotriva României. Trebuie să repunem Miorița acolo unde ajunsesse de mult. Avem o datorie morală față de strămoșii care au creat-o și ne-au lăsat-o nouă și lumii întregi [...] Limba română e patria noastră a tuturor, dinăuntru și din afara țării. Izvorul nemuririi unui popor e nemurirea limbii [...] Miorița e izvorul nemuririi neamului românesc“ (p. 321). Din păcate, simplele afirmații despre limbă și nemurire nu fac demonstrația care să justifice titlul cărții.

Victor Ravini datează, cam fără dovezi, „crearea Mioriței începând cu epoca dinaintea venirii indoeuropenilor“, mai exact: „Miorița poate fi creată în epoca de piatră“ (pp. 317-318), când omenirea în speța românească ar fi „născut tragedia“ cum ar spune Nietzsche, decât că protocronismul ravinian precede nejustificat epoca în care apolinicul întâlnește dionisiacul: „Concluzia mea e că moartea și îngroparea sunt scene de teatru, o dramă rituală, în care ciobanul este un personaj mitologic“ (p. 315). Asta înseamnă că gândirea abstractă a omului din epoca de piatră era capabilă să producă „perspectiva mitologică“ prin care V. Ravini citește textul „Mioriței“. Ce va fi însemnând enigmaticul – pentru →

MIHAI POSADA

Ravini – termen „ortoman“, după ce neagă sensul dat de Ion Aurel Candrea și Gh. Adamescu în *Dicționarul Enciclopedic Ilustrat* (București: Editura Cartea Românească, 1926-1931) și de Lazăr Șăineanu în *Dicționarul universal al limbii române*, ne lasă să descoperim singuri, eventual să îi comunicăm noi rezultatul, după o metodă științifică întrutotul inedită: „Enigmaticul cuvânt *ortoman* nu poate însemna bogat în turme, voinic, viteaz (CADE:623) sau bogat (Șăineanu), ci exprimă o însușire lăuntrică“ (p. 314). Care o fi însușirea, rămâne un mister al opului de 340 de pagini.

„Miorița“, în opinia lui Victor Ravini, nu este o baladă populară, ci un „poem național“, un „cântec bătrânesc“. Noutatea este că balada nu ar fi un poem în sine, ceea ce contrazice toate teoriile literaturilor lumii. Textul acesta arhaic nu ar reprezenta o întâmplare adevărată, nu e vorba de fapte concrete, iar „tristețea națională“ nu există, ne atrage cu optimism atenția autorul, doar pesimismul propriu unora din „cei mai de seamă intelectuali ai noștri“ ar fi cel care a pus frustrările lor personale pe seama românilor. Desigur, și afirmațiile unora, și ale celui alt, pot fi interpretate freudist. Autorul pretinde că a fost cenzurat de regimul comunist din România, fiind în același timp membru al Uniunii Scriitorilor din România. Nu cunoaștem dimensiunile respectivei cenzurări, nu știm cărei filiale URSS îi este membru, așa că nu putem spune decât că trebuie ținut cont de frustrarea întemeiată astfel a autorului. Menționăm că, în vremea în care îi apărea, în limba franceză, textul dedicat „Mioarei năzdrăvane“, Eliade era nu doar cenzurat în România, ci de-a dreptul interzis, stare de lucruri ce explică întârzierea de zece ani a apariției traducerii în românește. Dacă nu ne-ar fi teamă că l-ar asocia automat pe antropologul Vasile Avram „conspirației tăcerii și denigrării“, i-am recomanda vajnicului nostru autor doar două din lucrările acestuia: *Liturghia cosmică. Constelația magicului – o viziune românească asupra misterului existențial* (Universitatea Creștină Năsăud, 1994) și *Creștinismul cosmic – o paradigmă pierdută? – mit și ortodoxie în tradiția românească* (Sibiu: Editura Saeculum, 1999).

Autorul combină ateismul cu care respinge „creștinismul cosmic“,

cu orgoliul că ar fi descoperit mitologia „Mioriței“ pe care teoreticianul mitului, Mircea Eliade, nu a sesizat-o. Mitomania se manifestă și asupra propriei persoane: autorul crede că a descoperit personal „perspectiva mitologică“ (p. 315) acolo unde Victor Kernbach, „specialistul în mitologie“ o semnalase de mult (după O. Densusianu și G. Călinescu). De la V. Kernbach V. Ravini preia mistificarea că Eliade „se raliază“ părerilor aceluia pe care îi analizează (p. 26), alegație demontată mai sus. Dacă marxismul lui V. Kernbach e de la sine înțeles („Eliade a încadrat structura baladei în ceea ce el numește ‘creștinism cosmic’ – sintagmă care nu e mai mult decât o gratuitate“ – citat de Ravini la p. 26), mai greu acceptabil se prezintă astăzi același marxism (vezi „Political Correctness is Cultural Marxism“, William S. Lind, Princeton University) în procesul pe care – suferind de mania persecuției poporului român – V. Ravini îl intenționează unora din cele mai luminate figuri care și-ar fi defăimat propriul popor, după tipicul comunistoid cunoscut: „Cea mai grosolană tehnică de mistificare practică pe perioada anchetei și în timpul procesului a fost confundarea temei cărții cu poziția auctorială“ (G. Liiceanu, în „Prefață“ la Dinu Pillat, *Așteptând ceasul de apoi*, București: Humanitas, 2010).

V. Ravini este necăjit din cauză că: „Până și cei care îl critică pe Eliade recunosc că el e cel mai proeminent teoretician al religiilor“ (p. 21). Așa că, mizând pe un fals umanism combinat cu un și mai fățarnic patriotism, toamnă cu obrăznicie, ca în „demascărilor“ practicate de proletculți, invectivă după invectivă la adresa lui Eliade, Blaga și a altora, una mai plină de neadevăr decât alta, marcate pe alocuri de obsesii maniacale despre o nălucită conspirație antimioritic-antiromânească ce l-ar aștepta pe domnia sa să o anihileze: „Așadar, după Apostol, Fochi și Eliade, înseamnă că într-o alternativă sau alta, cea mai frumoasă poezie românească înfățișează un ticălos sau doi ticăloși. Ticăloșii noștri“ (p. 22); „Teoria lui Eliade despre teroarea istoriei este tot ce poate fi mai măgulitor pentru sentimentul de autocompătimitate națională [...] și ne bagă în cap că orice luptă e inutilă, deci să stăm cumiți în bancă. Teoria lui întărește dogma veche, care propovăduiește resemnarea. Eu

mă întreb dacă poate fi ceva mai trist și mai dăunător decât această resemnare, proslăvită de exegeza sau hermeneutica Mioriței făcută de Eliade“ (p. 25); „Așadar, mesajul ciobanului către lume ar fi fuga de realitate, visarea și pasivitatea în istorie. Acesta e mesajul Mioriței către lume, după Eliade“ (p. 27); „Explicația lui Eliade după care evreii și românii își înfrumusețează istoria printr-o transfigurare religioasă (1980:249) ne acuză de subiectivism și de falsificarea istoriei [...] Interpretarea lui nu poate discredită cea mai importantă creație literară a țării în fața compatrioților și a lumii [...] Cercetarea de până acum arată că Miorița n-are altceva mai înalt de spus omenirii, decât o crimă, un bocet, groaza de strigoi și dragostea de muncă, răsplătită cu o moarte nedreaptă [...] Perspectiva etnografică a lui Blaga, Eliade și a altora reduce Miorița la ceva local, provincial. Ei se alătură unor cercetători mai vechi, al căror fanatism local întunecă valoarea universală a Mioriței în afara României, valoare remarcată de Leo Spitzer, și despre care ei nu spun nimic, fiindcă din perspectiva lor nu o pot vedea“ (p. 30 – autorul nu precizează la cine se referă, nici în ce ar consta „fanatismul local“ și nu dă detalii despre o valoare universală în interiorul României); „Cercetarea lui Eliade s-a publicat în franceză, engleză și germană (1970, 1972, 1982), dar nu înălătură interpretarea dictată de partidul comunist lui Fochi“ (p. 31); „Eliade interpretează moartea și nunta cosmică drept răspunsul ciobanului și al românilor la teroarea istoriei. Prin aceasta ciobanul triumfă asupra terorii istoriei, iar asta ar fi tipic pentru toată istoria României. Așadar, după Eliade, românii ascund ce nu le place din istoria lor și prezintă realitatea înfrumusețată, cum fac și evreii în Biblie, zice el“ (p. 317); „Pe parcursul analizei, i-am apărat pe etnologii și sociologii care, prin erudiția lor, l-au orbit pe Eliade încât acesta nu a mai văzut fondul mitologic din Miorița și a alunecat pe aceeași linie ca Fochi, linia partidului“ (p. 319); „Eliade și alți cercetători văd Miorița ca o baladă despre o crimă adevărată [...] Din perspectiva lor, înseamnă că singurul lucru pe care îl are de spus Miorița Europei este că așa se întâmplă lucrurile în România,ăștia sunt românii, niște ucigași mizerabili“ (p. 26) etc. etc.

Marginalii

ANATOMIA UNUI FALS

(II)

Conform preotului Nilus, *Șarpele simbolic* îl reprezintă pe ANTI-CRIST: «Lifschitz traduse pentru el din rusește cuvintele lui Nilus, care anunțau venirea anticristului de origine evreiască și care urma să devină stăpânitorul lumii. „Cum va fi atins acest scop? Cu ajutorul vicleniei șarpelui simbolic. Coada lui se află în Sion, dar capul său se mișcă înainte, iar corpul i se târâie în jurul lumii. Pătrunzând în inima diverselor țări, șarpele distruge forța politică a neevreilor, cu ajutorul liberalismului constituțional și al revoluțiilor în economie. Șarpele a parcurs deja șapte etape de-a lungul istoriei omenirii. La începutul drumului său, a destrămat cu putere formidabila Grecie de pe timpul lui Pericles, iar în anul 1881, anul în care a fost asasinat țarul Alexandru al II-lea, șarpele a ajuns în etapa a șaptea, la St. Petersburg. Când capul său va ajunge din nou în Sion, cercul care cuprinde întreaga omenire se va închide. Șarpele a reușit deja să cuprindă Europa și de aici el va continua să înconjure întreaga lume. Dar revenirea capului șarpelui în Sion nu va fi definitivă înainte ca evreii să reușească să doboare și să nimicească tot ce vor întâlni în calea lor, așa cum au făcut-o întotdeauna și printre altele vor duce la descompunerea morală, cu ajutorul instituțiilor liberale”. Nu Nilus e cel care a inventat șarpele, îi spuse Lifschitz în șoaptă, când a terminat traducerea. Cel care a făcut-o este Butmi, scriitor provenit din rândul „Sutelor negre”, care a publicat *Protocoalele* în Rusia, într-o ediție proprie, în anii 1906 și 1907, afirmând că ele au ajuns în posesia lui dintr-o sursă independentă. În ediția din 1907 a fost introdusă declarația unei persoane anonime care afirma că el a tradus *Protocoalele* din limba franceză la 9 decembrie 1901».⁴

Nilus publică a doua ediție a *Protocoalelor* în octombrie 1905. «După publicarea *Protocoalelor* în 1905, în timpul primei revoluții bolșevice, Nilus a revenit de nenumărate ori asupra avertismentului său către poporul rus cu privire la existența

unei conspirații evreiești care, spunea el, e vinovată de toate. Fiind un bigot fanatic, Nilus, a explicat în termeni religioși toate evenimentele istorice. Înainte de instaurarea împărăției adevărului, odată cu reînvierea (n.n.: revenirea) lui Iisus Hristos, e de așteptat mai întâi venirea ANTICRISTULUI (n.n.: e vorba de un evreu provenit din tribul DAN - «DAN n-a fost numit pentru că mult timp acest trib avea să dea naștere lui Antihrist»⁵. «Eu când pomenesc pe patriarhi, pe DAN nu-l pomenesc, a profețit Iacob: ”Și va fi DAN șarpe în cale”. Se aude acum, că ar fi în Nazaret și că are 18 ani (în 1986) căci el iese la predică precum Hristos la 30 de ani, îs taine mari!» [De vorbă cu părintele Cleopa sub carpen. 23.VII.1988, *Sihăstria, orele 15*].⁶ Antihristul îl imită pe Hristos⁷) care va fi proclamat atunci de evrei ca Mesia și de către întreaga lume ca stăpânitor suprem.

Pe baza documentelor secrete de care pretindea că dispune, Nilus dezvăluia cititorilor săi că încă în anul 929 înainte de Hristos, a fost întocmit planul acaparării de către evrei a puterii asupra întregii lumi, fără vărsare de sânge. Acapararea puterii a fost planificată de înțelepții Sionului împreună cu regele Solomon, cel mai înțelept dintre oameni, care a domnit în palatul Sion din Ierusalim. În decursul istoriei, planul a fost perfecționat din când în când până la definitivarea lui, care s-a făcut în întrunirile secrete ale înțelepților Sionului. Protocoalele autentice ale acestor ședințe secrete au fost furate din locul unde fuseseră ascunse și el le publică pentru prima oară, susține Nilus, ele trebuind să fie un semnal de alarmă pentru orice rus în fața pericolului care se apropie. În fiecare nouă ediție a cărții se face auzit un semnal de alarmă care devine și mai extremist, și mai urgent. *Șarpele simbolic*, care reprezenta în mod tradițional pe antihrist, mușcă din puterile politice din diverse țări, le subjugă și se apropie cu pași uriași de sfârșitul drumului. Atunci el va închide cercul gătuirii și va sugruma

⁵ IOAN MIRCEA, *Apocalipsa*, Editura Harisma, București, 1995, p.428

⁶ Diacon GHEORGHE BĂBUȚ, *Pelerinul român*, Colecția “Ortodoxia Românească”, Editura “Pelerinul român”, ediția a III-a, Oradea, 1992, p.170.

⁷ MARIA IOAN ANTONOPOL, *Nu vă lepădați de Hristos. Nu vă însemnați cu 666*, Atena, 1987, p.32.

între fălcile lui mai întâi Europa și apoi întreaga omenire».⁸

După părerea noastră, publicarea de către evreul Paul Rosen* a cărții „L’Ennemie sociale” („Dușmana societății”), în anul 1890, dedicată Papei Leon al XIII-lea, în care e demascată Franc-Masoneria ca dușmană a Bisericii și a Statului, și primul Congres sionist de la Basel, din 1897, au fost motivele pentru care Franc-Masoneria (Rozicrucienii) s-au îndreptat împotriva evreilor. Din cartea judecătoarei HADASSA BEN-ITTO, evreică sionistă din Tel Aviv, reiese foarte clar că *Protocoalele Înțelepților Sionului* sunt un FALS și ele au fost întocmite de Ohrana (poliția secretă) din Rusia țaristă. Ca instrument al difuzării acestor *Protocoale* a fost folosit Nilus, care-l critica pe Serghei Iulievici Witte, ministrul de Finanțe al Rusiei. «”În zece ani, Witte a reușit să schimbe înfățișarea Rusiei”, declară Nilus. „Rușii s-au întreținut dintotdeauna din pământurile lor și acum, din cauza acestui trădător, ei depind de industrie, transformându-se în sclavii evreilor”.

EUGEN MERA

⁸ HADASSA BEN-ITTO, *op.cit.*, p.49-50.

* Paul Rosen a fost un Francmason, ajuns până la gradul al 33-lea (cel mai înalt) de „Mare Inspector General” al Francmasoneriei. Îi cunoștea deci toate tainele, mai bine decât oricine. Din motive sufletești, recunoscând satanica ticăloșie care sta la baza Francmasoneriei, s-a întors către religia cea adevărată a lui Christos, părăsind organizația francmasonică. În semn de pocăire, a crezut că e de datoria sa de bun creștin, să descopere lumii toate tainele Francmasoneriei. (Nota 1 din *Protocoalele Înțelepților Sionului*. Text integral în traducerea lui Ioan Moța, p.196).

⁴ *Ibidem*, p.214-215.

MIHAIL DIACONESCU

TENDINȚA SPIRITUALĂ ÎN CULTURA ROMÂNĂ DE AZI (II)

- Curentul gândirist a fost puternic, pentru că s-a afirmat prin creații de înalt prestigiu într-un mare număr de domenii ale vieții noastre culturale, artistice și științifice.

Este curentul spiritualist, de care D-Voastră ați vorbit nu numai în elogiul entuziast și superlativ pe care l-ați adresat poetului de mare prestigiu Nicolae Băciut, ci și în alte ocazii, respectiv la diverse întruniri sau în felurite eseuri, articole și interviuri, o tendință manifestată, într-adevăr, pe multiple planuri?

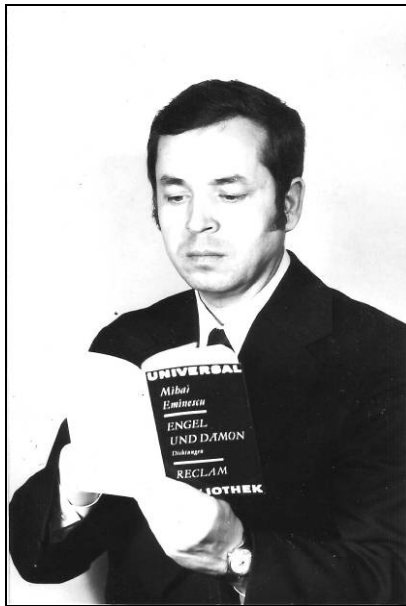
Este acest curent spiritualist, tot atât de cuprinzător precum gândirismul? Este el tot atât de activ în manifestările sale diverse dar și unitar prin convingerile și ideile pe care le ilustrează și le promovează?

- Da, categoric da! Este unitar în varietate, afirmat într-un mare număr de domenii ale creației intelectuale, respectiv filosofice, teologice, sociologice, literare, muzicale, artistice. Personalități de imens prestigiu au contribuit și contribuie prin operele lor la afirmarea acestui curent.

- La cine vă referiți?

- Așa cum gândirismul a stat sub semnul binefăcător al convingerilor lui Nichifor Crainic, curentul spiritualist în cultura română de azi pornește într-o mare măsură de la scrierile marelui teolog și filosof al culturii Dumitru Stăniloae, binecuvântată este amintirea sa sfântă! De altfel, Părintele Dumitru Stăniloae a fost unul dintre marii prieteni ai lui Nichifor Crainic.

Lucrările Părintelui Stăniloae *Viața și învățătura Sf. Grigorie Palama. Cu trei tratate traduse* (Sibiu, 1938); *Ortodoxie și românism* (Sibiu, 1942), în care sunt adunate o bună parte din studiile, eseurile și articolele publicate în *Gândirea* și *Telegraful Român; Iisus Hristos sau restaurarea omului* (Sibiu, 1943), una dintre cărțile fundamentale ale culturii române și europene din toate timpurile, realizată într-o profunzime teologică și filosofică de necuprins în cuvinte; *Uniatismul din Transilvania,*

încercare de dezmembrare a poporului român (București, 1973); capodopera *Teologia dogmatică ortodoxă* (București, Vol. I, II, III, 1978), cu nimic mai prejos decât nemuritorile scrieri al Sfinților Părinți și Scriitori bisericești; *Spiritualitatea ortodoxă* (București, 1981), *Spiritualitate și comuniune în liturgia ortodoxă* (Craiova, 1986), *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu* (Craiova, 1987), una dintre realizările de vârf ale antropologiei creștine, la care se adaugă cele 12 volume din vasta antologie de traduceri cu introduceri și prezentări aghiologice adecvate *Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți, cari arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși* (Sibiu, 1946 – București 2013), însoțită de un mare număr de note științifice explicative, arată cât de întinse, de variate și de importante sunt preocupările sale în domenii de strictă actualitate științifică și spirituală.

Li se adaugă prefețele, studiile și eseurile risipite de Părintele Stăniloae prin diverse publicații teologice și culturale, precum și traduceri din Sf. Grigorie de Nyssa, Sf. Maxim Mărturisitorul, Sf. Atanasie cel Mare, Sf. Chiril al Alexandriei, Sf. Grigorie de Nazianz, Sf. Ioan Scărarul, Paladie, Sf. Simeon Noul Teolog și alții.

Nu putem analiza pe larg în acest dialog al nostru, așa cum s-ar cuveni, impactul excepțional de puternic al operei realizate de Părintele Stăniloae

în cultura română și europeană a epocii noastre.

Important mi se pare altceva. Este necesar să subliniem în mod deosebit faptul că această operă vastă intră într-un dialog activ, manifestat pe numeroase planuri, cu teologia catolică, luterană, calvină și anglicană, dar și cu cele mai diferite tendințe din filosofia epocii noastre. Dialogul teologic și filosofic practicat de Părintele Stăniloae este analitic și subtil, mergând totdeauna la esența problemelor pe care le evocă. La timpul lor, așa au procedat și marii doctrinari ai credinței noastre, Sfinții Părinți și Scriitori bisericești. De aceea operele lor nemuritoare s-au impus în lume și în istorie, până în epoca noastră.

Tocmai acest dialog activ al Părintelui Stăniloae i-a atras în zilele noastre pe intelectualii cu cele mai diferite convingeri, țeluri și preocupări creatoare.

Cărțile Părintelui Stăniloae sunt citite și recitate, date din mână în mână.

Ele au ajuns un bun de mare preț al unor autori de mare prestigiu din cercuri filosofice, științifice și artistice de o mare varietate, convergente însă prin preocupări creatoare unitare în sens spiritualist. Nu întâmplător, despre personalitatea și opera Părintelui Dumitru Stăniloae sunt redactate și susținute zeci de teze de doctorat din S.U.A. până la Vatican, și din Germania luterană până în Grecia ortodoxă.

Se repetă cu creatorii de cultură de azi, profund devotați monumentalei și epocalei opere realizate de Părintele Dumitru Stăniloae, ceea ce s-a petrecut în perioada interbelică a secolului al XX-lea, cu cei ce au receptat ideile lui Nichifor Crainic.

Părintele Stăniloae a devenit un director de conștiință.

Opera sa are situația unui îndreptar de mare valoare pentru noi și pentru importante creații în cultură.

Tendința spiritualistă de care vorbim, când evocăm direcțiile de dezvoltare ale culturii române de azi, nu poate fi înțeleasă fără o raportare consecventă la teologia, antropologia, epistemologia și axiologia afirmate de Părintele Dumitru Stăniloae.

R. SUBȚIRELU

Rondelul verilor de foc

Pe prispa verilor de foc,
Am zăbovit cu nonșalanță –
Indispensabilă vacanță
După plonjonul în amoc.

Mi-am pus din raze cozoroc,
Uzând de-a soarelui restanță,
Pe prispa verilor de foc,
Am zăbovit cu nonșalanță.

Avut-am lacăt la noroc,
Stăteam cu norii în balanță,
Secătuindu-i de substanță,
Strângeam himere-n poloboc.

Pe prispa verilor de foc...

Ultimul vis

Suiți pe creasta ultimului vis,
Privim, apatici, la ce-am strâns
în urmă,
În colivia opticii de turmă,
Dintr-un infern cu iz de paradis.

Uităm de noi, într-un ocean
secret
De suflete rănite și stocate
În studiul vag de fezabilitate,
Într-un destin departe de
concret.

Și navigând prin timpul decrepit,
În viața goală ca un băț de
bambus,
Ne strămutăm din mohorâtul
campus,
Sătui de ndatoriri și slugărit.

Neliniștiți, sperăm că vom găsi
Acea tăcere plină de Lumină,
Promisă-n cărți, prin grația
divină,
Sus, pe tărâmul celor demult
vii...

E prima zi...

E prima zi când mă simt vie
Și cred că moartea mi-a murit,
Mă întrupez dintr-o stafie
Cu iz de lemn mucegăit.

E prima scenă-ntr-un spectacol
Cu deziluzii la pachet,
Când indolentul meu oracol
Mi-a prevestit, scurt, un
blanchet.

Flămândă sunt, azi, de iubire,
Avid mi-e sufletul cel gol.

Priveagă-atinsă de-amăgire,
Plonjez din do în si bemol.

Pierdut în noua sa beție,
Respiră lutu-mi ambulant
O libertate-n colivie,
Într-un destin beligerant.

Rondelul florilor ce tac

În suflet, florile ce tac,
Chiar fără glas, parcă suspină,
Prinzând în carne rădăcină,
Transcend al inimii iatac.

Se-mbracă liniștea în frac,
Singurătatea e regină,
În suflet, florile ce tac,
Chiar fără glas, parcă suspină.

Cu zâmbet cât un vârf de ac
Și mlădiere de felină,
Răsfiră mantia lor fină,
Peste trecutul meu opac.

În suflet, florile ce tac...

Atinși de frici, mai scuturăm perdeaua (sonet)

Atinși de frici, mai scuturăm
perdeaua
La geamul viu al iernilor din
noi,
Înghesuți în vechiul mușuroi,
Ce-și cară fericirea cu ocaua.

Prin visele-adunate în convoi,

Sulemenim ades cu bidineaua
(Strângându-ne la zâmbete
cureaua)
Și soarele, pe chipul său de sloi.

Degeaba imităm caligrafia
Destinului, în vechiul său zăpăc
Oricâte ploi ne-ar storce
fantezia,

La poarta nopții nu-i nimic de
zis,
Când din cenușă s-a „născut”
mumia
Infernului cu iz de Paradis.

I-am cerut iubirii...

I-am cerut iubirii să renască
Dintr-un ciob de vis,
instantaneu,
Dar m-am poticnit de-aceiași
pleu,
Pendulând aceeași udă iască.

Să aprind, zadarnic vreau,
scânteia,
Roasă-s pân` la oase de amurg,
De sub tălpi, ghețarii mi se
scurg,
Gerul împânzește azi *femeia*.

Am uitat când flăcări la revere
Conturau simțirea-surogat –
Un conflict nebun, alambicat,
Unde focul drepturile-și cere.

I-am cerut iubirii o arvună –
Rămășițe stinse pe un rug
(Ignorând destinul ignifug,
Până și jăraticul răsună...).

CAMELIA ARDELEAN
(Din ciclul “Suflete de ceară”)

Asterisc

Societatea americană între "plutonomie" și precariat

De la criza economică din 2008 cu o lungă trenă în anii care au urmat, America se privește din ce în ce mai mult din diferite unghiuri socio-politice, obsedată de posibilele soluții la realități din ce în ce mai acute. Devine tot mai evidentă conștiința ei că se află la răscruce. Deși alegerile prezidențiale s-au încheiat demult, neliniștea continuă pe străzile marilor orașe, inundate de demonstranți cu pancarte inspirate de lozincile neoliberale ale d-nei Clinton, exprimând frustrările cauzate de măsurile anti-migraționiste ale președintelui Trump sau de respingerea reformei sănătății elaborată de administrația Obama. Ceea ce m-a uimit întotdeauna a fost absența, din aceste demonstrații, a unei reacții viguroase la politica belicoasă a Americii. Minoritățile, pe care s-a sprijinit Hillary, sunt nemulțumite de așa zisa supremație a albilor, pe care ar fi favorizat-o alegerea lui Donald Trump. Dar între cei care l-au votat pe Trump mulți îl votaseră pe Obama. Ce nu înțeleg bine minoritățile este că și albi au început să aibă sentimentul de minoritate, marginalizată chiar înainte ca numărul celor de culoare să fie covârșitor. Adevărul e că sloganul lui Donald Trump "make America great again" a avut un impact mai puternic decât "stronger together", sloganul d-nei Clinton, amintind de multiculturalism și neoliberalism, care displac unui considerabil segment al populației. Și, de fapt, America înregistrează un declin vizibil în politica ei domestică. Infrastructura, starea jalnică a unor orașe, violența în creștere în Chicago sau Baltimore, de exemplu, vorbesc de la sine despre declin. Singurul remediu al tensiunilor ar fi o democrație funcțională, care să reconcilieze forțele antagoniste din societatea americană.

În acest spirit analizează Noam Chomsky forțele care se confruntă actualmente pe scena lumii americane în recenta sa carte *Requiem for the American Dream* (New York, 2017). "Make America great again" a prins deoarece majoritatea societății americane trăiește un sentiment al abandonării. Speranțele puse în guvernarea Obama au fost atât de mari, că numai deziluzia la finele administrației le-a

putut egala, când mulțimea s-a văzut din nou cu mâinile goale și casele confiscate de băncile îmbogățite peste măsură. Se manifestă o stare de nemulțumire acută la diferitele paliere ale societății americane, divizată din ce în ce mai mult între elitele care guvernează și cei guvernați.

Noam Chomsky, cel mai proeminent intelectual american în prezent, pune cu vigoare și claritate față în față măsurile obstrucționiste ale establishmentului, corelate cu frustrările crescânde ale celor 99% dintre americani.

Analiza lui pornește din perioada 1950-1960 când, deși societatea americană era mai săracă decât azi, era mult mai stabilă, deoarece inegalitatea socială era ținută în frâu de reguli impuse organizațiilor financiare și corporațiilor, iar baza economiei o reprezenta producția de bunuri de către lucrătorii acestei țări. America se afla încă sub influența măsurilor populare luate de F. D. Roosevelt prin doctrina cunoscută sub numele de *New Deal*. Cu siguranță se poate afirma că atunci gradul de democrație, de pluralism au fost cu mult mai înalte decât în prezent, că efortul participativ al diferitelor categorii sociale nu a fost împiedicat, că sindicatele au putut să se manifeste, ba chiar unii capitaliști, precum cei de la compania *Ford*, au considerat necesar să crească salariile muncitorilor, dându-le astfel șansa să cumpere automobilele pe care tot ei le fabricau. Optica clasei conducătoare a fost mai receptivă la imperativele mișcărilor de stradă, a protestelor pentru drepturi civile, antirăzboinice, pentru emanciparea femeilor etc.

Situația va începe să se schimbe radical odată cu anii '70, cu președenția lui Reagan în SUA și guvernul doamnei Thatcher în Marea Britanie, când sunt eliminate regulile

care preveneau manevrele riscante din sectorul financiar, când sunt reduse la extrem taxele pe veniturile și dividendele celor bogăți, plasându-se povara fiscală pe umerii clasei de mijloc și ai sărăcimii. Între 1950-1960 elitele plăteau taxe cu mult mai ridicate decât sunt obligate s-o facă actualmente. Autorul subliniază că societatea americană a evoluat de atunci încoace spre un capitalism foarte rapace, care practică la sânge cunoscuta maximă "all for ourselves and nothing for anyone else" (total pentru noi și nimic pentru alții), la care se referă sociologul englez Adam Smith în *Wealth of Nations* (1776, *Bogăția națiunilor*). În democrație opinia publică trebuie să aibă o influență asupra politicii, guvernul fiind ales pentru a reprezenta voința alegătorilor. În realitate, indiferent de președintele ales, măsurile de limitare drastică a democrației au abundat într-o totală ignorare a pauperizării populației, a reacțiilor ei opozante.

Germenii concentrării puterii și bogăției în mâinile clasei privilegiate pot fi detectați începând cu Constituția americană croită, în principal, de James Madison. Acolo se stipulează că scopul societății este "to protect the minority of the opulent against the majority" (să protejeze minoritatea opulentă împotriva majorității - Noam Chomsky, *op. cit.*, p. 2) Ne aflăm într-un stadiu precapitalist, e adevărat, dar această schizmă continuă până în zilele noastre. Democrația era privită ca o tiranie a majorității. Două soluții sunt posibile pentru a ține în frâu furia maselor: să reduci democrația sau să reduci inegalitatea. Dacă Aristotel, observă Chomsky, a optat pentru diminuarea inegalității prin măsuri protecționiste ale guvernului, James Madison și urmașii opinează pentru limitarea democrației. Începând din 1970 a fost lansată o ofensivă contra democrației. Ea se reflectă în documente oficiale precum *Powel Memorandum*, în care judecătorul Powel de la Curtea Supremă atrăgea atenția Camerei de Comerț că cei ce controlează societatea pierd putere și deci "something must be done", ca să contracareze "the outside power", adică majoritatea populației, care protestase pentru legitime drepturi în deceniul anterior. Judecătorul a emis →

SILVIA URDEA

opinia ridicolă că cei persecutați erau posesorii de capital. În timpul administrației Carter Comisia Trilaterală a produs documentul intitulat *Crisis of Democracy*, care combătea în aceeași direcție, reclamând moderație în democrație și, în special îndoctrinarea generației tinere. Tot atunci și-a făcut loc în media americană conceptul de *anti-americanism*, aplicat celor care supuneau criticii opiniile clasei suprapuse. Conceptul este absolut totalitarist, amintindu-ne de sloganul comunist ”*cine nu este cu noi este împotriva noastră*”. Procesul de contracarare a forțelor democratice s-a tradus în măsuri concrete aplicate celor văzuți ca atentatori la privilegiile suspușilor. Ca să ocupe timpul tineretului au fost ridicate an de an taxele la colegii și facultăți, limitându-se numărul celor care s-ar mai fi putut educa, iar celor care își permiteau să recurgă la împrumuturi li s-a răpit timpul de demonstrații, fiind obligați să combine studiul cu jobul. Studenții au fost transformați în dependenți de guvern și de bănci.

Dar cea mai mare întreprindere a establishmentului, pentru ”pedepsirea” restului societății, a constat în schimbarea radicală a structurii economiei prin *financiarizarea* ei și prin *exportul locurilor de muncă* în țări cu un nivel de trai scăzut.

Până la Reagan economia era orientată în mod esențial spre producție, spre joburi manufacturiere. Începând cu legile votate sub administrația lui, clasa de mijloc a fost lovită mortal, fiind relegată în perioade lungi de șomaj, umilită prin imposibilitatea de a mai formula vreo revendicare, blocată tocmai prin spectrul șomajului. Muncitori străini au fost aduși la companiile americane pentru a fi țenați de cei care urmau să fie înlocuiți. Umilirea muncitorului american a fost de proporții. Îndepărtarea legilor care reglementau activitatea băncilor a condus la desfrâul acestora, la lansarea în activități cu totul periculoase pentru economie, ceea ce a cauzat criza din anul 2008, generată în mare măsură de cea mai importantă bancă americană, *Goldman Sacks*. Băncile și megacorporațiile au capturat toate campaniile electorale, practic dictând guvernanților, legislatorilor legile care le conveneau. Semnificativ este faptul că *General*

Electric începând din 1980 nu mai este o companie productivă în America, ci una financiară. Producția o face peste granițe. Același pattern îl urmează majoritatea companiilor care devin acum multinaționale. În vreme ce măsurile pentru controlul populației se intensifică (vezi scandalul cu *NSA* și Edward Snowden în timpul lui Obama), libertatea de acțiune a capitalului crește până la nivelul anarhiei. Este atât de întemeiată critica autorului la adresa multinaționalelor: ”*The rise of multinațional corporations that know neither patriotism nor morality, but only self-interest, has made accountability almost non-existent. At virtually every level, I discern demand by business for docile government and unrestrained corporate individualism. Where industry once yearned for subservient unions, it now wants no unions at all*”. (op. cit, p. 121 - *Ridicarea corporațiilor multinaționale care nu cunosc nici patriotism, nici moralitate, ci numai interesul egoist a făcut responsabilitatea inexistentă. La fiecare nivel discern cererea din partea afaceriștilor a unui guvern docil și individualism nelimitat din partea corporațiilor. Acolo unde odinioară industria dorea sindicate supuse, acum nu le mai vrea deloc.*)

În deceniile '50, '60 creșterea economică a fost oarecum egalitaristă. O cincime din stratul cel mai de jos al populației și-a optimizat traiul într-o măsură comparabilă cu nivelul cincimii din stratul cel mai de sus. Nimic din acest spirit începând cu perioada de după 1970. Capitalul este liber, în timp ce lucrătorii nu sunt. Mobilitatea socială s-a redus la extrem. Insecuritatea voit creată a joburilor a introdus un fel de teroare printre cei ce produc. Astfel că deși este garantat prin lege dreptul de asociere, doar 7% din businessul particular mai are sindicate. Orice tendință de solidaritate a fost contracarată. Cei bogați s-au izolat în lumea grămezilor lor de bani. Nu mai au nevoie de muncitori deoarece companiile lor produc peste hotare, iar acasă ei se ocupă cu investițiile în sectorul financiar, care să le aducă încă mai mult capital. E ca și cum maxima din lucrarea lui Adam Smith a atins acum apogeul. Cu adevărat totul este pentru ei și nimic pentru altcineva. Am văzut că după război

Ford se concentra pe ridicare de salarii în scopul dinamizării consumului. Atunci un președinte al lui *General Motors* a declarat că ceea ce este bun pentru *GM* este bun pentru întreaga țară și invers. Azi, *Citigroup*, una dintre cele mai puternice bănci, îndeamnă investitorii să se orienteze spre *plutonomy*, termen care circumscrie **elita foarte bogată**. *Citigroup* consideră că este suficient dacă această elită susține consumul. La polul opus se situează cei deposedați, cei lipsiți de mijloace, adică **precariatul**. Să observăm că exclusivismul clasei suprapuse a atins cote nemaiîntâlnite până acum, manifestându-se un dispreț total față de cei marginalizați. Acest mod de gândire a dus la deconectarea din ce în ce mai accentuată a guvernanților de cei guvernați, care nu mai sunt ascultați. Faptul a devenit foarte transparent în timpul crizei economice din 2008 când marile bănci, principalele vinovate, au fost salvate de la colaps cu ajutorul banilor jefuiți de la precariat. A avut loc atunci un jaf de proporții. *Precariatul* a fost abandonat fără case, lăsat să doarmă pe stradă sau în automobile. Cinismul celor de pe Wallstreet, filmați în acele zile prin baruri, sfidând pe cei care tocmai fuseseră deposedați, a atins atunci cele mai înalte cote. Ocupanții de pe Wall Street (mișcarea *Wallstreet Occupiers*) cereau pedepsirea celor vinovați, ceea ce nu s-a întâmplat (*”too big to jail” - prea mari pentru a fi întemnițați*) și tot cercul acesta s-a petrecut sub administrația Obama. Pentru alegătorul american partidele au încetat să mai fie relevante. Dacă în 1987, când a fost o altă criză economică, cei responsabili au fost judecați, în 2008 populația a fost pusă să plătească, iar vinovații s-au bucurat de impunitate.

Perseverarea în această direcție, ne atrage atenția, Noam Chomsky, nu este doar păguboasă, dar este foarte periculoasă, chiar catastrofală: *”It’s a really serious problem, and we’re heading toward a cliff”* (op. cit, p. 54 - *este o problemă cu adevărat serioasă și ne îndreptăm spre prăpastie*). *Plutonomia* dorește să aibă un stat puteric, care s-o salveze de la ananghie și un stat care să controleze lumea pentru a avea resurse și forță de muncă ieftină. Că venitul a trei sferturi din populația →

americană stagnează de trei decenii este o realitate care nu-i atinge pe cei 1% izolați în propria lor lume. Principiul solidarității și sentimentul compasiunii sunt combătute. ”*Care about yourself, not about other people*” este îndemnul frecvent, convenabil celor suspuși deoarece asta garantează liniștea din partea celor marginalizați. Fără solidaritate socială nu se poate schimba nimic. Combaterea ideii de solidaritate se constată în perpetuu atentat la social security, pensia americanilor, pe care republicanii o vor dispărută, atacul la educația publică și rușinoasa impotență în crearea unei legislații care să asigure o asistență medicală universală. Din cauza lăcomiei sectorului medical, al agenților de asigurare și al sectorului farmaceutic, o reală reformă a sănătății este amânată sine die în America.

Este cel puțin hilar să vezi că într-o societate, care se pretinde capitalistă, clasei dominante i se aplică dulci tratamente socialiste. Să dai bani din visteria federală celor care s-au comportat iresponsabil în lumea financiară este de domeniul utopiei comuniste, care ne promitea să primim de la societate după nevoi și să muncim după capacitate. Un set de reguli pentru cei bogați, altul cu totul opus pentru cei săraci. Singura forță care se poate opune asaltului capitalului este munca organizată, sindicatele, care astăzi sunt din ce în ce mai puține la număr. Atât de puternic este sentimentul antisindicalist, încât SUA este singura țară care n-a ratificat dreptul la liberă asociere din legislația internațională a muncii. Întoarcerea la o societate cu adevărat pluralistă se poate petrece numai dacă forțele sociale, clasa de mijloc se organizează din nou în scopul corectării exceselor cu totul primejdioase ale capitalului. ”*But it's gotta be done. It's not gonna happen by itself*” (op. cit. p.116 - *dar trebuie să se facă asta. N-o să se întâmple de la sine*), subliniază Noam Chomsky, aruncând o provocare societății civile. Până să se ajungă în acest punct de conflict ascuțit conducătorii de companii au obișnuit să dialogheze cu muncitorii, căutând consensul, deoarece comunitatea de afaceri a fost loială unui capitalism benign, care a implicat respectul proprietății private, independență, reguli și promovarea unei politici libere, democratice.

Populația trebuie să fie atentă la variatele manevre ale celor ce conduc, care fabrică tot felul de diversiuni menite să distragă atenția de la problemele spinoase ale vieții. Reclamele comerciale care induc consumerismul fără sens, reclamele din campaniile electorale, care sunt cu totul sterilizate de substanță astfel că uneori oamenii ajung să voteze chiar împotriva intereselor lor, consensul social fabricat artificial sunt căile pe care clasa suprapusă își apără cu dinții privilegiile. Astfel că trece un ciclu electoral după altul, o administrație după alta și oamenii constată că tot cu mâinile goale rămân, că nimic din promisiunile pozitive nu au trecut în legi bune pentru toți. Rezultatul însumării acestor deziluzii este fenomenul unei furii generalizate. Populația a ajuns să deteste toate instituțiile sociale în bloc, de la congres, senat, partide, până la președenție. De multe ori această mânie generală se manifestă prin conflicte între oameni care în realitate au interese comune, diviziune de care cei puternici se bucură. Această furie erodează relațiile sociale și dacă mersul lucrurilor nu va fi întors spre un sens pozitiv ”*will create an extremely ugly society*” (op. cit., p. 143 - *vom crea o societate extrem de urâtă*). O societate bazată pe ostilitate, totală indiferență, maxim egoism, absența compasiunii și solidarității se îndreaptă în mod cert spre completa distrugere. John Dewey (1859-1952), un filozof și sociolog de vârf a arătat că nu poate exista o democrație funcțională până când toate instituțiile ei, producție, comerț, media, educație nu se află sub un control participativ.

Numai o mișcare populară organizată și dedicată schimbării poate contrabalansa abuzurile oligarhiei și o poate trage la răspundere.

Toate speranțele se leagă de generația tânără, bineînțeles. Nu trebuie să se aștepte marile evenimente. Fiecare pas creator făcut în direcție bună, constructivă la diferitele niveluri de organizare social-politică este o pregătire pentru marile schimbări, pentru ”*the significant events that enter history*” (pentru evenimentele semnificative care devin istorie).

Waterford, 24 iulie 2017

ECHINOCTIU DE TOAMNĂ

Septembrie. Toamnă. Adică noi.
Să învățăm alfabetul ploii, îți zic,
Și să extragem radical din doi.

Toamnă. Septembrie. Adică noi.
Să învățăm alfabetul frunzei, îți strig,
Să învățăm să fim copaci
Sau măcar altoi.

Septembrie. Toamnă.
Toamnă. Septembrie.
Adică amândoi.
Să învățăm să fim ploaie,
Să învățăm să fim iarbă,
Să învățăm să fim pământ,

Să învățăm să fim aer,
Cât încă mai suntem cuvânt.

Septembrie. Toamnă.
Să învățăm să fim ieri,
Să învățăm să fim seară,
Să învățăm să fim tăceri.

Adică legământ!

Mănăstirea Nicula, 23 septembrie
2017

PASĂRE FĂRĂ CER

Pasăre ce nu mai poți zbura,
n-ai nici cer,
n-ai nici pământ,
poate-acuma, cântecul
îți va deveni cuvânt.

Poate-acum ai să vorbești,
până când te îngerești.

Băile Felix, 30 septembrie 2017

IARĂȘI FIU

Mamei mele

Încerc să fiu ce n-am putut cu viața -
cu moartea poate o să scriu
pe geam, cuvintele,
ca-n cartea ce nu va fi nicicând sicriu.

Încerc să fiu ca rugăciunea
pe care nu o voi rosti, n-o știu,
cu viața să-mi îngrop viața,
cât încă-n trupul tău sunt viu.

Încerc măcar acum, târziu,
în moarte să-ți fiu iarăși fiu.

7 octombrie 2017

NICOLAE BĂCIUȚ

Starea prozei

Omul dintre două lumi

Călin înțelesese deja că Ileana avea mintea mai ascuțită decât ceilalți și, i se părea lui, cu niște calități pe care el ar fi putut să i le dezvolte. Dar n-o cunoștea destul, nu-și dădea seama dacă ar fi meritat efortul. Răspunsul lui alunecă șerpește pe cărările creierului ei și n-o edifică:

- Ai să vezi și singură, dacă o să fie cazul.

Apoi Călin se ridică să plece către pod, la lucru. Ea alergă în urma lui, fără să fie sigură că făcea bine. El n-o luă în seamă decât când ea îl apucă de braț:

- Nu ți-am spus că vei descoperi și singură ceea ce te interesează cu adevărat, Ileana?

Era prima oară când îi rostea numele. I-l pronunțase apăsător, sunetele vibraseră cald. Un val plăcut scaldă sufletul fetei timp de două-trei clipe.

- Măine o să plec, Călin, zise ea. Și...

Tăcu. Nu știa în ce cuvinte să îmbrace dorul ce mocnea aproape neînțeles înlăuntrul ei. Dunăreanul pricepu ce se petrecea cu fata și nu se miră. Se întâlneau prea des cu această situație ca să mai fie impresionat sau flatat. Totuși, Ileana îi plăcea mai mult decât o fată obișnuită. O simțea ca pe un spirit mai înalt, mai larg, în care ar fi putut să încapă o mare parte din spiritul fluviului.

- Hai să-ți arăt cum se conduce „nava” mea, glumi el fără să zâmbească, luând-o de mână cu delicatețea potrivită.

Fata nu-l refuză. Dimpotrivă, își abandona ființa în strângerea aceea de mâini și se miră, copleșită, că îi era atât de bine. Apropierea fizică de Călin anulă interesul pentru orice altceva se petrecea în jur. El era universul care cuprindea tot restul, iar pivotul lumii trecea prin inima lui. Nimic nu părea să existe sau să se întâmple fără să-l atingă și pe el. (...)

- Apa asta e o gazdă bună, o prietenă dacă îi ești prieten, iertătoare dacă îi greșești fără intenții necurate, drăgăstoasă dacă o tratezi cu afecțiune și, uneori, capricioasă. Ca azi, de exemplu.

- Că veni vorba, cum ai făcut? profită ea de ocazie să întrebe, odihnindu-și intenționat mâna pe

umărul lui. Omul ăsta chiar a stat mult sub apă și se știe că după mai mult de cinci minute ar fi fost firesc să-l scoți de acolo mort sau cu o mare vătămare neurologică.

- Poate că o să te învăț într-o zi, fu el evaziv și hâtru.

Ea simți că i se deschid totuși porți mai profunde ale ființei lui. Găsea interiorul dunăreanului plin de promisiuni rare și mirajul juca în fața ei ca flăcările albastre de deasupra unei comori.

- Ce anume să mă înveți? încercă să pară naivă pentru a mai diminua din siguranța părerii pe care, credea, el și-o formase în privința ei.

- Să te învăț pădurea, Dunărea, lumina pe care o reprezintă ele.

Ileana își așeză și cealaltă mână pe umărul lui și îl masă ușor, cu gesturi aparent nevinovate, dar bine calculate în realitate.

- Călin..., zise ea și vocea i se păru prea voalată.

Își dresă glasul și repetă, de data aceasta mai convingător:

- Călin!

El întoarse o clipă capul spre ea și ridică privirile pentru a-i întâlni azurul.

- Uneori, zise ea, din nou fără forța-i caracteristică, îmi pari neomenesc...

Dunăreanul îi dădu impresia că se tulbură, așa simțea ea, deși niciun gest nu-l trădase.

- De ce spui asta? îl auzi.

Ea avu în fața ochilor două episoade: întâlnirea lui colocvială cu șacalii și salvarea miraculoasă a lui Nicu. Tăcu îndelung. Ar fi vrut ca el să-și dea seama că îl înțelegea. Ar fi dorit s-o facă părtașă la poveștile pe care le trăia el. Hotărî să nu-i răspundă. Avea nevoie să-și învaluiască ființa în mister pentru a-i suscita curiozitate și, poate, un interes real. Nici el nu mai spusese nimic, mai ales pentru că se concentra pe manevrele de acostare a podului la mal. În timp ce oamenii săi coborau rampa pentru a permite debarcarea căruțelor și a celor doi brăileni, văzură alte trei mașini, una cu număr de Constanța și două de Prahova, care așteptau să traverseze Dunărea.

- În week end, vara, e o nebulie aici, zise Călin. Avem peisaje superbe, o natură grandioasă, iar oamenii, și de-o parte și de cealaltă a fluviului, sunt ca pâinea caldă când e vorba să-i întâmpine și să-i

găzduiască pe oaspeți pe pământul lor.

- Și eu aș veni aici în fiecare weekend dacă... mi-ar permite timpul.

- Aha! Te pregătești să fii doctoriță. O să-ți placă profesia asta?

Ea ridică instinctiv din umeri:

- Nu mai știu.

- Ce anume te-a făcut să nu mai știi?

- Felul în care l-ai salvat azi pe Nicu.

El mască bine o tresărire. Spuse:

- Uită asta, Ileana. Am făcut-o riscându-mi viața. Așa ceva nu are nimic de-a face cu viitoarea ta profesie.

- Tocmai, fu ea de acord. Cum a fost acolo, în adâncuri?

Două dintre mașini urcaseră pe pod, băieții desprinseseră paramele și Călin apăsă pe butonul de pornire, apoi răsuci cârma pentru a poziționa mașinăria pe direcția corectă de mers.

- Dunărea e o mare ființă vie, zise el.

E generoasă și are o inteligență care nu iese din anumite caracteristici, ceea ce îl ajută pe omul care vrea să încheie cu ea, să zicem așa, un parteneriat.

Dar nu știe de glumă și nu-i recunoaște pe inconștienți. Tratează pe toată lumea la fel. Nu e vina ei dacă n-o cunoști îndeajuns și totuși ai curajul prostesc să-i inviți undinele la dans...

DIANA DOBRIȚA BÎLEA

(Fragment din romanul *Omul dintre două lumi*)

OTRĂVURILE SORTII

-Vino să te sărut și linișetește-te, mă voi întoarce îndată ce am să termin. Augustin își sărută soția și ieși.

-Să mergem, tovarășilor, că ne prinde miezul nopții și mâine mergem la serviciu.

Mergând încadrat de cei doi, la un moment dat, inginerul simți cum Săpânțan – aflat în stânga sa – îl trage de mâneca hainei. Când întoarse, ușor, capul spre el, acesta duse degetul arătător la buzele țuguiate, în semn de tăcere, dar el vorbi:

-Tovarășe inginer, poate tovarășu' plotoner-major Mățoiu o să vă întrebe una-alta, ori poate să vă și certe, da io aș zăce că dumneavoastră să fiți tomna cum sunteți, potolit, domol, molcom... tovarășu' plotoner-major nu-i om rău la suflet, da în exercițiu funcțiunii îi, câteodată, mai aspru, cătrănit, ori țâvnos, da dacă dumneavoastră nu vă puneți în gură și el se molcomește.

-Vă mulțumesc pentru tot tovarășu' caporal. Totul o să fie bine dacă tovarășu' plutonier-major n-o să mă insulte și să mă trateze ca pe un gunoi, chiar dacă se enervează.

-Da, dar io vă rog să rămâneți potolit, să nu-l enervați și ațâțați, vă rog frumos!

Sergentul rămase în cămăruța de pază de la poartă, iar caporalul Săpânțan îl conduse pe inginer în lungul șirului de camere numerotate, aflate la stânga lungii curți, camere cu zăbrele de fier forjat, atât la ferestre cât și la uși. La numărul 9, acesta apăsă clanța și intră într-un hol nici cât un coteț pentru găini.

Chichineața, vopsită într-un maro care se scorojise, avea drept mobilier o bancă din scândură neatinsă de rindea, bancă pe care s-ar fi putut înghesui trei, poate patru persoane.

Dar ceea ce îl frapă cu adevărat pe inginer fu mirosul de ceapă și usturoi, asortat cu duhoarea respirației de băuturi amestecate.

Caporalul întredeschise ușa cât să-și strecoare capul înăuntru și anunță:

-Tovarășu' plotoner-major, l-am adus, să trăiți!

Bag-l aici! Ce mai aștepti? Bagă-l să-l învăț io minte! grohăi „Porcosu..”

Ajunși în fața lui Mățoiu, acesta îl apostrofă pe bietul caporal:

-Ce dracu te-a apucat, măi Gheorghe, de-l tot „ingineresti”, atâta ? O fi el ceva inginer, da amu îi mai mult

un infractor care-o călcat legile patriei, mă Gheorghe...asta îi el, mă!

-Vă înșelați, tovarășe plutonier-major! Vă înșelați, sunt inginer de poduri și șosele, cu diplomă acordată de facultatea acestei țări căreia îi sunt loial și-am luptat pe două fronturi pentru ea.

-Ai fost! Amu ești numa infractor și pușcăriaș, șazi pe scaunu ăla să nu-ți ard și două să mă pominești... io scriu procesu-verbal de contravenție; îți dau o amendă de o mie pentru călcarea directivelor superioare, o amendă de cinci sute pentru conturbarea liniștii locuitorilor și alta de patru sute pentru nesupunere la chemarea organului de Miliție, înțălegi, pușcăriașule ? Te pui să să semnezi, plătești și meri acasă.

Inginerul Augustin Păcurar clocoțea de indignare, simțindu-se umilit, murdărit și batjocorit de-un ticălos bețiv, un nemernic, de un cretin, dar se străduia din răspuțeri să-și păstreze calmul și demnitatea. Să nu coboare în lumea pestilențială a insului.

-Tovarășe plutonier-major, vă avertizez că, dacă o singură dată mă mai insultați, mă ridic de pe scaun și plec, iar mâine dimineață vă reclam până la ministrul de Interne, vă repet: nu sunt criminal, nu sunt tâlhar, nici hoț, eu sunt un cetățean onest, devotat țării mele și pretind să fiu tratat civilizată și omenește, puteți să înțelegeți asta ?

Zadarnică strădanie; Mățoiu „asta era ! atâta putea, atâta îl ducea mintea!”, legănându-se ca o salcie bătută de vânt, se ridică sprjinindu-se de birou și cu ochii bulbucăți urlă:

-Auzi, caporale ? Tu auzi ? Țsta se scoală de pe scaun și-o șterge...o șterge, mă ! Se crede la mă-sa acasă, mă...nu cunoaște că-i la organ de Miliție, mă...du-te tu, răsucește cheia în ușă și dă-mi-

o mie, mă...să văd io pe unde o șterge el...să văd.

-Tovarășe plutonier-major să tră...

Gura, caporal! Cheia ! Cheia că-ți mânc pita! Lute ț-o mânc.

Bietul caporal Săpânțan – care-l cunoștea bine pe tovarășul major – se execută și-i întinse cheia. Acesta o fălfăi prin fața ochilor de câteva ori, apoi, cu destul efort, reuși s-o strecoare într-un buzunar și mârâi satisfăcut:

-Ei, amu să te văd cum o ștergi căpățânosule, hai, șterge-o !

-Așa voi face, dar numai după ce vom lămuri niște lucruri de față cu un martor, colegul dumitale, caporalul Săpânțan.

-Da pe dracu' ! Crezi că el e martorul tău? Nu mă bolunzi, șmecherule ! Da zi, s-aud !

-Atunci să spunem lucrurilor pe nume: dumneata vrei cu orice preț să te răzbuni pe noi, adică pe soția și pe mine, pentru că ea ți-a refuzat pornirile, n-a acceptat să se culce cu unul ca dumneata. Acesta este adevărul. În vreme ce eu și mulți alții ne vărsam sângele pe front ori zăceam, nevinovați, prin pușcării sau lagăre de muncă, dumneata încercai, și uneori reușeai, să ne necinstești soțiile, și cum cu soția nu ți-a mers, încerci să te răzbuni, fiindcă vinovați nu suntem absolut cu nimic, e clar ?

Pentru câteva clipe atitudinea, cuvântul tranșant al inginerului Păcurar, îl lăsară cu gura căscată pe Mățoiu, dar nesimțitor și instinctul animalic îl salvară repede.

-Mă, da tu ești bolând rău, mă...de unde dracu' ai scos-o pe asta ? întrebă el cu degajată insolentă.

-Credeți că soția mea nu i-a povestit tot, tot ce-ați încercat? Vă înșelați ! Dar în starea de ebrietate în care vă aflați nu este de mirare... nu vă mai dați seama de ceea ce faceți... cel mai normal și firesc lucru ar fi să raportați comandantului că sunteți foarte bolnav și să-i cereți permisiunea de a pleca acasă.

Plutonierul-major Mățoiu turbă de-a binelea: se smuci de pe scaun și bălbănuindu-se aiuritor, se porni spre inginer.

-Eu...eu, mă? În stare de ebrietate ? Gheorghe, unde-i pulanu' de bou să-i bag io mințile în căpățână, mă... dă-mi, mă, na-auzi ?

Caporalul Săpânțan, palid ca un cadavru, încercă să spună ceva.

-Dom' plotoner-major, vă rog...vai de mine...vă rog io să...

-Executarea!Executarea,caporal,→

IULIU IONAȘ

că te bag în tribunal...în tribunal și ți-or urla plozii de foame... auzi tu, căcăcio-sule? De ce ești tu în Miliție, amărățule?

Caporalul luă vâna de bou agățată-n cuier și i-o întinse turbatului de furie și de băutura suptă.

-Amu, să te învăț io minte, pușcăriaș căpățânos, amenință bestia.

Inginerul Păcurar se ridică de pe scaun și avertiză calm, dar fără echivoc:

-Tovarășe plutonier-major, dacă mai ai măcar un dram de judecată, revino-ți la normalitate, la ceea ce ne definește ca oameni, ca ființe superioare. Eu sunt ofițer al Armatei Române, n-am fost degradat, am fost scos în rezervă... nu încerca așa ceva că mă pui în situația să șterg podeaua cu dumnea-ta. Te rog mult, abține-te !

Dar tâmpenia și nebulia beției n-au limite. Mățoiu ridică vâna de bou și încercă să-l lovească peste față, însă inginerul Păcurar pară lovitura cu antebrațul stâng și avertiză tunător de astă dată:

-Oprește-te, omule ! Ai înnebunit cu totul ?

Avertismentul rămase fără efect pentru că insul, în turbarea lui de bețiv, ridică iar vâna de bou încercând aceeași lovitură peste față inginerului. Cu același antebraț stâng Păcurar devie lovitura spre umăr și fulgerător, cu mâna dreaptă, îi smulse nebunului obiectul și i-l aruncă sub birou, apoi, înșfăcându-l pe Mățoiu de reverele hainei, îl scutură zdravăn, zbierându-i în față:

-Dacă mai încerci să mă lovești să știi că te-arunc grămadă pe podea, majorule !

-Pe... pe mine mă arunci grămadă, mă bou de pușcăriaș ? și duse mâna la pistol. Din acea clipă se derulă un film de groază; inginerul Augustin Păcurar realizează că majorul nu mai are fărâma de judecată, însă în loc să-l dezarmeze pur și simplu, săvârși greșeala vieții lui – greșeală cu totul inadmisibilă pentru ofițerul trecut prin două fronturi – spre răsărit și apus – îl înșfăcă de pieptii hainei cu o mână, iar cu cealaltă de un crac al pantalonului, îl săltă deasupra capului, apoi îl aruncă pe podea lângă birou, ca pe un sac plin cu legume. Mățoiu se căzni până se ridică în patru labe, se agăță cu o mână de birou și când ajunse în poziția de biped trase pistolul cu cealaltă, se răsuci puțin și îndreptând arma spre pieptul inginerului – preocupat să-și aranjeze ținuta – apăsă pe trăgaci, scrâșnind din dinți. Odată cu ecoul detunăturii, Augustin se prăbuși ca secerat, cu sângele gâlgâind din inima perforată exact în mijlocul ei,

în vreme ce plutonierul bombănea: „Pe mine... mă pușcăriaș amărat...pe mine, hâ? Pe mine...”

Caporalul Săpânțan își cuprinse obrazii în palme și țopâind, ba învârtindu-se pe loc, se văita amar: „Vai de mine... vai de mine ce s-a putut întâmpla! Vai de mine, vai de mine ce prăpăd văd... vai de mine! - îl opri din văicăreală glasul dogit al majorului Mățoiu:

-Gura, Gheorghe! Gura și arde-mi un pumn în mutră, mă, în mutră să-mi sară borșu'... să-mi sară borșu', auzi, mă ?

-Da cum să fac io asta dom'...

-Gura, boule! urlă Mățoiu...ori îmi trănțești una să-mi sară borșu, ori bag și-n tine un glonț! Că vezi cum bag...și îndreptă țeava pistolului spre el.

-Nu, nu! Că vă lovesc dom' plotoner... vă lovesc io cum poci mai bine !

-Așa, vită! Așa! Arde-mă cât poți tu... să iasă sânge... creapă-mi buzele, să-mi sară dinții, prostălăule.

Caporalul se adună și-l trăzni din toate puterile lui. Sângele țâșni din nasul turtit, din buzele sparte, din gură și Mățoiu scuipe în palmă, grăbit. În sângele din căușul palmei jucau doi dinți. Plutonierul îi privi o clipă, apoi începu să rădă bezmetic, dezlănțuit.

-Așa... bou prost! Așa! Amu îi bine! Dar tu ai văzut... ai văzut că el, pușcăriașu' m-o pleznit, mă... el m-o umplut de sânge, mă... m-o călcat în picioare... ai văzut. Ai văzut bine, Gheorghe... biner de tăt... că arma s-o descărcat singur, mă, singură când ne-am încăierat... așa ai văzut, mă... așa să declari, mă... așa să declari... ai copii și să nu rămâie fără tată... înțelegi ?

Ușa încuiată bubuie de pumni și un glas strigă repetat:

-Deschideți! Deschideți, că sparg ușa !

Caporalul recunosc glasul sergentului de la poartă și răspunse grăbit:

-Deschid, tovarășu' sergent! Mintenaș deschid, numa să dau de cheie! asigură el în timp ce scotocea depă ea prin buzunarele lui Mățoiu.

Până când reuși caporalul să dea de cheie și să deschidă, în fața ușii ajunse și plutonierul Baba, care fiind de serviciu la telefoanele directe, se alertă de împușcătură și sosi în fugă. Năvăliră înăuntru, dar spectacolul îi încremeni pentru câteva momente. Augustin Păcurar zăcea livid, inert, într-o baltă de sânge care începuse a se înghega, iar alături, stând în șezut, cu spinarea rezemată de unul dintre picioarele biroului, plutonierul-major Mățoiu picotea, murdar de sânge încheșat pe bărbie și pe pieptii hainelor.

-Ce s-a întâmplat aici, caporale Săpânțan? întrebă plutonierul Baba, revenindu-și.

Vai de mine, vai de mine, s-or încăierat, tovarășu' plotoner, s-or încăierat și într-o minută vedeți ce-o putut ieși.

-Fug să-i raportez tovarășului comandant, preciză plutonierul și ieși grăbit.

Într-adevăr, primul sosit fu căpitanul Vasile Copciu, comandantul Miliției orașului, apoi curseră, unul după altul, maiorul Andrei Solomon, comandantul Miliției raionului, procurorii Anescu și Ciocan, doi criminaliști de la regiune, urmați apoi de tot felul de „tovarăși” cu munci de răspundere în P.M.R., orașenesc și raional, și-n final fură chemați cei de la Medicină Legală și spital, iar plutonierul-major Mățoiu și caporalul Săpânțan – singurul martor al tragediei – deveniseră personajele principale.

Profesoara Aurelia Păcurar – cu sufletul băntuit de neliniști și presimțiri – își așteptă soțul ceasuri bune, iar când o potopi oboseala, puse telefonul lângă fotoliu, se ghemui pe acesta și trase un pled peste ea. Somnul, însă, se lăsa așteptat, părându-i-se ba că țărăie telefonul, ba că aude închizându-se ușa porții, ba că se răsucește cheia în ușa casei.

Când într-adevăr soneria telefonului zbârnâi, Aurelia smulse telefonul și-l duse fulger la ureche.

-Alo?

-Sărut mâinile, Aur! Scuză-mă, sunt doctorul Mihășan...iartă-mă pentru ora asta, dar trebuie să vii până la spital, draga mea.

O frântură de clipă ei i se opri inima, apoi întrebă repede, repede.

-E vorba despre Gusti? Ce se întâmplă ? Ce s-a întâmplat ?

-Scumpo, nu te alarma... dar vino că nu putem sporovăi la telefon... te aștept jos la urgențe... te rog vino, servus!

Doctorul Mihășan vorbea cu tot calmul de care era capabil în clipa aceea și evitase, cu tact, să prelungească discuția pentru a nu-și trăda emoția. Fusese coleg de liceu cu Gusti Păcurar și chiar dacă își aleseseră profesii diferite, rămăseseră îndeajuns de prieteni ca să se viziteze cu ocazia zilelor importante din viața și familia fiecăruia. Însă cu toată diplomația și circumspecția doctorului, Aurelia simți în întreaga ființă un acut presentiment al pericolului. Pledul zbură de pe ea ca smuls de furtună și luând telefonul în poală formă numărul colegilor ei profesori, soții Zogoran.

-Alo! recunosc ea vocea Melaniei. →

-Mel, sunt Aurelia... îmi cer scuze, te rog să mă ierți pentru deranj la această oră, dar sunt răvășită și disperată. Aseară pe la zece jumătate a venit cretinul de Mățoiu, turmentat-criță, încât abia se ținea pe picioare – însoțit de un alt milițian și l-a chemat pe Gusti la Miliție – pentru că făcea exerciții la vioară și pianină cu fiul nostru – și este doliu național, spunea el. Întrucât Gusti a refuzat, după o jumătate de oră au venit alți doi milițieni cu invitație expres – de data asta – de a-i însoți la Miliție și el a acceptat. Acum trei minute m-a sunat doctorul Mihășan și m-a chemat la spital, n-a vrut să-mi spună pentru ce... sunt praf, Mel... sunt distrusă... eu am sentimentul că lui Gusti i s-a întâmplat ceva foarte grav... altceva nu are ce să fie... este ora două jumătate și el n-a venit acasă. Te rog, Mel, roagă-l pe soțul tău să ne întâlnim pe stradă spre spital, să-i dau cheile să doarmă la noi, fiindcă Milu a rămas singur, n-am la cine apela.

-Am înțeles, Aur dragă ! În cinci minute o să plece și vă întâlniți pe stradă, însă ține-ți firea, draga mea... nu claca... încă nu știi ce s-a întâmplat...te sărut! Păstrează-ți calmul...te sărut și aștept vești.

-Vă mulțumesc amândurora și te sărut și eu, servus !

După ce încheie concisa lui discuție cu Aurelia Păcurar, doctorul Mihășan își sună imediat soția:

-Tia, te rog să mă ierți, dar îmbracă-te repede și vino la spital ! Te rog, draga mea ! Am nevoie de tine !

-Dar ce s-a întâmplat, dragă?

-Îți spun aici, te rog mult să vii repede, repede. E vorba de Gusti !

-Am să mă grăbesc, servus !

-Servus, draga mea, te aștept jos, la urgențe !

Tia intră pe ușă îmbujorată și respirând adânc din cauza grabei. Doctorul Mihășan o sărută pe obraz și se așezară pe o dormeză de consultații:

-Tia dragă, Gusti a fost împușcat mortal în sediul Miliției de către plutonierul Mățoiu, nu știu amănunte... am sunat-o pe Aurelia, o să fie imediat aici... pe tine te-am chemat să mă ajuți să-i acordăm îngrijiri ei și eu să pot avea curajul de a-i anunța nenorocirea – numai grozăvia asta nu-i mai lipsea bieteii Aur, care a suportat atâtea.

-Pregătesc imediat niște sedative... și Dumnezeu mai greșește când permite unei canalii, unui gunoi, să facă asemenea lucruri

-.Așa este ! Nu cred că este suficient ce-ai pregătit !

-Sigur că nu... asta este pentru început... să o susțină până când schimbăm câteva cuvinte; Gusti unde se află acum ?

-La morgă, bine înțeles !

-Pregătesc imediat sedative injectabile și niște susținătoare cardiace... te-ai gândit unde o ducem dacă se va prăbuși?

-În rezerva trei de la interne, și-o plantăm pe sora Victorița Banu lângă ea.

-E profesionistă bună ? N-o cunosc bine.

-Remarcabilă ! Una dintre cele mai bune.

-Perfect ! De fapt, voi rămâne și eu cu ea.

-Mulțumesc !

Aurelia năvăli-n camera de gardă ca o furtună dezlănțuită, oprindu-se la un pas de cei doi:

-Servus ! Unde este ? Unde este Gusti ? Unde este ? Duceți-mă la el ! Vreau la el ! Acum ! Vreau să-l văd pe Gusti ! Vreau să-mi văd soțul !

Doctorița Tia sări de la locul ei și își îmbrățișă prietena:

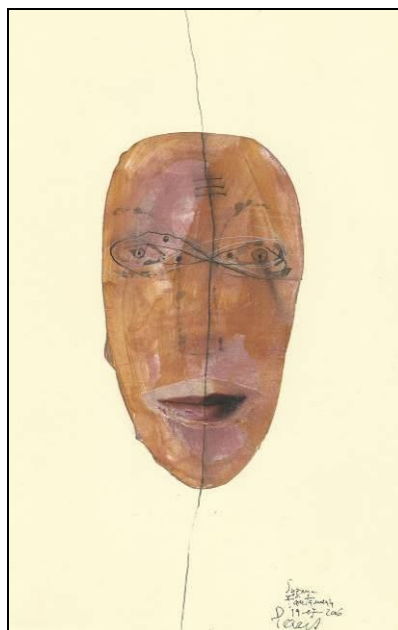
-Stai, scumpa mea, stai, ia loc să-ți tragi puțin sufletul !

-Nu, nu ! Vreau la Gusti ! Vreau la Gusti !

Doctorița se repezi la măsuța cu roțițe, luă cele două pastile, paharul cu apă și i le întinse Aureliei.

-Nu mai schimb nicio vorbă cu tine până când nu înghiți astea! Te rog, Aur! Înțelege! Ce Dumnezeu? Deschide gura! Aproape cu forța o determină să ia sedativele și două înghițituri de apă.

-Așa, dragă ! Acum așează-te pe

canapea să-ți iau tensiunea, Aura dragă.

-Tia, tu ești nebună ? Nu-nțelegi că vreau la Gusti al meu ? Chiar nu poți înțelege ? protestă ea.

Doctorița nu cedă și lungi cât putu de mult operațiunea de măsurare a tensiunii, ca sedativele să-și facă efectul. Când isprăvi, nu spuse decât: „acceptabilă”.

-Duceți-mă la soțul meu! Dar acum! ceru a Aurelia imperativ.

-Așa vom face, draga mea, acceptă doctorul Mihășan. Te rog să-mi oferi un braț, iar celălalt îl oferi Tiei, da ? Ieșiră în coridor.

-Unde mergem? se interesă Aurelia.

Soții Mihășan se priviră în ochi.

-La secția de Anatomopatologie, răspunse, ușor gătuț, doctorul.

-Undeee? Întrebă profesoara, oprindu-se locului.

-La Anatomopatologie, repetă doctorul destul de sufocat.

-Asta înseamnă la morgă ? Spune Petre ! Spune clar, Petre !

-Când ne-au chemat pe noi era mult, mult prea târziu, răspunse doctorul cu un glas care nu era al său în acele clipe inumane.

-Nuuu! Nuuu ! Nu se poate ! Nu se poate!!! urlă profesoara Aurelia Păcurar. Criminalii, criminalii ! Nu se poate, Dumnezeule! Nu e poate !

Continua să urle ca înjungheată, picioarele i se rețezară și – cu tot sprijinul celor doi – înghenunche. Urletele ei îngustară coridorul, iar ecol le multiplică, făcând să năvălească pe uși surori și infirmiere, deopotrivă.

-Clara ! Maria ! Veta ! Veniți să ne ajutați, zberă doctorul fără jenă și cărând-o mai mult pe sus, intrară în morgă și o duseră lângă masa de ciment pe care se afla cadavrul scurs de sânge al soțului ei. Susținută să rămână în picioare, Aurelia se prăbuși cu pieptul peste al lui, îi sărută cu lăcomie buzele reci și livide, ochii, fața și înălțându-și capul, răcni din toată ființa ei; „Criminalilor, criminalilor, veniți și împușcați-mă și pe mineee ! Împușcați-mă, blestemăților! Nu v-ar ajuta Dumnezeu să puteți murii, monștrilor! Bestiilor!” Veni... glasul i se frânse și trupul flasc începu să aluneca pe pardoseala de ciment, dar soții Mihășan îl prinseră-n brațe și doctorul tună repetat: „Targa ! Targa, repede!” Glasul îi fu preluat de ecol imensei camere reci, ferestrele vibrară îndelung, apoi, încet, încet, totul încremeni asemeni inginerului Augustin Păcurar.

(Fragment de roman)

Anotimpul setei

Cuvânt al serilor de vară,
să nu mă uiți în buzunarul orb
cerul se joacă de-a poezia când
miroase a ploaie
a suflete proiectate pe asfaltul umed
terapia sfâșie poetul îmbrăcat în
umbra cuvintelor
și haina lui e o moarte aparentă
începe în gulerul memoriei ca-ntr-o
adormire a simțurilor
peste ape și răni
peste versurile întoarse ca un
bumerang în cămașa copilăriei
iar tu, tată al stepelor bolnave
locuiești în cimitirul gândurilor
printre lampadare
de-mi vindeci somnul și văd aieva
semne
cum m-ai iubi printre albe iluzii
cum pământul își mângâie brazdele și
soarele desculț prin pletele negre
mă învață alfabetul iubirii altfel
de la brâul abandonului în susul
cuvintelor
mereu un cer de vrăbii și tu,
(in)certitudinea cuminte a zăriei
măturându-și razele într-un plânset
oval
gura femeii schițează anotimpul setei
și nicio ploaie nu-i poate săruta ochii
cai albi se adapă din lună și inima ei
inima mea
te uită când nu mai știe să spună nu.

Poem alb pentru zile negre

Să-mi fi spus că pot scrie doar pentru
tine
că pot demola și reconstrui zile în șir
același sentiment
care înalță zmeie și coboară pe ulița
gândurilor pe înserat
când soarele își odihnește brațul drept
sub sâni mei
m-am născut mângâiere în coasta
poeziei
te-am adunat din secetă și din ploi
din bățile ceasului a întuneric când
lumina tace în jurul tău
norii se preling în lumea înghețată de
dor
mă dor mâinile a foame de umbre
a inimă colorată pe hârtie și tălpile lor
trecând prin poemele mele
de nicăieri mama îmi adoarme pruncii
la sân
și vâlul ei prin cuvânt e o moară cu
apă lină de

adap poemul acesta alb pentru zile
negre
să-mi fi spus măcar că iubesc lumina
din ochii blânzi
când ții la piept copiii lăsați să vină
într-ale cerului
mușcături de ingeri
pâinea lor e mai albă ca o aripă de
moarte
degetele împletesc minuni pe clapele
noptii
se strecoară silabe de heruvimi
și trupul tău să-mi fi spus că-l ating
din creștet până-n tălpile cuvintelor
de cer întors în tine și pământ urcat
spre rai
nu mă întorc în pânțele maicii mele
măcar de rățăcesc poeme albe
în preeria noptii
măcar să-mi fi spus că mă transform
în stană de poezie
sau voi curge ca un râu prin lume
dorindu-mi soarele sub genunchi
și tu, părinte al neodihnei, dormi în
pastila timpului
dor(m)i și te rogi
rogi și ațipești iar peste cuvinte.

Fetița de zăpadă

Te pogorâm de pe cruce neștiind cum
ai ajuns acolo,
Te pironim iar în cuvinte ori palmuim
fruntea îndoielilor
dar tu, Părinte, ești și al lor,
cei care dinamitează copiii altora și
pun fiare inutile între oameni
țipetele lor devin refrene al unei
generații de întrebări
unde fiul cerului e pus la colțul
batjocurii –
și-au împărțit hainele Tale și pentru
biblia ta au aruncat sorți
primul care intră în celula Ta se află

gol de sine și lumea se închide
în sufletul lui înainte să te verse din
potir,
înainte să-ți împrăștie trupul în zările
cuvintelor,
să vorbească despre Cer acolo unde
pământul urlă în plămâni urii,
iar Tu, Părinte bun, cu brațele întinse
chemi căprioara lui Labiș,
înainte ca ochiul ei să se deșerte în
versuri și demonii nopții să întoarcă
pământul blagian
scrisorile se împart cu lumină și luna
oglindește chipul bătrânului dascăl
punem punct și de la capăt împletim
flori de mucegai în bătaia ploii
poezia se scrie singură
din mâna nevăzută a ingerului picură
sânge pe creștetul fricii
fetița de zăpadă mă însoțește în
capcana vulpilor
cozile lor roșii brăzdează cerul și
dimineața se preface-n apus.

Terapia iubirii închipuite

Nu mă trezi. Nici măcar pentru o
șoaptă la urechea cireșelor de mai,
nici măcar pentru un sărut imaginar al
vrăbiilor lovindu-se de ferestre
sau o mângâiere pe sânul muntelui,
unde încolțesc sălbatic poeme;
nu-mi întrerupe iubirile închipuite,
devorate în intimitatea pașilor dintre
nimic și naștere,
dintre naștere și adormire și la mijloc,
viața, ca un balaur flămând,
ca o fecioară abandonată în ieslea
gândurilor,
ca un șarpe înălțat în pustie
pe care mă încolăcesc, orfan, la
piciorul mormântului.
Nu mă trezi. Nici dacă îmi aduci apă
sau somn sau mană din cerul
dedesubt,
am murit înainte să mă vindec și asta
nu mai contează
în terapia iubirii, relativitatea devine
absolut și
Dumnezeu e prunc în ochiul minții,
prunc în inima cuvintelor.
Nu mă trezi. Nici să mă cuprinzi în
brațe sau în canoane sau în definiții
seci –
în gura profetică a poeziei
lipsa ta este suficientă pentru toate
comediile absurde, umane, blânde,
mângâind pe creștet copilul închipuit
al spaimelor mele.

MIHAELA ROXANA BOBOC

O FELIE DE VIAȚĂ

1

Locuiesc, nu se știe până când, în casa unchiului meu Stelian, frate deal mamei din Nehoiu, inginer constructor de meserie, a cărui soție e plecată la lucru în Spania. Locuiește în cartierul Titan, la o distanță de vreo șapte-opt stații de facultate. Deține un apartament cu trei camere, două holuri și două balcoane la etajul întâi. Are doi copii: un băiat în clasa a VI-a și o fată de liceu în clasa a IX-a; băiatul e mai liniștit, iar sora sa e mai zglobie, mai șturlubatică. Cei doi minori se descurcă cum pot: masa o iau la amiază la cantina întreprinderii de roți dințate, aflată nu departe de casa în care locuim. Seara ies la un lactobar din apropiere, unde beau un iurt cu un corn și mai iau câte o plăcintă cu brânză dulce de vaci, iar dimineața le pune tatăl lor câte un sandvici cu șuncă și brânză și câte-o Eugenia. În ce mă privește, mă descurc: am aragaz în cameră, care e numai a mea, am cheie pe ea și o închid întotdeauna, și îmi gătesc singură tot ce-mi trebuie și ce-mi pofteste inima: supe, ciorbe, cartofi prăjiți cu carne, fasole scăzută cu cârnați, varză călită, omelete, budinci, clătite cu gem de caise adus de-acasă, de la Nehoiu, și alte feluri de mâncare. M-a învățat mama să gătesc orice fel de mâncare, plus că am la mine o carte de bucate cu tot soiul de rețete.

Cu verișorii mei nu mă prea întâlnesc decât sâmbăta și duminica, când n-au școală, dar și atunci ei au programul lor. Unchiul Stelian s-a abonat la internet și cei doi copii, mai ales prichindelul, se holbează una într-una la tabletă jucând diferite jocuri, iar Eufimia urmărește diferite programe pe calculator. Dialogul meu cu ei e destul de precar; oricum, dacă le-aș atrage atenția asupra unei năzbâtii sau nesăbuițe pe care le fac, tot nu-mi dau nicio atenție, fac abstracție totală de mine. În definitiv, nu am nicio responsabilitate asupra lor; mama a stabilit foarte clar când am venit în casa unchiului cum trebuie și la ce trebuie să se reducă relațiile mele cu verii mei. În treacăt fie vorba, amândoi sunt foarte obraznici și independenți, fac absolut

tot ce le taie capul. E treaba lor, e foarte bine; mama l-a rugat pe fratele ei să capitoneze ușa de la camera în care locuiesc eu ca să nu fiu conturbată atunci când citesc, mă pregătesc pentru seminarii sau când dorm. Am cheia mea de la intrare și de la camera în care stau, așa că nu deranjez pe nimeni. Eufimia sau Eufonia, cum îmi place mie să-i zic, fiindcă rostirea acestui nume îmi produce o succesiune de sunete armonioase, plăcute, e o fată blondă, cu ochi albaștri-fumurii și care sare de pe scara medie a frumuseții feminine, vorbește toată după-amiaza cu colegii, mă rog, cu băieții, ba chiar foarte mulți o caută acasă și când aud soneria fărâind ies și le spun că nu e acasă. Cei cărora le spun că nu e acasă o contactează telefonic și ea le spune că e acasă și atunci Eufonia vine și-mi bate în ușă nervoasă, reproșându-mi că de ce nu sunt cinstită, corectă, dreaptă și așa mai departe. I-am replicat că am primit ordin de la tatăl ei să nu deschid ușa la oricine care să-i toace timpul aiurea, sustrăgând-o de la învățătură. I-am spus d-lui Stelian despre problema apărută și i-am promis că nu voi mai răspunde nimănui, că nu are decât să facă ce vrea. Taică-su a lăsat-o în coadă de pește. O.K. De ce să cadă măgăreața pe mine? Îmi văd de treburile mele și gata!

Azi am venit de la facultate binedispusă. Îmi cumpărasem de la librăria „Eminescu” un roman al unui scriitor portughez, „Ridicat de la pământ”, și abia apucam să încep lecturarea lui deoarece avea o frază atât de cursivă, de armonioasă și-ndeosebi simplă, încât m-a cucerit de la prima pagină. Nici nu simțeam nevoia să mănânc, deși trebuia să deschid doar frigiderul și să scot bolul cu ciorbă, cratița cu felul doi, să aprind aragazul și să le încălzesc. Am zis că am vreme. Pe masă, am o vază smălțuită, cu mătșori catifelati și proaspeți de salcie, pe care mi i-a dăruit ieri un coleg de grupă din București. Prin geamul cu perdeluțe de tul galben, gofrate, venea de afară lumină de primăvară și - prin fereastra deschisă - miroso de aer proaspăt și răcoros.

Pe naiba, am început să mă gândesc la Theo! Ce minunat ar fi fost să fie Theo aici... După ce voi lua masa, am să-i scriu o scrisoare tandră, în care am să-i spun cât e de frumos afară și

cât de mult țin la el. Am ezitat să-i spun cât de mult îl iubesc. Îmi era frică să rostesc acest cuvânt mareț, mult prea îndrăzneț pentru vârsta mea de 20 de ani. Mi-l imaginez acolo, pe terasa din Sinaia, unde îl cunoscusem alături de prietena mea Speranța, cu chipul lui șaten, cu surâsul cu gropițe și ochi visători, verzi-gri, în costumul lui sever, de sport, pe care avea obiceiul să-l îmbrace ori de câte ori ne întâlneam. Nu știu de ce sar să închid ușa, dar ușa era închisă... O închisesem din reflex de cum intrasem în cameră. Trag sertarul de la noptieră și scot iar, pentru a câta oară?, fotografiile lui Theo și le întind pe masă... Îl privesc mult, luând fiecare fotografie pe rând. Doamne, ce mascaradă! E adevărat, pe Theo n-am fost niciodată capabilă să-l înțeleg și poate nici n-am încercat să-l înțeleg. Fac constatarea asta, mai mult decât oricând, acum, în fața celor 15 poze pe care mi le-a dat după ce ne-am întâlnit la începutul anului universitar la cafeneaua de la pasajul Facultății de Filologie. Îmi aduc bine aminte de clipele acelea, care mă fascinează de fiecare dată când mi-amintesc de ele. El, înalt, drept, abia dacă îi ajungeam la umeri, eu, o biată copilă din Munții Buzăului. Îl luasem de braț și m-a dus mai mult pe sus pe scările alea rulante ce coborau la pasaj. A ochit el o masă mai ferită și, după ce și-a pus brațele pe umerii mei firavi, m-a așezat pe scaun. Noa, așe!, cum zice ardeleanul. Cum de te-ai gândit să-mi răspunzi la scrisoarea pe care ți-am trimis-o?, m-a întrebat. Drept să-ți spun, dacă nu trăgea maică-mea de mine, nu cred că-ți scriam vreodată; nu că n-aș fi vrut, dar sunt o mare leneșă, o delăsătoare. După ce am ajuns acasă de la Sinaia, tata ne-a luat pe mine, pe mama și pe sora cea mică și ne-a dus la Mare, apoi în Deltă. Poate nu știi, dar tata e un mare amator de pescuit, priceput în a face ciorbe de pește. Am →

GHEORGHE JURCĂ

stat pe la Eforie și prin Deltă, pe la Beștebe vreo 3 săptămâni, uitând de noi, când mama, după ce am venit acasă, m-a întrebat: Tu, nebuno, i-ai scris lui Theo?! I-am spus că nu, că am uitat, că așa și pe dincolo și nici n-am desfăcut bine bagajele că mama m-a trimis în camera mea și m-a pus să-ți scriu. Nici nu știu ce-am scris, în orice caz, ceva lălău, că nu mă pricep la compus scrisori. Lasă asta, zice Theo, bine că ne-am întâlnit. Până vine picolița la noi să ne întrebe ce vrem să servim, o cafea, eu, și tu, o înghețată, să-ți arăt un set de fotografii de-ale subsemnatului, făcute în diferite perioade ale vieții: copilărie, adolescență, tinerețe, munții mei natali, cu dealurile și țăncurile lor de piatră, cu minunatele noastre păduri, livezi. Ofelia le privește cu mare interes, chiar cu însuflețire și adaugă fiecăreia câte un epitet: asta e superbă, cealaltă e supermagnifică, parcă ai fi un actor de cinema; ți-aduci aminte că ți-am spus odată, pe terasa unei cafenele din Sinaia, că semeni foarte bine cu actorul ăla american, cum naiba îi zice?... aaa!, Mel Ferrer. Da, ai zis tu, și făcând referire la mine, tu m-ai asemuit cu superba actriță americană cu care a jucat într-un film, parcă îi zicea „Cum să furi un milion”, Audrey Hepburn, o femeie frumoasă, toată numai ochi luminoși și zâmbet șarmant și cu un breton șic. Adevărul, am mai adăugat eu, că ești foarte fotogenic și, bineînțeles, frumos. Și tu, nu?, zice el. Nu sunt nici eu urâtenia Pământului, dar nici pe departe frumoasă, deși, toți cei care mă cunosc, mă văd zic că sunt frumoasă. Așa e, Ofelia! Modestia e o calitate, dar apăsând mereu pe clapa pianului, strici acordajul și nu e bine. Dar, hai să vedem, tu ce ai adus?

Stai, mai întâi să ne aducă înghețata și cafeaua și apoi le voi scoate și eu din plic. Theo nu-și putea lua nicicum ochii de pe chipul meu, mai ales de la părul meu, proaspăt spălat cu șampon, care cădea în plete lucioase ca de antracit pe umerii mei plâpânzi. Fața îmi ardea de emoție. Simțeam că roșisem ca un mac din lanul de grâu vara, când dă în pârg. Purtam o bluză cu anchior adânc încât mi se vedeau rădăcinile sânilor, care nu erau mari, dimpotrivă, mici ca două păsăruici

zgribulite, și mie îmi era o ciudă imensă că nu-i aveam mai mari. Toate colegile mele se făleau cu sânii lor eroici, atlantici și nu ezitau să poarte bluze cu tăietura adâncă la piept ca să poată defila cu ei. Apoi, nu știu ce mi-a venit și mi-am pipăit umerii obrăjilor și mi-am zis că sunt prea mari, prea grași și că n-ar strica, mai încolo, să-mi fac o operație și să-mi mai taie din pomeți. Taci din gură, Ofelia!, a zis el, și mi-a mângâiat obrăjii, ești frumoasă, frumoasă cât trebuie. La noi, în Ardeal, circulă o vorbă: Când vrei să ai mai mult decât ai, e bine să nu ceri pâine de mama grăului!

El a sorbit din cafea, eu am luat o linguriță de înghețată. Hai, aruncă pe masă pozele că mă faci curios!, a zis el. Le-am scos pe toate. Adusesem mai multe decât el. Tata obișnuia să ne scoată mult în natură, și nu numai în zona noastră, a Nehoiului, Buzăului, Penteleului, ci și la Mare, în Deltă, la munte, în Bucegi, la Babele, pe Dunăre, la Cazane, ba am fost și-n Munții Apuseni, pe muntele Găina, la o sărbătoare folclorică, la mănăstirile din nordul Moldovei, în Bucovina, în Maramureș și peste tot ne-a făcut o validă de poze. Eu n-am adus cu mine decât o parte din ele: uite-mă aici, la 5 ani, apoi pe clasa I la școală, după aceea la liceu, în Crângul Buzăului, la Mănăstirea Ciolanul,... uite, aici sunt la un meci de fotbal - tatăl meu Marin a fost: fotbalist la Gloria Buzău. Cum nu

puteam să le admirăm sau să ne săturăm a le admira, am făcut un pact ni le-am lăsat reciproc câteva luni de zile pentru a le cerceta, a descoperi acel ceva ce se ascunde dincolo de cartonașul lucios, pentru că așa cum pe o carte o răsfoiești de mai multe ori, o citești de trei, patru ori, așa și pe o fotografie nu o lași din mâini până nu-i descoperi și-i pătrunzi toate misterele.

Se înserase bine afară, pe bulevard coborâseră umbrele când am propus să ieșim la suprafață, la cele câteva guri: fie spre spitalul Colțea, fie spre Universitate, Teatrul Național, Institutul de Istorie Națională. M-a condus pe jos câteva stații de troleu, urmând ca de la un punct încolo să merg singură spre casă. Galant, nu m-a lăsat să iau troleul, ci a oprit un taxi, căruia i-a plătit întregul drum până acasă. Am crezut și am sperat că la despărțire va vrea să mă sărute, dar n-a făcut-o decât fugitiv, pe obrăjii, ceea ce m-a mirat și m-a neliniștit foarte mult, încât eram aproape neagră de supărare. Primul impuls pe care l-am avut a fost să cred că nu i-a plăcut întâlnirea noastră din pasaj. O să i-o plătesc eu, mi-am zis ajunsă acasă și stând cu capul în palme; mai că-mi dăduseră lacrimile. O să-i ardă, să-i crape și lui buza după dulceața buzelor mele și n-o să-l las să le atingă! Dar, oare o va face? Dar dacă nu-l atrăgeam cu nimic?, m-am întrebat în sinea mea. Se purtase galant ca orice tânăr binecrescut și cu asta basta. Eu credeam că... La 16 ani mă săturasem de câte sărutări avusesem parte, nu cu unul, ci cu zeci de băieți, colegi, chiar și verișori. Fii atentă, Ofelia, îmi ziceam, băiatul ăsta are o educație, o școală specială de a cuceri o fată! Face la început pe distantul, pe indiferentul și apoi, când crede el că păsărica nu-și mai găsește cuibul, pune lăbuța pe ea. S-o creadă el! Deși îmi place, nu mă voi îndrăgosti niciodată de el! N-am să i-o spun, dar o să simtă pe pielea lui, că doar nici el nu e de piatră. Altminteri, ce căuta să vină la întâlnirea propusă de mine și să se arate atât de entuziasmat? O să vrea căluțul ovăz și n-o să-i dau!

(Fragment din volumul Copilul lui Dumnezeu (nuvele), în curs de apariție).

CĂINȚĂ PREASMERITĂ

*-preasfinției Sale preot-poet
și filozof Theodor DAMIAN-*

azvârle cu credință după mine
parcă-s un lup rătăcitor prin vid
ce am furat esență din stamine
și curg prin Eden ca un insipid.

catapeteasma eu o țin în față
și mă feresc de fiecare fulg,
dar simt că aventura mă răsfață
și-n vaduri sterpe clipele se scurg.

părinte...dă-mi ceva de bogdaproste.
nu bani și nici talent și nici curaj.
eu am mai fost cândva la un staroste
cu multe mirodenii în bagaj.

voi da cu pumnii în sfârșitul lumii.
iubita mea va pune foc la rug
și am s-asculț atunci șoptirea humii
ce-mi zice... să nu-mi bag cu dracu-n
plug.

înger n-am fost - rumegător de carte
m-adăpostesc la secile fântâni
și mai departe...veșnic mai departe
eu îi castrez pe marii mei stăpâni.

întinde astăzi masa pentru-o cină.
O lacrimă de vin eu o s-o storc.
de-aude toaca... lumea o să vină
și eu ți-aduc toți hoții din N.York.

părinte...jur să nu-i mai cert pe îngeri
când ning din cer cu psalmi... așa
frumos!
iar de mă vezi prin bălțile de-
nfrângeri
ia-mă în turmă...nu-s prea păcătos...
*septembrie - 2017,
la Montreal.*

GEORGE FILIP

mamă surogat

să porți în tine
un copil care nu vrea să se nască
îi este bine acolo, cu siguranță
te-a secătuit de viață, s-a hrănit
cu tot
ce aveai mai bun
vis înalt rime măiestre speranță

să porți în tine
un copil al nu știi cui
care face absolut tot ce vrea
fără să-ți lase nicio alternativă
când îi e foame mușcă din tine
și plescăie fericit
pînă și somnul tău îi aparține
el aleargă pe cîmpiile elizee
tu rămîi lîngă foc să-i pregătești
următoarea poveste de visat

probabil se amuză
probabil te birfește cumetrilor
heruvimi
cît ești de slabă, slabă, slabă

cînd e prea liniște
cînd echilibrul ajunge aproape
stabil
încît trăiești iluzia că ai putea
privi în ochi
starea de grație
provoacă un carambol de
sentimente
și aruncă toată vina pe tine

n-ai încotro
îl vei duce așa pînă în finale
habar nu ai dacă va pieri odată
cu tine
refuzi cu încăpățînire adevărul:
își va găsi o altă mamă surogat
copilul ăsta nenăscut și răsfațat
poezia

citește-te pe tine însuși

citește-te pe tine însuși
în Braille, în palmă, în oglinzi
citește-te de la epilog înapoi
din scoartă în scoartă și din doi
în doi
citește-te drept sau cu susul în
jos
curajos mofturos curios
pînă te prinzi
cărui curent îi aparții

citește-te în cartea ta cu poezii
în cartea cu invenții sau copilării

în orice carte din orice parte
a eului tău
cînd ai obosit
pune un semn (cum altfel?! de
carte)
și treci mai departe
la trăit și necitiri-panaceu

cînd dulcea pauză se termină
dă drumul iarăși la angrenaje și
roți
hai, recitește-te pe tine însuși
nu-i așa că nu poți?

cu sînge rece

*(pentru că m-am născut în
aceeași zi cu Truman Capote)*

cu sînge rece, de reptilă
obții în Dorobanți o vilă
nu te vor prinde nici măcar
cu microfilme în molar

cu sînge rece, de vampir
chiar viața e un chilipir
cînd fără scrupule te bagi
la moș Norocu în nădragi

cu sînge rece, de paiată
oferte măsluiești pe piață
îți ungi cu miere periuța
și nu te prinde nici Codruța

cu sînge rece, de călău
în areal faci tîmbălău
că distrăgînd atenția
ascunzi sub preș abjecția

.....
cu sînge rece, de Capote
eu fac numai pe don Quijote
îngheț ca proasta-n șemineu
c-am focuri doar în capul meu

știți focul rece, la chimie?
acum îi zice poezie!

LUMINIȚA ZAHARIA

Pagini de jurnal

31 mai 1983, Delhi

Am transcris, pe cinci pagini, versiunea mai mult engleză, cu indigo, am distribuit-o. La prânz, cum convenise de dimineață, Nansi s-a dus acasă la doctorul de papagali, „moșul”, în Model Town. Le-a luat și pe Nana și Amrita, cât era de cald, la 2.30 pm. Le-a spus careva că nu e acasă. S-au întors fierțe mai ales la propriu.

Spre seară, un biciclist cărunt, recitând un scenariu. Că a trebuit să meargă la un pacient, de urgență... o lungeste... dăm să-i arătăm papagalul... că de-aia a venit, cum c-a promis... a dat chiar el ora... a uitat... și-a ținut cuvântul față de o doamnă. Pot avea un scaun?

Numai puțin – să-și aducă bicicleta. E doctor specialist și și-a adus și o ștampilă. Pot să am un stilou? Dăm să-i arătăm papagalul. Există o anumită pauză. Nansi se folosește de ea. Este ea întrebată dacă pasărea e băiat sau fată. Băiat, zice ea.

Mai are un formular pentru vaccinare, dar nu-l completează, căci atunci ar trebui și vaccinat. Știe el cum să dea un certificat de oportunitate, de potrivire, fitness, tot zice, e valabil. Cât că insistă cum îl vrem, ce mai vrem...

Că are voie să călătorească în altă țară, în România... Nu, nu e nevoie, fitness ajunge, n-o să scrie de călătorie, nici de România, știe el, desigur, e autorizat, are ștampilă, face și copie, s-o țină. Într-un târziu, există câteva rânduri pe o bucată de hârtie.

Ne cere o tușieră. O are. Pune ștampila de Sethi. Că acum vrea apă. La început nu voia. Dar e și lămâie? Nu. Nu-i nimic. Poate avea pixul cu care a scris? E indian. Dar stiloul ăla? E indian. Cât datorăm? 150. Am mai luat din Chondni Chawk, cu 20, dau 30, na, 40, altfel ia-ți hârtia.

Păi nu e pentru export? Nu. Am dat unor americani și mi-au plătit 150. Noi nu suntem americani, pe noi ne exploatează indienii. Dă 50. Înapoiază o bancnotă de 10, că e găurită, cere alta. Aveți ceva de vânzare? Nu. Se uită spre radio. Nimic. Indieni. Vă vedeam quiet foreigners. Nu, indieni. Bine atunci, aveți adresa mea. Nu știu ce mai zicea. A plecat.

Nansi abia poate rupe tăcerea mai târziu. Sar și eu, o țară de maimuțe. Te făcea poștă cu fiu-său. Nu era nimic asta, dar îmi lua rochia. Nu există nicio închipuire de caracter, canibalism, nu mai învăț sanscrită, nimic.

Vine o scrisoare de la Usha Book Agency către International Academy Eminescu, Publications Officer, că să le trimit lista publicațiilor pe 80-83. Mă vizitează O.M. A. Îl invit duminică la 5. De ce mă caută? Așa. Ne așezăm. Geniu luminat față de vizitatorul dinainte. E de acord.

Curiozitatea lui este despre Statutul Uniunii Scriitorilor din România. În comparație cu Asociația Literară din Kerala, exemplu luat și de Punjab. Îi povestesc. A fost 4 zile în Basarabia, în 1969, la Chișinău, în sate. Este o parte înapoiată a Uniunii.

A publicat impresiile sale într-o carte de călătorii. Nu nume. Scriitorii nu spuneau liber ce gândeau. I-am întrebat dacă se simt limitați de ruși. N-au răspuns. Unul a râs. Anujan a fost condus pe unde a petrecut Pușkin cu țiganii.

Cei din Chișinău știau mai multe despre India decât ucrainenii din Odessa. Discutasem Transilvania, Oltenia în literatură și evocarea lui venise la pronunția Moldova. Am conversat amănunte de demnitate și mi-a transmis prin fiica sa o antologie din 1981, la ICCR, în care are un poem. Tot în 7 pleacă și el în Kerala.

Mai apoi a venit master-ul de muzică, parte după colivie, parte să-l invit în România, între mai-iulie, să predea niște indiană, a, ce interesant, ce de interesați s-ar găsi. O lungim. Schimbăm adrese. Că să revenim în august. Că matematica e una în India, ca și în România. Se uita – ca doctorul? - prin casă.

Mai încolo, Nana cu Amrita. Maică-sii, că nu dă cu parul: îl poate invita de ziua ei pe marinarul de ciclote (în schimbul cărora ea-i oferă loli-pop)? Că n-are nimic împotriivă. Și singuri ne minunăm. Mai încolo, eu revin, singur cu Nana – că n-am zis nu ca să nu mă pun rău cu ea.

Și acum de ce vrei să te pui rău cu mine? - Nici acum nu vreau, dar nu-i știi pe indieni. Cu tine n-am nimic, dar ei n-au caracter. La 20 de ani, eu m-am însurat cu mă-ta. - Ziceai că nu știi unde stă, dar eu știu. - Ce să zic, dacă știi unde stă, fă-te de

râs și, uite ce e, dacă ești măgăriță, poți să te alegi și cu două palme.

Le meriți, atâta obrăznicie, așa devreme, parcă nu e a bună. A plecat, potcă mare, n-a mâncat seara. Am văzut flăcăi. Mi-am reproșat că nu înțeleg nimic din bucuria acelei libertăți curate, măcar din partea ei, poate și a lor. Dincolo de perversiunea comiterii cu albe, de orice vârstă. Da, aștia vor de la tine orice, până și pe tine, pentru uzul purei lor perversiuni.

După doctor, venise dobista ca împărăteasa. Mai apoi m-a nimerit singur și i-am țipat „bas”. La fel fructarului. Seara l-am repezit și pr prof. Gupta, că nu merg cu niciun microbuz. Nu mă duc la niciun lunch. Nu pot să văd indieni. S-au explicat la Nansi că vor să ne vadă instalați. Esha, că e frumos cu marinari. Însăși Nana, că nu știe dacă ăla are 20 ori are 14 ani.

Oho, și cine mai umblă pe mări după ciclote? Și uite-așa, că jucăm șah port. Mi-aud din partea lui Dante că de ce am distribuit-o atâta pe sorăsa Laura, că numai el, Mamata și Bulbul sunt buni. Iar maică-sa Shushmita să-i spună lui Nansi.

Eu îi spuseseam, ori pe urmă i-am spus: degenerare? India. Perversiune? India. Frumusețe? India. Dincolo mă gândisem la sfărâmarea sufletului. Aici și a trupului? Ura pentru soru-sa. Am apărât aparentul egoism față de noi? Al copilului nostru, care să ne bucure?

Mat cu pionul. Apoi, doi cai contra două ture, adică elefanți – în criză și ei. Supramutul acesta, ca paradare, induce imposibilitatea calității. Plus că au a se iubi, bănește, pe cât urâsc tot ce nu-i ban al lor, bani-ei. Și marinarii? Kashmirul febrilul? Cum m-ai lămuri, potolește-te.

Mi s-a năzărit și Europa, cât că un căcat de Taleyrand mă roade la șobolan. Gogomane imperii! Halucinații reverse, barbarii răs-supte. Ce dumnezeu. Păi da. Rugăciune și cerșetorie. Viol și ciordeală. Dinte pentru dinte, știrb pentru știrb, cod de crimă. Voi crede ce vei crede și ai crezut, dacă nu vei crede ce nu mai cred și am crezut: adu-ți aminte ce copil religios erai, Sisir. Eu zic ce zic, fac ce fac – refuzandism.

GEORGE ANCA

PARISUL MEU

Din jurnalul unui francez
prin adopție

Zi de toamnă

Azi m-am simțit minunat.

Prin Paris nu mă mai preumblasem cu anii, așa, fără un țel prezent...

După o răcire bruscă și ploioasă, s-a instalat o toamnă generoasă.

Am plecat voios.

În autobuz, mai nou lumea îmi cedează locul! Sunt bătrân... vizibil...

Pe chestia asta, am traversat cimitirul Père Lachaise pe jos. Semnalez faptul că la mormântul lui George Enescu s-a șters inscripția de pe lespede. O fi dat un prost cu aparatul de înaltă presiune, ca să-l spele, iar piatra era moale... Descopăr că e înmormântată alături și ticăloasa lui de soție, care l-a neglijat după ce a fost bolnav...

Am parcurs apoi aleile din Jardin des Plantes. Grădina botanică din Cluj nu are de ce să se simtă jenată! (Evident, „a noastră”, deși mai mare, nu are magnificul pavilion „al evoluției” în fundal). Studenții de la cele două universități gemene, Paris VI și Paris VII, ce stau „fund în fund” și „mână-n mână” pe locul vechii Halle aux Vins, erau la plajă în pauza de prânz, printre flori... Am aflat că planta echinacea este, de fapt, una pe care eu o iubesc foarte mult și pe care noi o numim „ținia”!

Am trecut podul spre Île St Louis, pe care nu am mai călcat de când am fost prima oară la Paris! Imaginea bisericii Notre-Dame era magnifică. Pe insulă locuiește/locuia familia lui Edmond de Rothschild, miliardarul.

Am traversat spre Île de la Cité, și, după câțiva pași purtați în lungul Senei, m-am oprit pe Pont d'Arcole.

De acolo se văd, pe un mal, La Conciergerie, Palatul de Justiție, cu cupola ovoidă, alături de turnul ascuțit de la Sainte-Chapelle, iar pe celălalt, două teatre dispuse simetric (Théâtre du Châtelet și Théâtre de la Ville), la stânga, și Hôtel de Ville, la dreapta, iar în mijloc, culorile-curbucube ale Centrului Pompidou.

Am admirat statuile de pe frontonul Primăriei și m-am amuzat să văd cum au fost îmbrăcați oamenii celebri, pe care nu ni-i imaginăm așa:

Nicolas Boileau, „*le législateur du Parnasse*”, cu peruca pudrată; Guillaume Budé, fiul paharnicului regelui, senior de Villiers sur Marne (comuna noastră!) devenit magistrul lui Francisc I și promotor al Renașterii, purtând o manta lungă...

Chiar în capătul stâng al fațadei, Jean Sylvain Bailly, primarul ales în unanimitate la 1789 și ghilotinat la 1793, pentru că a depus mărturie în favoarea Mariei Antoaneta, iar după colt, Eugène Viollet-le-Duc, care a renovat și a dat o nouă viață arhitecturii Parisului...

În fine, mi-am încheiat periplusul la Bazar de l'Hôtel de Ville, unde, la subsol, se află Le Salon de Bricolage, cu minunata „*Clinique des lampes*”. Acolo găsești tot ce vizezi ca să-ți repari veioza de pe noptieră. Acesta era de fapt scopul, ascuns, al traversării mele de astăzi!

O mai fi fost un altul, și mai ascuns?

- Bravo, Horică, mă apostrofează prietenul R..., ce-ți veni cu lampa, așa, dintr-odată?

Recunosc, înseamnă mai mult.

Am decis să nu mai privesc la televizor; oricum, programele au devenit insuportabile.

O las dracului și cu Facebook-ul. Experiența îmi va fi durat un an. În State, lumea nu mai vrea să se dezvăluie în rețelele de socializare, știindu-se supravegheată din atâtea direcții, iar printre „prietenii” mei schimbul de opinii a dus în așa măsură la „clarificarea” pozițiilor fiecăruia, încât opiniile au devenit imuabile. Nu mai e posibilă nicio maieutică...

Am nevoie de o lampă la căpătâi. Mă reapuc de citit!

HOREA PORUMB

Să-mi fie paranoia iertată, parcă te cunosc de undeva...

Unui cretin care îmi reproșează că public în reviste online obscure, de provincie. Zic Eminescu, zic Botoșani.

Carevasăzică, mă simt bine!

Îl visez pe Marin Sorescu. Îmi tot spune că nu e mort. Îl cred. Mă trezesc Din vis și am un gust amar în ochi: Sorescu e mort! Doamne, cum îiiei La dreapta și la stânga picioarelor Tale goale pe astfel de oameni? Îți zic Repede, că nu mai am ținare de minte. Unde sunt: Dumitru Pricop, Ion Panait, Ion Nicolescu, Dan Manolescu, Luca Pițu, Ion Stanciu, George Vioreanu, Petru Ursache, Petre Stoica (îi ziceam Perestroica), Gheorghe Istrate și toți Cei cu care, mai ieri, ne strângeam mâinile cu aripi de îngeri? Unde sunt, Pentru că eu sunt din ce în ce mai singur. Ei erau lumea mea dăruită de Tine. Aprind lumânări pentru fiecare în parte. Fiecare flacără de lumânare are Deasupra, unde fierbe ceara, ceva din ochii celor dragi mie. Ce spun eu sunt Doar cuvinte, suflul meu e pe tavă, la masa Ta cu judecată deplină. Îl visez Pe cărturarul Petru Ursache. Îmi tot spune că ar fi vrut să scrie o Biblie literară A țării mele. Eu știu că deja a scris-o. O citesc în somn. Când închid ochii Cărții, văd timpul real. Petru Ursache trăiește. Sorescu e mai viu ca niciodată, Între timp a primit și Premiul Nobel. Trăiesc toți. Îi pipăi! Acesta e suflul Pe care mi l-ai dat, Dumnezeule. Ești pe lista mea scurtă. Îți pup mâna. Te Privesc în oglindă. Nimeni nu-ți știe chipul. Îmi închipui că semeni cu Petru Ursache, al doilea Petru al culturii mele impozitate. Te iubesc din cauza celor De mai sus, de-asta Cerul Tău e puternic, Tu nu ești nevoit să faci guverne, ai La picioarele tale dărnicia minții prometeilor mei. Suferim împreună. Când o Să te văd, o să te strig pe nume. Știu că nu ești academician, că nu ai pretenții De președinte de partid. Ești mai modest decât mine și, mai ales, decât Petru Ursache și Marin Sorescu. Îți scriu despre lucruri frumoase. Mi-ai lăsat și Dușmani. Noroc că ți-a fost milă de mine și mi-ai dat pe inventarul răului numai Pitici. Să-mi fie paranoia iertată, parcă te cunosc de undeva. Până să mă nasc Mi se părea că voi intra direct în iad. Când am deschis ochii, mă pupau pe frunte Marin Sorescu și ceilalți. Și-am strigat: ”Mamă, sunt în rai”. În rai vreau să mor.

MARIN IFRIM

30 martie 2017

Astfel, am cunoscut pe Iulian Ciocan, a cărui carte „Tărâmul lui Sașa Cazacu” a fost tradusă în franceză de Florica Courriol. Cartea prezintă felii de viața actuală a Basarabiei, această „așchie” de țară ruptă banditește din trupul României. Am citit repede cartea și m-a impresionat atmosfera lugubră și lipsa de orice perspectivă a celor ce trăiesc la Chișinău. Dar am găsit și lucruri insolite : faptul că uneori România apare clasată în aceeași listă cu țările occidentale, cică: înfloritoare și „europenizată”. (Depinde de unde privești; eu nu o văd chiar așa.)

Cred că publicul, și în primul rând românii, aveau nevoie de o carte care să-i ajute să înțeleagă cele ce se petrec în Basarabia. Pentru mine este de neînțeles că mulți moldoveni votează pro-rus. Chiar dacă lășăm la o parte patriotismul, neamintindu-ne seama de limba română strămoșească și gândind-ne doar la considerente practice, e clar că ar fi mai avantajos pentru oamenii din Basarabia să trăiască în România. Personajele lui Iulian Ciocan erau conștiente de asta. Atunci, de ce unii moldoveni preferă „umbrela” rusească, cu toate că sunt convinși că „umbrela” occidentală este mai confortabilă ? (Bineînțeles, „umbrela” occidentală are și ea dezavantajele ei, dar în contextul actual internațional tulbure care anunță „furtună”, este mai bine să fii totuși la adăpostul acestei „umbrele”.)

Am asistat și la alte lansări de cărți, precum : cărți de poezie din editura Vinea coordonată de Nicolae Țone. Apoi o excepțională prezentare de către talentata Anca Vasiliu a cărții „Lectures de Jean-Luc Marion”.

A avut loc și lansarea cărții „Dernier été en Bretagne” de Ada d’Albon.

Mediatoarea Cristina Hermeziu a prezentat cartea „Marchand des premières phrases” de Matei Vișniec. Virgil Tănase, Jean-Louis Courriol și alți invitați au sărbătorit aniversarea scriitorului Dumitru Țepeneag.

S-a dezbătut și despre sculptura abstractă a lui Brâncuși. Am remarcat de asemenea o carte nouă despre

Brâncuși : „Brâncuși, prinț al formei pure” de Ana-Calina Garaș, carte a cărui stil și ținută grafică elegantă m-a impresionat.

Matei Cazacu a prezentat-o pe Marie-Hélène Fabra-Brătianu, o strănepoată din familia Brătianu, care a scris cartea: "La mémoire de feuilles mortes" (asistasem în toamnă și la lansarea acestei cărți la editura Harmattan). Autoarea a scris această carte bazându-se pe memoriile și amintirile bunicii ei din închisoare (unde aceasta fusese obligată să strângă frunze uscate).

Și am cunoscut pe Tudor Banuș (fiul Mariei Banuș) despre care cred că e un pictor și ilustrator genial. Anul trecut, văzusem deja o expoziție de-a lui, iar acum am fost încântată să asist la o prezentare retrospectivă a parcursului lui. Are o imaginație debordantă și o tehnică desăvârșită. Și este un om de o modestie extraordinară.

Anul acesta, standul României a fost declarat cel mai frumos stand de la Salonul de carte din Paris – a luat de altfel premiul I. Cel care l-a imaginat a fost arhitectul a fost Răzvan Luscov. Mi-a plăcut mult și mie (spre deosebire de standul de anul trecut). Vă trimit alături niște fotografii.

25 aprilie 2017

Scrisoarea mea tot nu a plecat. Deși îmi jurasem să o trimit neapărat înainte de Paște cu urările mele cele mai călduroase pentru dvs. și pentru revista „Vatra veche”. Am păstrat în inimă aceste urări și sper să-și facă drum spre dvs. chiar dacă vor ajunge mai târziu.

Dar am avut probleme de sănătate în primăvara asta. Cum zice francezul „L’homme propose et Dieu dispose” – „Omul își propune, dar Dumnezeu dispune”.

Parcă e un făcut. În fiecare an, am o problemă cu mâna dreaptă; și anul acesta ca și anul trecut, nu am mai putut să o folosesc și nici să scriu câțva timp (câci am avut o atelă). Soțul meu are de asemenea unele probleme de sănătate.

Apoi am fost și descurajată și din alte puncte de vedere. Păstram în inimă dorința de a deschide la Iași o casă memorială - muzeu cu tapiseriile mamei mele, Gabriela Moga Lazăr. Din păcate, proiectul nu mai este realizabil; sunt obligată să-l abandonez. Mi-am pierdut nădejdea; sunt tare necăjită.

Tehnica tapiseriilor Gabrielei MOGA LAZAR este ireproșabilă și a fost admirată de maeștrii țesători de la Aubusson și Gobelin. Dar mai important este spiritul creațiilor ei. Această artistă de excepție a știut să integreze motive tradiționale preluate din țesături vechi în tapiserii moderne adaptate caselor de acum. Ea a găsit un izvor de inspirație puțin exploatat în arta contemporană; tapiseriile ei creează o punte între trecut și prezent. Mai mult încă: ea a reușit să construiască o punte între arta contemporană și public (ceea ce e rar în zilele noastre). Consider că ar fi păcat să se piardă această moștenire și îmi propusesem un scop : acela de a crea un cadru care să permită generațiilor viitoare să admire tapiseriile ei. Dar ce cadru ? Unde să le expun ? Ar trebui să găsec o sală cum s-a găsit la Târnăveni pentru cele mai reprezentative opere ale lui Sever Suci, opere pe care le-am admirat în fotografiile din revista dvs. !

Cu cât mai mult cu cât, eu cred că s-ar putea da un nou suflu operei ei, realizându-se și adaptări ale creațiilor ei în alte domenii. Inspirându-mă din creațiile ei, am realizat câteva adaptări pentru modă care au fost apreciate. Anul acesta, aș fi vrut să constituim o carte cu ele, dar cu mâna dreaptă imobilizată nu am putut să avansez la lucru. Vă trimit alăturat un fișier cu câteva exemple →

SIMINA LAZĂR

TREZIREA FÂNTÂNILOR

O chemare albastră
lovește diapazonul luminii.
E clipa trezirii fântânilor.

Îngerul ce-mi veghea
visele tănuite de noapte
își frânge aripile în
lumină ... și-atârână,
biet înger de hârtie,
ostenit.

Cuvintele curg ca ploaia
în deșert hrânind ziua
sătulă de tăceri prăfuite.
Prea-ndelungata secetă
le ucide
și plânsul lor picură
veșted peste sufletul meu
neîmblânzit.

CU OCHI DESCHIȘI MINUNII

Mă trezesc într-o oarbă lumină
ca dintr-un vis neîmplinit.
Mă întreb: de unde vin și
încotro mă-ndrept –
pe ce cărări în încâlcit păienjeniș ?

Și sângele-mi nebun aleargă

spre rădăcinile obscure-ale ființei.
Clopote bat și nu le-aud,
doar vibrația lor răscolește, fără nici o
logică,
celulele și-mi adâncește gândul de-
nceput.

Sub pielea mea trăiește-o altă ființă
ce-așteaptă să spargă
carcasa ei de lut ?
Ce zei să chem
din mituri vechi să-mi rupă trupul
de umbra ce mă leagă de pământ
și să renasc, ca și un fluture,
cu aripi de culoarea
altui timp?
Mai ști-voi, atunci,
care e prima mea naștere,
care-i ființa dintâi?

Și-mi curge gândul în lanuri
de entități albastre
și ceruri se vor naște
rotund să ne cuprindă,

o singură ființă cu ochi deschiși
minunii,
cu-n dor ce nu se vinde.
Un dor de sângele cuvântului

ce visul împlinește -n rostire tănuită
și-n dezlegarea gândului obscur.

TRĂIRE

Teșite colțuri din geometrii
ascunse-n mine mă îmboldesc
să le preschimb în large bolți,
care să sprijine o lume
ce zace prea de mult
uitată-n adormire.

Și sonori ca de orgi
din vaste catedrale
vor tulbura seninătatea
unei liniști aproape ancestrale.

Iar ochii-mpotmoliți în
umbre grele vor căuta ferestre,
în ceasul răzvrătitei osteniri,
spre netrăite taine ale vieții.

Vitralii vor păli în părăsire,
uitate în tumultul trăirilor păgâne,
când deveni-voi iarăși
parte a luminii.

RODICA DRAGOMIR

→de adaptări, dar vă rog, ca deocamdată, să nu publicați aceste imagini (vreau să le public mai întâi în cartea mea.)

Imobilizarea mâinii drepte nu m-a împiedicat totuși să particip la unele manifestări românești. Astfel am asistat la conferința organizată de „Casa română” din Paris cu titlul „Ion Ghica - un mare european al secolului XIX”, conferință susținută de doamna Irina BOULIN-GHICA, strănepoată a marelui om și diplomată la ambasada franceză.

Am participat și la o altă conferință organizată de „Casa română”, la care Doina LEMNY (doctor în istoria artei și conservatoare la Muzeul Georges Pompidou din Paris) ne-a vorbit despre fotografiile făcute de Brâncuși : « *Brâncuși : l'autoportrait photographique ou l'art de sculpter son image* ».

17 mai 2017

Am ajuns și în luna mai și iată că scrisoarea mea tot nu a plecat încă ! Nu știu cum să mă mai scuz. De astă dată chiar o voi trimite imediat, indiferent dacă e bine scrisă sau nu.

Înainte, vreau totuși să vă mai povestesc ultimele noutăți.

La începutul lunii mai, am participat la o expoziție la biserica Madeleine cu tapiserii de-ale mamei mele, Gabriela Moga Lazăr („Portretul lui Beethoven”, „Muguri” și „Decorație”) și cu câteva tablouri de-ale mele („Portretul lui Dorian Gray”, precum și tablouri cu flori și peisaje).

În momentul de față, galeria Thuillier din Paris (situată chiar alături de Muzeul Picasso) prezintă o expoziția cu tema „Spațiul”. Este vorba de o expoziție unde tablourile trebuie să fie însoțite de câte o poezie. Cum am expus tapiseria mamei mele „Luna - regina nopții”, a trebuit să scriu o poezie care să o însoțească. La această expoziție participă și o pictoriță-poetă din zona dvs. : Victoria Fătu – Nalațiu care a mai participat anii trecuți și la alte expoziții de la Paris.

Nu mai continui cu alte „povestiri”, dar vă voi trimite mai multe materiale cu privire la Gabriela Moga Lazăr și despre Ștefan Lazăr într-o scrisoare viitoare.

La sfârșitul lui august (25-27 august), vă invit să participați împreună cu colaboratorii dvs. la dezvelirea bustului și la expoziția Gabrielei Moga Lazăr. Eu am făcut de altfel o invitație și o voi trimite în curând. Sculptorul Constantin Crengăniș mi-a spus că a avansat la lucrare și am discutat cu domnul primar Moceanu pentru soclu. Domnul profesor Gheorghe Macarie din Iași (care a prezentat expozițiile mamei mele timp de 30 de ani) a trimis primarului un memoriu tehnic și s-a oferit să vină împreună cu sculptorul la inaugurarea bustului. Deci lucrarea avansează și sper că vom fi gata la timp.

Vă rog să primiți cele mai bune urări de sănătate și de realizări și promit să va trimit materiale cât de curând. (NU mai am dreptul să întârzii.) Multe complimente soției dvs.

**Cu multă prețuire,
Simina Lazăr**

P.S. Mă scuzați pentru această scrisoare fluviu (fluviu care a devenit mai curând un fel de „deltă”), dar nu mai am timp să o refac...

DE LA INIMA OMULUI LA MIEZUL PĂMÂNTULUI

Ce legătură nemijlocită... și cât de stranie! Ca în poveștile cu zâne bune, care îl împuternicesc pe om să fie armonic, în putere, pentru a-și putea îngriji pământul. Căci, dacă omul se îmbolnăvește, țarina sa va rămâne nelucrată, apa îi va invada grădina neîndiguită sau, dimpotrivă, seceta îi va pârjoli culturile neirigate. Cum, în vremea din urmă am început să ne aflăm noi, oamenii... românii... ca într-o poveste cu duhuri rele.

Morala?... să fim sănătoși. Ușor de spus, mai greu de făcut. Căci, pentru aceasta ar trebui să ne amintim ceea ce părinții părinților noștri – învățați poate de Zamolxe – știau atât de bine să facă: să vindece sufletul, mai întâi, pentru a vindeca și trupul, mai apoi. Aproape uitând acest meșteșug de viață – împinși de stresul permanent al istoriei – în ultima vreme am început să trăim mai degrabă sensul întors pe dos al acestei esențiale dependențe: îmbolnăvirea sufletului va fi grabnic urmată de boala trupului. Printr-o conexiune obiectivă, cum adesea spunea Aritia, înțeleaptă cunoscătoare a armoniei umane, absența "dulceții" din viață – neburcuria sufletului însingurat, bunăoară – va conduce invariabil la diabet, la boala zahărului din sânge; sau, afecțiunile pulmonare vor reflecta o tristețe reprimată, necazurile și supărările, frica de a simți plăcerea ș.a.m.d.

În acest context, *mutatis mutandis*, formulăm acum o ipoteză paradoxală: ceea ce este (dis)funcțional pentru OM este aidoma manifest și pentru GLIA-MAMĂ, pe care – noi, românii – știam cândva să o mângâiem cu inima, mulțumindu-i că ne susține, că ne hrănește... Dar, timpurile din urmă și rațiuni pe care adesea le ignorăm sau care nu ne aparțin au făcut să ne tăiem fără discernământ pădurile și să tulburăm puritatea aerului, să secăm apele și să lăzurim pășunile... Preferând să scotocim în străfunduri de subol

spre a vinde altora – adesea doar pentru câțiva arginți – bogățiile Pământului, fără a mai putea pune ceva în loc. Ce boală aspră... Căci, de atunci, Pământul-Mamă a început să se scuture de neliniște, de respirație și de sete, ca și cum ar striga: "Ești tu acesta... chiar tu cel ce le-ai făcut pe toate împotriva firii mele... copilul meu cel pământean? Tu, născut PELASG, piele a pământului cel străbun? Tu, născut TRAC, terracos, fiu al Terrei... Tu, GET... fiu al Geei? Tu, DAC – fiu al Dakshei? Tu, RA-MAN... fiu al Soarelui-Cer, știutor – cândva – a opri în miezul cercului de foc viu lumina și ploaia cea bună...?"

Armonic îmbrățișați într-o atare horă, vom conștientiza că Mamei-Pământ încă nu îi lipsesc resursele spre a ne acoperi nevoile, atât de multe. Nevoi pe care – ca orice Mamă Iubitoare – Planeta-Pământ a acceptat să ni le dăruiască atâta vreme fără cerere și mulțumire, părând a îngâna unul și același cânt de leagăn: "Bucurați-vă, Copiii Mei, aceasta este moștenirea voastră, talantul vostru cosmic, folosiți-l cu înțelepciune...". Cu ÎNTELEPCIUNE IUBITOARE – ahh, din nou Manualul Omului – iată cheia care ni se cere în schimbul BUCURIEI DE A FI.

Amintesc, în acest sens, că dualitatea interactivă dintre corpusul și undă, trup și suflet, dintre pământ și conștiință / aură planetară, substanta-energie și informație-câmp funcționează imperturbabil. Ca în fizică și în știința "luminii vii"... în biofotonica pe care noi, românii, deja am asumat-o diferit... prin semio-biofotonică, abia dăruită lumii la Kaunas. Astfel spus, considerând Pământul ca pe o ființă vie – prin chiar prezența "celulelor de om" crescute pe epiderma sa – putem spune că modificarea frecvenței planetare modifică starea fizică a Pământului însuși.

Un drag prieten, Rollin McCraty din California – specialist în matematica câmpului (electro)magnetic a inimii și a creierului – a dovedit prin măsurători realizate în circa 1400 posturi PC amplasate pretutindeni în lume că dacă starea de stress a unei mulțimi omenești – starea emoțională a inimii adică,

manifestată printr-un câmp magnetic de 5000 de ori mai puternic decât acela al creierului, care îi controlează însă gradul de perturbanță, sensul (neg)entropic adică – se amplifică, aceasta se va transmite perturbant în câmpul magnetic terestru. La rândul său, acesta va influența prin rezonanță negativă – prin opoziție de fază starea scoarței terestre, generând fenomene precum cutremurele, furtunile și inundațiile etc. Deci, prin starea câmpului său magnetic, "sufletul inimii" umane este cel responsabil și pentru ceea ce se petrece cu "trupul pământului".

Alegând între efectul ritualic al horei de neam... vindecător de suflet-trup, prin biocâmpul generat de mișcarea la stânga sau la dreapta – și cel maladiv, pentru om și pământ deopotrivă, generat de neliniștea unei mulțimi ieșite în stradă, bunăoară.

Căci, aceasta s-a petrecut poate cu câteva luni în urmă, atunci când românii au ieșit în Piața Revoluției din capitală, spre a manifesta – stresați – împotriva guvernului. Or, atunci când Mama-Pământ își simte copiii luptându-se între ei, privindu-se cu non-iubire și cu teamă unii pe ceilalți, împingându-se pentru a-și ocupa scaunele, privilegiile... atunci lacrima-suspin devine strigăt. Și atunci – ca orice Mamă Înțeleaptă care știe nu doar își mângâie copiii – Străfundul de Pământ a izbucnit ca o palmă pedepsitoare, desprinsă chiar din trupul său... Aceasta, poate chiar în chipul celor două cutremure ce și-au corelat puterea de scuturare în chiar acele zile. Întâmplare sau nu, cine știe?

O speranță de sublimare, de ieșire din cercul contrângător, există totuși. Faptul deja constatat de specialiști că frecvența undei planetare Schumann, specifică Terrei – inițial de 7,83 hz, aidoma mișcărilor peristaltice ale inimii umane – a depășit valoarea de 36 herzi, îngăduie ipoteza că în curând ea poate ajunge la 38-40 herzi, intrând astfel în rezonanță cu undele cerebrale gamma, corespunzând stării de armonie psihomentală, de iubire spirituală. Și atunci – coerența documentului akashic, a câmpului morfogenetic sau inconștientului colectiv, a unui vibratil CURCUBEU PLANETAR – va iniția masa critică necesară trecerii planetei de la "trupul inimii" la "mintea spiritului", printr-un isihasm colectiv în care oamenii vor putea să se împărtășească:

CREATORI, ÎMPREUNĂ.

TRAIAN-DINOREL D.
STĂNCIULESCU

MEDIOCRIȚATEA... PRINCEPS

În literatura română contemporană, mai ales actuală, are loc un fenomen aparent inofensiv, aparent lipsit de rezonanțe cumva negative. Doar aparent, fiindcă lucrurile stau cam altfel: de-a lungul celor aproape trei decenii de literatură nouă, majoritatea autorilor de literatură români și-au unit forțele formând treptat adevărate caste cărora nu le-aș spune chiar cu apucături mafioate, dar nici foarte departe de acestea. Ceea ce părea la început o simplă și inofensivă circumstanță, la urma urmei firească în contextul larg al unei democrații incipiente și relativ haotice, s-a transformat treptat în organisme evoluând spre demolarea „vechii literaturi”, greoaie și depășită, și impunerea alteia, nouă, modernă, dinamică și potrivită să se integreze în marea literatură a lumii, și cu perspectiva scoaterii sale glorioase din socialism pentru a succeda spre universalitate. Personal consider că din această marea-ță și asiduă efortare, dacă o fi existat în realitate, nu a rămas decât un surogat, anemic și el. Uitarea, sau/și sfidarea tradiției, ignorarea valorilor literar-artistice, înseamnă, de fapt, autodistrugerea unui fundament solid și peren. Evident, chestiunea e complexă, de anvergură națională și intrată într-un proces ireversibil după ce în peisaj a apărut o generație de autori care se... preamăresc între ei, își acordă premii cu ajutorul unor jurii de cele mai multe constituite din autori lipsiți de cea mai elementară responsabilitate pentru literatura națională. Există deja o serie de *lăudaci*, nu profesioniști, ci deja *experți*, inși care-și scriu elucubrațiile cu sfidarea normelor gramaticale, cu folosirea aiurea a semnelor de punctuație, dar și batjocorirea limbii literare prin folosirea unor propoziții sau chiar fraze abjecte, exact ceea ce duce nu la evoluția și prosperarea limbii române literare și a celei uzuale, ci la distrugerea ei, supusă, așa zice, unui proces sistematic...

Distrugătorii, cu o nepăsare impresionantă, fac parte, se pare, din ordinul „termite”, pustiesc creația literar-artistică prin tot ce publică, se aplaudă, se măgulesc, se bălăcesc fericiți în apa mediocrității deja transformată în mocirlă. Aceștia sunt reprezentanții noii literaturi, aceștia vor să anuleze totul pentru ca lumea literară să înceapă cu ei. Iar critica literară, în primul rând cea de întâmpinare, le cântă în strună, se simte parte din acest angrenaj/mediocritate și gem de plăcere, precum anumite animale scârpinate pe burta. E trist? Nu, e drama unei literaturi

care a dat țării și lumii opere de valoare inestimabilă. Și-acum? Poate cineva crede că mediocritatea ajunsă la rang de reprezentativitate, va continua să fie ambasadorul unei literaturi care a fost circumscrisă universalității? Nimic mai fals! Globalizarea nu va însemna accesul și integrarea între valorile marii literaturi a mediocrităților autohtone, ci acestea vor dispărea înainte să apuce festinul pe care și-l doresc salivând.

Dar, să nu fie vorba drept de o exagerare, trebuie să recunoaștem că, în epoca informaticii din ce în ce mai agresive și a tehnicizării excesive, ce să mai fi căutat scrierile lui Grigore Alexandrescu, Bolintineanu, Vlahuță, Macedonski, Ibrăileanu, Coșbuc, Lovinescu? Ca să nu mai vorbim de Caragiale, Eminescu sau Creangă... A încerca fan-tezia de a-i introduce, chiar și subversiv pe aceștia, într-un suprarealism sau postmodernism foarte la modă, înseamnă a risca realmente căderea în penibil dacă nu cumva chiar în ridicol, iar a căuta similitudini între *Amintiri din copilărie*, și întâmplările copilăriilor din zilele noastre, e la fel de joc periculos. Dar nici nu putem renunța la ei, la acești autori, cu inima deschisă. Ar fi un păcat în veci de neiertat, de fapt, un pas spre sinucidere, a literaturii naționale și a noastră ca scriitori, aceasta și pentru că, nimeni, de dinafara hotarelor nu ne dorește puternici în nimic: nici economic, nici diplomatic, nici social și, cu atât mai puțin în educație și cultură – deie Dumnezeu să spun minciuni, să fiu un proroc mincinos... Așadar, să nu amăgim că ne vom păstra ființa națională prin exprimarea literar-artistică după ce vom deveni... globalizați, respectiv ai nimănu. În context, putem crede că nimeni în lume nu se pricepe ca noi la autodistrugere, nimeni nu o face atât de fățîș în timp ce, prin vorbe, suntem cei

mai mari patrioți, cei mai convinși iubitori de țară. Patrioți? Patriotism? Poate patriotard... Pentru noi este profund jignitor să arborăm drapelul naționa chiar și acolo unde (ni) se cere! Pentru americani, de exemplu, este mândrie să-și arate drapelul adesea prin locuri unde nici nu te-astepti, inclusiv pe tricouri sau costum de baie... Lor nu li-e rușine, nouă, da!

Occidentalii ne-au aruncat și ne aruncă peste graniță toate scursorile-cărți ale unor așa-ziși scriitori, pe care noi le traducem cu venerație prostească încercând să demonstrăm că este vorba despre opere-capodopere, sau, și mai și, ca adevărate *bestseller*-uri, de fapt niște nonvalori în majoritatea lor, literatură de consum pentru „consumatori” semiidioți, dar ne rușinăm cu autorii noștri, într-adevăr valoroși, să ieșim cu ei în lume. Că avem! Dar nu dintre cei de duzină, dintre cei care murdăresc limba română cu producții literare lipsite de valoare, de conținut, dar de asiduă batjocorire a ceea ce înseamnă tradiție. Am fost și, încă! Mai suntem cititori buni de literatură, iubitori de literatură bună, încă mai știm să avem simțul discernerii, al descoperirii mediocrităților, dar, din nefericire, tot mai mulți sunt cei care nu o mai fac, aceia care nu o vor mai face punând umărul... la scufundarea într-o mediocritate totală care, în traducere liberă și corectă, înseamnă viață. Lipsa de educație și de cultură, inclusiv literară, exact acolo vor duce, adică spre un fel de dans al lui Isaia după... cununia cu mediocritatea generală și absolută.

Așadar, să reiterăm că, tot mai mulți creatori de literatură actuali, ajutându-se frățeste, și mai mult decât atât, se bulucesc victorioși și importanți, ermetici și, nu rareori, obscuri, spre groapa comună a mediocrității. Evident, nu putem vorbi ca despre o nouate în materie, pentru că încă Sadoveanu a sesizat fenomenul notând: „*Mediocritatea, prostia ori incultura lor mă exasperează. Aceștia nu sînt artiști. Și, încă: nu cred a fi greșeală dacă ne amintim de spusele lui Ghica: „Este peste puțință a organiza cevași și a face cevași cu atîția oameni pătimași și invidioși în mediocritatea lor.”; Sau Vlahuță: „În jurul lor mediocritatea, nerușinarea, viclenia triumfă, au o statornicie exasperantă.”; Macedonski: „Pentru mediocrități, ea (creația, n. D.H.) va fi cazul Meduzei; pentru scriitorii de talent, oglinda greșelilor de evitat.*

Așadar, să luăm aminte!
Până nu e prea târziu...

DUMITRU HURUBĂ

Literatură și film

Mihalkov și turnul de fildeș

Astăzi revedem *Sclava iubirii* din 1976, regizat de Nikita Mihalkov, cu Elena Solovei (Olga), Aleksandr Kaliaghin (regizorul din film), Rodion Nahapetov (Potoțki). Rusia, 1918, război civil. Un regizor...oblomovist preferă „turnul de fildeș”, neimplicarea, întorcând spatele aceluia Octombrie Roșu, punând în paranteze arestările făcute de Armata Albă, fugind deliberat de orașul ocupat de armata contrarevoluționară. El face un film mut, cu vedeta Olga, o actriță patetică, utopică, senzuală, exuberantă, sentimentală. Platoul e o oază bizară,

cu parfum de epocă și personaje cvasi-cehoviene.

Scenaristul scrie în draci, rupe, reface, iar regizorul își pune, totuși, întrebarea: „Oare noi trăim?” Filmul e mut, dar Olga, în afara filmărilor, vorbește întruna, cu o locvacitate maldivă. Operatorul Potoțki e cel implicat, sub masca lui bonomă. El riscă și filmează ororile, execuțiile, rugându-o pe Olga să salveze filmul. După ce ea vede filmările crunte, conștiința ei are un șoc puternic și nu mai poate continua filmul mut, penibil: „Ce facem noi e oribil, e lipsit de valoare” – crede ea. Lumea flămândă de vedetism cere autografe, dar cum poți fugi de convulsiile istoriei?

Totul se precipită... tramvaiul

galben și o Olga implicată, dincolo de butaforiile ieftine. Turnul de fildeș a crăpat și trebuie luată o decizie. Mihalkov uimește prin realizarea contrastelor, dar și prin povestea de iubire dintre Olga și Potoțki, în limite sugerate, tulburătoare.

ALEXANDRU JURCAN

Muzica. SEMNAL

„La taclale cu Dumnezeu” pe strune de muzică folk!

Am considerat mereu că muzica folk este acel gen muzical în care poezia se simte cel mai bine în „apele ei”. De ce? Pentru că lirismului poeziei i se adaugă, în complementaritate, lirismul strunelor unei chitări „reci” care, la o înaltă vibrație de profesionalism și înțelegere, poate fi nefiresc de „caldă”. Mai multe ingrediente sunt necesare pentru o muzică folk de calitate. În primul rând o poezie adevărată, profundă și acaparatoare, apoi un profesionist care simte instrumentul, dar care simte deopotrivă și poezia, forța versurilor, cele care îl fac să găsească sunetele potrivite pentru a le pune în valoare.

Vocea artistului folk, inflexiunile acesteia, particularitățile ei, timbrul vocii, forța de interpretare, charisma, etc. sunt de asemenea atribute care pot face ca o melodie să vibreze în/la auditor. Interpretul folk pliază sunete peste vers, dând sonorității versurilor, propriile carate de strălucire. Este o simbioză între poezie și poezia muzicii, între poet și interpret, unde

muzicianul trebuie să vibreze la poezia poetului, pentru ai găsi sunetele și interpretarea care să pună versurile „în lumină” și chiar să le dea o nouă combustie. O astfel de simbioză fericită, semn al excelenței, am găsit-o recent, pe un C.D., unde interpreta folk **Angela Mariașiu** a compus o serie de melodii pe versurile poetului **Nicolae Băciuț**, din volumul acestuia intitulat **La taclale cu Dumnezeu**, volum apărut în anul 2016 la Ed. Vatra veche

Din câte am aflat, Angela Mariașiu nu și-a propus imperativ să facă un C.D. cu versurile poetului Nicolae Băciuț, dar citind versurile acestuia, a avut parte de o regăsire a sinelui, fapt care a declanșat muzicianul din ea și care, într-un neastâmpăr benefic, a realizat într-un final 12 bijuterii de gen. Rafinementului poeziilor le-a adăugat propria aprență de înțelegere.

și interpretare. **Alb de Ierusalem, Așteptare, Colinde, merinde, Dacă nu voi învia, Din șapte-n șapte, Fă-mă, Doamne, Îngerire, Întoarceri, Niciodată, O singură ființă, Și eu, Ușă închisă** sunt poemele lui Nicolae Băciuț cărora fosta componentă a Cenaclului „Flacăra” a simțit nevoia să i le deslușească sensurile, să le interpreteze și să le dea noi straie de sărbătoare. Uneori frumosul nu se poate povesti. Trebuie să-l vezi, să-l auzi, să-l percepi. În cazul de față trebuie să-l auzi. Vă las să vă închipuiți rafinatele versuri ale poetului pentru care **”scrisul înseamnă să stai de vorbă cu Dumnezeu”** și interpretarea de mare sensibilitate a Angelei, aici pe post de înger păzitor de versuri, până la momentul când, poate, vă vor intra, de facto, prin audiere, în suflet. Speranța nu moare niciodată!

RĂZVAN DUCAN

*

Născută fiind la Reghin, în „orașul viitorilor”, (la 21 august 196) la 6 ani, Angela Mariașiu a început să studieze vioara.

În contextul emulației muzicii tinere, susținută de fempomenul „Cenaclul Flacăra”, în 1982 începe să studieze chitara și să cânte muzică folk.

În 1985, devine membră a Cenaclului Flacăra și participă la turneele acestuia, suținând recitaluri în spectacole în diverse localități din țară.

A câștigat premii la festivaluri/concursuri de muzică folk (Arad, Târgu-Jiu, Târgu-Mureș).

Participă la reuniuni muzicale, concerte, la emisiuni radio și TV.

Muzica

Lada de zestre

Privind retrospectiva peste umăr, văd o tânără profesoară de muzică, alături de un mare număr de elevi, străduindu-se să respecte nu doar programa școlară, ci să facă și alte lucruri care să le placă atât lor, cât și celor apropiați. Grupuri vocale, ansambluri corale și interpreți au evoluat pe scene, prezentând publicului cele mai frumoase creații populare (începând cu bocetul trecând prin cântecul de nuntă și terminând cu colindul). Niciodată n-au lipsit aplauzele.

Anii trecând și naveta devenind tot mai obositoare, „tovarășa” a intrat prin concurs la Radio Târgu-Mureș, ca redactor muzical, renunțând cu greu la elevii ei și amintindu-și cu drag de orele de culegeri folclorice, de excursiile, taberele și expedițiile făcute împreună.

Trecerea de la catedră la microfon nu a fost deloc ușoară, însă profesoara a avut noroc de colegi dragi, pe lângă care „a prins” câte ceva din tainele noii meserii.

Din acest moment, voi vorbi despre fosta „tovarășă”, actuala doamna redactor Maria Costea Lirca. Am început mai timid, încercând să-i cunosc puțin câte puțin pe viitorii mei interlocutori, să-i invit în studioul de radio și să le așez înregistrările pe rafturile fonotecii.

La fel ca în serbările școlare, au evoluat în studioul de înregistrări interpreți și orchestre, tarafuri și ansambluri folclorice, iar din nenumăratele terenuri prin țară, mii de înregistrări cu rapsozi populari, povestitori, șezători, clăci și sărbători populare s-au adunat în emisiunea „Lada de zestre”.

Partea bună a misiunii de jurnalist te expune aflării adevărului, a frumuseții și a situațiilor prin care trece un personaj.

Muncind asiduu pe tărâmul folclorului, nesperând că voi primi ceva gratis de la viață, am realizat că am primit totuși un dar: acela de a fi fost în mijlocul artiștilor populari, fie ei meșteri, dirijori, instrumentiști, interpreți, coregrafi, rapsozi sau povestitori. Pe parcursul unui sfert de veac, acești oameni mi-au devenit apropiați, unii dintre ei chiar prieteni buni, și mi-au spus poveștile lor, aspirații și gânduri, așa cum le-am surprins pe banda magnetică, transmise la Radio Târgu-Mureș și transpuse azi într-o carte „vorbită”.

Sunt onorată de faptul că, în paginile acestei cărți, toate personajele sunt surprinse în diferite momente ale vieții lor artistice, dintre care, neanunțate, unele au plecat spre stele, lăsând un mare gol în sufletul meu.

Totuși, ele rămân mereu aici, alături de cei vii, care le duc dorul și alături de cei care au trăit, ducând mai departe zestrea folclorului nostru nepieritor.

MARIA COSTEA LIRCA

Nevoia de restituiri

Jurnalismul, în general, își are riscurile lui, printre acestea și cele care țin de destinul textelor, mai ales în cazul presei cotidiene, în care termenul de garanție este de... o zi!

În vâltoarea evenimentelor, textele pot cădea ușor și repede în desuetudine și uitare.

În cazul presei audio, lucrurile stau și mai prost. „Verba volant” nu e... vorbă-n vânt. Intră în acțiune și face prăpăd. Se salvează cine poate și cum poate. Efemeritatea e sentința curentă pentru materialele difuzate, mai ales în condițiile în care preocupările pentru arhivare sunt asumate facultativ. Există permanent pericolul ca emisiunile radio să se piardă, și la propriu și la figurat, în eter.

Iar când, dincolo de circumstanțele defavorizante, se încearcă salvarea... efemerității, eforturile presupuse cresc exponențial, pentru că transcrierea textelor, până când vreun program IT va prelua această sarcină, e o corvoadă, la limita calvarului.

Maria Costea Lirca a sfidat toate aceste inconveniente și, după o viață dedicată radiofoniei, și-a propus să recupereze și să restituie prin cuvânt scris o mică parte din creația sa publicistică, salvând cuvântul vorbit, dându-i greutate de plumb.

Dintre multele materiale realizate de-a lungul timpului, ca slujitor al radioului, Maria Costea Lirca a ales să facă o selecție a interviurilor pe care le-a realizat cu cei care, într-un fel sau altul, fac parte din patrimoniul tradiției populare.

Reconstituie astfel un interval de timp suficient pentru a fi relevant, cu oameni și evenimente legate de soarta folclorului românesc, a tradițiilor.

Reporterul este mereu bine informat, documentat, interviurile au substanță, culoare. O altă particularitate vine și din stilul oral, din spontaneitatea replicilor.

Prin Maria Costea Lirca, cultura populară a câștigat și un martor și un avocat, pentru care valorile tradiționale sunt purtătoare de istorie.

NICOLAE BĂCIUȚ

DINCOLO DE DIFUZOR

Trecători printr-o lume veșnic în schimbare, găsim potrivit faptul că e bine uneori să ne oprim la repere, spre aducere aminte. Ne învățăm într-o lume plină de

culoare în care găsim mereu disponibilitatea de a potrivi cromatica și de o așeza pe un șevalet în speranța că buna potrivire va deveni cândva un tablou celebru.

Cu câțiva ani în urmă, copil fiind, ascultam la Radio Târgu-Mureș o voce, o emisiune, o lume într-un difuzor. O voce gravă ne plimba deseori printre creatorii de frumos, printre cei care transmit frumosul. Îmi închipuiam dincolo de difuzor, o femeie impozantă, tăioasă în vorbă, dar care știa mereu să deschidă lăzi de zestre ale neamului. Aceasta este Maria Costea Lirca. Cea care mi-a marcat la început auzul, iar apoi a devenit o sursă de informații din lumea tradițională.

Am ascultat-o pe Maria ani de zile, până când, la rândul meu, am „copiat-o” realizând și eu o emisiune radio cu același nume. Și totuși în acea vreme Maria Costea Lirca era doar o sumă de frecvențe audio. După ani de zile am descoperit omul, care la momentul respectiv a jucat un rol deosebit în rostuirea carierei mele. Maria m-a învățat că dacă vrei să îți fie bine, atunci trebuie să faci ceea ce-ți place.

Maria Costea Lirca e omul care nu te lasă să te înșeli și mereu, oricât ar fi de dureros, îți spune adevărul.

E mai bine să primești „vorbele grele” ale Mariei decât toate complimentele de pe lumea asta! O experiență în domeniul tradițional de un sfert de secol în fața microfonului face din redactorul radio o voce de reper în lumea aceasta aflată mereu pe „toate cărările”.

Ideea conceperii unei cărți care cuprinde momente dintr-o activitate prodigioasă este cu siguranță un beneficiu pentru cei care peste ani vor avea nevoie de un reper, de o bază de date ale unei lumi, ce poate părea apusă și care cu siguranță trăiește prin fiecare dintre noi.

MIHAI TEODOR NAȘCA

La Galeria „Deisis”,

Sabina Purcariu, „Armonii de toamnă”

Născută la Târgu-Mureș Sabina Purcariu a absolvit Universitatea de Artă și Design Cluj Napoca, secția Pictură, și Institutul Politehnic Cluj-Napoca, secția Electromecanică tehnologică.

Este membră a UAPR filiala Cluj și a Asociației Artiștilor Plastici Mureș din anul 1986. Este membră a Fondului Plastic Brașov și a Kunstverein Passau din Germania.

A urmat cursurile de pictură ale Academia Passau - Germania.

A participat la taberele de creație - pictură din localitățile: Piatra-Neamț, Mangalia, Sovata, Cund, Berghia, Deda Budapesta, Berghia, Passau, Râciu, Belgrad, Bistra Muresului.

A organizat expoziții personale în localitățile: Târgu-Mureș (1988), pe litoralul Mării Negre, Hotel Safir și Cap Aurora (1989), Gledin (1991), Târgu-Mureș (1992), Rimini - Italia (1992), Zürich la City Galerie Kranich (1998), Târgu-Mureș (2001 și 2003), Sighișoara la Muzeul de Artă (2004), Târgu-Mureș (2004), Passau la Galerie Knott (2005), Munchen (2005), Budapesta (2005), Târgu-Mureș (2005), Pecs - Ungaria (2006), Passau Kulturmodell: Kunst Nacht - Offene Ateliers (2006), Sibiu - Galeria Art Vo - Hotel Ana (2006), Bergen-Norvegia Gallery Haganes - Sartor Center (2007), Oslo - Clubul diplomatic (2007), Oslo - Ambasada României (2008), București - Cercul militar - Sala Rondă (2009), Belgrad - Centrul Cultural Francez (2009), Drobeta Turnu Severin - Galeria Angel's Art (2010), Paris - Grand Marche D'art Contemporain - Place de la Bastille (2010), Târgu-Mureș - Hotel Continental (2011), Târgu-Mureș (2012), Târgu-Mureș - Palatul Culturii (2013 și 2014), Targu-Mures Lex Art (2014). În 2015 expoziții personale la Prefectura, la Palatul Culturii și la hotel Continental, 2016 art 3f Salon International d'art contemporain Mulhouse Franta, 2017 expoziție la Dej Galeria Frezia

A participat la expoziții de grup și colective în localitățile: Târgu-Mureș, Piatra-Neamț, Mangalia, Alba-Iulia, Târnăveni, Constanța, Satu-Mare, Reghin, Sighișoara,

București, Sibiu, Rimini-Italia, Brașov, Sibiu, Budapesta, Passau, Germania, Oslo, Cluj-Napoca, Paris, Osnabruck – Germania (2014), Cluj Napoca(2014-2015), Tg Mures-2015, Reghin 2015, Saint Sulpice Pays de Thelle- Grand prix du jury-2016

A obținut premii și distincții la concursurile județene de artă plastică - premiul II și III, premiul revistei Ambasador pentru activitatea artistică din anul 2006.

A fost prezentată în presa locală „Cuvântul liber”, „24 ore mureșene” și „Zi de zi”, precum și la TVR 1, PRO TV, Național TV, Antena 1 și Televiziunea locală, Radio Târgu-Mureș și revista „Ambasador”.

Are lucrări în colecții particulare din România, Italia, Elveția, Germania, Canada, Norvegia, Cehia, Ungaria, Franța, Serbia, Olanda.

Tehnici folosite: pictură de șevalet în ulei, acril pe pânză, carton și sticlă și tehnica mixta în acril.

*

Prezență discretă în viața plastică mureșeană, fără ofensive de cucerire a publicului iubitor de artă, Sabina Purcariu și câștigat aprecieri la superlative pentru o expoziție personală pe care a avut-o în acest an la Dej. Expoziția sa a fost apreciată de o autoritate în domeniu, prof. univ. dr. Negoită Lăptoiu, care afirmă că: “O temeinică analiză a împlinirilor și răsfrângerilor sale picturale consemnează un amplu orizont al inspirației, abordând cu vigoare și lejeritate teme extrase din incitantul caleidoscop al naturii și vieții. O caracteristică și fecundă predispoziție lirică proiectează motivele inspirative

în zona unei fabuloase transfigurări de real în univers sub spiritualizat. Drept urmare imginile se trezesc învăluite într-un tumultuos suflu metaforic și simbolic. Domină în toate transpunerile picturale un viguros sens ascensional, de plutire a formelor și sensului existențial într-o cuceritoare impresie de cantonare sub spectrul purității și luminii.

Demnă de consemnat este și natura personală a limbajului plastic întemeiat pe o pensulație dezinvoltă, cursivă, fundamentat pe un prodigios și rafinat simț cromatic, iubitor de tensiune și freamăt.”

Cu un astfel de “certificat de valoare”, Sabina Purcariu propune iubitorilor o nouă expoziție personală, la Galeria “Deisis”, de la Palatul Culturii din Târgu-Mureș. Sunt “armonii de toamnă” care pun în lumină, în sinteză, disponibilitățile unui artist plastic care și-a câștigat încet și sigur un binemeritat prestigiu.

Sabina Purcariu pictează cu dezinvoltură în cele mai variate register cromatice și compoziționale, când înretorici plastice de largă respirație, când în minuțioase abordări de detalii, relevante în expresivitatea sau simbolistica lor.

Nimic din ceea ce e fascinație a culorii nu-i este străin Sabinei Purcariu, nici când merge pe drumuri/teme bătătorite, nici când îndrăznește să-și traseze propriile sale proiecții.

Acumulările artistice ale Sabinei Purcariu, nespectaculoase în esența lor, au însemnat câștiguri irefutabile, conturând un portret al artistului la maturitate, cu distincție fără stridente, într-un registru de cal al valorilor.

Indiferent de tehnicile folosite, ea trece probe de abilitate artistică nu la îndemâna oricui, potențându-și limbajul plastic cu cel poetic, într-o evidentă consubstanțialitate.

Nu are rețineri față de noi abordări, care ies din tipare, ieșind din granițele acrylicului, pentru a-și experimenta disponibilitățile în tehnici mixte.

În spațiul de intimidat de Galeria “Deisis”, Sabina Purcariu ne propune o sinteză artistică edificatoare pentru destinul său plastic, convingătoare pentru cele mai rafinate, exigente gusturi.

NICOLAE BĂCIUȚ

LUMEA LUI LARCO

SEPTEMBRIE

E dusă vara sus pe grui,
Vacanța e de-acum în doliu;
Elevul e în banca lui,
Parlamentarul... în fotoliu.

CONDIȚIE

Clar e, de la angajare
Proaspătul salariat,
Va sta bine pe picioare...
Cu un spate-asigurat.

CHEFLIUL LA BAR

Cum nu avea discernământ,
Fiind cu nervii la pământ,
Un neuron el mai avea,
Dar și pe-acela vru să-l bea.

LA VOTAREA CU BILE

Sala-i mare și cochetă,
Urnele-s precum se cere,
Iar votarea e secretă...
La vedere.

CONFRUNTĂRI ISTORICE

S-au înfruntat în lung război
Aceste două mari perechi:
Mai ieri: ciocoi vechi și noi,
Iar azi: corupții noi și vechi.

AVANSARE

Concluzia de peste veac
Surprinde comportarea „justă”:
Acel ce dă de „cozonac”
Din pâine neagră nu mai gustă.

SONET NOSTALGIC

Ce vremuri mai erau la noi pe-atunci,
De care nici o clipă n-am uitat,
Când hoinăream prin codru-
nveșmănat

Ori alergam desculț prin văi și lunci.

Gospodăroși toți oamenii din sat
Mergeau la hore, nunți, scâldau și
prunci,
Se ajutau la casnicele munci,
Și orișicând puteai primi un sfat.

Aveau lăicere-ntinse pe divan,
Războiul nu lipsea din nicio casă,
Bărbații-aveau căciuli de astrahan,

Avându-i și pe feciorași la coasă.
Iar femeiușca-n șorț și fără fard
Lascivă sta cu coatele pe gard.

CUGETARE

Observăm că-n timpul vieții,
Pe traseul veșniciei,
Toți dăm vamă frumuseții,
Însă nu dăm și prostiei.

CĂSNICIE ÎN CRIZĂ

Iubirea între soți când nu *ardea*,
Lipsind, chiar, și respectul reciproc,
Îndată soacra lui intevenea
Să pună, cum i-e felul... gaz pe *foc*.

Din jurnalul lui Păstorel

O rimă pentru Păstorel
Găsi maestrul: „păhărel”,
Iar pentru cei cheflii, știm noi,
Perfecta rimă e... butoi.

DE CE?

De ce nu înfloresc bujorii
Sub bolta-nvăluită-n fum,
De ce sunt împietriți cocorii
În norii gri de praf și scrum?

De ce vibrează-n lacrimi lacul,
De ce nu-i grâul pân' la brâu,
De ce nu cântă pitpalacul
Și-s decibeli scăpați din frâu?

De ce pășim pe ierburi împietrite
Și-i roua roșie-n dumbravă,
De ce mușcăm din mere înroșite
În focul lacului de lavă?...

De ce? De ce?

Răspunsul vine dinspre viitor,
Departa nu-i, e chiar aproape,
Simțim, deja, un iz înțepător
Și-o greutate pe pleoape.

VASILE LARCO

De la un clasic citire:

Nicolae Țațomir

Iași, 1904-1996

Aritmetică citadină

Stradela din periferie
Cu-atâtea gropi creștea lunar,
Încât ar trebui să fie
Închisă pentru inventar!

Unui poet

Cum în fiecare rimă
El comite câte-o crimă,
Volumașul lui stingher
Nu-i volum, e cazier!

Unui critic care scrie și poezii

Că este critic, ce să zic?
Că-i și poet, nu-i de mirare,
Nu știu din doi care-i mai mare,
Dar știu că unu-i foarte mic.

Fotbalul

Ciudat destin!
Gonind pe sol,
Când dai în plin,
Să iasă-un gol!

Unor critici

Pe lângă cei cu mintea înțeleaptă
Sunt critici ce rămân mereu pe lângă;
Dexteritatea lor e-n mâna stângă,
Iar stângăcia lor e-n mâna dreaptă.

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Stimate maestre Nicolae Băciuț,
felicități, iată că revista „Vatra
veche” își urmează cursul lunar,
așadar:

Este limpede ca roua,
Au trecut opt luni din „șatră”
Și-am ajuns în luna-a noua
Când se naște-o ... nouă *Vatră!*
VASILE LARCO

Stimate domnule Nicolae Băciuț!
Va mulțumesc din suflet pentru
pâinea aburindă scoasă chiar acum
din cuptor: nr. 8 al revistei. Nu
încetez a vă admira pentru capacitatea
de a adună atâta lume grămăjoară ca
într-o icoană, cum îi plăcea să spună
acum mereu regretatului nea Grig:
Grigore Vieru. Numai să ne adunați,
darămite să mai răscoliți grămezile de
grâu, pentru a le da la machina și a
alege grâul de neghină!

Vă trimit și eu pentru rubrica „Lumea
lui Larco” (și pentru descrețirea frun-
ților cititorilor revistei) câteva din
modestele mele delicii epigram(at)ice
în speranța că nu se vor rătăci prin
lumea brulioanelor din redacție, iar
această „Lume...” a istețului Vasile
Larco va fi la fel de largă, încăpătoare
și primitoare ca și măicuța glie a
sufletului dvs. nobil.

Încă o dată mii de mulțumiri,
sănătate, inspirație, autori și cititori
inteligenti și fideli poeziei,
frumosului și sublimului,
Cu plecăciune,
al dvs. devotat citeț,

N.M.

Nicolae MĂTCAȘ

Delicii epigram(at)ice

Lampa arsă și sticleții

Și-amuza la chef băieții
Că-i cântau în cap sticleții.
Nu era o proastă farsă:
Chiar avea o lampă arsă.

Are? N-are? N-are nare?

Dându-i verde peste nas,
I-a picat – vai! – nasu-n vască,
Merge,-n schimb, cu toți în pas:
N-are nas să mai bârfească.

Tot jargonul ca jambonul

Arunca jargoane Lula,
Modelându-și glasul, tonul,
Ce-are sula cu căciula
Și jargonul cu jambonul.

Niciun fel de remușcare

N-aduc anii ce-aduc banii.
Viața ce-i? O floare-n glastră.
Cum îi vede, gologanii,
Îi și-aruncă pe fereastră.

Alter(c)ăți(un)i între generați(un)i

N-arunca vina pe soartă:
Și-o lua asupra lui.
Fi-su doar – pisica moartă
În ograda fratelui.

Profesionalism

Prins în plasă prin filaj,
Simulând c-ar fi-ntr-o dungă,
Hoții l-au atins la pungă.
Bonus? Și la ... abataj!

Viață ninsă - coardă-ntinsă

Viața, cât îi ea de viață,
Un vulcan, și tot erupe.
Când atârni de-un fir de ață,
N-o întinde, că se rupe.

Cine altui groapa sapă

Parcele, bătu-le-ar vina,
Vor să-mi taie ața vieții.
Dar, săpându-mi-o, rovina,
Ele-ncinge-i-or pereții.

Pe ultim drum

Am ajuns să-mi sufle vântu-n pungă,

Am rămas cu ața mămăligii,
Doar că-n drum, când m-or mâna la
strungă,
N-am să-ntreb dacă-s muiăți covrigii.

Mulțumiri pentru revistă...
Văd că Larco mai rezistă;
M-am gândit, că de antren,
Să-l felicit c-un catren:

Șarja amicală

Larco este nepereche:
Cu catrene, parcă plouă;
Chiar de este "Vatra veche",
Așteptăm și-o poantă nouă!

Ionel IACOB-BENCEI

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Vă rog să primiți și de această data
felicitățile mele, acum pentru „Vatra
veche”, nr. 8/2017.

Și toată admirația pentru felul cum
arată și ce conține, pentru felul cum
reușiți să strângeți în jurul ei atâția
prietenii care, prin ceea ce scriu, îi dau
un profil cu totul și totul aparte.
Cu deosebită prețuire,

Stan V. Cristea

Limba în care trăiesc, iubesc,
gândesc, limba pe care n-am părăsit-o
nicio clipă în cei 35 de ani de când
trăiesc pe pământul unei alte limbi!

Cine nu știe cum e dragostea față de
limba natală, s-o afle aici, în poezia
care, deși nu e scrisă de mine, mă
reprezintă...

Mulțumesc, Nicolae Băciuț!

Veronica Pavel Lerner

Mulțumesc! Un număr bogat, cu texte
consistente!
Cu admirație,

Suzana

Stimate Domnule Băciuț,
Mai zilele trecut Alexandru Jurcan
mi-a dat un volum de versuri, foarte
bune - cel mai recent volum al sau -
pe care l-am citit cu plăcere și știind
că este între apropiații revistei pe care
o conduceți m-am grăbit să scriu
despre el și să va trimit comentariul
meu, în speranța că nu mi-a luat-o
altcineva înainte.

Oricum, vă mulțumesc pentru
amabilitatea cu care m-ați găzduit de
fiecare dată și vă încredințez de
întregă mea prețuire și prietenie.

Constantin Cubleşan

Multe mulțumiri, pentru revistă și pentru spațiul acordat creațiilor mele, vă transmit din Vrancea dragă, din vecinătatea Dragosloveniului lui Duiliu Zamfirescu. M-am bucurat mult pentru acest dar de septembrie. Vă doresc să puteți realiza în continuare ceea ce știți atât de bine să faceți..., cărți, reviste, evenimente culturale... Și...multă sănătate!

Anica Facina

Felicitări! Că de fiecare dată, un număr de excepție!

Erwin Josef Tigla

Mulțumim pentru revistă, maestre Nicolae Băciuț!

Vă citim cu drag,

Ben Todica

Mulțumesc, Nicolae Băciuț! Să nu uiți că noi 2 suntem un soi de "dinozauri" care mai credem în cultură, în lectură! Eu te aștept, cu drag, în Bucovina... Și nu musai cu scopuri și tematici culturale... ci și că simplu, civil prieten drag al meu... Mă bucură și onorează prietenia ta (noi 2 fiind cam... colegi de generație, de revista studentească...). Mai vorbim! Te felicit, sincer, pentru tot ceea ce faci tu, Nicolae! Și... nu uita... ai mereu viza pe pașaport... înspre Bucovina! Te îmbrățișez, cu drag!

Straton Cezar

Vă mulțumesc! Vă respect și vă îndrăgesc pentru muncă depusă!

Cu stimă,

Titel Loredana Valentina

Mulțumesc mult! Vă admir pentru muncă depusă!

Am lecturat cu plăcere. Vă felicit, vă mulțumesc și atașez o poezie de toamnă.

Cu prețuire,

Loredana Dalian

Vă mulțumesc pentru revista. Apreciez efortul deosebit .

Cu prețuire și deosebită considerație,

Ioan Pastor

Vă mulțumesc! Mereu impresionat de zelul cultural ce va mistuie...

Iulian Capsali

Stimate domnule Băciuț,

Vă mulțumesc pentru noul număr al revistei *Vatra veche*.

Cele bune,

Mihaela Mudure

Frate Nicolae, îți mulțumesc pentru revista. E o bucurie de fiecare dată când o primesc.

Ion Marin Almăjan

Vă mulțumesc frumos, Domnule Băciuț! Mereu mă bucură să citesc VV, să constat că lumea e frumoasă din unghiul din care o privim, dacă vă suntem prin preajmă. Vă doresc o seară superbă, spor în toate și, vorbim curând.

Melania

Neața, Domnule Băciuț!!!!!!!!!!!!!!
Vă mulțumesc frumos pentru VV, un număr care completează cu succes suită edițiilor de până acum a revistei dvs. Sunt onorată să va fiu aproape. Mulțumesc pentru spațiul acordat poeziilor mele, și nu doar pentru asta. Vă mulțumesc pentru starea de bine pe care mi-o creați cu fiecare veste culturală bună care vine de la dvs. Cred că ar trebui să stabilim deja data pentru expoziția mea, *Dantelării*, de la Mureș. Mai am ceva de lucru și la volumul de poezii *Totem de inimă roșie*, nu mă prea grăbesc, dar va fi gata foarte curând, Mai vorbim în răstimp despre toate asta.

Cu drag,

Melania

Mulțumesc frumos pentru revistă și, nu în ultimul rând și pentru eforturile făcute.

Cu stimă,

Vasile Mesaroș

Am primit și am citit ca de obicei cu interes și plăcere.

Cu stimă,

M.B.B.

Mulțam pentru nr 8/2017 al revistei cu materiale foarte interesante.

Cele bune, stimate domnule Băciuț, vă mulțumesc cu deosebită recunoștință pentru gestul dv. de a publica o prezentare la Dicționarul lui Ion N. Oprea, *Personalități 300...* la număr care prin dimensiunea sa, la propriu și la figurat, justifică o aplecare îndreptățită. Vă doresc putere de muncă și sănătate cât mai îndelungate în fața acestei reviste *Vatra veche*, dar plină de noutăți.

Constantin Hușanu

Multe mulțumiri di deosebită prețuire pentru "Vatra veche" care mă ceama și mă cere acolo.

Buni

Vă mulțumesc mult, Domnule Nicolae Băciuț, pentru "Vatra veche" nr. 8/2017! Ne-ați pus la îndemână atâtea idei frumoase și cuvinte alese, atâtea trăiri profunde și aprecieri înalte ale creației unor scriitori deosebiți prin specificul talentului lor literar! Și ați reușit s-o faceți de minune, în stilul Dvs. dintotdeauna. Astfel veniți în sprijinul literaturii române cu încă un pilon de nădejde. Iar scriitorilor, poezilor și criticilor literari le ajutați să-și găsească mai ușor și mai repede cititorii și admiratorii. Se face în comun o lucrare extrem de importantă. E pe drept admirabilă această lucrare și Vă doresc s-o continuați cu același har scriitoricesc, cu aceeași dragoste de valorile autentice ale națiunii noastre. Cu deosebit respect,

Ana Sofroni

Bună seara, stimate domnule Băciuț, Vă mulțumesc pentru revistă.

Cu stimă,

Gavriil Preda

Mulțumim mult pentru „Vatra veche” ce declanșează o nouă „emoție de toamnă”!

Mii de mulțumiri pentru premiile acordate elevilor noștri participanți la Concursul de creație „Ion Creangă”.

Carmen Sima

Dragă Vatra veche,

Cu fiecare număr cu care, apari ești mai frumoasă, interesantă și bogată.

Mulțumesc!

Katalin Cadar

Mulțumiri sufletești,

Dăncuș

Stimate domnule Nicolae Băciuț, Mulțumesc pentru nr.7/2017 cu materiale interesante și variate.

Succes și pe mai departe va urează

Hans Dama,

Viena

Fiecare apariție a revistei *Vatra veche* trezește curiozitatea. Sunt atât de multe unghiuri surprinse reușit, încât nu știi unde să-ți oprești mai întâi privirea.

Coperta lansează acel orizont de așteptare ce se mărește cu fiecare filă. Nume cunoscute sau la prima întâlnire cu cititorii dau o recepție unică: cultură în veche vatră.

Felicitări și considerație tuturor!

Georgiana Jungheatu

Revista dvs e o încântare pentru cititor. Sunteți o tribună a talentelor. Prezențați toate domeniile artistice. Felicitări!

Citindu-vă articolul am descoperit că sunteți din Brăila. Locuiți în continuare acolo sau v-ați mutat în București? Vă întreb pentru că dacă stați în București unde vin de obicei vara, ne-am putea cunoaște personal! Și iată, cu această întrebare mi-a venit o idee- în fiecare număr ați putea publica câteva cuvinte despre viața și opera unui autor, astfel încât să-l dezvăluiți cititorului.

Vă mulțumesc pentru inserarea cronicii mele.

Cu prețuire,

Magdalena Brătescu

(mă puteți găsi pe Wikipedia pentru amănunte)

Distinsă Doamnă Brătescu,

Vă mulțumesc pentru aprecieri și pentru colaborare.

Aștept în continuare texte de la dv. în sensul propunerii pe care ne-ați făcut-o.

În ceea ce privește biografia mea, sunt bistrițean, am făcut studii la Cluj-Napoca și trăiesc la Târgu-Mureș.

Brăila nu e decât o sumă de episoade memorabile din teritoriile literaturii.

Revista *Vatra veche* continuă programul seriei 1971 al revistei *Vatra* (la care am lucrat 20 de ani), inițiat de Romulus Guga. E o revistă, cred, unică în România, ce ține de ceea ce presupune "one man show", ori, pe românește, eu centrez, eu dau cu capul.

Revista o fac în exclusivitate eu, de la A la Z, și o tipăresc pe cheltuiala mea.

Apare de 9 ani, e un lunar de cultură cu deschidere, fără vreo înregimentare literară - gașcă, grup, clan, chibuț...

O fac cu drag, cu eforturi inimaginabile.

Nu mă laud, nu mă plâng. E un proiect personal, pe care mi l-am asumat ca pe o cruce cu care vreau să urc Golgota literaturii.

Nu știu cum va fi la capătul drumului, dar traseul e frumos.

Cu respect,

N. Băciuț

Mulțumiri cu felicitări pentru revistă.

Cu respect,

I.B.

Mersi. Felicitări și la mai multe!

Eugen

Felicitări, mulțumesc, m-am decis să va mai trimit articole despre poporul meu !

Guner Akmolla

Vă mulțumesc pentru amabilitatea și promptitudinea cu care îmi trimiteți fiecare număr al revistei. O citesc cu multă plăcere! Foarte interesantă !

Cu sinceră considerație,

Prof. Cătălin Ilie

Stimate Domnule Băciuț,

După o prelungită și justificată tăcere, îndrăznesc să vă trimit cronică unei antologii interesante, de curând apărute, lăsând publicarea la aprecierea Dv.

Regret nepriceperea mea în urmărirea revistei online...(nu pe facebook...).

Cu statornică prețuire,

Livia Fumurescu

Vă mulțumesc, domnule Băciuț. Și pentru publicarea comentariului dlui C. Stancu.

Fratern,

Eugen Dorcescu

Mult stimată redacție,

Mulțumindu-vă pentru nr.8 / 2017 al revistei dvs. revista „Vatra veche” vă cer permisiunea de a vă adresa câteva opinii pe care vă rog să le publicați în numărul viitor. Stimate D-le Nicolae Băciuț, genericul revistei ce cu onoare o conduceți : „Descoperirea, susținerea și promovarea valorilor culturale” înseamnă pentru cititorii de pretutindeni un îndemn la instruire și dăruire în spațiul de acum universal al culturii. Stimată redacție și distinși colaboratori ai revistei „Vatra veche” prin tot ceea ce scrieți, difuzați și construiți în „coloana” culturală a infinitului românesc oferiți epocii contemporane și viitoare un exemplu de adevărat neam românesc. Eu, privind din interiorul spațiului spiritual al românimii, sunt tentată uneori să cred că se exagerează cu termenii – românism, latinitate, noi-românii, adevărați români, ș.a. Dar, participând și anul acesta (între 29.09- 1.10.2017) la lucrările Simpozionului Internațional „Experimentul Pert’ Pitești, lucrări organizate și conduse cu tact și cu har de către dl.prof.dr.ing. Ilie Popa și distinsa doamnă Rozalia Rodica Popa, apoi, re-recitând pagini din

„binecuvântata” revistă „Memoria” sărbătorind apariția numărului 100, justific pentru contemporaneitate și pentru viitorime, absolut toate derivatele. După o viață de democrație interbelică, după o rezistență anti-comunistă eroică, după restabilirea de valori pe întreg spațiul european și nu numai, spațiu locuit azi de români, consider că poporul meu, atât de crunt lovit, a avut norocul să se situeze în rezistența sa anticomunistă, antihitleristă, antistalinistă, în dreapta marilor români ce au rămas prin fapte și martiriu în istoria omenirii. Versurile refugiatei Kadrizade Piraye (4.01. 1921 – 05.09.2010, refugiată noastră care repeta : „nu vă uitați urât la soțul meu, dacă nu era acest bărbat român, eu nu supraviețuiam!) exprimă un ideal al visului milenar uman de Pace!

BOLȘEVISMUL

Beleaua asta bolșevică

Cu trei generații distruse se laudă,

A inventat capcane să ucidă

Pe Stalin l-a creat în silă.

Tata, nefericita mea mamă,

Bunicul înaintea lor,

Au sperat lumea minunilor

Dar au murit cu speranța lor.

(Vol.Kîrîm – Romanya, Amintiri, Poeme, Traduceri de Piraye Kadrizade, * editor Tezgean Erggheh, 2012, Ankara).

Dragă Nicule,

Am fost plecată în concediu unde am studiat cu extrem de mare atenție *Ispita izbăvirii*. A trebuit să o citesc de patru ori că să îmi fie limpede că este o carte cu adevărat importantă. Intenționez să scriu despre ea (o știu deja pe dinafară) un material poate nu chiar atât de lung că acela despre *Quo vadis Domine*, fiindcă aici nu prea am cu cine să mă lupt - despre cartea asta s-a tăcut vârtos. Sper să fie gata până la mijlocul lunii, când ai zis tu că e termenul de predare pentru *Vatra veche*. Dacă te interesează.

M-am gândit și la ideea ta privind corespondența, dar am ajuns la concluzia că nu se poate acum. Oamenii despre care vorbim noi trăiesc încă, unii sunt chiar amici din Târgu-Mureș. Iar dacă tot tăi ba una, ba altă, nu mai rămâne nimic interesant. Poate că altădată, mai târziu...

Îți trimit aici **Pro Saeculum**, în care eu am două texte - a apărut așadar și cel despre *Quo Vadis, Domine*, →

celălalt este despre Ioan Aurel Pop. (Apropos, știi că Mihai a scris acum vreo zece ani foarte frumos despre el?) În fine, cred că se poate face rost și de formatul tipărit - nu o am, am primit deocamdată doar asta.

Totuși, lucru mare, îmi pare bine că a apărut și sunt curioasă dacă vor fi reacții/înjurături. Sau vor considera mai potrivit să tacă pentru a nu-i face reclamă...

Îmi pare doar nespun de rău că Mihai nu mai e printre noi.

Te rog să îi trimiți doamnei Sin revista, poate îi va face plăcere. Eu nu o cunosc.

Gânduri bune, cu drag,

Nedeea

„Stimate domn Băciuț

Am primit minunată dumneavoastră revistă. Vă felicit și vă mulțumesc.

Cu prețuire,

Vavila Popovici

Dragă Nicu Vineri, 15 septembrie, 2017 voi împlini 70 de ani.

O cifra rotundă, pătrată, dreptunghiulară, piramidală dar în mod sigur „sisifică”.

Nu voi fi nici la Baia nici la Fălticeni, nici la Iași, nici la Cluj, nici la București, Craiova, Târgu-Jiu sau Lugoj ci voi fi în atelierul din Gheorghe Lazăr, Timișoara, lângă lucrarea monumentală, „Gânditorul de la Hamangia” și parietală, „Cuietele lui Hristos”, întrezărite printre florile gingașe, aurii ale fondului negru, catifelat. Voi fi cu porumbeii albi, vietăți inocente care din când în când poposesc pe prevazul mării ferestre, privindu-mă întrebători: „de ce oare” ?

Nu voi fi nici la mare, nici la munte, nici la câmpie, nici la Louvre nici la Guggenheim sau Albertina, Veneția, Voroneț sau Putna.

Nu voi fi ancorată nici într-o retrospectivă expozițională neinvitată. Nu voi lansa vreun album aniversar inexistent.

Nu mă voi îmbata cu iluzii, nu voi fi mai încrezătoare în lumea care mă înconjoară dar voi fi recunoscătoare lui Dumnezeu și mamei care m-a născut !

La 70 de ani, am cucerit un spațiu al singurătății perfecte în care pot să-mi oglindesc panoramic, necondiționat, solar și selenar, întreaga viață, zâmbind amar .

Suzana Fântânariu

Excelsior

imobilizare

acasă se sparg bibelouri
lebede din sticlă
porumbei care se uită prin vitrină
dintr-o parte
acolo arde covorul de-atâția pași
umblați
între pietre doar
nisip netras prin sită. nu-i ca la mare
pe plaja cu stânci. am fost o singură
dată

am simțit cum se duc valurile
de ce le-ai dat voie
dacă știi c-am plecat din sufragerie
pentru ele?
destulă ameteala pe vârful pietrei
se uita la mine un pescăruș
am scos telefonul
să-l am pentru totdeauna
și să-l așez pe etajera cu praf
am lunecat. oricând putea zbură
și-a zburat.

când te întorci

am căzut în genunchi cu palmele
vărsate
în șiragul mărgelilor împrăștiate
pe podeaua de la nord
unde e frig;
sau doar mi se pare că ninge.
trage de iluzie să mai dureze
și când trenul se oprește peste câteva
atrii
vibrante pe șina spinării
coborâtă din cine-știe ce emisferă...
oprește-mi înghițitul în sec!
poate se mai încălzește ceva în tot.

fereastra din colț s-a spart.
cineva strigă disperarea,
nimeni n-o aude
orbirea sufletească s-a abătut

când am pierdut minutele printr-un alt
timp al căutării mele.
de fapt, o despărțire de oglinda aceea
opacă
prea epuizată să-și deschidă ochii.
poate m-ar fi recunoscut...

lumea se sfârșește
când nu mai simți
că te-ai întors
la tine.

portret al cuiva

dar la prânz s-au stins poemele
și n-am știut să le mai aprind la loc
cu ele aș fi stat între țipete, sare și
cenușă
combinație de zâne singuratice care
fumează magia spitalului de nebuni

vara asta scriu din nou cerul și luna
în special luna
privirea ei nu se îneacă niciodată
așa că nu-mi va părea rău
dacă îi alunec ceață de jos în sus
Cleopatra vede fiindcă are ochii
înnegriți
să fi jucat într-un film înainte
să aibă coliere de aur, spumant și
rubini cu otravă
nici nu s-a păcălit. A știut.

dar deja murise
ca să mă mai pot inspira cumva.

întuneric de lumină

necuvântarea străjerului uitat lângă
foc
unde sar și răsar
așchii
mai departe de noi
în limuzina ochilor fără lumină
prin care te-am văzut.
chiar pe tine!
nu m-ai recunoscut
și toată incandescența se afla
acolo
îți atingea părul și mânecile atârinate
ca un fel de clopote ale nimănui
tot nu m-ai văzut.
nici când
am oprit lampa de lângă pat
știi că există efortul secunde
aceleia
a chipului luminat
de întuneric
e scurtă
nici nu are viață
poate o mai prindem
o dată.

TEONA FARMATU

APROPIERE FRĂTEASCĂ ÎN GÂNDIRE, VORBE ȘI FAPTE

O echipă din cadrul "Fundăției 1 Decembrie 1918 Pentru unitatea României", este angrenată de mai multă vreme în acțiuni de identificare și strângerea de material documentar în vederea întocmirii unei lucrări privind viața și opera pictorului Sava Henția.

Puțini sunt aceia care cunosc faptul că din rândul marilor pictori români face parte și SAVA HENȚIA, născut la 1 februarie 1848 în Sebeșel, comuna Sâsciori județul Alba, pictor realist, grafician, muralist și ilustrator de carte, contemporan cu Nicolae Grigorescu, al cărui bust sculptat în piatră străjuiește de câțiva ani buni în centrul localității în care s-a născut.

Câteva din lucrările sale cu caracter bisericesc (icoane) de o valoare apreciabilă se află la biserica „Sfântul Duh” din Vințul de Jos, la Biserica din cimitirul ortodox Sebeș și la Biserica ortodoxă din Sebeșel.

Ajunși cu investigațiile și documentarea la Biserica Ortodoxă „Sfântul Duh” din Vințul de Jos, părintele paroh Valer Boca, un om de o amabilitate

deosebită, după ce a prezentat cele 15 lucrări ale pictorului Sava Henția și-a invitat musafirii la o cafea, la casa parohială unde, de la o discuție la alta, a povestit despre vizita unor confrăți din Republica Moldova, a căror coordonator responsabil de grup Ing. Lidia Jubea, după ce s-a înapoiat în Basarabia, i-a trimis prin internet următorul mesaj:

“Vă mulțumesc de ajutor și de înțelepciunea de care ați dat dovadă în cadrul Programului de Tabăra de Cultură și Civilizație Românească “Acasă la Noi”, ediția anului 2017, organizată la Vințul de Jos.

Mă bucur să văd că luările dumneavoastră de poziție se bazează pe o profundă cunoaștere a realităților românești, că declarațiile dumneavoastră publice dovedesc înțelegere pentru greutățile românilor de pretutindeni, credință și dăruire de sine. Cu atât mai mult, declarațiile dumneavoastră referitoare la adevărurile istorice și credința de nemurire a neamului românesc ne înaripează și așterne bune speranțe de parteneriate cu durabilitate, bazate pe dorințe sincere de colaborare și gânduri luminoase de bun augur.

La fel vă aduc la cunoștință că Florile primite de la dumneavoastră (de la Mănăstirea Prislop, de la mormântul

preotului Arsenie Boca) au înflorit frumos și la data de 28 august, în cadrul sărbătorii „Hramul Bisericii Adormirea Maicii Domnului” din Tanatari (stil vechi), au fost oferite în dar preotului Ioan Grițcu. Preotul Ioan cu plăcere a dus Darul primit în Altarul Bisericii. Toată lumea s-a bucurat și cu toții s-au închinat și au mulțumit Bunului Dumnezeu.

Impresionați și îndrăgostiți de me-leagurile Țării, care sunt atât de apropiate și tot odată atât de îndepărtate, cu plecăciune și credință ne rugăm de nemurirea Neamului, apropiere Frătească în gândire, vorbe și fapte.

Cu cele mai bune gânduri, Ing. Lidia Jubea – Președinte ASTRA Despărțământul Vadul Lui Traian Tighina - 07 septembrie 2017”

Când citea mesajul primit din Basarabia, pe chipul și în tremurul glasului preotului paroh Valer Boca, se putea vedea o emoție deosebită, emoție ce ne-a fost transmisă și nouă vizitatorilor săi și am simțit că prin intermediul revistelor noastre, acest mesaj, de “dincolo de Prut” trebuie publicat pentru a putea ajunge la toți aceia care simt, gândesc și trăiesc românește.

IOAN BRAD

ÎNTÂLNIRI CU SCRITORI

Copil fiind, pentru că în manualele de școală scriitorii aveau trecut și anul morții, îmi imaginam că scriitorii intră în manuale numai după ce mor. În rest, în timpul vieții lor, credeam că ei trăiesc în tumuri, rupți de lume, și nu pot fi cunoscuți de oameni.

Când am descoperit mai apoi că scriitorii trăiesc printre noi, am avut o adevărată revelație, care, firește, s-a amplificat atunci când, abia ajuns la liceu, „la oraș”, am avut ocazia să văd scriitorii în carne și oase, să stau de vorbă cu ei, să le pun întrebări iar ei, aflând că... și eu scriu, să mă „răpească” și să mă ia cu ei la întâlniri literare.

Țin minte în cele mai mici detalii prima întâlnire, la Bistrița, cu un grup de scriitori „de la București” (Valeriu Gorunescu, Traian Lalescu, Liviu Bratoloveanu, Vasile Netea), și fascinația amețitoare ce mă cuprinsese.

Unul dintre motivele frecventelor mele întâlniri cu cititorii tineri, peste timp, când am ajuns și eu autor de cărți, a fost și acesta, de a-i face pe copii, pe adolescenți, să descopere scriitorii dincolo de cărțile lor, cu viața lor, cu problemele lor, cu arta lor de a scrie.

Pe de altă parte, trebuie să recunosc că beneficiile („dăruind vei dobândi)

acestor întâlniri intrau și în contul meu. O reciprocitate, adesea, cu consecințe pe termen lung, pentru că, așa cum mi s-a întâmplat și mie, copil fiind, așa am ajuns și eu să-i am alături, ca scriitori, pe cei pe care, cândva, i-am cunoscut la întâlniri literare.

Copiii reverberează altfel și, oricum, mai intens, la o întâlnire literară, când întrebările cu aparență inocentă, induc meditații grave pe diverse teme.

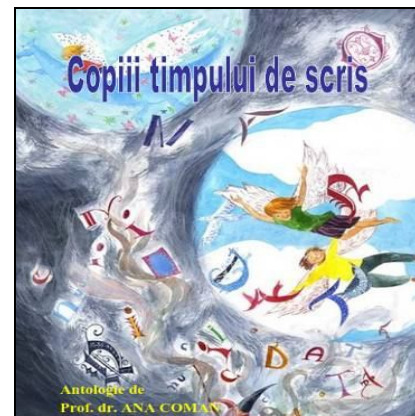
Un loc aparte în viața mea de scriitor îl ocupă Brăila.

Aici m-am întâlnit an de an, în ultimul deceniu, cu mii de copii, cei mai mulți interesați de creația literară nu doar ca spectatori/cititori, ci dintr-o perspectivă a aspirației de a deveni și ei scriitori.

Au fost împrejurări, la Brăila, în care am vrut uneori să fiu din nou copil și să intru iar în acest joc al cunoașterii unor scriitori și nu a unor scriitori oarecare, ci a unora de altitudine literară, civică.

O numesc astfel între acești, și pe Ana Blandiana, cea care a acceptat să se lase descoperită de cei mai tineri cititori brăileni, într-un dialog deschis, în ritmurile unei manifestări literar-artistice de anvergură și de tradiție deja, Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”.

Ultima, în sensul de cea mai recentă, întâlnire cu Ana Blandiana, la Brăila, a lăsat urme, poate pentru unii amprente

pentru posibile destine literare.

Această carte, până la urmă, este o mărturisire despre o întâlnire memorabilă și admirabilă cu omul și scriitorul Ana Blandiana.

Însemnările diaristice ale unor copii de clasa a V-a au fost completate în acest volum cu elanuri poetice în care se lasă prinși, ei sau colegi gimnaziști mai mari, pentru a-și argumenta nu doar o aspirație, ci chiar o solidaritate cu scriitorii.

„Copiii timpului de scris” vin să ne dea speranță și încredere, vin să argumenteze că ei sunt verigi necesare pentru destinul literaturii române, fără să ne speriem că astfel am putea folosi cuvinte prea mari.

NICOLAE BĂCIUȚ

IN MEMORIAM

NICOLAE STAN PETRUȚIU,

UN SĂLIȘTEAN TRECUT ÎN
VEȘNICIE

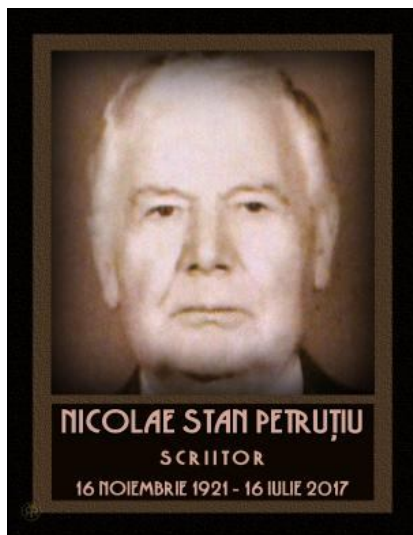
„Întoarceți-vă la izvoare
Și la virtuțile străbune
Ca Sfântul Duh iar să coboare
Când veți rosti o rugăciune!”

(N.S. Petruțiu - 1921-2017)

Săliștea a exercitat o fascinație asupra multora, și nu doar în Mărginimea Sibiului. Acest sat de oieri era considerat de către Nicolae Iorga drept „mărgăritarul românesc al Ardealului” iar P.P. Panaitescu l-a definit ca „satul [...] țăranilor cu bibliotecă”. Unul dintre vlăstarele Săliștene, Onisifor Ghibu considera că datorează „satului [său] natal tot ce este mai solid în ființa [sa] fizică și spirituală”. Împreună cu Sextil Pușcariu, Ghibu a gândit o restructurare a sistemului de educație, într-o vreme când Săliștenilor li se impunea să facă școala în alte limbi decât în română.

Spiritul Săliștenilor impresionează prin sensul direcției, dorința lor de a rămâne ce sunt, precum și refuzul de a lăsa pe alții să le hotărască destinul. În condiții vitrege și sub presiunile imense la care au fost supuși, ei n-au pierdut din vedere prioritățile și interesele comune. Săliștenii s-au adaptat și au evoluat cu vremurile, diversificându-și preocupările de la oierit la alte meserii, ba chiar și-au deschis propriile bănci, să nu stea cu mâna întinsă... Au traversat vremuri grele. Uimește sensul colectiv al direcției, viziunea și dorința lor de a sta cu capul sus. Învătau unii de la alții, de la jocurile din copilărie, până la lecțiile de lumină predate lor de către Andrei Șaguna, care păstorise obștea.

Fiecare om de rând primise înțelepciunea transmisă din negura vremilor, de la părinți și bunici. De la întâlnirea junilor, la felul cum făceau curte fetelor sau cum le jucau, până la obiceiurile legate de căsătorie și nașterea pruncilor (căci da, umpleau casa de copii, pe care îi creșteau cu respect pentru aceleași tradiții),

nimic nu părea lăsat în voia sorții sau a întâmplării. Totul se făcea cu socoteală și cumpătare. Cu chiverniseală. Atât cântările cât și „cuvința” costumului Săliștenesc stau mărturie gustului impecabil, rafinat peste generații. Iosif Vulcan îndemna lumea „să cerceteze Săliștea”, ca model de unitate, de armonie, de cumințenie - un fenomen greu de explicat, dar ale cărui avantaje erau evidente tuturor.

Scriitorul Nicolae Stan Petruțiu*, zis Niculiță, și el pui de Săliștean, a fost mânat de aceeași dorință a înaintașilor să-și împărtășească din povestiri - "unele auzite, altele trăite". A ținut să transmită bogăția de vorbă, de cânt, de joc, de colind, de identitate colectivă, de lege morală și de frumusețe. Este autorul mai multor volume dintre care amintesc doar câteva: „Mai demult, când eram june”, „Amintiri din satul cu dor”, „Neamul meu sub vremuri”, „Transhumanța”, „Din Bătrâni”, etc.

La cei 95 de ani ai săi, ar fi dorit să scrie și despre viața Sfântului Mucenic Oprea Miclăuș, săliștean și el, luptător pentru drepturile românilor din Ardeal. Ultimul proiect, rămas neîmplinit, îl captivase pe dl. Petruțiu, care scria zi și noapte, în ciuda forțelor lui tot mai slăbite din cauza vârstei.

Trecuse prin multe: Își petrecuse copilăria în tradiția pe care o împărțea cu Mărginenii, care deși acum ar putea părea idilică, nu fusese totuși o viață ușoară. Mai apoi înfruntase oroarea pușcării comuniste, a cărei

celulă o împărțise cu alți intelectuali ai vremii. În apusul vieții asistase la spectacolul lumii recente. A dorit să-și continue traiul în legea învățată „din bătrâni”, chiar și atunci când restul lumii își mutase valorile spre mercantilism sau spre altele, de împrumut.

Acum că nu mai este printre noi, sper ca dl. Petruțiu să împartă faima cu alți Sălișteni de marcă. Unii dintre cei mai cunoscuți au fost academicienii pe care Săliștea i-a dat țării: Dionisie Romano, devenit și episcop de Buzău (1806-1873), Ioan Lupaș, istoric (1880-1965), Onisifor Ghibu, pedagog (1883-1972), D. D. Roșca, filosof (1895-1980), Axente Banciu, filolog (1875-1959), Ionel Pavel, medic (1897-1991), Andrei Oțetea, istoric (1894-1977), Ioan Sava Nanu (1915-1991), Mircea Ioan Valentin Săndulescu, geolog, Mircea Banciu, chimist. Alături de aceștia stau însă mulți alții, nu doar avocați, medici, profesori, scriitori, etc., ci toată suflarea Sălișteană, plină de har.

Niculiță Petruțiu a lăsat în urmă un tezaur de înțelepciune culeasă de la talpa țării, ce păstrează vorbe de duh, dar și sinteza cărților purtate de către ciobani în dăsași și citite pe drumurile transhumanței.

Domnia Sa a scris cu sufletul, dăltuind cu forța cuvântului în inimile generațiilor ce vin. A murit cu creionul în mână.

Dragă Frățișule, în trecerea ta dincolo, să ne rămâi aproape, să ne luminezi calea mai departe.

Cu dragoste,
Sorița dumatăle,

MILENA MUNTEANU

**Toronto, Canada
iulie 2017**

* Scriitorul săliștean Nicolae Stan Petruțiu, la 90 de ani
<http://www.tribuna.ro/stiri/tribuna-de-weekend/scriitorul-salistean-nicolae-stan-petruțiu-la-90-de-ani-72581.html>

Un alt articol despre Nicolae Stan Petruțiu:
http://confluente.org/milena_munteanu_1458675190.html

Panoramic cultural

Colocviile de la Mănăstirea Nicula

Vaidacuta sau „Elogiu satului românesc”

Târgu-Mureș, Proiectul “Punți de lumină”
2017

Ernei, Vernisaj, Tabăra „Lacul verde”

Mănăstirea Sf. Mina, Sărmașu, Tabără de pictură,
vernisaaj

Vernisaj, expoziție a Taberei de pictură
Sighișoara

Bistra Mureșului, întâlnire literară

Băile Felix, o instruire în ... comunicare

OCHIUL CICLOPULUI

Lucrare de Suzana Fântânariu

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Cezarina Adamescu, Mihaela Aionesei, Diana Dobrița Bîlea, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Marin Iancu, Alexandru Jurcan, Vasile

Larco, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Cristina Sava, Maria Dorina Stoica, Mihaela Malea Stroe, Valentin Marica, Titus Suci, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Flavia Cosma (Canada), Darie Ducan, (Paris), George Filip (Canada), Andrei Fischhof (Israel), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dalila Özbay (Turcia), Mircea M. Pop (Germania), Claudia Șatravca (Chișinău), M. N. Rusu (New York), Ognean Stamboliev (Bulgaria)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Revoluției nr. 8, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2017 • Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0365407700, 0744474258. • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

